

Azonban

kísér

latlan utas

hallasztja

izgózzel

nagy me

mesán

ekko

ak

zül

fü

n

5

5

n

t

1256

430

~~394/6~~

279

Ms. A. 1. 1. 1. 1. 1.

+

84. szám

KISFALUDY KÁROLY

VÁLOGATOTT

MUNKÁI

KÉT KÖTETBEN.

II. KÖTET.

SZÍV MŰVEK

PEST.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

1866.

279

279

X

Pest, 1866. Nyomatott Heckenast Gusztávnál.

279

ZÁCH KLÁRA.

DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

(1812.)

*Liziparcosok Országos Szabadszervezete
Tatai helyi csoportja*

SZEMÉLYEK.

Károly Róbert, magyar király.

Erzsébet, királyné.

Lajos, magyar koronaherczeg.

Kázmér, lengyel herczeg, Erzsébet testvére.

Zalovszky, Kázmér nevelője.

Fallenszky, titoknok.

Zách Felicián.

Klára } Zách gyermekei.
János }

Cselén, egy udvari ifjú.

Babonics, a királyné tisztartója.

Lanka, ennek hitvese.

Keszi Berenda, magyar nemes.

Gyula, Lajos herczeg nevelője.

Udvari tiszt.

Apáczá.

Bálint, Zách öreg szolgája.

Egy gyermek, mint *genius*.

Itélő bírák. Ország nagyjai. Udvari dámák. Udvari
szolgák. Ör. Népség. Bírák.

A darab történik Budán és Visegrádon 1330.

ELSŐ FELVONÁS.

Budán királyi terem, a falakat a régi királyok képei ékesítik.

ELSŐ JELENÉS.

K e s z i B e r e n d a maga.

Berenda. Mely idegen minden, mely nagy változás, csak ezeknek a nemes férfiaknak képei mutatják, hol vagyok. A szem vígan keresztülfutja az oszlopok rendeit, és a falak ékességre, új ízlésre mutatnak; de félve gondolom: talán új szívekre is. (Árpád képe alatt megáll.) Félre tehát szemfényvesztő árnyék — itt, itt egyedül nekem a világom. (Fellengezve.) Dicső királyok! nemzetem szerzői! miért voltatok ti is halandók — tetteiteket híven fentartjuk, de a tehetség és a lélek visszaköltözött világos honába. Ez Árpád! mely erőt mutat képe, mintha magával az örökkévalósággal lépett volna szoros szövetségbe; mégis őtet is elérte a mulandóság karja, mint a magas dicsőséget. — De hol marad Zách? soká várakoztat.

MÁSODIK JELENÉS.

Egy Udvari Tiszt, Előbbi.

U. Tiszt. Egy idegen? Vallyon mit akar ő?
Barátom, talán — —

Berenda. Ismersz te engem, hogy barátodnak
nevezsz? Valóban a barátság, mint látom, igen
könnyű szó nálatok.

U. Tiszt (büszkén). Mi élni tudunk. Ha talán
valakit keresnél (kevélyen) én az udvart szolgálom,
segíthetek.

Berenda. Köszönöm.

U. Tiszt. Vagy olykor egy jó tanács sem esik
a porba, p. o., ha valami ügyed vagy valami kéré-
sed lenne; egy kis eligazítás, útmutatás olykor
sokat használ. Mi, kérkedés nélkül szólván, sokat
tehetünk.

Berenda. A tehetség nem legjobb kézben
lenne.

U. Tiszt (megbántatva). Uram —

Berenda. De ha épen nekem használni akarsz,
szólj, én egy magyart keresek, ki hív királyához és
hazájához, nekem minden kérdésemre igazságot
felel.

U. Tiszt. Ez a kérdés a régi időből való, én
nem értem.

Berenda. Gondoltam, azért sajnálom, barát-
ságodat nem használhatom.

U. Tiszt. De ha a királynál valamiért esedezel, akkor szükség némely tudósítás, t. i. ki bírja kegyelmét, kinek a közbenvetése legfoganatosb — de ha nem akarod — (el akar menni).

Berenda. Ha már erővel nekem szolgálni akarsz, mondd meg; azon sok között, kik a királyi kegyelem és méltóság körül lebegnek, kit különböztet a király legjobban?

U. Tiszt. A szalerni Drugetek mellett kiváltképen Záchot, ki előbb neki mérges ellensége vala; de elhagyván Trencsenyi Máté részét, kinél nádori hivatalt viselt, a király őtet kegyelmébe vette és nagyon szereti.

Berenda. És méltán, mert ő józan, és bölcs férfi.

U. Tiszt. Meglehet; de neki máskép az egész udvar ellensége, és köztünk szólván, magam is gyűlölöm, mert oly kemény —

Berenda (rá sem hallgat). Ott jön maga —

U. Tiszt. Hát ismered őtet?

Berenda. Mint régi barátomat.

U. Tiszt. Mely szerencsés történet, hogy oly nagy ember barátjával megismerkedhettem, valóban örülök. Mondd neki, mély tisztelettel viseltetem iránta. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

Keszi Berenda, Zách.

Zách. Még egyszer köszöntlek barátom, és áldom azon órát, mely téged Budára vezetett. Mely

öröm nekem, hogy egyszer még is sok kérésemnek és tulajdon jobb érzésednek engedvén, lemondasz minden pártosságról.

Berenda. Csalatkozol, ha nálam oly vándor elmét és hűséget keressz. Tizennyolcz esztendeje ugyan, hogy Károly Rozgony térein győzedelmeskedett, és az országot elfoglalta; de vánuak még hazafiak, kik őt csak hódítónak tartják, és elvonúlva jobb időre várván a tüzet nevelik.

Zách (sebesen). És csalárd iparkodások jármot készít önnön hazájoknak. Titkos örömmel nézik ellenségeink, hogy Hunnia alighogy magát önnön fiaitól vágott sebében váltig el nem vérzette.

Berenda. Úgy lehetne sorsa, ha minden magyar csak téged követne. Megbocsáss barátom, hogy most is, ámbár oly régen nem láttalak, ellenkezem veled; te azt tudod, hogy az igaz magyarnak hazája boldogsága legelső gondolatja.

Zách. Nyisd meg bátran szívedet előttem, érzem teljes érdemét; és ámbár balul vádolsz, még is neked, hidd el egyedül magadnak, elmondom mentességemet. Én Trencsényit elhagyám, mert nálánál hazámat jobban szerettem, melynek Károlytól több szerencsését reméltem. Eltűnván buzgó csalódásom, nyilván láttam, hogy Máté nem ember egy kormányt vezetni; mert nem a közjó lelkesíti őtet, hanem egyedül a személyes hatalomnak veszedelmes bírása, és így jobb tehetségem csakhamar fölébredt és világosodott elmém szebb célhoz vezetett.

Berenda. Tartandó tökélet a tárgyat nemesíti. Legyen úgy mint mondád: ötöt szebb útra vezetni, nem pedig elárulni volt kötelességed, egy hibától irtóztván, magadat egy idegen karjába vetetted. Ki tudja mit fődöz az idő homálya!

Zách. Elhagytam ugyan ötöt, de el nem árultam, mert titkait, melyeket velem, mint barátjával közlött, most is híven elzárva mellemben hordozom; karomat vontam el egyedül tőle, és arra fordítom, a merre a kötelesség vezet; és áldom azon órát, melyben cselekedtem, mért tiszta tökéletem gyümölcsei érnek. Hogy alacsony vágyódás meg nem tantoríthat, azt megmutattam, mert nádorispán méltósága, melyet Máténál viseltem, nem vala elegendő hazámat elfelejtetni. Ismersz, ily tünemény jó rajtam erőt soha nem vehetett.

Berenda. Az nem; de a régi szokások unalma, és a külföldi életnek magához vonzó nyújtas kellemei. Ó barátom, nekem épen az a félelmem; mert a mely kebelbe a puhaság beszáll, onnan a szabadság csakhamar elillan.

Zách. Az igaz szabadság valóban az élet legdrágább értéke, de oda vész jótévő malasztja, ha csak fegyveres kar és halál mutatja bírását. A szelid természet szebben használja, és az emberiség javára fordítja. Ily boldog pontra juttathat bennünket Károly országlása, ha nemes igyekezetét magunk nem hátráltatjuk. Mély fájdalommal látom Hunniában az egyenetlenség sötét fellegét tenyészni, és iti,

a szivesség, barátság honában, sem szívet sem érzést már nem találni. A nemzeti társaság láncza elszakadva, semmi terhet nem bírhat, és egyenként erőtlenné tagjai csak könnyen a porba tipratnak. Valóban, ki azt szívére nem veszi, nemzete ellen vétkezik.

Berenda. Ha az vétek, hogy szerelemmel nézem Árpád utolsó véré, ama királyi szűzet András leányát, a külföldön egy klastrom magányában életét elnyögni; ha az vétek, hogy hazám híre és régi dicsősége szívemet betölti; akkor (a képekre mutat) akkor ezek itt hasztalan éltenek.

Zách. Azt ne engedje az ég ura! Törvényünk még ép, mely a királyt hozzánk, minket a királyhoz kötött. III. Andrással kihala Árpád dicső nemzetsége és árva Hunnia fő nélkül erejét hullatá, és önnön fiai, kik nagy vágyódásokat gátolni nem tudták, majd hogy vég romlásba nem hozták, mert mindegyik királyságról álmodott; nem gondolván a nemzet ügyével, nem az ország boldogsága, csak a thronus fénye ragadá él őket. Ily veszélyes időben a római széktől Károly ajánlatot, kit a világ már bajnoknak ismert. Az egyházi rend s az ország egy része mindjárt hozzá állá. A sebes hír sok jót hozott felőle, és ámbár Máté azt titkolni akarta, még is elért mihozzánk is —

Berenda. És te mindjárt hittél csácsogó szavának!

Zách. Nem hirtelenkedtem, mert tudom jól, mely üres hang sokszor egy nagynak erkölce, és a

hízelkedés hányszor méltatlannak tömjéne. De keresztülláttam tiszta akaratát és szívem meghódolt. Míg Máté minden módon célját erőltette, addig Károly hazánkat adósává tette, mert megalázta ama büszke Velenczét, mely most egész napkelet kincseit bírja. Az ország kincstára kiürülván, maga viselte a háboru terhét, mert tulajdon kincseit zsoldnak ereszté. Jól tudja ő, hogy még sokan vesztére törekednek; de sajnálván a hazai vért, csöndes békén várja fiai megtérését, és megnőtt hatalmát szebb célra fordítja.

Berenda. Volt egy idő, hogy máskép gondolkoztál.

Zách. Míg a jobbról meg nem győződtem. (Tefjes szívességgel.) Barátom, nem gyermeki öröm szól belőlem de gyönyörű valóság; nézd körül magadat Budán, és akaratod ellen örülni fogsz királyunk szép rendelkezéseinek.

Berenda. Az volt célja utazásomnak.

Zách (sebesen). A király! De menj! —

Berenda. Én maradok, akarom őt látni, ő is csak ember.

NEGYEDIK JELENÉS.

Károly, Kázmér, Zalovszky. Előbbiek (magukat hátra huzzák).

Károly (Kázmérhoz). Vedd tehát, kedves sógorom, jó szívvel a mit hív városom adhatott. Ha

dolgaim engedik, mindjárt követlek, s remélem, hogy Visegrádon találalak; addig is Erzsébet gondja legyen ottlétedet kellemetessé tenni.

Kázmér. Mely szépen tudod használni a nemzet erkölcsét, és kegyelmeddel még azt nemesíteni. Itt töltött napjaim följegyzem szivembe, és ezután is híven emlékeztessenek kegyelmedre és a magyar barátságra.

Károly. Légy boldog, és vidd köszöntésemet a királynénak. (Kázmér, Zalovszky el. A király észrevevén Záchot és Keszi Berendát). Zách!

Zách. Fölséges király!

Károly. Mi tartóztatott, hogy még ma csak alig láttalak.

Zách. Egy munka, mely ha teljesednék, nekem szerencsémre, és királyomnak hazámnak nagy hasznára válnék.

Károly. Kicsoda az az öreg ott? idegen előtem.

Zách. Keszi Berenda, egy ősz bajnok, kinek számos napjait sok jeles tettek örökítik, Hunnia paizsa, és az ellenség félelme.

Károly. Sajnálom, hogy ily jeles férfiú oly ritka királyánál. (Keszihez.) Miért húztad el magadat szemem elől? ily hazafi nekem mindig kellemetes.

Berenda (bátran). Király uram, én gyűlölöm a képmutatást, és ámbár hatalmadban vagyok, megvallom, hogy ellenséged voltam; maradok-e, azt ez

az óra választja el! De minden esetre előttem vét-
kes —

Károly. A mely ellenség a te lelkeddel bír,
az nekem tisztelt minden időben, és csak a köz
ember retteg előtte. Mi a kérésed?

Berenda. Tőled semmi, király.

Károly. És mi gerjeszti szívedet ellenem?

Berenda. Mint ember tisztellek mint valódi
férfit; a királyban egyedül az idegent gyűlölöm.
Hallgasd igaz vallásomat, mert hazudni soha nem
tanultam. (Fontosan.) Együtt nevelkedvén ezen bará-
tommal, együtt nőtt szívünkben hazánk szeretete;
de utóbb mindegyikünket más vélemény vezetett,
én ellened, ő éretted harczolt; de az ifjuság szép
hajlandósága mellemben marada, és ámbár elhagyá
frigyünket, őtet még is barátomnak neveztem.

Károly. Nemes érzés.

Berenda. Hogy Trencsényi Mátét lenyomta
hatalmad, elvonultam a világtól, de mellemben
egész házad ellen gyűlölséget tápláltam, melynek
most új élelmet adni, vagy egészen elfojtani föltett
célom vala. Most tudod, király, mi hozott Budára.

Károly (érdemmel). Nem nyúltam én erővel a
kormányhoz, a nemzet akarata emelt a thrónusra,
és kezembe adá törvénye szentségét. Nápoly szült,
de Hunnia fölvelt gyermeki sorába, mert királyi
vérem már folyt érette. Bal vélemény az, és időtlen
büszkeség szülöttje, mely néhányat közületek elle-
nem fölgerjeszt. Karjamban még erőt érzek, és ezen

mellben tehetséget, és míg az el nem hagy, fentartom igazságom. Felejtsd el a mi voltam, és hol születtem, tekints arra a mi vagyok, és úgy tégy ítéletet.

Berenda (félre). Ily szózat egy királytól szívet találja (magával küszködni látszik).

Károly. És te ősz bajnok, menj haza szabadon, árulót nálam hasztalan keressz. Próbált emberséged elfelejteti velem, hogy neked is királyod az, kit balgatagúl megvetsz.

Berenda (tűzzel). Igaz királyom vagy s maradsz, míg e szív ver. Király, te győztél. (Lábához esik.) Vedd ez órától fogva hív szolgálatomat.

Károly. Kelj fel, és légy bizonyos, hogy a te hűséged egy szép reményt betöltött.

Berenda. Én megyek igaz hűségem próbáját letenni. Légy boldog királyom! nem sokára, több igaz magyar társaságában újonnan tisztellek.

Károly (kegyesen). Itt királyi kezem igaz barátságra.

Berenda (érzéssel). Legdrágább értékem, király. Én neked ártani, és teli gyűlölettel jöttem Budára, de kegyelmed arra vitt, a mire a legkínosabb halál sem vihetett volna, megtértem, és éltemet királyom javára szentelem. A jövődőség legyen bírása tettemnek. (A király előtt magát meghajítja, Záchnak kezét nyújtja s el.)

Zách. Mely sokat adott ez a pillanat, azt a barátság érzi.

Károly. Szerencsés fordulat, az ég segéd keze, mely szépen teljesíti buzgó ohajtásim, a gyűlölség mérges furiája elhagyja Hunniát, és a szivesség, emberiség visszatér régi lakhelyébe.

Zách. Vedd kegyesen új szolgáltnak, kit eddig csalárd vélemény vezetett, vedd teljes bizodalommal a meggyőzöttnek igaz ajánlását, szorosan fog ő kegyelmedtől függni, mert a szép lelkek bizodalma a tisztelet szülöttje, és a hűség legmélyebb gyökere.

Károly. Te pedig, kit szép tulajdonságok nekem érdemessé tesznek, hordozd nyilván kegyelmem jelét (egy aranylánczot levesz nyakából és Záchéba akasztja). Lásza egész világ, hogy a király szeret és méltán különböztet.

Zách. Drága királyom!

Károly. Semmi köszönetet! Légy ennekutána is az a mi eddig voltál, én is mindig kegyes királyod maradok.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Udvari Szolga, Előbbiek.

U. Szolga. Felséges uram, a cseh követ tisztelni és bucsúzni akar, a thrónus előtt várja felséges személyedet.

Károly. Meg fogok jelenni. (U. Szolga el — Záchhoz fordul.) És te készíts el mindent az útra; ha a követtel végezek, Visegrádra sietek. Ott megint ember lehetek, elvonva a világ terhes dolgaitól,

mint boldog férj, mint boldog atya csak ott érzem az élet édességét, ott a házi boldogság csendes kebelében vígan megújúlnak az ifjúság álmai, mely tündérorszáiban maga a hideg tapasztalás is örömet mulatoz: ott könnyebben szenvedem két reménynyel telt fiam halálát a még élők körében. Atyai szíved tudom téged is oda von.

Zách. Gyermekeimet ott tartja kegyelmed.

Károly. Azután a tanácsban elvárlak. (El.)

Zách. A mint parancsolod. (Egyedül.) A mit eddig remélni alig mertem, mit ez a szív oly régen ohajtott, igaz valósággal tenyészni látom. Hazámban egyesség, békesség és az a gyönyörű kilátás a jövődőbe, hogy még valaha a magyart a fél világ uralja.

MÁSODIK FELVONÁS.

Visegrádon Klára szobája.

ELSŐ JELENÉS.

Klára, Cselén.

Klára. Hiába erősítéd, hogy szerelmem boldogít, ez a bús tekintet más indulatra mutat.

Cselén. Ne ítélj oly sebesen. Gondold meg, hogy többször a szív és az ész egymással keményen harcolnak. Megvallom, hogy vérzik szívem az ész hideg diadalmán, de nem békétlenkedem sorsomon,

ha mindjárt téged más karjában látlak is, csak te boldog lehess.

Klára (félre). Hát még is igaz, hogy őt nem ismertem egészen; ez a vad érzés rejtezve maradt előttem. Nagy szíve, látom, féltetni is tud! (Cselénhez.) Te érzéketlenségedet szép szavakba akarod takarni, ily gondolatokra hogy jöhetsz? ily hasonlatosságot hogy kereshetsz, ha a szerelem csak maga lelkesítne. Cselén, rettegve nézek szivedbe, bizodalmat irántam nem találok benne.

Cselén. Nem, Klára, benned kételkednem messze volt lelkemtől, de érzem alacsonyúságomat ellenére szívemnek. Menj, és uralkodjál, és ne hátráttasd magad fényes pályádon az én csendes fájdalommal. Kázmér szeret, tisztel, és kegyelme szép jövődöt ígér; könnyen fölemel ő érdemed szerint hatalmas karjaival; és én — én első leszek, ki tömjénez nagyságodnak. Engem csak felejts el, az a rövid boldogság legyen elég, melyet szerelmed adott. Szegény sárva nem mérhetem magam a herczeg ékes kellemével; egy trónust adhat ő, midőn nekem szerelmem öröksége minden értékem. Válaszd a herczeget; panaszt tőlem soha nem hallasz, és szemem csendes könnyeit soha nem látod. Míg te boldog léssz, szerencsétlen addig soha nem lehetek.

Klára. Szébb örömet reméltem; de látom hogy szíved tőlem eláll, és elfordúlva engemet vádol. Nekem nem marad más, mint az a hideg tapasztalás, hogy te oly érzékeny mint nagylelkű valál.

Cselén. Elevenen rajzoló sorsomat. Visszanézek életemnek legszebb napjára, midőn szemeid először kezdék vallani kebled érzéseit — Klára! akkor be egészen más valál. De átlátom most, hogy szánakodás vala, melyet akkor irántam érzettél.

Klára. Kifejtődzvén a gyermekség gondatlan korából, te lettél életemnek tárgya, kíváнатim, érzésim minden foglalatja; ez a szív a régi, és a mi előbb voltam, most is vagyok, — de az udvar előtt — Cselén, te értesz! — kínosan elrejttem tüzes érzésimet, és mennyi könny, mely éretted hull, láthatlan elszárad!

Cselén (megilletődve). Nem, a nagy istenre! ezek a szemek csalni nem tanultak, világos tükrében tiszta szivedet látom. Drága lélek, megint megbántott kétségem.

Klára (édesen). És ez a szív neked újra hűséget ígér. De siess e mérget kivetni szivedből, mert ha elgyökerez, nekem és neked nagy gyötrelmeket szülhet.

Cselén. Pirálva nézek reád; érdemetlen vagyok ennyi szerencsére. Megvallom, hogy a herczeg tűztekingete és a mai őszvejövetel a kertben szívet furdalták, és elmémet ezer kínos gondolatokra vezették. Nem akarva kezdém tagozni az ő nagyságát és az én semmiségemet, minden képben magamat csalatva láttam.

Klára. Szerelem egyedül a szerelem bére,

nagyság nem volt soha kívánságim tárgya: ez a szív nekem teljesen megfelel, nálad éltem java.

Cselén. Legszebb boldogságom! de miért hallgatsz el Kázmér lépéseit?

Klára. És minek azt? Ő nekem nem félelmes.

Cselén. Én rettegek nagy bizodalomtól.

Klára. Önnön képzeleted árnyékától.

Cselén. Nagy a szépség hatalma, Kázmér meghódolt. Klára! veszedelmes a fölébredt indulat! Kerüld ötet.

Klára. Ismered te jól, mely sikos úton kell járnom az erkölcs s az illendőség között. — Hogy Kázmér szüntelen üldöz, nem az én vétkem; de ellenére sem tehetek, mert a királyné őt igen kedveli, és e zábotlan indulat szemében az ifjuság ártatlan játékának látszik.

Cselén. Tudja a királyné a herceg tetteit? Nem, Erzsébet tiszta erkölce vad tüzét eloltaná. Klára, megbocsáss, hogy e szív, mely benned él, reszket éretted; nem elvesztésed, vagy másulásod miatt, hanem a gonoszság kivetett hálójától, melybe utóbb, bár hogy vergődöl, még is be kell esned. A családság tekervényes útján az erős is meggyengül s nem tudva maga siettetni romlását. Nekem Budára a királyhoz kell mennem, te itt maradsz ellenségid között. Klára! ne vedd meg tanácsomat, kerüld azt az örvényt, mely elnyelni fenyeget, vedd magadat a királyné karjába, és keress nála menedékhelyet.

Klára. Félre minden kétséggel, légy békén;

és míg az a szép óra üt, mely minket örökre összeköt, engedd nekem azt a dicsőséget, magamat védeni. Új öröm tenyészik aztán félelmedből, és csodálkozva meg kell vallanod, hogy a szerelem a lelket nemesíti.

Cselén (mély érzeménnyel). Felséges teremtés! ki a nap alatt mondhatja, hogy ily szerencsés? — életem egy hajnali álom és szívednek isteni sugári világítják rózsás pályámat. (Melléhez szorítja.) Légy boldog kedvesem, én Buda felé sietek. (El.)

Klára. Jó ifjú! a ki téged szerethet, az egy koronát könnyen elfelejthet.

MÁSODIK JELENÉS.

Lanka bejön, az ajtónál megáll, látván Cselént, nagy háborgást mutat. Klára.

Lanka (színtelt barátsággal). A királyné a kertben sétálni akar, téged választott társul; és minthogy már úgy is rég nem voltam nálad, magam jöttem hirdetni parancsolátát. (Fontosan.) Sajnálom, hogy ily alkalmatlan és kelletlen követséget hoztam.

Klára. A királynét szolgálnom nekem dicsőség és legszebb kötelességem, ezen pillanatban hozzája sietek (el a mellékszobába).

Lanka (maga). Most hát bizonyos, hogy Cselén ezt a Klárát szereti — tagadni nem lehet, mert karjai közt láttam (méreggel) és nekem, ki oly hív szívvel eleibe jöttem, csak egy nyomorult tekintetet

sem szánt! (Növekedő indulattal) Hah! ezt nekem érez-
zétek — így megbántódní — így visszataszíttatni
— Cselén! én most gyűlöllek. Félre szerelem —
félre ti édes kívánságok, melyek egykor e szép ifjú-
hoz ragadtak — bosszú! bosszú most minden ohaj-
tásom. Mely megalégedés, mely vidám kedv sugár-
zott ki szeméből: de fogadom nem lesznek tartósak,
Ha engem megvetettél, boldog te sem leszesz. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

Kert.

Fallenszky és Babonics karon fogva járnak.

Babonics. Légy rövid, barátom, a mi rajtam
áll, azt örömmel végbe viszem. Én gyűlölöm Zách-
nak egész nemzetségét, és romlására mindig segéd-
kezet nyújtok.

Fallenszky. Mennyit törekedtem, hogy Klárát
megnyerhessem, hasztalan! Zalovszky ellenem dol-
gozik, a dolgot erőltetni pedig nem lehet, mert
félek, hogy a várban zendülést teszen.

Babonics. Azt nem, azt én hátráltatni tudom.

Fallenszky. Az asszonyi szem ily dologban
mindig messzebb látó. Barátom, nem tudnál vala-
kit —

Babonics. Lanka, az Záchnak nagy ellensége.
Várva! itt jön maga.

Fallenszky. Komor tekintete nem legjobb
kedvre mutat.

NEGYPEDIK JELENÉS.

Lanka, Előbbiek.

Lanka (magában). Ha minden kívánságomat már elérném véli, ha legszebb gondolatát már elérni lát-szik, akkor csapjon reá boszúm. (Gondolatba merül.) De hogy? — így — nem — nem — ez — Hah, felséges gondolat!

Babonics. Lanka!

Fallenszky. Barátom, nekünk épen egy jó gondolat hibázik, véghez vitelét magamra vállalom.

Lanka (fájdalmasan). Hogy őt először láttam, erejében, tüzében, hogy magyarlelkűsége szívem elragadta, mely boldog, szerencsés valék, mert azt véltem, balgatag én, hogy én vagyok szíve bál-ványa! (Mérgesen nevet.) Haha! így megeszalatni, mely gyermeki botlás, együgyű elveszés! pedig mind azon szép gerjedelmek, annyi édes ömledezések, annyi sok lángtekintetek egyedül Klárát, csak Klárát illették!

Babonics. Mely fájdalom rágódik szíveden? Ez a bús tekintet nyilván elárulja, hogy férjed előtt egy titkot rejtegetsz.

Lanka. Nem titok már a mit a világ tud, hogy Babonics hitvese, előbb egy királyné barátnéja, most, ha csak érdelemmel akar az udvarnál élni, egy Zách leánytól kell nekie kegyelmet koldulni.

Babonics. Ez vala tárgya beszédünknek, őt

megalázni legnagyobb szorgalmam; vagy én, vagy ő az udvart elhagyja, teljék bár éltembe.

Fallenszky. Tégedet, szép Lanka, vártunk frigyünkbe, bennem is Klára ellenségét nézd.

Lanka. Jól — én oly útra vezetlek benneteket, melyet ha követtek, Zách szomorú vesztét el nem kerülheti.

Fallenszky. Én kész vagyok mindenre.

Babonics. Szólj Lanka, engem eltökélve látsz.

Lanka. A mint észrevettem, Kázmér kedveli Klárát —

Fallenszky. Teljes indulattal, melyet én is nevelni el nem mulattam.

Lanka. Ő nekem szükséges, őt választám eszköznek.

Fallenszky. Érette felelek; nehéz volt ugyan Zalovszky szeme előtt őtet minden álmodott erkölcsökből kivetköztetni, de már nyitva melle, és mindent képes elkövetni Klárát bírásáért.

Lanka. Barátom, mi győztünk! Mely diadalom ama büszke Záchon, kit ellenséges csillaga Károlyhoz vezetett! Látom, mint fog dühödni — így — ez a történet őt letiporja, kí minket letiprott, és a porba veri egész nemzetségét. Most megyek, mert a királyné a kertben sétálgat. Az alatt elrendelem, és veletek közlöm. (Babonicshoz.) Te mindenek előtt nekem szerezd meg Klára szobakulesát. (El.)

Fallenszky (Babonicshoz). A herczeg jön, egykét szót vele, és követlek. (Babonics el.)

ÖTÖDIK JELENET.

Kázmér, Fallenszky.

Kázmér (sebesen jő). Mindenhol kereslek barátom! gondold meg, az atyám haza vár — lehetetlen hogy most engedelmeskedjem.

Fallenszky. Az legkevesebb; egy kis betegség halasztást szerezhet, de hallgasd az én újságot: a királyt minden órában várják, vele jön Zách, gyönyörű játékunk alig tarthat tovább.

Kázmér (hevesen). Minden körülmény elleni szerencsém, minden fonákul megy. Oh barátom! mely felséges teremtés az a Klára!

Fallenszky. Mikor szóltál vele?

Kázmér. Ma reggel, még most is forr a vérem.

Fallenszky. Használtad az alkalmatosságot? mert a reggel a szerelem barátja.

Kázmér. Hallgasd, hogy jártam. Égő szerelmem az álmat elűzván szememről, a hajnal aranyfénye ébren tünekedve annyi édes fájdalmak közt talált: a gyönyörű reggel, a kelő nap élesztő sugára kicsala ágyamból, és nem tudva ide e helyre vezetett. Itt elmerülve a tavasz szépségében, a harmat gyöngyei közé némán a magánosan ültem; már a lágy szellő álmra gerjesztett, hogy egyszerre egy isteni szózat füleimbe hatván, mágusi erővel hangja után húzott. Klára volt, ki reggeli dalát az égbe küldé. Ékes testét csak egy könnyű ruha fődte, és

vizsgáló szememnek legszebb élelmet nyújtott; angyali képe piros rózsáival a hajnal vetélkedett, és barna haját a víg zephyrek ingatták. Ily szépnek még soha sem láttam, a képzelet maga szebbet nem alkothat: ott állék, és szent félelem rázta meg szívemet, egy istennét a hajdani időből gondoltam őbenne; megdermedve, imádva állék ott e több mint földi szülöttnél, minden hang mélyen behatott mellembe, és lelkemet édes kények tengerébe merité; úgy álltam ott egy ideig szerencsés kábaságban, és egy lépést is tenni nem voltam képes —

Fallenszky. Oh boldog életkor!

Kázmér. Nem sokára elhallgatott, az alatt közelíték hozzá, már karjaimat terjesztém utána, hogy ő újonnan szavát fölemelvén, édesdeden és tündöklő szemekkel szerelmet éneklett, akkor elvesztém magamat, szerelmem fellobbant, és őt erővel forró keblemhez szoritám — nem tudom mit szóltam, mert egész valóm karjai közt elenyészett. Magamhoz térvén nem láttam őt többé, de mellemben maradt a szerelem fulánkja!

Fallenszky. Engedd dobzódni míg egy szép óra kívánságodat célhoz vezeti. Nagy harcz után több érdeme van az elnyert prédának.

Kázmér. Bár merre tekintek, vigasztalást nem látok. Klára hideg, midőn engem emésztő tűz éget; és itt, hol ezer szem vigyáz minden tettemre, hol vastag falak kizárnak előle, a királyné maga, az illendőség — nem engedi vele érzésem közlését.

Fallenszky. Valld meg mit akarsz tenni?

Kázmér. Tudom-e magam is? elmém tétováz, az idő rövid, mit tegyek? A király — az atyám — Hah, ő nekem el vagyon veszve.

Fallenszky. Ha nekem szabad kezet engedsz, szép reményt ígérek.

Kázmér. Barátom, nálad teljes bizodalمام, mindent adok, kérj a mit akarsz, csak azt vidd végbe, hogy legalább vele szólhassak. (Félhevűlne.) Klára! mely boldogító maga a reménység!

Fallenszky. Magamra vállalom mindent, de a titok közöttünk maradjon, senkit se, legkevésbé pedig Zalovszkyt iktasd frigyünkbe. Későbbben lát-lak. (El.)

Kázmér. Kedves drága barátom! (egyedül) Lehetetlen Klárát elhagynom, most midőn szerelmem fő pontját elérte. (Gondolkodva fel s alá jár.)

HATODIK JELENÉS.

Zalovszky. Előbbi.

Zalovszky. Oly magányosan herczeg? Valóban valami nagynak kellett történni, hogy ezt a vidám homlokot búfelleg borítja.

Kázmér (magában). Bár merre fordulok, üldöz kedves képe. Klára! tőled el nem válok.

Zalovszky. Most értelek.

Kázmér (tüzesen). Nemde, te is csodálad őtet,

oh hát tudom, el nem kárhoztatsz. Ha te is csodálod ékeit, mit tegyek én, kit már egészen elbájolt.

Zalovszky. Kár, hogy a politika és nem a szerető szív teszen választást a thronuson.

Kázmér. Engedd elfelejteni, hogy király fia vagyok: hadd enyhítse tüzes szerelmemet az az édes remény, hogy Klára legalább szívemet tiszteli.

Zalovszky. Hiu remények!

Kázmér. Hát én, kit boldognak hirdetnek, kit még a bölcsőben a sors annyira fölemelt, én magam érzem, hogy szerencsétlen vagyok?

Zalovszky. Mi a szerencsétlenség egy ifju mellében, melyet mulandó szerelem okozhat? tüne-mény árnyék, mely hamar elillan, vékony felhő, melyet minden gyöngé szél eloszlat. Te kiléptél a gyermekség korából, és magasan állsz az élők sorá-ban: hozzá illik a magad meggyőzése; a mit a sors megtilt, a minek birását az udvari szokás és a tör-vény nem engedi, azt nagylelkűen vedd ki szivedből.

Kázmér. Tartsd föl a gondolatot sebes röpté-ben! az hozzá siet, és a szív vígan követi. Parancsolj vérednek, hasztalan! a szív örökké fentartja igazságát.

Zalovszky. Hol az ész és a lélek magokat visszahúzzák, Kázmér! győzd meg magadat. Mely szép erkölcsünk, mely nagy a diadalom, ha a vad indulat, mely csak rontani tud, ki nem állhatja az ész jótevő világát.

Kázmér. Az idő, látom, meghidegített, nem érzed hatalmát —

Zalovszky. Én is ifjú valék. Idegen érzés öleli szivedet. Kázmér! rettegek éretted — Mit jelent ez a vad láng szemedben, mit ez az epedő gerjedezés? Félek, igen félek, hogy oda hagytad szép ártatlanságod.

Kázmér (bizonytalan). Miért vádolod szerelmemet, melyet egykor magad is az élet legszebb javának nevezteél?

Zalovszky. Kétféle a szerelem; az egyik mindennapi, de olykor erősebb, csak vérünkben lakozik, forrása egyedül ereinkben támad, a bujaság neki legjobb barátja; ha elárad, hatalmaskodik, és a lelket letiporja. A másik az igaz tisztelet szülöttje, nem ismer vadságot, csak szelíd érzeményt: ez nem állati ösztön, sem az erek játéka; az erkölcsöt követi ez, és föltett célja a tökéletesség. Égi örömet ad, szüntelen boldogít, és legnagyobb fájdalmait vigasztalás éri, csöndes békét osztogat, mely soha el nem múlik, sőt az öregségben is még nő isteni malasztja. Itélj: szerelmed melyikhez tartozik.

Kázmér (illetődve szemelt a földre mereszt). Én? — nem, nem — mit gondolsz felőlem?

Zalovszky. Hogy az a gerjedelem az ifjúság mulandó játéka, mert megfontolt választást a józan ész teszen.

Kázmér. Klára tökéletes, és méltán szerettem őt.

Zalovszky. Hogy az ifju az indulat nagyot látó szemével mindenhol tökéletességet vél, az régi dolog. De valld meg, nemde Klára kellemei, ékes teste, egy szóval külső ékei tették őtet kíváncsossá előtted? hagyott-e forró véred a hidegebb észszel tanácskozni? Te elfordúlsz? hallgatsz? Nem, nem Kázmér! te őt nem szereted, és utóbb is általlátod édes csalódásod. Fordítsd szemeidet jövőendő országodra, hol milliomok akarnak szívedből részesülni. (Érzéssel) Kázmér, én vagyok tanítód és nevelőd, ne cselekedjél valamit hirtelen, hogy téged késő bánat, és engem bú ne találjon.

HETEDIK JELENÉS.

Királyné, Klára, az Előbbiek.

Kázmér. A királyné — hah és Klára!

Királyné (mentében Klarához). A nyíltság, mint tapasztaltam, magyar erkölcs. Örülök szíves vallásodnak: ha királyi férjem elérkezik, igaz szerelmek szószólója leszek.

Klára (megindulva). Felséges asszonyom! anyai kegyelmed —

Királyné. Én is szerencsés vagyok — téged is annak látni igazán ohajtlak. (Észreveszi Kázmért; a beszéd között Klára és Zalovszky magokat hátra húzták.)

Köszöntlek kedves öcsém! e szép tavaszi nap, mint látom, téged is kicsalt a téli falak közül, és méltán, mert a természet lehellete, a fák fakadozó

zöldje, a kies mezők, és a megújult föld illatja a szívet vidámitják, és az embert új életre gerjesztik.

Kázmér. Nálad kivételt találok, mert a mely ember a te lelkeddel bir, annak szívében örök tavasz lakik.

Királyné. Hízkelkedő — azonban örülök, hogy meg vagy itt elégedve.

Kázmér. Ki hagyta el valaha Hunniát, hogy buzgón ne emlékeznek vissza a magyar barátságra. Csak azt sajnálom, hogy tovább nem részesülhetek benne, mert épen egy kellemetlen újságot kell veled közlenem, mely elragad korábban, mintsem ohajtám, szeretett nénémről. Csak előbb kapám atyánk parancsolatát, mely haza hív.

Királyné. Az elsőség ötlet illeti, azonban reményelem, hogy királyi férjemet bevárod.

Kázmér. Mely ember siet onnan, hol a szív igaz örömmel múltat, és a szívesség tartóztat?

Királyné. Most ugyan még magad felől rendelkezhetel, most még táplál a viszonzlás szép reménysége; de ha magas czélodra jutsz, akkor nemesebb érzések elvonnak karomtól.

Kázmér. Hamindjárt téled messze földek választanak is, szívem itt marad.

Királyné. A nap éget, ha tetszik, Kázmér, kísérv föl a várba.

HARMADIK FELVONÁS.

Királyné szobája.

ELSŐ JELENÉS.

Királyné, Zalovszky, utóbb Udvari Dáma.

Királyné. Most vetted tehát csak észre a herczegnek Klárához való szerelmét?

Zalovszky. Már Budán, midőn Felséged ott mulatozott.

Királyné. Én most hallom először.

Zalovszky. Mert akkor még nem volt ellenemre.

Királyné. Nem? Mit reméltél oly eltévedt érzéstől, hogy eredetében azt el nem fojtottad?

Zalovszky. Sokat és semmit.

Királyné. Sokat? Mit vélsz azzal? Zalovszky, félek, hogy magadat megesaltad.

Zalovszky. Nem, fölséges királyné! nekem az ég jó szerencsét készített, midőn királyom fiát, jövődő uramat, kezeimbe adá. A haza reám néz. és szerencsáját teljes iparkodásomtól várja; és én minden tehetséggemet arra intéztem, hogy az utóbbi király az embert soha el ne felejtse, mert e nélkül szomorú rabság a világi élet —

Királyné. Nemes szándék ; de minden szép, jó és nagy bizonyos formába van öntve, melyet el-
mellőzni nem lehet, hacsak a társaság lánczát el
nem akarod szakasztani.

Zalovszky. De a hideg és érzéketlen lélek
letiporja a földi szerencsét. Láttam a herczeg szí-
vében szerelmet tenyészni, és titkos örömmel ma-
gam is felhevültem mennyei lángjától. Tiszta valója
engem boldogított, mert minden valóját szívében
képzeltem. Jaj annak az embernek, kinek üres
melle a szép és jót be nem tudja fogadni, hosszú
halál az oly ember élte, bú és kétség egyetlen ba-
rátja, fekete gyászban nézi a világot, és komor te-
kintete egyedül a sírok közt múlat ; nem mosolyog
neki az öröm vidám képe, és minden boldogság el-
szárad alatta. Láttam a herczeg szerelmét kezdeté-
ben, oltani nem mertem, és nem is akartam, hogy
a szelíd érzeményt vad lemondás ne kövesse, mert
jövendő léte a szerelemnek legyen egyedül szen-
telve, csak a bujaságtól szívét megmenteni vala
minden gondom.

Királyné. És menekedett ?

Zalovszky. Nem , egy ellenséges daemon
szívét elfordítá, és tiszta tüzébe mérget kevert. A
mit előbb csak a lélek ismert, azt a bálványt le-
rontá forró vére, és a buzgó tiszteletet kívánsat
váltá fel.

Királyné. Szép álmokkal tele elfelejtetted a
herczeg ifjúságát, mely mindig kíván, és határt

nem ismer, Zalovszky, nem lesz-e késő az ész vigyázata? az indulat dühösködő árja leront minden gátot.

Zalovszky. Félek ugyan Kázmér meleg vététől, de nem szívetől; szíve még jó, hamindjárt vad háborgások azt olykor elárulják.

Királyné. Én szeretem ötöt, és szíves örömmel a jobbat elhiszem.

Zalovszky. De most én is úgy tartom, hogy veszedelmes Klára jelenléte, azért azt tanácsolom fölséges királyné, hogy ők egymást többé ne láthassák. Az elválás által a kíváнат meggyengül, és az indulat elveszti élelmét. Vagy Kázmér, vagy Klára hagyja el az udvart.

Királyné. Jól — de hogy? Kázmért el nem cseszthetem, mennyi ideje már, hogy testvéri szeretettel öt nem ölelhettem! engem kedveltet jelenléte. Azonban Klárát is nehezen küldöm el, mert értelmes társasága hozzája szoktatott; az atyját sem akarnám szomorítani, ki eljön férjemmel gyermekei látogatására.

Zalovszky. Én öt böles férfiúnak tartottam.

Királyné. Igaz. Én tehát mindjárt is teszek rendelőst, hogy Klára a klastromba vitessék. Azok a csöndes falak rejtsék öt el addig, míg Kázmér nálam tartózkodik. (Csenget, az asztalhoz ül és ír.)

Zalovszky. Az idő lerontja mit az indulat épít, a herczeg elfelejti Klára szépségét, a képzelet megtompul, és így a szívnek visszatér régi békessége.

Királyné (fölkel). Nem sokára a király elérkezik, egy kis házi ünnepet rendelttem fogadására, ott meglátlak öcsémmel. (Zalovszky el, egy Udvari Dáma megjelen.) Ezt a levelet add Klárának, és mondd neki, hogy további udvarlását elengedem, és szobáját el ne hagyja. Akár mit kérdez, ne felelj, Babonics tüstént jöjön hozzám. (Udvari Dáma el.) **Káz-mér!** nem vádolom szerelmedet; de tanulj veszteni, nem a mi sorsunk a szív által boldogulni. (Gondolkodva.) Minden titkos nyomozásokat kívánnék elmellékeezni, mert félek, hogy a munkálkodó nyelv a valónál mindég többet hirdet.

MÁSODIK JELENÉS.

Babonics, az Előbbi.

Babonics. Kegyelmes asszonyom!

Királyné. Hívségedre számlálok. Menj Zách Klarához, és minden halasztás nélkül vezesd őtet szent Margit klostromába, minden fellázítás nélkül; add őtet által a fejedlelemasszonynak, és mondd, hogy bizonyos okokból hozzá küldöm. Te mindjárt visszatérsz, és igaz hírt hozsz küldetésed felől. Semmit se tudakozzál, és kegyelmem elvesztése alatt e dolgot titkon tartsd. Még egyszer, reád számlálok.

Babonics. Híven elvégzem. (Magában.) Ez segít rajtunk. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

Egy rejtek hely.

Két beburkolt Ember, utóbb Fallenszky, Kázmér.

Az egyik Ember. Itt megállj.

Másik. Hol marad mesterünk?

Első. El nem marad ő.

Másik. Inkább a halálba mennék; én borzadok cselekedetemtől.

Első. Együgyű! még sokhoz kell szoknod, ha melegedni akarsz a méltóság sugaránál.

Másik. Mégis — én Klárát csak egyszer láttam —

Első. Hallgass nyomorúlt — tiéd a tisztelet, csodálat, másé az öröm. Hallod, jönnek már. (Fallenszky és Kázmér jö.)

Fallenszky (az emberekhez.) Jó hogy itt találak, már most tudja kiki mit cselekszik.

Első. Mindent tudunk.

Fallenszky. Menjen kiki rendelt helyére, és a legelső jelre jelenjetek meg. (A két ember el. Kázmérhoz.) Kázmér, közelít az óra.

Kázmér (magában.) Még van idő, még visszaterhetek. Ó égi igazság, engedj erősnek maradnom!

Fallenszky. Légy férfi, Kázmér, az üdvösség kapuja nyitva előtted, és te okoskodol? Most, vagy soha többé, mert tudd meg, hogy a királyné maga rejti el előled, Babonics most ada hírt.

Kázmér. Nem, azt nem tehetem, inkább lemondok.

Fallenszky. A tüzes szerelem bátorságot kíván.

Kázmér. Halálig harczolni Klaráért, de —

Fallenszky. Félre ily gyermeki félelemmel.

Kázmér. Irtózás és kívánság tódulnak mellembe? Mit tegyek?

Fallenszky. Élj ott, a hol lehet.

Kázmér. Mutass szebb lehetőséget, és végső órámig adósod maradok.

Fallenszky. Legszebb örömet ad a tiltott szerelem.

Kázmér. És hol találom azt?

Fallenszky. Egy tiszta forrás előtted, és te szomjuzol!

Kázmér. De a következés — Mit ítélne felőlem a király, mit Zách és az egész világ? Megvetve nézne tettemre, és átkoznák emlékezetemet. Érdem-e egy mulandó öröm annyi áldozatot?

Fallenszky. Mi köze a királynak csendes boldogságodhoz? Zách, az a büszke magyar, megelégedve nézi leányát egy herczeg karjában. De minek tagozni a szív kényeit? Ha egyszer hervadni kezd az élet virága, ha az idő ólma éltünket terheli, akkor ehez elég idő lesz még, addig érezzük gyönyörű malasztját.

Kázmér. Ily jó teremtés legyen a vad indulat

prédája? Mily igazsággal vegyek egy örömet számtalan könnyeken?

Fallenszky. Könnyeken? (Nevetve.) Hahaha! mely rosszul ismered az asszonyi szívet. Tudd meg, hogy a bátor eltökéltség teszi kíváncsossá a férfit a szépek szemében — tiéd az elsőség, és Klára a többiét vígan utánad intézi.

Kázmér. Romlott erkölcs tud így cselekedni.

Fallenszky. Az élet kelleme az élők legszebb java, és azt a böles fel nem cseréli egy tünemény erkölcsért, mely ígér ugyan, de soha nem táplál.

Kázmér. Sőt jutalmaz belső ékességgel. Nem, hiában készítesz, azt nem cselekszem, ámbár boldognak nevezem azt, kit a jobb szerencse keblére vezet.

Fallenszky. Én leszek e jobb szerencse.

Kázmér. De úgy —

Fallenszky. A mint csak egy halandó kívánhatja. Hah! hova ragad elmém, mely öröm, mely boldogság, maga a gondolat az éggel határos. Karjai közt úszni, látni, mint örül és sír, kér és fenyeget, mint változik színe, szeme szakadoz, egész valója egy hosszú sóhajzásban oszlik el —

Kázmér. Hah, ember! mely ördög szült tégedet, mely örvénybe vezetsz!

Fallenszky. A melyből ki nem kíváncskodik — Félre minden kétséggel, légy férfiú! idéltlen elme retteg csak a jótól, ha nem mindennapi úton kell hozzá járulni.

Kázmér. Tovább nem tűrhetem. Barátom,

reád bízom ügyemet, talán ez az óra szívét önkényt az enyémhez kapcsolja.

Fallenszky. Legalább szólasz vele és nem tartasz hallgatók fülétől. És ha tettünk napvilágra jőne — azután, Kázmér, nézd mit tesz a barátság, azután hordozza nevemet, és legyen sajátod.

Kázmér. Mely jó angyal szól belőled! Klára csak egyszer megnyerhesselek, mostani vétkeket mely szépen teszem jóvá.

Fallenszky. Elvárlak tehát.

Kázmér. Minden esetre. (Ábrándozva.) Klára! Klára! hát ennyire vittél. (Felháborodva.) Vagy talán te jöttél fel a pokol mélyéből ez ártatlan szívet háborgatni — ember, rettegj!

Fallenszky. Klára az a ki háborgat, enyhítsd önála tüzes szerelmedet.

Kázmér. Igaz, oh igaz! csak ő ellenségem; vagy úgy érezzen mint én, vagy velem együtt emészsze el őtet is szerelmemnek lángja. (El.)

Fallenszky (maga). Most tehát bizonyos, és czélomon vagyok. Ez a titkos vétek a herczeghez kötöz, és én mostani fáradozásaim hasznait aratom. (Gondolkozik.) De ha Klára megvetné kezemet, ha maga kiáltaná — nem — nm — de ha még is letiporva magát megboszulja — ha kemény atyjának tettünket megvallja, mit akkor? Én magam veszek! — Nem, ő még tiszta — az indulat mérges lehellete nem érte még szívét, és így a szemérem és kívánság szólni nem engedik, és enyém a jutalom. (El.)

NEGVEDIK JELENÉS.

Szabad hely a vár alatt.

Királyné, Lanka, udvari dámák, Lajos, Gyula, föld népe, koszorús Gyermekek.

Királyné. Már közelít királyi férjem az uralkodás nehéz terhétől e csendes helyen magát kinyugodni, és gyermeki körében az élet rózsakorát újonnan élni.

Lanka. És itt Visegrád gyönyörű tájékán, melyet a mesterség új díszbe öltöztetett, hivei között önnön maga teremtményében annyi fáradozás után, népe szerencséjén nagy szívét kedveltetni.

Királyné. Ezen naptól annyit reméltem, de érzem, hogy a teljes örömtől valami visszatart. Hol Kázmér? ő is ide érkezett.

Lanka. Talán ő felsége eleibe ment, a tüzes ifjunak nehéz a várakozás. (Trombitaszó hallik.)

Királyné. Jön már a király, szívemnek erősebb verése igaz bizonyossága.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Több Udvari Tisztek. „Helyet a királynak!” A Férfiak jobbra, az Asszonyok balra állnak. — Mars.

HATODIK JELENÉS.

Király, Zách, Cselén, János, Bálint, több udvari népség. Előbbiek.

Nép. Éljen Károly! éljen nagy királyunk!

A férfiak.

A ki rettenetes a véres csatában,
Mert a halál követi lépését,
De ember mégis szép diadalmában,
Mert kész hallgatni a jámbor kérését,
És javunkra szánja boldogító létét.

A szűzek.

Ott jön! és a békesség olajága
Szépen zöldellik királyi kezében,
Ő, kitől jó éltünk minden boldogsága,
Visszatér hívei körébe,
A szeretet édes kebelébe.

Nép. Éljen! éljen!

Király. Jó magyarok! többet érez szívem,
mint mondani tudok, vegyétek köszönetemet.

Egy kis Gyermekek

(mint genius öltözve koszorút viszen a királyhoz).

Az igaz bajnok jutalma egyedül
Tetteinek halhatatlansága.
Midőn az fenn, a dicsőség szárnyán ül,
A jövőnk akkor a világa,
És míg neve a levegőben hangzik
S körül fogja az érdem sugára,
Addig a szeretet csak könnyel áldozik
És koszorút fon drága homlokára.

(Letérdepel és a koszorút általadja.)

Király (megilletődve a közelítő királynéhez). Erzsébet! mely szépen jutalmazod férjed hív szerelmét. (A koszorút elvevén, a királynénak nyújtja.) Ezen koszorú teljes érdemét általad nyerje el, és ím átadom, hogy tovább is zöldeljen élesztő kezvedben, és míg a jövőendő szebb világot termend, függjön a szerelem oltárán. (Öt által fogja.) Erzsébet, ily pillanat többet ad, mint a világ minden dicsősége.

Lajos. Királyi atyám, köszöntlek Visegrádon.

Király (karjába szorítja). Te is kedves fiam? — valóban oly szerencses vagyok — (megilletődve) **Mi** szebb a házi boldogságnál.

Királyné. Velel szövetkezve földi üdvösség. — Most ha tetszik, induljunk a várba! az útazás nyugalmat kíván.

Király. Az öröm nem ismer fáradságot, azonban, ha úgy akarod — (a néphez fordul) Még egyszer, vegyétek köszönetemet kedves magyarjaim! és legyetek meggyőződve, hogy míg csak élek, igaz királyotok és atyátok maradok. (El mindnyájan. Mars.)

Nép. Éljen! éljen magyar királyunk! (El.)

HETEDIK JELENÉS.

Zách, Cselén, János és Bálint.

Cselén. Hiába keresik szemeim Klárát, az egész udvar jelen volt, csak ő maga hiányzott. Mi történt, meg nem foghatom.

Zách. Talán a királyné találmányos szerelme fent a várban is férjének örömet készített — Vagy hah! Klára magát annyira el nem felejtette —

Cselén. Nem, nem atyám! Klára nem hibázott.

János. Drága jó atyám, mely öröm nekem téged láthatni.

Zách. Már esztendeje, hogy nem láttalak kedves fiam, hivatalom eltartóztatott. (Nézésében elmerül.) Hogy megerősödtél — nem sokára abba a szolgálatba lépsz, melyet a királyi kegyelem számodra készített. (Bálinthoz.) Te is régi barátom — örvendek egészségeden, de mit akar ez a bús tekintet? mit népsz oly fájdalmasan reám?

Bálint. Hogy hív szolgádnak kell legelsőnek lenni, a ki tégedet szomorít, és vidám kedvedet rontja: de szólnom kell, bár későn ne legyen.

Cselén. Rettegek — Klára!

Zách. Mit fogok hallani?

János. Én is féltettem Klárát, de téged látván, elmúlik félelmem.

Bálint. Valami nagynak kellett történni a királyné és Klára között, mert nem rég a Duna parton sétálván, láttam Klárát a Dunán átevezni; egészen aláverve, mint a testesült fájdalom ült ő Babonics mellett, a ki-ötet kísérte. Engem megpillantván, betakarta szemeit, nem szóla ugyan, de nehéz sóhajtsái mutatták gyötrelmét; én erővel őt

kérdezni akartam, de Babonics megtiltá a királyné nevében.

Cselép. Újra lehellek. Atyám, ha a királyné parancsolatjára vitték el ötet, minden jót reménylek.

Zách. És merre, hová vezették?

Bálint. A szomszéd szent Margit klastromába.

Zách. Mi lehet az? Jól — én egyenesen a királynéhoz megyek, őt megkérdem. Önnön érzéséből leányának fogadta, nekem mint atyának felelni tartozik. (El.)

János. Mondottam, hogy atyámat felháborítod.

Bálint. Ő tudja mit mivel.

Cselén. És a lengyel herczeg?

Bálint. Azt sehol sem találják.

Cselén. Most világos előttem. A királyné rejté el ötet, bizonyára észrevette Kázmér szerelmét. (Gondolkodik.) De mit jelentnek Klárának könnyei? Ha talán — Hah! mely gondolat, — — ha ötet síratná — nem, nem, nem — Klára azt nem tehette, félre csalárd érzemény! Klára, megint ellened vétkeztem. (El.)

Bálint. Mi az ember élte, ha balesetek a sorsot intézik; mi az öröm, ha ritka mosolygását fájdalom váltja fel. Szép reménynyel tele siet ez az ifjú kedvese karjába, égi üdvösségről álmodik, és könyeket talál. Nyugodt szívvel jön az atya gyermekei közé, megelégedve nézi szép szerencsájöket, és azokat velök osztani kívánja; de nehéz jajgatá-

sok álmából fölserkentik. Zách, mi lesz belőled, ha igaz a mit retteggve gondolok. Boldog isten! ha igaz a mit már az udvari nép susog. (El) .

János (Bálintot követvén). Te sírsz öreg?

NEGYEDIK FELVONÁS.

Szoba a klastromban.

ELSŐ JELENÉS.

Klára, Apáca.

Klára (mely fájdalommal fejét karjába rejtve gyászruhában).

Apáca. Szüntesd könnyeidet, viseld békén, a mit a sors reád mért, mentsd meg legalább lelkedet.

Klára. Bár egész létem egy könnynek eredne. Ó te azt meg nem foghatod, a mit én szenvedek! Minden boldogságtól, utóbbi életemtől oly rútúl megfosztatni! Ó az rettenetes! Megvetésnek és szégyennek prédául adatni! Mihez nyúljak, mit miveljek? sehol sincs mentség, sehol vigasztalás, talán még te is rosszul ítélsz felőlem?

Apáca. Nem, kedves leányom, elszoktam én már a világi dolgoktól. E csendes falak között bal vélemény nem mulat. Ha bűnös vagy, nagy a

mennyei irgalom, bocsánatot nyerhetsz — ha nem — légy békén, a méltatlan szenvedés a lelket föl-magasztalja.

Klára. Neked, drága néném, meg merem mondani, mely hallatlan gonoszság volt kínjaim szerzője —

Apácz. Hadd el, ne terheld mellemet földi titkokkal — tartsd szívedben a mit mondok: gondolkozzál az égre: onnan jön a legszebb vigasztalás, oda utasítlak — légy állhatatos, és győzni fogsz a mulandóságon.

Klára. Ó tiszta lélek, el ne kárhoztass —

Apácz. Végezz szíveddel, és a lélek szabadon fölemelkedik a porból, és csak fölfelé néz az örök világosságához. (Egy apácz bejő és titkon vele beszél.) Az atyád veled szólni akar, azonnal itt leszen, én addig elhagylak.

Klára. Oh égi irgalom!

Apácz. Légy békén, kedves leányom, gondold meg, hogy a szerencsétlennek a halál az élete (az égre mutat) és ott minden reménye. (El.)

Klára (maga). Rettegek ezen pillanattól. Ó nyilj meg föld, temess el örök éjjeledbe — Atyám, ó atyám! (Ledől az asztalra, képét elrejtí.)

MÁSODIK JELENÉS.

Zách, Előbbi.

Zách (bejő, az ajtónál megáll). Hah! (Klára nézésébe)

elmerül). Klára! tehát így látlak ismét! (növekedő indulattal) Vissza, atyai érzemény! vissza mellembé dühösködő fájdalom, csak most — most az egyszer lehessek még nyugodt. Klára! egy szörnyű hír hozott ide engem — és én itt állok, nem tudom sajnáljalak-e vagy átkozzalak téged?

Klára (elfordított képpel magát atyja lábaihoz veti). Atyám! Ó hidd el, én ártatlan vagyok!

Zách. És ez a virág útjokban vala, őt le kellett szakasztani! — Ördög és pokol! És tudták, hogy az én sajátom. De ha már le vagy szakasztva, hát vérben hervadj el! — Nekem ezt a szégyent! — (magához tér, fájdalmasan) Klára! szerencsétlen leányom! jőj atyai mellemhez — te nem lehetsz vétkes — nem, nem — te áldozat vagy — siratnom kell szomorú ügyedet (mellére hajtja fejét).

Klára. Ó engedj sírni — meleg vérkönnyeket sírni, drága atyám, míg létem elenyészik, és itt atyai melleden enyészik el. Kázmér — ő ne fordulj el, mit tehettem én, egy gyöngye leány —

Zách. Hah rettentő istenség, hol maradt vilámod?

Klára. Itt a királyné levele, melyet nekem küldött —

Zách (a levelet sobesen átolvassa, mérgesen nevet). Azért küldött ide, hogy alkalom nekik ne hibázzon. Most világos előttem, haha! Ő férjével szerelemről szólott — Erzsébet! utolsó csepp véretem érted

adtam volna (fájdalmasan) és te — te — nekem ezt cselekedted.

Klára. Csak egy pillanatot kértem tőle, hogy vele beszélhessek; — sem ő, sem szolgálai még nem is feleltek.

Zách. Ő tudott felőle, itt tartom igaz bizonyosságát. Erzsébet! így tud cselekedni egy hatalmas királyné? — Világos mint a nap előttem alacsony tette; de boszúm is nyilvánságos legyen. Érezzed azt, mit tehet egy megbántott ember. Azért hozott e helyre, hogy a szentség takarja embertelen tettét. Mely erkölcsöt színlett, melyre legszebb értékeimet bízam, és még is mellében a pokol tüze égett — Klára! a világ örömétől a gonoszság megfosztott, de az én boszúm újra fölemeljen. Ó egy új halált engedj kigondolni, te a boszú rettentő istene! engedd végezmem, és egyedül téged imádlak.

HARMADIK JELENÉS.

Cselén, Előbbiek.

Cselén (kivülről). Hasztalan tartóztatsz, repedjen meg e szív, én akarom őt látni (bejő).

Klára. Cselén, hah! — Még most is szeretem őt — félre, félre, hagyd el — szemeid megölnek. Méltán féltem ezen szomorú órától.

Cselén (lágyan). Ez hát az az égi öröm, melyet én reméltem! De mit veszték? — nem, nem, — Klára te élsz, én szerencsés vagyok.

Klára (elfordulva). Ó hagyj el, kérlek — hagyj el drága ifjú! megvetésed nem fáj úgy, mint további szerelmed.

Cselén. Úgy ítélsz felőlem? Te az enyém voltál, vagy és maradsz, míg csak élek — egy alávaló cselekedetnél erősebb szerelmem. Míg szívem hozzád hajlik, addig tőlem senki el ne ragadjon. Vessd le e gyászruhát, és kísérv az oltárhoz; és a ki az én szeretett hölgyemet megbántja, azt karom megbünteti. Mit vesz a lilium gyönyörű ékéből, mit a rózsza édes illatjából, ha egy csapodár lepke tiszta kebelére szálla? Klára, engedd nekem azt az üdvösséget, ezzel szerelmedet megérdemelni.

Klára. Nem kedvesem, én méltán szenvedek. Gyenge valék, mert magamat erősnek tartottam; magam vagyok az oka. Ó ne nézz reám Cselén, megvetvén szíves tanácsodat, ily mélyen estem.

Cselén. Én főlemellek, és veled magamat a boldogok sorába. Jer, hadd el e szomorú helyet, én ki viszlek a világ zajából; a föld egy szegletében mi is bátor maradást találunk; és ott a természet csöndes kebelében, messze minden irigységtől, magunknak elegek, egyedül csak szerelmünknek élünk.

Klára. Igaz, hát igaz, hogy nincs oly gyötrelmem, mely ne enyhülne a hív szerelem által? — Ó Cselén! (karjába dől) mely kín, mely gyilkos fájdalom — mely-égi boldogság!

Cselén. Engedd buzgó kérésemnek, kövess engem, és karjaim közt téged a pokol ellen védlek.

Klára (Cselénre borulva). Bár itt hagyná el lelkem szomorú fogházát.

Cselén. Jer atyádhoz! (Klárát Záchhoz vezeti.) Zách! a mit jobb időben fogadtál, tartsd meg fiadnak: itt állnak gyermekeid, és végső áldásodra várnak.

Zách (ki mind eddig komor helyzetben állott, közikbe lép). Elég! Te ifjú! nemes szívet hordozsz, szebb szerencsét érdemlesz! Te Klára! némulj meg, míg méltó boszúm újra meg nem tisztít. (Klárára egy fekete fátyolt vet). Addig maradj mély sötétségben.

Klára (nagy indulattal). Cselén, kedvesem, légy boldog!

Zách. És gyilkos halált annak, a ki előbb ezen fátyolt fölemeli.

Cselén. (Záchhoz). Atyám! Zách! mit kívélsz?

Zách. Hah, nézz ide, és maradj férfiú! Ily szégyent érdemlett fáradságos éltem? (Indulattal) Hah, égess, dühödj fene tűz mellemben, még használni foglak. Nekem ezt! Kázmér, egy gyermek, mulatságot kívánt, és ő, egy királyné, eztet adá neki, ha mindjárt az atyánál: szíve megreped is. De ezért az övé is vérezzen. Elszaladt a gyermek, de itt van mesternéje.

Cselén. Zách! az istenért! ne hirtelenkedj! legyen ez már elég.

Zách (felháborodva). És minden magyar reám újjal mutasson: ez az, a kinek leányát megfertőztették — és hogy az egész udvar gúnyolva neves-

sen? nem — nem! boszút, boszút kiált legutolsó szavam. (Letérdel.) Hallgasd esküvésem te rettentő isten! így esküszöm hatalmas létedre, e szégyent, mely engemet talált, lemosni fejemről — valahány lélekzet, annyi átok találja lelkemet, maga az örök kárhozat legyen kevés büntetésem, ha gyermekem estét meg nem boszúlom. (Folkél.) Itt állok, és a föld ne tartsa poromat, gyilkos fájdalom szívja ki karomnak erejét, ha esküvésemet híven meg nem tartom; teljék bár életembe. Vért kiált gyalázatom, vért e jó lélek szerencsétlensége. (El.)

Klára (utána). Atyám! atyám — Nem hall, szégyen és harag dobzódnak mellében. Ó mint fog végződni e boldogtalan eset.

Cselén. Te szeretsz még?

Klára. Cselén!

Cselén. Életben és halálban!

Klára. Ó ne hadd el atyámat — vigyázz reá, hogy véres boszúja ártatlant ne találjon. Az ő legfőbb indulatját felkölté a királyné. Cselén! én rettegek új veszedelemtől, — menj kérlek, siess azt hátráltatni, és vidd magaddal szerelmem örökségét. Ha mindjárt egy ellenséges csillag kizár is karjaidból, ez a szív, míg csak ver, neked lesz szentelve. Menj kedvesem! ne engedd hogy egy szerencsétlen óra atyámat is elragadja tőlem.

Cselén. Klára, én elhagylak — az atyádat talán lecsillapítom: a fergeteg mentől nagyobb, annál hamarább eloszlik, különben a király dolga a

vétkezt büntetni. (Lágyan.) Drága lélek, még fekete fátyol borítja szemedet, mely tisztán mint tavaszi nap sugárzik szívembe; de eljő az idő, hogy ezen könnyeket égi boldogság letörli. Légy hát boldog! nagy a próba, melyet a sors reád mért, de még örömet ad méltó fájdalomadért. (El.)

Klára (maga). A rokon szív veszélyek közt mutatja érdemét. Drága ifjú! úgy akarta az örök rendelés, itt szerelem, és ott — (az ég felé mutat) ott egyesülés. (El.)

NEGYESEDIK JELENÉS.

Utcza.

Zách, János, Bálint.

Zách. Itt magunk lehetünk, itt senki sem háborgat.

Bálint. Jó uram! mi a kívánságod? Ó győzd meg haragodat!

Zách. Bálint, először hozzád fordulok, te ki nek hívségét ismerem. Itt áll fiam, talán egy óra múlva árva — még vezető nélkül ki nem talál a világ labirintusából. Az ifjúság botlékony, légy te azért támasztékja, vezetője, atyja, ha én már nem leszek.

János. Atyám! mely halotti beszéd ez, mit vétett fiad, hogy őt eltaszítod?

Zách. Szíved még gyöngye e terhet viselni: ha lelked megérik, akkor átlátod, és ha szabad férfiú-

nak születnél, tettemet köszönöd. Légy békén, mert minden pillanatom fel vagyon számlálva. (Bálinthoz fordul.) Légy te istápja e gyöngé virágnak, hogy időnek előtte a fergeteg ötét le ne törje.

Bálint. Reám bíztad a szerencsében, semmi bal eset többé tőle el nem választ, ősz fejem nem lesz árulóvá. De ha még találsz mentséget — Zách fontold meg, térj vissza ha lehet, és állj el gyilkos szándékodtól.

Zách. Te is hát ellenem esküdtél? — de tornyozza bár az egész világ magát ellenem, egy szívet eltalál mégis kardom éle.

Bálint. Fejed ég, jó uram — az indulat maga tehet igazságtalanná.

Zách (megilletődve). Bocsáss meg barátom! érzem, hogy ez az élet már nem a földre való, mert kihalt már az emberekhez való hiedelem mellemről: teljesítsd kérésem.

Bálint. Szólj, parancsolj, én híven elvégzem.

Zách. Lehet, hogy itt egy dolog történik, mely ezen ifjút is, ámbár ártatlan, károsan érdeklené, készülj azért az útra minden mulatás nélkül, menj Lévára, és vidd ezt az ifjút Kopay vömböz, és Séba leányomhoz; mondd nekik, hogy vele együtt rejtsek el magokat minden üldözéstől, mondd nekik hogy az okát meg fogják hallani. Keresd fel azután régi barátimat és kérd őket nevemben, hogy minden kitelhető módon, teljes tehetséggel, férfiúi erővel oldalmazzák Hunniát a polgári háborútól. (Egy erszény

aranyat kihúz.) A mit szorgalmam félre tehetett, itt vagyon, nem sok ugyan, de a szükségtől benneteket még is védelmez, — aranyra többé nem lesz szükségem, éles vas egyedül végső segedelmem. Többet nem tudok mondani. (Fiát kezénél fogja, kifakad.) Ez itt minden hagyományom.

Bálint. Te sírsz! ó hatalmas isten, adj neki könnyeket, engeszteld fájdalmát, küldd régi békeségét vissza e megsebzett szívnek.

János. Ó atyám, ne hagyj el, csak alig láttalak, és téled örökre elválok.

Zách. Téled fiam csak egyet várok, csak ezt teljesítsd, és tartsd híven eszedben; hallgasd a mit mondok. A nagyravágyás soha ki ne csaljon csendes hajlékodból, kerüld a csalfa világot minden méltóságával, vonulj vissza önnön magad szívébe; szerezz neki élelemre valót, a melyből híven költ-hess, mert hidd el nekem, hogy a nagy világ füsttel szokott táplálni, a szívet terheli, és arany láncza csakhamar békóvá változik. Ballagj békén ekédnek nyomában, és szerencsés leszesz, úgy is használhatsz nemzetednek. Az alacsony sors egyedül állandó, mert a nagy világ annyi rab emberit, az indulat és történet forgandó változásait, bátran nézi igaz szabadságból. Ezeket tartsd szívedben. Legyetek boldogok! — (Bálintnak kezét nyújtja, sokáig hallgat.) Bálint, sokat bíztam reád.

János. Atyám, hát így kell neki lenni? (nyakára borúl).

Zách (kezeit áldásképen fiára teszi, nagy érzeménynyel).
Légy oly szerencsés a mint megérdemled. Légy
baldogabb atyádnál. (El.)

Bálint. Jer hát kedves fiam, itt neked tovább
nincsen maradásod. (Elvezeti).

ÖTÖDIK JELENÉS

Kert, hátulról mulatóház, melybe szabadon belátni.

Király, királyné, Lajos herczeg és Gyula.

Királyné. Az idő ma oly vidám, a levegő oly
tiszt, ide a mulatóházba parancsoltam az ebédet,
ha tetszik.

Király. Nekem mindegy; mindenhol fűszerezi
azt jelenléted.

Gyula. Ez a hely, felséges király, hol Lajos
harcolni szokott, fölállítván katonáit. A világ kes-
keny neki, ha Arbelát említem.

Király. Nemes tűz ragyog szemében, ez az
ifjú hajlandóság, követe egy bajnoki léleknek.
Kedves fiam, ha az ég úgy akarja, szép pályára
vezetlek.

Lajos. De ez a gyermeki játék, atyám, többé
nem kecsegtet: oly emberek után vágy szívem, mi-
lyeneket minap nálad Budán láttam; magam is az-
után vasba öltözöm; a sisak elrejtí majd fiatal
képemet, és beállok vitézid rendébe, mert én is
tudom már a fegyvert forgatni.

Király. Eljő az idő és fogod használni; többé el nem eresztelek. Nem sokára úgy is fölteszem a koronát fejedre, és korán beiktatlak a nagy hivatalba, mely reád vár, ha én elköltözöm.

Királyné. Mely különös az anyai szív! én kedvet találok fiam bátor szívében, és még is rettegek azon pillanattól, mely őt tőlem elragadja. (A mulatóházban asztal terítettik.)

Király. Az ő élete egyedül az országé, annak díszére akarom nevelni, nyugtasd meg tehát anyai szívedet, a nagy czélnál szebb tökéletességben újonnan feltalálsz.

Királyné. Nem Zách az ott? (félre) Hasztalan kíméltem szívedet.

Király. Mely háborodást mutat képe, mi történt? bú és harag változnak szemében.

Királyné (félre). Bizonyosan tud már mindent. Kázmér! mit műveltél!

HATODIK JELENÉS.

Zách, Előbbiek.

Zách (jön, és a királyné előtt megáll, ki tekintetét ke-
rülmi látszik). Félelmed vádol, királyné! te vagy a
bűnös.

Király. Mit jelent ez?

Zách. A fölébredt lelkiismeret tettedet vádolja — a pokol nevet, eljött végső órád.

U. Szolga. Ha tetszik fölségteknek! (Az alatt a szolgák az ételeket hordják.)

Király (Záchhoz). Délután elvárlak szobámba; nem kérem titkodat, de ha valaki illetlen megbántott, elégtételt tőlem remélhetsz (be a mulatóházba).

Királyné. Szerencsétlen atya! méltó fájdalom engem is talál, és szégyellem Kázmér tettét, de nem támadott az ártatlan szívében, ördögi fáradságba került őt annyira vinni. A királynak elhallgatám, hogy ne rontsa kedvét ez az alacsony történet — légy férfi. (Be a király után, és együtt Lajossal az asztalhoz ülnek, harmonia hallatszik).

Zách (maga). Szerencsétlennek híva, ördög, pokol! még sajnál engemet, most is még csalni akar, és ártatlant játszani, még ő tanít arra, hogy férfi legyek. (Mérgesen nevet.) Egész boldogságomat oda adja férjének jó kedvéért! Porba hát veled átkozott kegyelem! (az arany lánczot leszakasztja melléről, és kardját kihúzza) és te, te légy most mindenem. (Egyszerre megáll.) De a király őt szereti, csak őbenne él, és én őt meggyilkoljam? Ezt a jó királyt, hazám atyját, jótevőjét az által megszomorítsam? Nem! nem! inkább önnön mellembé mártom ezt a kardot, és elvégzem sanyarú pályámat (fájdalmasan elhallgat).

HETEDIK JELENÉS.

Babonics, Előbbi.

Babonics (látván Záchot, hozzá közelit látható megvetéssel). Oly gondolkodva, és az arany láncz a föl-

dön? Valóban különös! Tudom azt az időt, hogy ezen kegyelemmel fölötte kérkedtél.

Zách. Most már átengedem neked.

Babonics. Jó — szívesen (föl akarja venni).

Zách. Vissza! — igaz keresményem.

Babonics. Tartsd meg — nem is remélem (nevetve megy). Nekem nincsen szép leányom.

Zách (szörnyű háborodással). Mi volt ez? Hah! ily megvetés! ily szégyen! Királyné! ezt te okoztad (mágán kívül). Dühösködj lélek! Vezesd karomat öldöklő angyalom! azután engem is gyilkolhatsz. (Berohan a mulatóházba, a muzsika elhallgat.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

Cselén (sebesen szaladva). Zách! Zách! megállj, a királyné ártatlan. (Utána rohan. A mint Zách dühösen berohan, a király felugrik, és a királynét védelmezi, míg Zách a kardot külti kezéből, a királynét megvágja, ki sikoltással a földre esik. Az alatt elérkezik Cselén, és Záchhal küszködik, ki neki kardjába szalad, Zách elesik. Több Udvari Nép ötet a földön megöli.)

KILENCZEDIK JELENÉS.

Cselén (egyedül, kivont karddal, nagy indulattal). Hah! a nagy megtörtént, szörnyeteg én! atyámat megöltem. (Kardjára tekint) ez atyámnak vére. (Fölháborodva) Klára! (kardját elveti magától). Klára! nem vagyok oka. Szerencsétlen! (szörnyű indulattal) és én még élek!

ÖTÖDIK FELVONÁS.

Királyi szoba.

ELSŐ JELENÉS.

Lanka (egyedül). Megalázní Záchot, megboszúlni magamat Klárán, ki Cselént tőlem elragadta, ezt vad indulatom okozta — az isten fölöttem van, ez volt csak szándékom; de ily következt, ily véget bizony nem reméltem. Még is, bárhogy szépítem tetteimet, én magam vagyok vétkes.

MÁSODIK JELENÉS.

Babonics, Lanka.

Babonics (sietve örömmel). Most tehát vége van — Lanka, a királytól jövök.

Lanka. Rettegek.

Babonics. Az ország nagyjai végső ítéletet hoztak.

Lanka. Szólj kérlek!

Babonics. Mindnyájan, kik Záchhal a harmadik ízig atyafiságban voltak, minden testvérei, leányai, azoknak gyermekei a hóhér pallosa által, a többi rokonai pedig örökös számkivetéssel büntet-

tessenek meg. Zách minden jószágait a király elfoglalja, és egész nemzetsége szolgaságba essék. Minden vármegyének össze kell e fajnak minden tagjait fogdostatni, rablánczon Budára küldeni, hol elvesztetnek.

Lanka (megilletődve). Szörnyű! szörnyű! ez több mint kívántam, több mint boszúm remélt.

Babonics. Már egy közülök meg is adózott. Záchnak egyetlen egy fia, ki szolgájával el akara szökni, elfogatott, lófarkon hurczoltatott, és roncsolt testét ebek ették meg.

Lanka (betakarja képét). Elég! elég! nem tűrhetem tovább. Nagy isten! mely rettenetes az ember dühében, — és mindezeknek én, én vagyok az oka. Átkozott legyen az óra, melyben azt cselekedtem! és átkozott légy te, ki dühös indulatomnak eszköze valál.

Babonics. Lanka, mi bajod? mely háborodás?

Lanka. Nem érzed azt hyaena szülöttje! üres melledben nincs helye már a jobb érzésnek. Örülj gyönyörű munkádnak. Szegény ember! Zách már nem él, talán nagyobb polezra kaphatsz.

Babonics. Az öröm szól belőled, hogy gyűlölt ellenségünk el vagyon temetve, tiporva, megalázva.

Lanka. Eltaláltad bölcs ember! valóban úgy örülök, vígadok (mély fájdalommal) hogy szívem majd megfakad. Zách! Zách! rajtam már meg vagy boszúlva.

Babonics. Mely sebes változás! csak nem

rég mérget, boszút forraltál kebledben, és most czélodon keseregsz? Lanka! félre ily asszonyi gyönge séggel, mert nyitva áll most a méltóság útja.

Lanka. Jó szerencsét. Oda éltem szépe, lelkem békessége! (nagy érzeménynyel) Nagy isten, mit miveltem! Klára! Klára!

Babonics. Vígán — talán őt sajnálod? (Lanka reá sem figyelmez).

Lanka. Így elveszteni magát, így kilépni az emberiség határából! Vissza! vissza undok kísértet. Hah! a pokol int. Ó hagyj időt a bocsánatra! (magához tér) A fejem ég, mellem lángol, mit tegyek? Klára, hozzád, hozzád, a te lábaidhoz. (El.)

Babonics. Ez a történet megrázza belsejét, erős is volt ugyan egy asszonyi szívnek, de az idő őt meggyógyítja, és siránkozva örül utóbb Klára esetének. — A király —

HARMADIK JELENÉS.

Király, Babonics.

Király (egy irással kezében). Ha messze földről jött volna gyilkos szándékával, ha tele gyűlöléssel velem nyilván harczolt volna, úgy megbocsátanék; de így kicsalni az embernek szívét, csalárd erkölcsökkel hitetni, és oly hív szolgálattal biztatni — az sok! büntetést érdemel. Ha az egész világ ellenem törekszik, ha minden szív irántam gyilkos

mérget forral, békén tűröm, emberi sors: de ettől hűséget, háladatosságot érdemlek, mert igazán szerettem. Vesszen tehát egész nemzetsége! (Az asztalhoz megy, tollat vesz, gondolkodva megállapodik.) Egy tollvonás, és sok embernek veszte, sok árvák könnyei — nem, nem — (kivülről láрма hallatszik) Ki van itt?

Babonics. Felséges király!

Király. Jó hogy találak. Az ország nagyjai ítélete alatt nevedet is olvastam, adj számot véleményedről.

Babonics. Ily hallatlan gonoszság ritka példát érdemel, Zách Feliczián e fölött eretnek és pártütő vala. Magyar törvényünk őtet kínos halálra ítéli, s minthogy nemzetsége vele egyet értett, ők is a hóhér keze alá valók.

Király. Büntetni illik a királyhoz, és sokszor az ország java úgy hozza magával; de a kegyelem, ó a kegyelem szép és boldogító.

Babonics. Tekints a királyné fájdalmára, melyet ártatlanul szenved. Ő a halállal küszködik, és fölséged elméjében még kegyelmet forgat?

NEGYEDIK JELENÉS.

Keszi Berenda, Előbbiek.

Berenda (kivülről). Ereszsz! adj helyt, ha élted szeretted.

Király. Mely zaj! mely bátorság! ki mer itt erőszakoskodni? Nem parancsolám meg, hogy senkit elémbé ne ereszszenek?

Babonics. Mindjárt eszközlöm. (Az ajtóba kinéz) Hah vissza! (kimegy, kardot húz) Vissza! ne eresz! vágjátok le! (Bejö harczolva Keszi Berendával, az ajtónál levágtatik általa.) Hah átkom reád marad! (Meghal.)

Király. Mit! ismered királyodat?

Berenda. Megbocsáss királyom; itt fekszik szolgád általam megölve; de nem hív szolgád, se nem magyar, hanem korcs.

Király. Mely merészség! (kiált) Strázsa! (Strázsák bejönnek, több Udvari Szolgákkal.)

Berenda. Ne félj királyom! a jó magyarnak szent királya élete. Ím fegyveremet lábaidhoz teszem, igaz jeléül tiszteletemnek. Öless meg, de előbb hallgass szavaimra.

Király. Menj, parancsolom, rettegj haragomtól.

Berenda. Mentsd meg jó nevedet a történet könyvében: nem pusztá szó az, hiszem, egy dicső királynál. Ne áldozz fel egy ártatlan nemzetséget, mert egy tagja oly vétket követett el, melytől az egész világ irtózik.

Király (megbántva). Nem kértem még tőled tanácsot, dicsőségem, hírem, nevem fentartása végett. Látom, vele szövetkeztél, menj te is vesztedbe.

Berenda. Király! király! a kapu felett függ Záchnak eldarabolt teste, rémítő példának, hogy minden magyar lássa, mely szent királyának élte. Ártatlan fiát a lovak szaggatták el. Király, legyen ez már elég, kiméld leányát, kiméld nemzetségét, mert ha azt cselekszed — (nagy indulattal) Király —

Király. Te dorgálsz! (Felháborodva az ítéletet aláírja, és egy udvari szolgának adja.) Ők meghalnak, és te velők.

Berenda. Most látom, Kázmér tettét el akard takarni, hogy egy bizonyosága se legyen az élők között sógorod alacsony tetteinek. (Lábához esik) Légy irgalmas! higgy nekem, nem barátid azok, kik arra készítetnek, nem — csak az irigység és boszú vezetni nyelvéket.

Király (a strázsákhoz). Vezessétek el.

Berenda. Még egyszer, király, légy irgalmas!

Király (keményen). Mit parancsoltam?

Berenda (nagy indulattal). Király, te ezt cselekszed! Öless meg, király, meg akarok halni, mert nem jó itt már élni. (Elvezetik.)

Király (egy udvar. szolgálóhoz). Itt az ítélet aláírva, hajtassék végbe. Ezt (Babonicsra mutat) vigyétek az orvosokhoz, még életet találnak benne.

U. Szolga. Felsőleges uram, örvendetes hírt hozok, a királyné minden veszedelmen kívül van, sőt még a seb hidege is kezd tőle távozni.

Király. Mindjárt megyek látogatására. Erzsébet! meg leszesz boszúlva.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Cselén, Király.

Cselén (sebesen). Kegyelmes uram!

Király. Mi a kérésed, bátor ifjú? Neked köszönöm éltetemet, azért a pataki ispánságnak örököse leszel, és Zách minden jószágait neked adom jutalom jeléül.

Cselén. Ha igaz, hogy oly szerencsés voltam neked szolgálni, hallgasd meg esedezésemet: bocsáss meg Klárának.

Király. Állj el kérésedtől.

Cselén. Atyja véres igyekezete rejtve volt előtte.

Király. Már el van végezve.

Cselén. Király, én szeretem őtet, és éltetem legjobb boldogsága kezében van, mert éltet is oda foly ártatlan vérével.

Király. Én is szeretem hitvesemet. (EL.)

Cselén. Ő megy, szíve meghidegült, megnémult már a kegyelem szava. Hallj meg tehát Klára! halj meg áldott lélek! Tövises volt életed pályája, és rútul kockázott veled az álnok szerencse. (Fájdalmasan.) Menj hát békességben a nyugodalom ölébe, én is követlek. (EL.)

HATODIK JELENÉS.

Tömlőcz.

Bírák fekete öltözetben fél körökben állnak, közepében Klára.

Egy bíró. Nem találsz hát semmi mentséget? még egyszer kérdezlek, igaz vallás könnyebbíthet sorsodon.

Klára. Én ártatlan vagyok; az irigység és gonoszság szomorú áldozata. Én az atyámat nem gersztém fel soha a királyné ellen, és a sír torkánál is nem ismerem őt el pártütőnek: többet nem tudok mondani.

Bíró. Rövid idő múlva elhagyod e világot; gondolkodjál lelkedről.

Klára. Kész vagyok az áldozatra.

Bíró. Makaesságod még jobban kárhoztat. hallgasd tehát a rendek végső ítéletét. — (Előáll, egy irást kivesz, hangos szóval). Zách Klára, Zách Feliczián ifjabbik leánya, ki részt vett atyja gonosz cselekedetében, és mérges dühét a királyi ház ellen nevelte, veszszen el a hóhér pallosa által.

Klára. Végy magadhoz örök istenség! hozzád, hozzád emelkedik szemem!

Bíró (tovább olvas). De hogy a nép lássa, mint büntettetik a király gyilkosa, azért Klárának orra, ajaka, fülei és kezei elvágatnak, és csonkúlt teste

egy lóra köttetvén a városon keresztül hurezoltattik, és ezen szavakra: „így járjon az, a ki a királyt megtámadja” kínok között kényszerítettessék.

Klára (nagy indulattal). Ez sok, nagy isten, ez sok! — több mint érdemlettem.

Bíró. Végezz tehát az éggel, és készülj a halálra. Az úristen legyen irgalmas szegény bűnös lelkednek. (Az írást elszakasztja s lábához veti. A bírák el.)

Klára. Ily rettenetes véget! Óh égi igazság! hát erre születtem? (Tétováz.) Így elhagyva csak egy szív sem ver részemre széles e világon! így feláldozva — (Öszverogy.)

HETEDIK JELENÉS.

Cselén, Előbbi.

Cselén. Klára! (meglátja őtet) Klára! térj magadhoz, Cselén az, a ki hozzád szól. Ó nyisd ki szemeidet, tekints még egyszer reám, áldott szerencsétlen lélek.

Klára. Félre — segítség!

Cselén. Én vagyok, Klára! — szörnyű a mit hallottam! Király! ez nem jó a te szívedből. Kedvesem! ennyire jutottál! (Nagy indulattal.) Hah, rendülj meg föld, roskadj össze mennyei boltozat, zúzd porrá az élők szíveit, hogy ne nézhessék azt, a mi itt a nap alatt történik. (Elhallgat.) Nem, azt nem engedem míg élek — így (kihúzza egy tört) te szabadítsd

meg ötöt — itt fekszik, egy gyöngé taszítás, és ez a csepp élet elköltözik, mely annyi fájdalomra e mellben lakozott. (Fölemeli karját, de nagy érzéstől elnyomatva, kiejti a tört) Oda karomnak ereje. (Reá borul.)

Klára. Cselén!

Cselén. Térj magadhoz.

Klára. Te vagy — és hiven ide is eljöttél! Köszönöm jó ifjú, új erőt adsz a te látásod. (A tört meglátja) Hah! te mentesz meg a szégyenhaláltól! (Fölveszi.) Cselén, ezt a gondolatot a szerelem adta.

Cselén. Ezt a tört én magamnak szántam. Klára, add nekem, nem menthetlek ugyan meg, de veled halni tudok.

Klára. Cselén, te élj, élj hazádnak. Nekem való ez, le van már törve életemnek virága, ez az élet nem a földre való. Élj kedves, és ha a világ megvetve a szerencsétlen Zách nevet említi, légy te pártfogója az ártatlan nemzetségnek. Te ismered Klárát, és ha valaha egy érző szív reám visszaemlékezik, áldozz te is egy könnyet szomorú végemnek, és mondd, hogy Klára szebb sorsot érdemlett.

Cselén (megilletődve). Ó Klára! így tőled elválni, így élni — nehezebb a halálnál.

Klára. Élj magyar hazádnak, dicső nemzetednek.

Cselén. Nagy lelkű!

Klára. Ezt az erőt a te lelked kölesönözte. (A tört elveti.) Sorsom így akarta, elvégzem pályámat. Cselén, légy erős, és ha egykor a gonoszság vidáni napjaidat keseríti, és elhagyva a világtól nem találsz nyugodalmat, folyamodjál siromhoz és ott vigasztalást találsz.

Cselén. Mire készített sz — Klára, én élek, de harczot, harczot adj te jó szerencse, hogy ott dicsőséggel onthassam ki vércmet.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Lanka. Előbbiek.

Lanka (félbódúlva). Itt talállak? Nemde tudja Lanka a koczkát forgatni? Szegény leány, ez a te menyekződ?

Klára. Még ezt a kelyhet!

Lanka. Cselén — hah! ne nézz reám. Ó én is szenvedek.

Klára. Lanka, te is eljössz még; látom, te nem vagy ellenségem.

Lanka. Nem — barátnéd, mint a pokol legmégesebb ördöge a tiszta léleknek.

Klára. Rövid még életem. Lanka, légy boldog a mint lehetsz.

Lanka (hosszú sóhajással). Boldog — ki meri mondani, hogy szerencsétlen vagyok? Te itt ha-

gyod Lankát — (magához térve) Klára, jó lélek! nem — nem — szívemet szakadozni érzem, — vissza fekete kétség, ijesztő képek — Klára! áldott lélek! (Lerogy lábaihoz) csak egy tekintetet! Cselén! — ölj meg kedvesed lábánál, én vagyok gyilkosa. (Nagy hallgatás.) Mégis el ne kárhoztass, mert hidd el nekem, ó hidd el, hogy a jobb embert is sokszor a meleg vér és indulat vezérli. (Fájdalmasan.) Egy emberhez kapcsolva a kit sem szeretni, sem becsülni nem tudtam, hidegen folyt éltem, de Cselént meglátván fölébredt a szív, hazám levegője forralta véremet, és tűzindulatomnak te lettél áldozatja.

Klára. Jer szívemhez — te őtet szeretted — szívemből megbocsátok.

Cselén. Jőnek már — Ó égi irgalom!

KILENCZEDIK JELENÉS.

Négy Ember kivont karddal, Előbbiek.

Egy ember. Klára, kövess bennünket.

Klára (Lankát és Cselént átöleli). Lefolyt már életnek órája — Lanka, Cselén, legyetek boldogok!

Lanka (magán kívül). Ennek így kellett történni — tud ő — az örökös büntetni. (Szívéhez nyúl.) Mely üres — Klára! Klára! (Megdermedve áll.)

Klára (Cselén nyakán). Cselén, utolszor tehát jő hív karjaimra, légy boldog, és ha egy szívre ta-

lálsz, mely téged úgy szeret, emlékezz vissza Klárára, — isten hozzád!

Cselén. Klára, nem tűrhetem! — (Nyakára dől.)

Klára. Meg kell lenni, a hóhér int. (Fájdalmasan.) Élttem így végződik. Légy tehát boldog! nekem nem lehetett. (El az emberekkel.)

Celén (megáll, szomorú helyzetben). Klára! (Utána siet.)

Lanka (maga; nagy hallgatás után). El van hát végezve, ennek meg kell halni; két tűzindulat tolongó árjai összezsáptak ártatlan fejedén, és téged, jó teremtés, magukkal az örvénybe húztak — — egyik részét sorsodnak atyád viselje (fergeteg hallik, Lanka el akarván menni, Klára ítéletét észreveszi). Mit, mely hagyomány ez? — (Olvassa és az értelmére az írásnak indultak is nő.) Szörnyű — így — Klára, így kell hát elveszned? Hah! szaggasd mellemet átkozott fájdalom! (nagy fájdalommal) elég már — enyhítsd ó égi irgalom, enyhítsd szívemet, adj könnyeket, csak egyetlen egy könnyet. (Lassan térdére ereszkedik, kezét kiterjeszti az ég felé.) Te a mennynek és földnek teremője, te ki a csillagok felett a szegény halandók ügyeit intézed, adj erőt ama szerencsétlennek, hogy a kétség ne árthasson ártatlan szívének. (Lassan el. A fergeteg nő.)

TIZEDIK JELENÉS.

Visegrádi vidék, elül falusi hajlékok, hátulról hegy, melynek alját a Duna vize mossza.

Két férfi és egy asszony.

Egyik férfi. Tovább nem nézhetem, akármit vétett, bármit mondjon az udvar ellene, én szegényt sajnálom.

Másik férfi. Nekem az atyja jóltevője volt, mindenemet neki köszönöm.

Első férfi. Akár mit tett a szerencsétlen, ily büntetés nem emberi!

Egy asszony. Mely szörnyű fergeteg! úgy látszik, mintha az ég maga haragudnék ily kegyetlenségért.

Első férfi. Nézd csak ki jön ott — mint a kétségbe esett?

Az asszony. Szinte félek tőle. Uram, ments meg a gonosztól.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Lanka, Előbbiek.

Lanka (elszórt hajjal, egészen magán kívül). Zúgj! zúgj! ne kiméld villámodat, — ordítsd fel a lelkiismeretet, — egy nagy sirhalommá fordítsd a

világot, zúzd porrá e nyomorúlt emberek szíveit, hogy ne érezzen (fölmegy a hegyre, és a mit utóbb a parasz-
tok beszélnek, indulatjával kimutatja).

Első férfi. Vigyázz — oda néz a dombra —

Másik férfi. Már megállnak — mely zúgás — nézd — nézd, a szerencsétlent a lóról leemelik, székre ültetik most — most a hóhér előlép — pal-
losát emeli — nézd szegényt! feje elesik — —

Lanka (a hegyen). Klára! Klára! téged követ-
lek. (Leugrik a folyóba.)

A három paraszt (letérdel, kezeiket az ég felé ter-
jesztik, egyszerre:) Úristen, vedd magadhoz lelkét!

(A kárpit lefordúl.)

A KÉRŐK.

VIGJÁTEK HÁROM FELVONÁSBAN.

(Először adatott Pest városa színházában sept. 24. 1819.)

SZEMÉLYEK.

Hósváry, ezredes.

Baltafy, kapitány.

Máli, ennek leánya.

Károly, } fogadott gyermekei.

Lidi, }

Báró Székházy.

Perföldy, ügyész.

Margit, Baltafy testvér nője.

Ferencz, káplár.

Tamás, Perföldy inasa.

János, Baltafy inasa.

Vilhelm, Székházy inasa.

Kertészek.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Baltafy lakása.

Máli (egyedül, az asztalnál ül, olvas).

„Szerelem-e az, avagy nem,

A mit érzek keblemben?

• Avagy ha az nem szerelem,

Hát mi lakik szivemben?

Ha jó, hát mért oly bánatos,

Annyi kínba mért tellő?

Ha rossz, mért oly kíváncs,

Mért oly édes és kellő?”

En is így tünődöm magamban, és nem tudom, mely titkos érzés játszik szívemmel, melyben hol kíváncs, hol fájdalom dobzódnak. Félek, igen félek, hogy az a testvéri hajlandóság Károly iránt forró szerelemmé vált, és annak mirigy tüze lángol keblemben. És ő — nem — ő nem szeret — nem — úgy látszik meghidegült szíve irántam, azért kerül.

MÁSODIK JELENÉS.

Károly, az Előbbi.

Károly (lassan belép, magában). Hogy gondolko-
dik! ki lehet tárgya ezen csendes búsongásnak?

Máli (Károlyt észreveszi). Te vagy! nem is hal-
lottalak jönni.

Károly. A kit az ember ohajt, azt nem is
látja.

Máli. A kit az ember megvet, azt kerülni
szokta.

Károly. Talán háborgatlak, inkább — (el akar
menni).

Máli (hirtelen). Maradj! (féltre) Szívtelen ember
(Károlyhoz) Maradj, ha épen jobbat nem tudnál cse-
lekedni; úgy is csak elvétve láthatlak.

Károly. Némelykor a kevés is sokká lesz.

Máli. Azt nyilván magadról tudod.

Károly. Legalább érzem.

Máli. Miért van a legjobb ember is változás
alá vetve!

Károly. Miért kell a szegénynek mindig meg-
vetést szenvedni!

Máli. Sokszor ellenkezőt mutat a képzelet.

Károly. Többször a szív méltatlanért eped.

Máli. Károly! ez sok, ezt nem érdemlettem.

Károly (megilletőlvé). Bocsásd meg vad indu

latomnak ezen megbántást. Máli, hallgasd miért jöttem — én — én elhagylak.

Máli (megijedve). Mit hallok! mi ösztönöz arra? tudja már atyám?

Károly. Még senki sem tudja; te vagy az első, kinek megnyitom keblemet.

Máli. Ha szebb bizodalmat nem tudtál bennem találni, inkább hagyta volna örökre bezárva.

Károly. És érdeklene elválásom? Máli!

Máli. Ha szebb pályára vezet, akkor megnyugszom.

Károly (indulattal). Máli! Máli! (félre) Nem! félre család remény! többé nem kecsegtetsz.

Máli. Mi ingerel barátom?

Károly. Barátom! mely száraz szó!

Máli. Mi ad okot ezen sebes szándékra?

Károly. A felébredt lélek és ama belső büszkeség, mely megvetést nem szenved.

Máli. Igazságtalan! nyúlj szívedhez, és azt nem mondhatod!

Károly. Nem akarok tovább visszaélni atyádnak jóvoltával. Ő eddig felnevelt, taníttatott úgy mint saját fiát, és csak azért, hogy atyámnak jó barátja volt.

Máli. Jótételének önmaga érzi jutalmát.

Károly. Már kiléptem a gyermekség korából, és magam eltartásáról illik gondoskodnom. Lidi még ezután is itt marad atyai oltalmában, én háladó szívvel tovább költözöm.

Máli. Érzéketlenségedet mely szép szavakba
takarod! Károly! más a te vezérlőd.

Károly. Mit gondolsz — nem —

HARMADIK JELENÉS.

Lidi. az Előbbiek.

Lidi (sietve). Az öreg úr megjött a városból —
Te itt bátyám! a szobádban kerestelek. Mit látok?
mi történt? Ez a szegletbe néz, ez az ujját szám-
lálja — valóban szép társalkodás. (A könyvet felveszi
az asztalról). Himfy Szerelmei! most tudom már!

Károly. Én —

Máli. Én épen —

Lidi. Nehéz a szó; legyen tehát. elengedem.

Máli. Gondold csak! ő el akar menni.

Lidi. Vadászni?

Máli. Örökre — örökre.

Lidi. Úgy! már az más — és hová?

Máli. Messze — messze a világba.

Lidi. Nagy dolog! és mindjárt ha merem
kérdezni?

Máli. Már bucsúzni jött.

Lidi. És nekem, testvér hugának, nem is szól
— ezt én méltán rossz néven vehetem.

Károly. Lidi!

Lidi. És mikor lesz reményünk megint tisztelni?

Károly. Soká nem — talán soha sem — én katona leszek.

Máli. Hallod! hallod!

Lidi. Megbocsáss bátyám. de szemeid egészen mást vallanak; alig hiszem, hogy el tudnál válni; erősebb azon láncz, mely lekötve tart, mint az akaratod.

Károly. Ne gondold! az a láncz elszakadt, és vele minden szerencsém!

Lidi. Az igaz szerelem láncza nem oly romlékony.

Károly. Én is úgy véltem szép álmomban; de megnyiltak szemeim —

Máli. És tulajdon érzéketlen szivedet látják.

Károly. Magáról szokott az ember mást is megítélni.

Lidi. Látom már, igazságot kell köztetek tennem — tehát én vagyok a bíró! Adjátok elő ügye-teket.

Károly. Hogy tudsz most enyelegni, midőn bátyád minden földi szerencséje koczkán áll, midőn legszebb reményimet letűporva látod.

Máli. Midőn hidegen elhagy, és magval viszi élttem nyugalmaát; midőn engemet vádol, és maga vétett! midőn ő haragszik, és nekem volna méltó okom reá.

Károly. Midőn már napok-számra sem szől velem.

Máli. Midőn, ha meglát, elfordúl, még reám sem tekint.

Károly. Midőn — eh jobb elhallgatom, és megyek a merre lábam visz.

Máli. Midőn — nem szólok — mert úgy is hasztalan.

Lidi. Midőn — midőn nincs eszetek, egyik sem tudja mi a baja — utóbb még engem is bele kevernétek.

Károly (főldre Lidihez). Nem hallottad tegnap este bátyánkat — férjhez akarja adni.

Máli (főldre Lidihez). Nem hallottad hogyan el- lenkeztem az atyámmal, és ő még is ellenem dúl.

Károly. Én azt nem türhetem.

Máli. Az fáj!

Lidi. Most legyetek békével.

Károly. Nehéz így megvettetni.

Máli. Ártatlan így szenvedni.

Lidi. Elég! (Károlyhoz) Te itt maradsz — és bizzál mind addig, míg több okod nem lesz a két- ségre. (Málihoz) Te maradj az a mi eddig voltál, és a béke fenmarad köztetek.

Máli. Lidi! kedves Lidi!

Károly. Kedves édes hugom!

Lidi (Károlyhoz). Nem kedves, mert velem lesz dolgod; csak készülj a viadalra. Mit írtál az asszo- nyok felől? (Málihoz) Gondold el, mely rútúl festé ő le szegény nemünket —

Károly. Lidi; ez nem szép!

Lidi. Hiában mented magadat, hasztalan integtész! megmutatom mint ítélisz rólunk. Máli! csak hallgasd; előbb bemegyek szobájába és ezen töredék dal az asztalán fekszik. (Elővesz egy papirost és olvas):

„Szép az asszony! de könnyen változik,
És egyedül kényének áldozik;
A szíve ritkán jó;
Csalárd és kártékony,
Soha nem állandó,
Erkölcse botlékony,

Ereje romlékony» — és a többi. Mely fekete leírás! Mit tudsz mentségedre szólni?

Károly. Egy komor kedvnek szülöttje — ne figyelmezz reá.

Lidi. Máli! mit érdemel ily gonosztévő?

Máli. Minthogy bennem képzelte az egész asszonyi nemet, tehát — megbocsátok.

Lidi. Most ez egyszer büntetlen megszabadúlsz; de reménylem, hogy ezen hibát helyre hozod, és szebben fogod festeni nemünket.

Károly. Máli! ha megbántottalak —

Máli. Nem — nem; mindent elfelejték; csak vígabb lennél!

Károly. Hogy lehetnék víg, midőn minden órában kell tartanom a legrosszabb, legutálatosabb, leggyűlöletesebb hírtől; nem, vidám nem lehetek, mert elégedetlen vagyok magammal, mással, és az

egész világgal. Hogy legyen nyugott szívvel, midőn látnom, hallanom kell az atyád szándékát?

Máli. Mit tegyek ellene?

Károly. Az epeszt, hogy nem is akarsz ellene tenni —

Máli. Ismered atyámat; a régi katona természet most is benne van, és mindenben keresztül akar vágni. Légy békével, ez is elmúlik.

Lidi. Lassan! az öreg úr jön — Károly; mérsékelj tüzedet! mert ha a rántás megég, kozmás lesz az étel.

NEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy és az Előbbie k.

Máli (eleibe megy, kezét megeseókolja). Hamar megjött édes atyám.

Baltafy. Meg is izzadtak a szürkék! de hála istennek, általestem legnagyobb gondomon. Máli, semmi újságot sem találsz rajtam?

Károly. Háború lesz?

Baltafy. Elég zavar volt a világban, már békeség legyen — aztán úgy is rossz a kezem —

Lidi. Szép paripát vett a bácsi?

Baltafy. Azt magam nevelek — feljebb!

Máli. Karját jobban érzi!

Baltafy. Igaz — azóta az sem fáj — megmondom tehát: Lakodalom lesz! Mennydörgőrázta! Menyasszony van a háznál.

Lidi. Kit vesz el édes bácsi?

Baltafy. Van-e eszed? én —

Lidi. Igen —

Baltafy. Én hatvan esztendőmmel? mit gondolsz? (Málira mutat.) Itt áll a menyasszony!

Károly (magában tűzzel). Hah! ezt hallani!

Baltafy. Máli! még te nem is örülsz?

Máli. Örülök uramatyám jó kedvén!

Baltafy. Igazán! nem tréfa a mit mondtam; te férjhez mégy.

Máli. Nekem is csak kellene arról tudnom.

Baltafy. Megtudod nem sokára.

Máli. Egy kis időt még is enged édes atyám?

Baltafy. Egy pillantatot sem; mindég válogatni! egyik sem tetszik. Még utóbb úgy jársz, mint a mesében az ember, a ki egy kertben pálczát akarván vágni, addig keresgélt és válogatott, míg egy görbe göresös bottal meg kellett elégednie.

Máli. Talán csak nem fog kényszeríteni, édes atyám!

Baltafy. Ha már magad által nem látod szerencsédet, tehát köteles vagyok mint jó atya arra kényszeríteni.

Máli. De ha boldogtalan leszek az által?

Baltafy. Eh! minden a szokástól függ. Mikor én pipázni tanultam, eleinte émelygős és keserű volt a pipa, most már el sem lehetek nála nélkül.

Lidi. Szép hasonlítás!

Máli. És már annyira terhére volnék kedves atyám, hogy erővel ki akarna rajtam adni?

Baltafy. Egyszó annyi mint száz! férjhez kell menned; tovább veled nem bajlódom. Soha sincs nyugtom, a kérők szüntelen ostromolnak. Most is a városban minden ember azt kérdezte: „És a kisasszony férjhez ment-e már?” és hogy kit választottál? Menydörgő-rázta! pedig magam is csak annyit tudok mint más. Nem! többet nem engedek, férjhez kell menned.

Máli. Még is — nemde azt fogadta édes atyám, hogy szabad választást enged?

Baltafy. Válassz! de menj —

Máli (hirtelen). Szabad hát szívemet követnem? ó édes drága kedves atyám!

Baltafy. Válassz bátran édes leányom, válassz a kettő közül.

Máli. Kettő közül? nem értem.

Baltafy. A kérők közül —

Lidi. De nekem csak soha sem hoz ujságot édes bácsi.

Baltafy. Reád is jön a sor —

Máli. A kérők közül?

Baltafy. Igen — minden órában vendégeket várok. Báró Szélházy úr felkeresett a városban, és téged megkért, még ma eljön háztűz-nézni.

Károly (felre). Én őt porrá töröm — kihívom — összevágom.

Lidi. Lesz füst a konyhában.

Máli. És hogy jövök ily szerencséhez?

Baltafy. Kérdezd magát — nekem csak azt mondotta, hogy el akar venni.

Lidi. Az nem sok — és bácsi mit felelt?

Baltafy. Hogy vegyen bizvást.

Máli. Még nem is láttam.

Baltafy. Meglátod most.

Máli. Nem is ismerem.

Baltafy. Megismered ha férjed lesz.

Máli. Akkor már késő! hát ha össze sem illünk?

Baltafy. Miért nem? a mértéket megüti, huszár is lehetne.

Máli. De ha nem tudom szerezni.

Baltafy. Az legkevesebb, az megjön utóbb. Hány szegény legény fél a katonaságtól. és utóbb még is örömmel szolgál.

Lidi. Az egyiket tudjuk — hát a másik?

Baltafy. Igaz — mennydörgő-rázta! a másik még a zsebemben van. (Zsebjét keresi.)

Lidi. Mely könnyen hordozza bácsi a kérőket.

Baltafy (kíhúz egy levelet). Itt van! olvassátok.

Lidi (elkapja). Én, én olvasom! (olvas) »Mint-hogy a házi circumstanczlik — úgy hoz —

Baltafy. Hohó! mint van az? Károly olvasd te!

Károly (fére). Még ezt is! (elveszi a levelet s olvas) »Spectabilis kapitány úr! Minthogy a házi circumstantiák úgy hozzák magokkal, hogy a házassági

vinculumba lépjek, tehát voluntarie szemeimet a spectabilis úr kisasszonyára vetettem; és véle az élet tengerén keresztül navigálni eltökélém. Azért humillime jelentem, hogy első septemberre praefigáltam a terminust, a melyen in persona udvarlására leszek az egész úri háznak; és legottan az oculátát elvégezvén, a matrimoniális documentumokat mindjárt solemnisálni és authenticálni fogom. Különben úri fávörába magamat recommendálnék vagyok Spectabilis úrnak alázatos szolgája Perföldy Tóbiás Jakab, Juris utriusque et Philosophiae Doctor, és feleskütt ügyész.»

Baltafy. Hallod leány?

Lidi. Már ez bájos ömledező levél, mely heves, mely forró szerelem lehel ki belőle! Valóban, Máli, ezen meg kell indulnod.

Baltafy. Hányadik van ma?

Károly. Első september.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! hát ez is eljön — annál jobb — egyszerre mindent elvégeztünk. (Károlyhoz) Öcsém! mit gondolsz? nemde szerencse, ha ily okos ember jelenti magát?

Károly. Igen — én örvendek — de még is úgy vélem, hogy sem tudomány, sem érték nem elegendő mindenkor a szerencsére — különben én — (akadoz).

Lidi (félre). Kisegítem — (Baltafyhoz) Azt véli bátyám, hogy Máli mind erről legigazabb ítéletet hozhat.

Máli. Úgy — úgy van édes atyám!

Baltafy. Ily embert megvetni nem tanácsos — tudd meg, minálunk én egy pertől jobban félek, mint egy ágyugolyóbistól — ez egyszerre öl, az lassanként emészt.

Lidi. A kosárért pert nem indit senki, avval hallgatnak leginkább a férfiak.

Baltafy. Már a leányom férjhez megy; ha most nem — tehát soha — mert tudd meg, hogy az én udvaromba több kérő nem jön.

Károly (hirtelen). Ne is jöjön, csak reám bízsa bátyám, én mind eligazítom.

Lidi. De ha már benne is van —

Károly. Lidi!

Baltafy. Szeretném én azt látni! hiszem az egész háznál csak hárman vagyunk férfiak, én, Ferkó és Károly. Mi ketten a Ferkóval, mennydörgő-rázta! már mi általestünk a határhalmon, már mi kosarat kapnánk, és ez (Károlyra mutat) ez a levegőben keres magának hölgyet, könyveket forgat és verseket firkál.

Lidi. De némelykor a földre is leszáll.

Károly. Lidi!

Baltafy. Aztán szegény legény! pedig a legfelségesebb óda sem tartja ki a házat.

Károly. Az igaz, szegény vagyok; szívemnél nincs egyéb értékem, mást nem hagytak szüleim; de van akaratom tanulni és dolgozni.

Baltafy. Az mind szép — de még is csak jó akarat.

Máli. Minek öneki — elég van minekünk.

Károly (indulattal). Máli! Máli!

Baltafy. Jól van édes leányom — míg én élek, el nem felejttem, hogy ezeknek az atyjok leg-hívebb barátom volt, a ki velem is jót tett, és éltemet megmentette. Mennydörgő rázta! gyermek! az volt ám a derék magyar ember! Midőn kezemet el-lőtték, és én tehetetlen a földön hevertem, az ellen-ség már körülvelt, már vezetni akart — mikor ő mint egy nyíl felém vágtatott; rajta legények! — így kiálta — ne hagyjuk pajtásunkat! és egy pil-lanat múlva hült helye sem volt az ellenségnek — azután tulajdon lován hátra vezetett és sebemre vigyázott. Nem, fiam, míg én élek, azt el nem fe-lejttem.

Károly (megilletődve). Kedves bátyám! azt a szolgálatot már kétszerezve meghálálta rajtunk; fiúi szívvél megismerjük.

Baltafy. Megelégszem veletek édes gyerme-keim — én szerencsés vagyok; csak az bosszant, hogy leányom nem akar férjhez menni.

Máli. Hiszen még reá érek.

Baltafy. A mi ma meglehet, ne halaszd hol-napra. Akarom tudni, kinek a kezére jutsz, ha én a más világra költözöm.

Máli. Mely gondolat!

Baltafy. Hallod-e, öreg a legény! ma holnap kiszólítanak, legalább a mars jó rendben találjon.

Máli. Atyai szorgalma arról gondoskodott, hogy utóbb is semmiben ne fogatkozzam.

Baltafy. Mind nem elég — az igaz, van miből élned, szép jószágod; de a leánygazda a háznál olyan mint a kard markolat nélkül. Aztán minő kifogásod lehet kérőid ellen? Szélházy szép ember, jó nemzetségből és világra való. Perföldy pedig egy érdemes, tudós és vagyonos úr.

Máli. Már úgy ismeri őket édes atyám?

Baltafy. Az egyiket hiréről, nevéről; Szélházyt most a városban láttam.

Máli. És oly igen megtetszett?

Baltafy (megszorúlva). Hm! úgy — úgy — mennydörgő-rázta! biz én érette nem hazudok — nekem nem tetszik — azonban más a fiatalság izlése.

Lidi. Épen azért mi jobban megválogatjuk.

Károly. Újra lehellek — ez már nem félmes.

Máli. De én egyiket sem láttam, sem ismerem, sem hallottam, és még is —

Baltafy. Meglátod, megismered, meghallod, férjhez mégy, és punctum.

Lidi. Ebből semmi sem lesz, punctum.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ferencz és az Előbbiek.

Ferencz. Uram kapitány uram! vendég jön!
Baltafy. Kicsoda?

Ferencz. Nem ismerem, soha sem láttam, ily ember nem szokott mihozzánk járni.

Baltafy. Hát miért nem kérdezted?

Ferencz. Egy embere sem tud magyarul.

Lidi. Hogy néz ki?

Ferencz. Tarkás, fején egy kis csúcsos kalap, az orrán egy pár téli ablak, kifeszamlott dereka, és igen bő vászon nadrágja van.

Baltafy. Ez Szélházy! be nagyon sietett!

Ferencz. Siet is az, engem úgy segéljen! mert majd eldöntött, úgy forgolódott kocsija körül. Sürgetős dolga lehet.

Lidi. Hol a férfiak pengőt éreznek, oda sietve tolongnak.

Károly (felre). Kezdődik a fergeteg.

Baltafy. Máli! tehát készülj.

HATODIK JELENÉS.

János, Tamás és az Előbbiek.

János (Baltafyra mutat). Itt a mi urunk!

Tamás. Az én uram grátiát commandéroz —
és —

Baltafy. Mit commandéroz?

Tamás (magában). Nem tud ám deákúl. (Baltafyhoz.) Az annyit tesz, mint az én uram magát az úr kegyelmébe ajánlja, és udvarlására jött.

Baltafy. Ki az urad?

Tamás. Tekintetes nemzeti Perföldy Tóbiás Jakab úr, több nemes vármegyének comitatussa, és engem úgy se! prókátor.

Baltafy. Minek esküszöl? elhiszszük.

Tamás. Mert ő is feleskütt.

Baltafy. Helyesen! hol van?

Tamás. Az utcán megállott.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! nem tudja azt urad, hogy a magyarnál mindig nyitva van a kapu: az annyit tesz, hogy szívesen lát vendéget. Jancsi, járasd be. (János, Tamás el.)

Lidi. Lesz zűrzavar a háznál!

Baltafy. Most megyek. Máli! te is soká ne késsél — (el akar menni, egyszerre visszafordul) vagy csak maradj — ide vezetem őket. Ne búsulj édes leányom, egyszer meg kell lennie, vagy előbb, vagy utóbb — de ne makacskodjál! hallod-e? ne makacskodjál. (Elmegyen.)

Károly. Én kardomért megyek — (Málihoz) Máli! hát csak el kell válnunk.

Máli. Légy nyugottan!

Károly. Ha ézenéd, mi (szívére mutat) itt szorongat, oly könnyen nem vennéd a dolgot.

Máli. Bízzál hív szerelmemben.

Lidi. Most menj.

Károly. Máli! Máli! téled el nem állok —
teljék bár éltembe — és jaj annak a ki tőlem el
akar ragadni. (El.)

Ferencz (Málihoz). Hehehe! a mint látom a
kisasszonyért jönnek; ej, ej, nem is szólt.

Lidi. Ferencz! abból a jó somlyaiból hozok
fel —

Ferencz. Csintalan! szinte meglátja mi esik
jól az embernek.

Lidi. Kérők vannak a háznál!

Ferencz. Hát lakzi lesz! tehát magam is el-
járom — örvendek.

Lidi. De az a bökkenő — egyik sem tetszik.

Ferencz. Hát nem örvendek.

Lidi. Meg kell ötet csalnunk — kend segítsen.

Ferencz. Hogy hogy?

Lidi. Csak menjen kend bátyám szobájába,
mindjárt én is eljövök, és elvégezzük. Addig is ha
valaki kérdést tesz irántunk, csak azt mondja,
hogy én vagyok a kapitány leánya.

Ferencz. Ej be hamis a kisasszony, maga
akarna férjhez menni.

Lidi (hízeltkedve). Ferencz! úgy-e megteszi kend?
dupla portiót hozok.

Ferencz. No no — csak a kapitány úr ne
haragudjék.

Lidi. Nevetni fogja.

Ferencz. Ha úgy van! nem bánom — hehehe!
az öreg Ferkó megteszi a magáét. (El.)

Lidi (utána). Ferencz! számot tartok kendre —
Máli. Lidi! mit akarsz?

Lidi. Csak bízd reám — mindent magamra vállalok.

HETEDIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit (sietve). Ah gyermekek! az istenért!
vendégek jönnek — pedig két kocsival — ah mit
tegyek? mihez nyúljak? merre fordúljak? hová
rejtsem magamat? így nem mutathatom magamat.
Nagy isten! mit miveljek? még a reggeli öltözet-
ben vagyok, pedig majd mind rám néz, én vagyok
a legöregebb a háznál, ah én meghalok —

Lidi. Hát menjen a szobájába, édes néném!

Margit. Nem — nem — én akarom őket
látni, mit hoztak, miért jöttek, mit visznek, minő
emberek —

Máli. Azt utóbb is megtudja asszonyom néném.

Margit. Az nem lehet, nekem kell velők szól-
nom — én tudom legjobban az egész ház állapot-
ját. Istenem! mely nagy szorultságban vagyok! a
merre tekintek, mindenhol rendetlenség — ezek a
katona emberek! Isten bocsáj! mindent széllal
hánynak. Minek ez a könyv itt? vagy imádságos
könyv? (Felteszi pápaszemét.) Mit? (Olvas) Himfy Sze-

relmei! szörnyűség! Isten bocsáj! mely eretnek könyv! a tűzbe vele!

Lidi. Azért hoztam! mindjárt bevetem — (elrejtő). Az agg szívben nem gyújt tüzet.

Margit. Mely romlott az ifjúság! Rózsás Kert való nektek! Isten bocsáj! szerelmes könyvet olvasni! Mely undok, rettenetes vétek! Vegyetek tőlem példát, én bücsülettel megöregedtem, és a Genovéa históriáján kívül semmit sem olvastam. Isten bocsáj! a sátán van a könyvekben, az kandidál ki minden betüből — Már jönnek! (Forgolódik.) Nem tudom mit tegyek — szaladni akarnék, de lábaim nem bírnak. Ah már itt vannak!

NYOLCZADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, Baltafy és az Előbbiek.

Szélházy, Perföldy, Baltafy (az ajtón kívül megállnak és complimentíroznak).

Baltafy. Tessék!

Szélházy. Kérem —

Perföldy. Rogo humillime —

Baltafy. Menjenek az urak!

Szélházy (keresztülfutva a szobán, vizsgálja mind őket). Bon jour! örvendek, hogy szerencsém vagyon tisztelni ezen úri familiát.

Perföldy. Különös szerencsémnek tartom megismerkedni ily érdemes úri házzal.

Baltafy (Margitra mutat). Ez Margit, az öreg néném! (Málira) egyetlen leányom! (Lidire) kedves kis hugom.

Margit (magában). Öreg — öreg — mintha nálamnál nem volna öregebb. (A vendégekhez) Alázatos szolgálója az uraknak! én boldogult tekintetes nemes nemzeti és vitézlő Kukoróczy úrnak, több nemes vármegyéknek az első közűl való táblabírájának hátramaradt özvegye vagyok. Tessék leülni, mindjárt elbeszélem egész életünket. Én születtem —

Baltafy (titkon Margithoz). A fejkötőd félre áll — igazítsd helyre.

Margit (megijedve). Mit szólasz? az isten bocsáj! Kegyes urak! egy kis házi foglalatosság miatt el kell távoznom, mindjárt megjelenek — oh érdemes azt kihallgatni — valóban igen példás életet viseltünk mi szegény urammal. — most megyek, de tüstént meg fogok jelenni — majd azt is elbeszélem, hogyan halt meg — hogyan sirattuk, ah! az volt a szomorúság —

Baltafy. Margit!

Margit. Megyek — hát addig is alázatos szolgálója — mindjárt ezen pillanatban jövök. (El.)

Baltafy. Szegény öreg néném jó asszony, de kevésbé sokat beszél. Kedves uraim! tessék házat úgy tekinteni, mint önnön magokét, és mindenben kényők szerint élni.

Perföldy. Agnoscálom grátiáját spectábilis úrnak, és mindjárt is az után cselekszem.

Szélházy. Vous me pardonnez, monsieur...

Baltafy. Tessék velem magyarul szólni, én eleget küszködtem a francziákkal, de nyelvöket nem tudom.

Szélházy. Sok nyelveket tudok, nem akarva is kiejtem az idegen szókat.

Lidi (felre Málihoz). Ezen kiadunk.

Baltafy. Szép és dicséretes az idegen nyelvek tanulása, de tudja előbb az ember hazai nyelvét.

Perföldy. Azt én is affirmálok, mert mely ember az idegen nyelvet cultiválja és negligálja a magáét, az hasonló azon kertészhez, ki tulajdon gyümölcsét elrothasztja, és az idegentől drága pénzben a rosszabbat megveszi.

Szélházy. Igaz! de a nagy világ úgy akarja.

Baltafy. A magyarnak világa a haza.

Szélházy. A bon ton úgy hozza magával — már magyarul nem is szól az ember!

Perföldy. Nyelv teszi a nemzetet; ki usuálja szabad jussát, húzza termékeny földének hasznát, az tudja honi nyelvét is — sat est —

Baltafy. Nagy zűrzavar hánytva vetette a világot: mi bátran néztük a veszélyeket, törvényünk, nemzetünk megmaradt jó királyunk alatt. Elég erről — ha tetszik, menjünk a kertbe —

Perföldy. Mjként parancsolja —

Szélházy (felre). Ach! mely hátra vagyunk!

(El mindnyájan).

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba.

Ferencz, Tamás.

Ferencz. Az a te urad hát csak híres ember?

Tamás. Nagyon, csak úgy nyeri a falukat és pusztákat, tele van perekkel, még az ágy alatt is azok hevernek.

Ferencz. Kinek nyer annyit?

Tamás. A Princis Pálnak.

Ferencz. Ki az a Princis Pál?

Tamás. Már én azt nem tudom, több testvéreknek kell lenni; mert minden untalan más más jön hozzá, kit annak nevez.

Ferencz. Hát jól birja magát?

Tamás. Hogy ne? midőn egy replicaért ötven aranyat is fizetnek.

Ferencz. Mi az a replica?

Tamás. A replica nálunk tudósoknál oly irás, melyet zsinórral öszvekötnék, és a kuriaárkába tesznék.

Ferencz. Nem romlik meg az árokban?

Tamás. Tudatlan ember! nem oly árok az, mint nálatok a Csürszárka, hanem egy oly nagy szála, mely tele van fiókokkal, melyekben a kauzsák tartatnak.

Ferencz. Úgy! te mint látom deákúl is tudsz, már te a pappal is beszélhetnél.

Tamás. Az embernek csak van esze, csak tanul valamit, ha mindennap tudósokkal van dolga.

Ferencz. És mi dolgod van?

Tamás. Sok — kimondhatatlan sok; én a processusokat hordozom, azokra vigyázok, leporozom, és az uramat a paróka torjába kísérem.

Ferencz. Már parókat hordoz?

Tamás. Ej de keveset tud kend bátyám! paróka torja magyarul az a hely, hol ezek az urak öszvejönnek, pedig magyar köntösben. De hogy el ne felejtsem, tudja-e kend, miért jöttünk mi ide?

Ferencz. Gondolom, per miatt.

Tamás (fontosan). Házasodni!

Ferencz. Lehetetlen!

Tamás. Már otthon elgondoltam, mert az uram szokatlan gálába vetette magát, arany piksist tett zsebébe, aztán szent Mihály napra nagyobb szállást fogadott.

Ferencz. Már így bizonyos.

Tamás. A kapitány hallom gazdag.

Ferencz. Még a török háborúból vannak aranyai.

Tamás. Azért kacsingatott az én uram arra

a barna kisasszonyra — nemde az a kapitány leánya?

Ferencz. Nem, az a fogadott leánya.

Tamás. Hiszen uramtól hallám.

Ferencz. Megcsalnak, a szőke az igazi — ej! elárultam, pedig meg volt tiltva! Földi, most tudod — de ne szólj! hallod! tovább ne mondd! (Félre) elsült —

Tamás. Én uramnak mindjárt referendálom. (El.)

MÁSODIK JELENÉS.

Vilhelm, Ferencz.

Vilhelm. Huszár! háj kell —

Ferencz. A kulcsárnétól kérj.

Vilhelm. Mit rossz eszik —

Ferencz. Ha rossz, nem tehetek róla.

Vilhelm. Ah! nem érteni — szemet —

Ferencz. Úgy! talán szénát — mindjárt megyek.

HARMADIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit. Jó, hogy találom kendet Ferencz! mondja meg nekem —

Ferencz. Ha elvégeztem dolgomat. (El.)

Margit. Keserű ember! nem is lehet vele szólni. Ez a vendég inasa. — Hej jó barátom! mi

újság van a városban? Micsoda ember a kend ura? hogy bírja magát? mi a hivatala? mikor megy? hová megy?

Vilhelm (vállat vonít). Nem tud —

Margit. Nem tudja kend? hát kend hová való? régen szolgálja urát? kik voltak szülei? micsoda vallást tart?

Vilhelm. Magyar peszít, nehéz emper. (El.)

Margit (egyedül). Minden oly titokban megyen ezen háznál, senki sem felel mint illik, már a lakodalomról kellene gondoskodni, sütni, főzni, és semmi —

NEGYESEDIK JELENÉS.

Máli, Károly, Margit.

Margit. Ti vagytok? mondd meg édes leányom, hol vannak vendégeink? mint mulatják magukat? mint tetszik nekik szegény házunk?

Máli. Nem tudok semmit! (Félre Károlyhoz) Itt nem szólhatunk.

Margit. Valld meg nekem, melyik tetszik inkább? az egyik igen fürgöncz emberke; emlékezem, míg fiatalabb voltam, nekem is volt — Isten bocsáj! Ah! most is könnybe úszik szemem, szívem sóhajtoz, mindjárt elbeszélem —

Máli. Édes asszonyom néném! (Félre) Be rosszkor jöttünk!

Károly. Kedves néném! én tudok valamit.

Margit. Mit? mit? szólj édes öcsém, hallom, siess!

Károly. A kérők most alkusznak az öreggel.

Margit. Lássá az ember, nem is hívnak! nem is szólnak! nem, az égbe kiáltó, ily nagy dolgot nálam nélkül véghez vinni. Most sietek, szörnyűség ha már végeztek volna! Máli! tudod? aztán sirj, érted? zokogj, mert szokás; ha mindjárt örülnél is, ne mutasd, érted? Mikor engem szegény boldogúlt uram elvitt, tizenkétszer elájultam, többször is el-estem volna, de jó helyet nem találtam, és a szép ruhámat féltettem; no most sietek, Máli, az volt ám a szép ruha, mindjárt elbeszélem, liliumsál, nefelejtskék —

Károly. Későn fog jönni.

Margit. Igaz, isten bocsáj! az az én öcsém mindenben úgy siet. (El.)

Károly. Máli! most állok éltetemnek fő pontján, most esik kockája sorsomnak.

Máli. Mindent elkövetek, hogy a dolgot hátráltassam, hiszen ennen szerencsémre válik.

Károly. Bízom szívedhez, bocsáss meg, hogy eddig is kételkedni tudtam, és indulatosságom anynyi szép óráktól megfosztott.

Máli. De az atyám! mit fog szólni szerelmünkhöz? nem fog haragra lobbanni, ha magát megcsalatra látja!

Károly. Nem mérközhetem ugyan sokakban a kérőkkel, de érzem, nem vagyok méltatlan atyai

áldására, és a mitől a szerencse forgandó játéka megfosztott, kipótolja hív, tiszta szerelmem. Reménylem, atyádnál többet nyom a jobb érzés az arany mulandó fényénél.

Máli. Igaz, ő mind ezekre nem sokat tart, de szereti az egyenes utat, és azért méltán fog neheztelni reánk.

Károly. Nem titkolom tovább, bátran megvallom, hogy téged szeretlek, úgy is terhemre van titkos érzésem. Én mindjárt — (El akar menni.)

Máli. Megállj! hirtelen! most rosszkor esnék vallásod; hadd múljék el ez a fürgeteg. Szélházy, mint látom, neki sem tetszik.

Károly. Kinek is tetszhetnék?

Máli. De Perföldy?

Károly. Én őt porrá zúzom! Máli! nem, más karjában nem gondolhatlak, én —

Máli. Megint égsz! lángolsz! mi végre? légy nyugott; talán valami környúlállás segít rajtunk.

Károly. Szomorú vigasztalás!

Máli. Hol marad Lidi?

Károly. A vendégeket mulatja a kertben.

Máli. Valamin mesterkél! előbb igen elmerülve láttam őt Szélházyval beszélgetni, ki több ízben neki lábához borúlt.

Károly. Itt jön, álljunk hátra. (Visszavonulnak.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szélházy, az előbbie k.

Szélházy (magában). Hahaha! csak igaz! a szép embernek mindenkor kedvez a szerencse. Szegény szerelmes leány! atyjának titkát elárulja, hogy részesüljön szerelmében; soha sem véltem, hogy ezen öreg katonába annyi finom érzés szorúlt, hogy a kérőket ily próbára tegye; ha leánya elragadtatva szívétől igaz vallást nem tesz, a másikat választom.

Károly (titkon Málihoz). Ez Lidi munkája.

Szélházy. A másik jobban tetszik; de nekem pénz kell, sok pénz kell.

Máli. Mely szerencse!

Szélházy. Haha! mely aventure! meglát, belém szeret, és megvallja, hogy a kapitány leánya, de nem is csodálom. (Kihúz egy tükröt zsebéből.) Ah! hogy áll a hajam, mon Dieu! minden fürtök derangirozva vannak! he Vilhelm! Vilhelm! (Ki akar menni, észreveszi Károlyt és Máli) Kisasszony! örvendek! (félre) Mint sajnálom a szegényt!

Máli. Örvendek hogy szerencsém van!

Szélházy. Részemről. Mint áll a szív környéke? sajnálom, hogy ily szomorúságot okozok a kisasszonynak, komor tekintete nyilván elárulja csendes sérelmét, de ne tulajdonítsa nekem, oh ne az én jó szívemnek, én tisztetem, becsülöm, ső sze-

retem is a kisasszonyt! hanem a sors! a környül-állás! Ach!

Máli. Nem értem báró urat!

Károly (félre). Maga sem érti ez magát. Ó párduczos Árpád! ha ilyen az unokád!

Szélházy. Ne is értsen, nem is akarom, ó szegény kisasszony, ne is értsen. Nem vagyok én bárbár, nem tyrannus, még hagyok kis reményt, egyszerre boldogtalanná nem teszem, nem, ismerem én fájdalmit a megvetett szerelemnek. (Félre.) Lassanként tudja meg, hogy szememet másra vetettem. (Málihoz.) Hol kapitány úr?

Máli. Az atyám? szobájában leszen.

Szélházy (hirtelen). Az atyja! (Félre) Szegény! erővel atyjának fogadja, hogy engemet elnyerjen. (Málihoz.) Ezen úrhoz ugyan volt már szerencsém, de nevét nem tudom.

Máli. Várhalmi Károly atyánkfia; jó barátunk, Lidi testvérbátyja.

Szélházy (félre). Tulajdon bátyja! ezt is megtagadja. (Károlyhoz.) Hm, úgy! haha! örvendek. (Csengetés hallik.)

Máli. Az atyám csenget, nekem mennem kell. (Mentében titkon Károlyhoz.) Légy nyugott! én változhatatlan maradok. (El.)

Szélházy. Ez is bizonyosan egyet ért az öreggel.

Károly. Mely kevélyen tekint reám a képzelt magasságról.

Szélházy. Apropos! én hasonló képet láttam valahol a világban.

Károly. Nem lehetetlen.

Szélházy. Nem volt az úr külföldön?

Károly. Nem, hazámat kívántam előbb megismerni.

Szélházy. Pauvre diable! kár, nagy kár; csak az utazás adja meg az embernek igaz érdemét.

Károly. Ki tudatlan s kimegy, többnyire úgy is jön vissza, avval a különbséggel, hogy a kevés jót is elhagyja, mit kivitt magával. Talán báró úr is sokat járt?

Szélházy. Igen. Öszvejártam Olaszországot, és Franciaországnak nagyobb részét.

Károly. Így szép tapasztalásokat tettett hozni magával?

Szélházy. Mely kérdés?

Károly. Ez által hazánkban a szépmesterségek új ápolót nyertek.

Szélházy. Én kedvelem a szépet, és értek is hozzá.

Károly. Azt az első pillantat mutatja. Mely szerencse annyi szép- és nagyot látni, csudálni. Nem lehetnék oly szerencsés valamit hallani?

Szélházy. Ahoz napok kellene. Ach! sok fátnak ért engem; de a nagy lélek nem retteg.

Károly. Példának okáért?

Szélházy. Gondolja az úr! Olaszország szélén... hah, rettentő eset!

Károly. Megtámadtatott?

Szélházy. Kocsim felfordult, eltörött, és nekem egy egész fél óráig gyalogolnom kellett.

Károly. Ezt a tapasztalást magyar útakon is igen könnyű megtenni; különben mely városokban tetszett mulatni?

Szélházy. Velenczében, Rómában, Párizsban — sokat, sokat láttam.

Károly. Mely ritkaság ébreszté leginkább figyelmét?

Szélházy. Velenczében egy gyönyörű leányt láttam! ach! egészen elbájolt; azután egy Pierrót a theátrumon, uram —

Károly. Megelégszem. Hát Rómában? ott a régi nagyság és hatalom sirjában? hol a szépmeseterségek örök dicsőségben kérkednek, ott, hol a bedőlt omladékok is a régi világ urát nyilván hirdetik, nemde égi gyönyörűség lehet az ott való lakás?

Szélházy. Szép, szép! emlékezem, hogy igen jól mulattam magam, kivált igen édesen aludtam.

Károly. Kár volt a költségért, aludni otthon is lehet. És Párizsban?

Szélházy. Oly ebédet sehol sem ettem.

Károly. A magyar élelemért nem megy külföldre.

Szélházy. Mely vad gondolkozás! a jobb ízlés

mindenkör az ebédnél kezdődik, az a világosodásnak legelső lépcsője; barátom! ott én oly étkeket láttam, melyekről mi szegények nem is álmodunk. Ach! mely hátra vagyunk még!

Károly. Bár abban maradtunk volna hátra! de alig hiszem; a hívságban versenyt futunk minden nemzettel. Ki hasának él, ritkán él nemzetének.

Szélházy. Szívesen tanítanám az urat, de mennem kell, egy lehajló ág minden fűrtjeimet lerontá. Nem, nem, kedves úr! nem mulathatok tovább, azt maga általláthatja. He Vilhelm! Azonban jó barátok maradunk, ha mindjárt atyafiságos szövetségbe nem léphetünk is. Nekem az úr húga Máli kisasszony tetszik, jobban mint a kapitány leánya, de a sors — ach legyen elég. He Vilhelm. Vilhelm! (Eltánczol.)

Károly (egyedül). Ki érti ezt? és még is ő a szerencsés! gondatlan éli világát, minden szavát arannyal fontolja, külsejét a község bámulja, és a majmolásban számos követőket talál; nemesebb érzeményt nem ismervén az állatok életét éli csak. Valóban! ha a gazdagság ily útra vezet, akkor a józan ész azt méltán megveti. Nem, ettől nem rettegek! De az ügyész! igaz, az is egyetlen nemében, de tisztelni kell sok szép tulajdonit. Most megyek kikémlelni a dolgot; mire a nap leszáll, megtudom mi zárja fel inkább az emberi szívet, az arany-e, vagy a hív szerelem. (El.)

HATODIK JELENÉS.

Perföldy, Lidi.

Perföldy. Assecurálok a kisasszonyt, hogy szívemet mindedig conserváltam: egy kis kutyácskán kívül et sic porro, nem is emlékezem, hogy valamit sincere szerettem volna.

Lidi. Igen tetszetős, hát jövődö hölgyének avval kell szívét felosztani?

Perföldy. Rogo, nem úgy van, szegényt ellopták a szolgám negligentiája miatt.

Lidi. És így hát szíve üres?

Perföldy. Nem; újra megtölt szerelemmel, és annak egész masszája a kisasszonyra szálla, mint-hogy ily bona fide mindent kivallott. Az felséges principium a kapitány úrtól, csak hogy a tiszta szerelem nyerje el leányát, és elváltoztatá ékes személyöket; mert igaz marad az, vett portékának nincs annyi érdeme, mint az ajándéknak.

Lidi. Nagyobb lelket gondoltam Perföldy úrban, mint hogy alacsony nyereség vezérelhetné; azért igaz vallást tettem.

Perföldy. Ez a motivum nekem tetszik! derogál is az igaz szívű embernek. Én már régen azt decidáltam magamban, hogy ebben a dologban egyedül szívemből procedálok, praemittálván azt, ha a meritumban megegyezhetek.

Lidi. De teszem azt, ha én szegény árva, és nem a gazdag Baltafy leánya volnék?

Perföldy. Akkor is leobligálnám magamat avval a conditióval, ha a szegénységgel primo ennyi virtus, secundo ennyi szépség egyesülve volnának.

Lidi. Nemes érzés! szinte ohajtanám —

Perföldy. Nem is recedálnék, sőt recapitulálom azt, a mit a kertben demonstráltam, hogy tudniillik a pénz nem mindenkor elegendő a házi boldogságra; de ha ez a punctum is existál, már akkor ugyan jobb.

Lidi. Én is úgy tartom; és nagyon örvendek, hogy oly férfiúra akadtam, ki egyenes szívvel s minden haszonkeresés nélkül lép a Hymen oltárához.

Perföldy. Én pedig gratulálok, hogy fortuito ily kincsre akadtam, melyre fundálhatom szerencsémét. És ime duplicálvan kérésemet, még egyszer submittálom szívemet a kisasszony kegyes judiciuma alá, reménylván, hogy favorabilis sententiát nyerek, és elvégzem szívemnek involutus perét et sic porro.

Lidi. Tehát a mennyit az egész dologból értek —

Perföldy. Örökre kívánnám lekötni magamat et sic porro —

Lidi. Tudom becsülni, de előbb meg kell fontolnom.

Perföldy. Optime! ily dolgokban sok dubium fordul elő; azért jókor praemoneálok a kisasszonyt, nehogy egyik pars megcsalódjék: deliberálja a kisasszony még egyszer a dolgot, confrontálja szívét az eszével, azután tessék velem közölni resultátumát, és én a competens forum előtt publicálni fogom, et sic porro.

HETEDIK JELENÉS.

Tamás, Előbbiek.

Tamás (borzasan besiet). Tekintetes uram! oda vagyunk!

Lidi. Mi történt?

Tamás. Tessék kijönni, legyen bíró közöttünk.

Perföldy. Ki citáltat? Minek ez a sietség?

Tamás. A vendég inast megvertem.

Perföldy. Micsoda violentia! és az?

Tamás. Visszavert engem.

Perföldy. Hát minek az arbiter?

Tamás. Még is instálom, a másik úr is ott van.

Perföldy. Mindjárt megvizsgálom a dolgot. Kisasszony, addig is recommendálok magamat, tüstént compareálok. (El Tamással.)

Lidi (egyedül). Veszedelemes játékba kaptam! Málit akarám megmenteni, utóbb ennen szívemet kell őriznem; mást akartam csálni, és magamat csaltam meg. Ez a Perföldy minden szegletessége

mellett szerelemre méltó, mert ritka embersége és nemes tulajdoni elfelejtetik azon hiányosságokat, melyeket egy tárgyban való munkálódása reá bélyegzett. Különös! mást akartam kinevetni, és majd engem nevetnek.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Máli. Lidi.

Máli. Mindenhol kereslek, szólj, segíts, tanácsolj kérlek! az atyám most parancsolt reám, hogy kezemet Perföldynek nyújtsam. Szólj! mit tegyek?

Lidi. Engedelmeskedjél.

Máli. Én Károlyt szeretem, másé nem lehetek. Lidi! beszéld le rólam valahogy kérőimet, mondj minden roszt felőlem, gondold ki ezer hibákat, csak hogy elálljanak tőlem.

Lidi. Ne félj! úgy sem kellesz nekik!

Máli (örömmel). Hála isten! Lidi! mely angyal szóla belőled? igaz? valóban igaz? nem kellek nekik? szólottál velök?

Lidi. Nem még, de a férfiak változók.

Máli. Ha nincsenek igazabb jeleid! menj! soha sem szerettél. Ily szorúltságban elhagy barátságod.

Lidi. Ezért adózol! megmutatom, engemet kérnek meg.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Károly, az Előbbiek.

Károly. Édes kedves húgom! mit végeztél?

Lidi. Édes kedves bátyám! én hallgatok.

Máli. Kedvesem! már csak magunkban bízhatunk, Lidi is ellenünkre dolgozik.

Károly. Mindenem keresztül török; míg káromat bírom, el nem ragadnak tőled.

TIZEDIK JELENÉS.

Ferencz, az Előbbiek.

Ferencz. Csak igaz marad, egy leány több zavart okoz a háznál, mint száz férfiú.

Károly. Úgy van Ferencz! előbb csendesség, békeesség volt a háznál.

Ferencz. Most az emberek nem is értik egymást, még is verekednek.

Lidi. És kik verekedtek?

Ferencz. A vendég inasok azon vesztek össze, hogy melyik visz haza menyasszonyt, és öklökkel mutatták meg egymásnak jussaikat. Én tettem mankómmal igazságot köztök. (Titkon Lidihez) Kisasszony, én már elvégeztem.

Lidi. Köszönöm, lesz áldomás!

Ferencz. Szabad tehát igazságot szólnom?
megúntam már hazudni.

Lidi. Csak rövid ideig hallgass.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy, az Előbbiek.

Baltafy. Alig várom, hogy megmenekedjem.
Máli! fogadom, nem lesz több kérőd.

Máli. Nem is óhajtok.

Baltafy. Tulajdon házában felforgatják az
embert; olyan az udvarom, mint táborban a mar-
kotányos tanyája, hol a legények előre megiszszák
a nyerendő préda árát, aztán se pénz, se bor.

Ferencz. Kapitány uram! ha én kisasszony
volnék, mind a ketten kosarat kapnának; majd
jön egy szép huszár —

Baltafy. Nem értesz ahhoz, agglegény vagy.

Ferencz. Semmi az, tudom én most is,
mi a jó.

Baltafy (Károlyhoz). Hát te mit gondolkodol?
talán menyekzős verseket csinálsz?

Károly. Azon gondolkodom, hogy mindnyá-
jan szélelmegyünk. Máli, én —

Máli. Károly!

Károly. Valamely regementhez megyek.

Lidi. Elválik.

Baltafy. Menj! nem tartóztatlak; azt kívántam ugyan, hogy segédem maradnál végső napjaiban, de ha kedved van, menj! A magyar szereti hazáját szolgálni, és tudja is miért. Mennydörgőrázta! szép huszár lesz belőled.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit. Az istenért! tudjátok-e már? csata volt a háznál! emberhalál történt! az egész falu zendülésben van.

Baltafy. Mit szólasz?

Margit. A vendégek duelláltak! Máli! ez igen nagy jele a szerelemnek. Értem is viaskodtak sokat a férfiak, ki pisztolylyal, ki karddal, ki ököllel harczolt; isten bocsáj! egynek az orra hegyét lőtték el, egynek a fejét, mindjárt elbeszélem —

Baltafy. Már ezzel is megelégszünk.

Margit. Az egyik kérő nem tetszik, igen sokat beszél, pedig én gyűlölöm a sok beszédű embert! Ah! már a másik! az kihallgatott; elbeszéltem neki egész életemet, és csak harminczkétszer ásított; már az boldog —

Baltafy (szavába esik). A ki süket, és téged nem kénytelen hallgatni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, az Előbbiek.

Perföldy (Szélházyhoz). A mint mondám! a kölcsönös kék foltokat kell nekik büntetésül impu-
tálni; mert ha a dolgot megponderáljuk és investi-
gáljuk, tehát azon fundamentumot találjuk benne,
hogy a szolgák urokhoz való hűségöket demon-
strálni akarván, egymást aggrediálták et sic porro.

Szélházy. Az én emberem hív, meghal értem,
érzékeny jó lélek.

Perföldy. Az enyém nagy asinus, de jó em-
ber; minden esetre jó volt a dolgot complanálni.
(Baltafyhoz) Engedje meg domine spectabilis, hogy a
famulusok excessusok miatt úri házat turbálták,
már conciliáltuk.

Baltafy. Semmi az.

Perföldy. Minthogy szándékommal praeveni-
áltam a spectábilis urat, tehát most minden prae-
fatio nélkül azon objectumra inviálok, mely engem
úri házába hozott.

Szélházy (félre). Még szólani mer, holott tudja
szándékomat. (Baltafyhoz) Mon capitaine! tehát én
is —

Baltafy. Tessék szobámba jönni, ott vé-
gezzünk, de azt előre bocsátom, hogy minekutána

leányomat az urak közül csak egyik veheti el, és neki szabad választást engedtem, harag ne legyen közöttünk.

Perföldy. Sine dubio! egyik parsnak hátra kell állni, már azt a kisasszony decidálja; nekem már van securitásom et sic porro.

Szélházy. Nyugottan várom.

Baltafy. Ha úgy tetszik. (Perföldyvel el.)

Szélházy (Ládihez). Nem sokára üt az óra, mely szerencsémét zengi. (Málihoz) Sajnálom! vigasztalja magát. (El.)

Margit. Mennek, nem is szólnak, pedig jelen kell lennem. Máli, mondd meg szándékoalat, majd én beszélek helyetted, tudod, majd én ékesen adom elő. (El.)

Károly. Máli, légy hát boldog!

Máli. Híved maradok, bármi történjék.

Ferencz. Mi lesz mind ebből? (El mindnyájan.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Lidi, Ferencz.

Lidi. Mindenre reá állott Károly?

Ferencz. Nagy nehezen vettem reá, majd hogy magam is nem pityeregtem, midőn elbúcsúzott a Máli kisasszonytól, de mégis kitett magán. Én csak azon boszankodom, hogy előbb észre nem vettem szerelmöket, pedig meg szoktam én látni ha valami történik a háznál.

Lidi. Senki sem látta, hogy elment Károly?

Ferencz. Senki csak mi hárman, úgy szólván mi ketten, mert Máli azt gondolta, hogy örökre búcsút vett. Hehe! majd néz az öreg, elgondolom, miként mennydörgöttéz.

Lidi. Ferencz! ha jól végződik dolgunk, megháláljuk a kend segítségét.

Ferencz. Szívesen cselekedtem, ha mindjárt orrot kapok is a kapitány úrtól.

MÁSODIK JELENÉS.

Máli, az Előbbiek.

Máli (magában). Mely szomorú a mi sorsunk! ha a durvább férfiú ész intézi e földi pályánkat, ha

a hideg feltételek létiporják a szív édes gerjedelmét, nincs akkor támasza éltünknek, nincs semmi malasztja. Mit ér a magában élő asszonyi érzésnek a méltóság, mit a dicsőség, ha annak szíves rabjává nem lehetünk, kit igazán szeretünk. Atyám! megismerem jóakarodat, de másképp rajzolja szememben magát a szerencse.

Lidi. Mely búsongás! Máli mi bajod?

Máli. Kérdezheted? Lidi! te azon szép frigyed, melyet öszvehangzó szívünk mindedig táplált, hidegen elszakasztád. Te tudtad Károly szándékát és titkoltad; te is, ő is megcsaltatok; kire bízhatnám ezután magamat? kinek hihetnék többé e földön? Csak egy nyomorúlt szót sem kérésemre! jég szívvvel bucsúzott.

Ferencz (félre). Én nem nézhetem mint szomorog, én mindent megvallok.

Lidi. Ferencz! férfiú kend?

Ferencz. Eh megállom én a sarat, bátran benézek az ágyú torkába, de egy szép szemnek a könnyeit — (hirtelen Lidihez). Szabad szólanom? nem?

Lidi. Nem, nem, még nincs idő!

Ferencz. Hát megyek. (El.)

Máli. Legalább azt mondd meg, mi vitte őt ily gyors eltökéltségre? nem hallád, hogy hívséget fogadtam neki?

Lidi. Atyádat nem akará felgerjeszteni, nem akart hálaadatlannak látszani szemében.

Máli. Az atyám jó, végtére engedett volna. Nem, ez nem mentség, ő nem is szóla atyámmal nem, nem, ő nem szeretett.

Lidi. Légy nyugott, jobb búval kezdeni, s örömmel végezni.

HARMADIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit (nagy bokrétával). Megvan, estvére kézfogás, öröm, vígság, táncz — mindent elintéztem. Máli! az atyád valamit akar, a kertbe zárta el magát! de én a kis ajtón beszöktem! meglesém, ah! nem szabad szólanom, nagy ünnep lesz. Ím! vedd, vedd ezt a szép bokrétát, tulajdon kezemmel szakasztám, nézd menyasszonynak való! Mit? te szomorkodol? jól van, jól, ha a szív tánczol, a szem sirjon. Ó édes leányom! hát én, én voltam aláverve, csak gondold el, három egész esztendeig sírattam pártámat, azon nap, hogy Kukoróczival megesküstem, tizenkét kendőt sírtam tele. (A bokrétát Málinak nyújtja.) Ím, tűzd melledre.

Máli. Köszönöm fáradságát édes néném, de nem használhatom, nem vagyok menyasszony.

Margit. Szinte úgy vagy mint én, magam is utolsó pillantatig tagadtam, már asszony voltam, még is tagadtam; azonban nekem megvallhatod. Szólj édesem, melyiket választod?

Máli. Egyiket sem.

Lidi. Mi hajadon maradunk, valamennyi férfiaknak gyűlölséget esküttünk.

Margit. Én is olyast érzek, senki többé ne kérkedjék szerelmemmel, nem, örökre bezárom mellemet — de majd elfelejtem, Máli! még fel sem vagy öltözve, mint illik a menyasszonynak, isten bocsáj! pedig az a legelső, jer, siess!

Máli (félre). Sehol sincs nyugtom! (Margithoz.) Mindjárt megyek.

Margit. A szép ruha az embert ajánlja, kedvelteti, én arra sokat tartok.

NEGYEDIK JELENÉS.

Szélházy, az Előbbiek.

Szélházy. Mely kellemetes társaság!

Margit. Alázatos szolgálója.

Máli (félre). Így megmenekszem. (El.)

Szélházy. Én jövök —

Margit. Mint van báró úr? épen most küszködöm hugommal (hátra néz). Máli! elment, bocsánatot kedves úr; de tovább nem lehet szerencsém, ó! annyi a bajom. Lidi! mulasd e drága urat, sajnálom — Máli! gonosz leány. (El.)

Szélházy. Tehát nem sokára a szerencse be-
száll ezen házba.

Lidi (ásítózva). Mely boldogság!

Szélházy. Ezen édes ajaktól kívánnám hallani a szív vallását. Ah kedves! az én szívem mint ver, mint rugdalózik!

Lidi. Ach! (félre) az enyém hallgat.

Szélházy. Értem ezen kíváncsú sohajtást, ó! értem ezen bájos ömledézést, látom szép szemének égi mosolygását, mely engem idvességre ragad. Ach miért nem tud a kisasszony francziául, hogy forró szerelmemet jobban le tudnám festeni, előadni, magasztalni, emelni.

Lidi. Én hív szerelmet ohajtanék, nem üres szavakat.

Szélházy. Hívtség, hívtség, mely közönséges szó: én az vagyok, az leszek, még a síron túl sem nézek másra.

Lidi. Valóban egészen el vagyok ragadtatva. (Ásítózik.)

Szélházy. És méltán, mert kérkedés nélkül szólván, én nagy ember vagyok, személyemet nem is említem.

Lidi. Hogy érti azt báró úr, mit tart nagynak?

Szélházy. Mely kérdés, nem hiába, nem ismeri a nagy világot. — Kinek van szebb lova? kocsia —

Lidi. Akkor csak az erszény nagy.

Szélházy. Nálam forr az ember; játék, öröm uralkodik házamban.

Lidi. Minden szép, de tudom szebb tulajdonságok ékesítik báró urat, nagylelkűség, hazafiúság —

Szélházy. Megavult szó! tempi passati.

Lidi. Tudom hogy egy részét annak, mit a szerencse adott, nemzete dicsőségére, méltóságára fordítja.

Szélházy. Szóljunk szerelmünkről.

Lidi. Kivált én nagy mértékben érzem —

Szélházy. Én az érzés tengerében úszom, melyben elmerülnék, ha a kisasszony szívébe nem kapaszkodhatnám. Hah! mellem csatázik, fejem tétovál, elmém szaladgál. Hah! tört döfnék mellembe, ha nem szeretne, és piros vérem ezt a helyet mosná! Íme! lábához borúlok — (Lábához esik.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Perföldy és az Előbbiek.

Perföldy (az ajtónál megáll). Mit látok! mit hallok! levátát tartanak.

Szélházy. Alkalmatlan ember!

Perföldy. Minő localitásban találtam a bárót, talán de causa sanguinis tractált! liquidálja nekem ezt a kisasszony!

Lidi. A báró nekem örök hívséget ígért.

Perföldy. Protestálok, vagy más törvénytöréshez relegálok.

Szélházy. Itt a kisasszony a bíró; közöttünk, úgy vélem, a választás nem nehéz.

Lidi. Már az igaz.

Perföldy. Ez laesio! azonban a kisasszony legyen mediator közöttünk, kénye szerint, de ne praecipitanter manipulálja a dolgot, úgy megelégszem. Reménylem, nem fogja revocálni az előbb ígértet.

Lidi. Semmi esetre; az egész dolog állapota csak egyben változik.

Perföldy. Rogo! micsoda az?

Lidi. Még nincs idő, talán korán is fog jönni az igazság.

Perföldy. Mely peremptoria exceptio! szívem perplexitásba jön.

Szélházy (félre). Nem érti: nem kell a leánynak. (Perföldyhez.) Ezen dologban talán —

Perföldy. Instálom, itt nincs helye az ingessciónak.

Lidi. Minden esetre azt előre bocsátom, hogy nem magam dolgát viseltem.

Szélházy. Már ez kosár, valóságos kosár!

Perföldy. Inconsulte nem szoktam cselekedni, ha bővebben informálni fog a kisasszony, tehát elállok az institutumtól.

Lidi. Én pedig örülni fogok, ha szíves szándékomat átlátni s megismerni fogja.

HATODIK JELENÉS.

János, az Előbbiek.

János. Kisasszony! a kapitány úr a kertbe kéri a vendég urakat.

Lidi. Jövünk.

Szélházy. Sietve jön már a szerencsés idő, szívem azt mélyen érzi, hogy nem vagyok ember, hanem az ég lakosa, már fel-, fel-, felemelkedem.

Lidi (Perföldyhez). Ha úgy tetszik.

Perföldy. Méltóztassék. (Elvezeti Lidit.)

Szélházy. Ó mely édes az a gondolat! az ég nyitva áll, hol a karja kedves? (megfogja az inas karját) ott, ott, látod? látod?

János. Semmit sem látok.

Szélházy. Hah! engem elragad, jer karjaimba! mely szép kezecske! (A mint szájához viszi János kezét, megfordúl.) Parbleau! mi volt ez? menjünk. (El.)

János (homlokára mutat). Itt hibázik. (El.)

HETEDIK JELENÉS.

Kert, egy lugosban három ülés. — Baltafy, Ferencz, kertészek.

Baltafy (a kertészekhez, kik a lugost virágokkal ékesítik). Így! kész minden. Ferkó! látd, az embernek öreg napjaira is marad öröm hátra; én oly szeren-

csés vagyok, mintha az ellenséget megszalasztottuk volna.

Ferencz. Örülök, csak azért hogy kapitány úrnak jó kedve van.

Baltafy. Aztán Ferkó, ha egyet rikkantok, süsd el a mozsarakat, érted? egy salve végezze ezen örömnapot.

Ferencz. Már kész minden.

Baltafy. Most csak török muzsika hibázik. Ej Ferkó! a nagy sietségben elfelejtettük Hősváry őbestert meghívni. Ej! be sajnálom! de az esküvés után mindjárt küldj lovas postát, érted?

Ferencz. Értem.

Baltafy (a kertészekhez). Ti most elmehettek.
(Kertészek el.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

Margit, Máli, az Előbbiek.

Margit. Én úgy bosszankodom Málira; semmikép sem akar czifrán öltözni, pedig a menyasszony —

Baltafy. Hadd kedvére.

Máli. Édes atyám, fájdalom, de kívánságát betöltenem lehetetlen; én ezekhez a kérőkhöz nem mehetek.

Baltafy. Máli! mit mondtam? ne keserítsd öreg atyádat, ki tégedet úgy szeret.

Máli. Ó drága atyám! éltemet feláldozom, csak ezt ne kívánja.

Baltafy. És mi okból gyűlölöd őket? Ha Szélházy nem tetszik, válaszd Perföldyt, az egy talpig derék ember.

Máli. Mind igaz, de én már (akadoz) szeretek.

Baltafy. Mit szólasz?

Margit. Az átkozott könyvek! úgy van, megmondottam, isten bocsáj! ha a sátán másképp nem tud inceselkedni, tehát szerelmes verset ír.

Baltafy. És kit szeretsz?

Máli. Károlyt, már ifjúságomtól fogva.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! annak magam vagyok oka, azért volt oly különös az a gyermek.

Margit. Lásza az ember! mi nem történik nálam nélkül a háznál.

Baltafy. Nem, abból semmi sem lesz. Ferkó! küldd hozzám Károlyt.

Ferencz. Lovára ült és elment.

Máli. Örökre elbucúzott.

Baltafy. Eh! megmosom ha megjön, rosz gyermek!

Máli. Atyám! atyám!

Baltafy. Nem, már késő, kérök a háznál, ki-híresítnek! már akármit csinálsz, férjhez kell menned.

Margit. Úgy van édes leányom! az a czélja létünknek. Nézd, én már megérett asszony vagyok,

még is ha valaki igen szépen megkérne, feláldoznám magamat.

Máli. Atyám! kész vagyok mindenre, ó de ne tegye kockára földi szerencsém.

Ferencz. Kapitány uram! én a jobb karomat teszem rá, hogy az egyik kérő pénzért jött hozzánk, különben alig ha messzebb nem keresett volna hölgyet, bocsánatot, de —

Baltafy. Nincs gondod arra, meg kell lenni. Máli! szót fogadj.

Margit. Minek ezek az ülések?

Baltafy. Mi hárman fogunk leülni! rendet kell mindenben tartani.

Margit. Jönnek már!

Baltafy (Ferenczhez). Menj a mozsarakhoz.

Ferencz. Nem jól megy a dolog! Szegény kisasszony! (Fejesóválva el.)

Baltafy (Málihoz). Leány! még egyszer mondom, ne ingerelj.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Lidi, Szélházy, Perföldy, János, az Előbbiek.

Baltafy. Köszöntöm az urakat.

Margit. Nagyon örvendek! tessék leülni.

Baltafy (Margithoz). Hallgass! állva szokás kérni. (Málihoz.) Jer Máli. (Leülnek.) Itt ül mellettem leányom! a mint értém, az urak közül mindegyik

óhajtja őt feleségül; én neki szabad választást engedtem, azért ha egyik hátra marad, harag ne legyen köztünk.

Szélházy (félre). Jól játszik az öreg, de okosabb emberekre talált.

Baltafy. Mi az értékemet illeti, mint látták uraságtok, annyi van, hogy bőségben táplálhat; nemesi jószágom minden készülettel halálom után egyetlen leányomra száll. Így tehát a kérőké az első szó, tessék kinyilatkoztatni magokat.

Szélházy. Megvalloim, az a kisasszony a tökéletesség remeke, de szívem máshoz vonson. (Lidire mutat.) Itt áll, a kit választék.

Baltafy. Jól van, jól, Lidi is az én leányom, örvendek.

Szélházy. Triumph!

Perföldy. Én a dolgot resummalván, úgy conveniáltam magammal, hogy csakugyan a házasság szerelem nélkül rózsákat nem terem, azért Lidi kisasszonynak nyújtom kezemet.

Máli (felugrik). Hála isten!

Baltafy (hevesen). Hah! mely szégyen! Jól van, jól, talállok én azért férjet leányomnak. Menydörgő-rázta! mely megvetés! Jól van. Hé! Ferkó! Ferkó! — Még nagy a világ, még — (mozsár durran).

Margit. Ah! mint ijesztgetik az embert.

Baltafy (integet). Megállj! Jancsi! fuss, ne lőjenek többé! fordítsd fel a mozsarakat. (Jancsi el.)

Mennydörgő-rázta! a méreg megemészt, minden visszára megy.

Lidi. Édes bácsi! urak! tessék meghallgatni.

Ferencz (előjön). Mi történt?

Baltafy. Szegezd be a mozsarakat.

Lidi. Először is bátyámhoz fordúlok, kit mint atyámat tisztetek, és megvallom, hogy ezeket az urakat megcsaltuk.

Ferencz. Úgy van biz az, megcsaltuk.

Lidi. Nem tudom, haszonkeresés vagy tisztább akarát hozta-e ezen érdemes urakat házukba, de azt tudtam, hogy bácsi Málit férjhez adni eltökélé, azt is tudtam, hogy Máli bátyámat szereti; azért bácsit késő bánattól, Málit szerencsétlen házasságtól megmenteni akarván, Baltafy gazdag leányának adtam ki magamat, és ezen urakat avval hitettem, hogy bácsi tudni óhajtaná, melyik szeret igazán —

Perföldy. Jól allegál.

Szélházy. Szörnyű fátum!

Lidi. Ferenczet magát iktattam frigyembe, és híven segített. Ím ez vala hállóm, az urak beakadtak.

Máli (Lidi karjába). Lidi! kedves barátném!

Baltafy (megszorúlva). Hm, mennydörgő-rázta! mit tegyek! Ha meggondolom — valóban — Lidi! jer mellemhez! több eszed volt mint nekem.

Máli. Édes atyám!

Baltafy. Nem haragszom, és hogy lásd, — mely robajt hallok! a kertajtó nyílik, Jancsi nézd meg. (Jancsi el.)

Szélházy. Könyörgök! kit mondtam én csak?

Baltafy. Lidi húgomat.

Szélházy. Hát igen rosszul mondtam, Máli kisasszonyt értettem.

Baltafy. Sajnálom! már késő; tessék máshol házasodni.

Szélházy (félre). Hah! keserű sors!

Perföldy (félre). Hogy consequens maradjak, és collegáim ne vexáljanak — (Lidire tekintget) a leány szép, a nagyobb szállás megvan, ergo meg kell lenni. (Baltafyhoz.) Spectabilis! én szavamnak ura vagyok, Lidi kisasszonyt kérem házastársul.

János. Hősváry óbester!

Baltafy. Az én barátom.

TIZEDIK JELENÉS.

Hősváry, az Előbbie.

Baltafy. Hozott isten barátom!

Hősváry. Baltafy! van-e még leányod? tudd meg, én is kérő vagyok.

Margit. Különösen örvendek, hogy láthatom óbester urat, már régen nem volt szerencsém.

Hősváry. Jó napot anyám! la! mint fel van virágozva.

Margit (félre). Anyám! minő megbántás, ily öreg fiam még sem lehetne.

Hősváry. Barátom! hallok megint heveskedtél, és leányidat erővel férjhez akartad adni.

Baltafy. Vége már; itt gondolom lesz egy pár! (Perföldyre és Lidire mutat.)

Perföldy. Ha nem prohibeálja spectabilis.

Baltafy. Legjobb áldásomat!

Hősváry. Most én szólok, de előbb is. (Málihoz) Édes kisasszony! én szíveért esdeklek, egy szép huszár nevében megkérem.

Máli. Az atyám felel helyettem.

Hősváry. Oly hamar el nem állok. He öcsém! Ferencz. Durrongás lesz ennek a vége (el).

Hősváry. Talán több sikere lesz, ha maga megjelen.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Károly, az Előbbiek.

Károly (huszár ruhában). Atyám!

Baltafy. Mennydörgő-rázta gyermek! mi lett belőled?

Máli. Gonosz Károly! mely szorúltságba hoztál.

Hősváry. Hozzám jött, megvallott mindent; én visszahoztam és hív szerelmőknek szószólója vagyok.

Baltafy. Köszönöm barátom! hogy többé el ne szökjék, tehát örökre lelánczolom. (Málit Károlyhoz vezeti.) Legyetek szerencsések.

Perföldy. Öcsém uram, gratulálok.

Szélházy (félre). Mely unalmas érzékenységek!
(Baltafyhoz.) Magamat ajánlom, köszönöm barátságát.

Baltafy. Nincs mit.

Szélházy. Ah! mely hátra vagyunk. (El.)

Baltafy. Elhiszem; kiben a nemzetiség kihalt,
az nem találja fel magát hazájában. (Lidihez) Mint
látom —

Lidi. Ha jobban megismerjük egymást —

Perföldy. Reménylem, nem ellenzi szerencsém
et sic porro.

Baltafy. Barátim, és ti kedvesim! ez a nap
tehát gyönyörűen végződött. (Mozsarak durrognak.) Ve-
gyétek egymást és éljetez a haza javára, díszére,
dicsőségére. (Károly és Máli az öreg mellé borúlnak, a
kárpit lefordúl.)

A PÁRTÜTŐK.

VÍGJÁTEK HÁROM FELVONÁSBAN.

1819.

(Először került a pesti színpadra máj. 8. 1820.)

SZEMÉLYEK.

Hajnalfi László, gazdag kereskedő.

Elek, }
Mili, } testvére gyermekei.
Rózi, }

Elősdy, hadnagy.

Tóházy Károly.

Körmösdy, táblabíró.

Öregbíró.

Bíróné.

Notárius.

Palkó, ennek fia.

Kántor.

Törvénybíró.

Kisbíró.

A helység Kovácsa.

Jakab, Elősdy inasa.

Hajnalfi inasa.

Vendégek, tanácsbeliek, nép.

A dolog történik egy szabad helységben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

Hajnalfi (egyedül, belép). Hát igaz mégis, hogy az ember teljes nyugalmat nem talál, bármely szegletébe vonúljon e földnek! Ezen helységben gondolám minden zavar nélkül folytatni életemet, és ím itt is háborgatnak szomszédim; rontják, rabolják értékemet; pedig azt sem tudják, mely szenvedély készíti őket! Valóban türelmemet igen megkísértik.

MÁSODIK JELENÉS.

Inas, az Előbbi.

Inas (leveleket hoz). A posta megérkezett, itt az újság több levelekkel. (Általadja, és elmegyen.)

Hajnalfi (egyedül, a leveleket felbontja). Üdvezlő levelek nevem napjára, sok szerencse-kivánás. (Félre teszi.) Eh! elévült szokás, nem kapok rajta. A jó-akaróm úgy is mindenkor jót kíván, a rosznak csak pusztá szokás. (Más írást vesz fel.) Újság! valjon mi

történik a világban? Mióta elvonúltam tőle, csak hazám érdekel. (Olvas.) »A nemzeti színjátszó társaság több helyeken már tartós lábra kapott, és avval a reménynyel kecsegtet, hogy e hasznos igyekezet hazámban elterjedvén, ezen nemesebb részét a szépmesterségeknek nemzetünk is méltányolni fogja.« Hála az ég urának! hát azt is megérttem, hogy édes honi nyelvünk újra feldíszlik s a magyar is szelidebb élményeknek helyt adván, befogadja az örömet lehelő Helikon szüzeit. Ez a hír egészen felvidámít.

HARMADIK JELENÉS.

Elek, az Előbbiek.

Elek. Kedves bátyám! oly magányosan? Örvendek, hogy szeméből valami titkos öröm szikrázik.

Hajnalfi. Ki ne örülne, ha hazáját szereti. Olvasd. (Általadja az újságot Eleknek, ki azt általfutja.) Nemde méltó ok az örömré?

Elek. Kellemetes újság!

Hajnalfi. Öcsém! előmegyünk! akármit kiáltoznak ellenségink, előmegyünk, ellenére sok elfajúltaknak.

Elek. A világosodásnak és a nyelv tisztulásának legelső lépése, hála azon jó hazafiaknak, kik fáradhatatlan dolgoznak.

Hajnalfi. Nem az unalom, nem az idő elölése

végett örvendek ezen intézetnek, mert a lelkes ember úgy is mindenkor elég magának; és az üres szivűt a legszebb theatrum sem mulatja: de a nemzetnek csinosodása, a nyelvnek pallérozása terjed el általa. Minden nemzet megőrökíti hőseit, és az utóbbi világnak tetteiket előadja, csak mi maradnánk hátra? Hány nagy királyokkal, hány világismerte vitézekkel bővelkedik történetünk, és nem volna ecsetünk azokat festeni? nem volna elég erőnk, azokat sírjokból felszólítani?

Elek. Mint elragadtatik édes bátyám.

Hajnalfi. A szív lángol, és szemem vígan nézi a jövődőség idomjait, már bátran merem kiáltani: Előmegyünk. Őcsém! ma nevem napján szebb öröm nem érhetett volna; szinte elfelejtem, hogy hátramaradt ifjúságom, és ezen napot már ötvenkétszer számlálom. Add ide az újságot, (Elek néki adja) így, ha rossz kedvem, ha az irigység, rágalmazás nevemet tapossa, akkor ezt olvasom, és felvidulok. Ó ha minden ember úgy tekintené azon intézetet, ha becsét, érdemét úgy állallátná, eddig —

Elek. Eddig nem kellene titkos irigységgel másokra néznünk, és hátramaradásunkat pirúlva vallanunk. Én is majd a kettős öröm között elfelejtém miért jöttem. Édes bátyám, én —

Hajnalfi. Elég fiam, tudom mindenkor jót kívánsz.

Elek. És igaz hálával vagyok annyi jótéteményéért.

Hajnalfi. Mindeddig érdemes voltál reá, sőt áldom a szerencsét, mely engemet azon karba helyeztetett, hogy jót tehettem véletek.

Elek (éreménynyel). Jó bátyám!

NEGYEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi, és az Előbbiek.

Mili. Édes bácsi! minthogy —

Rózi. Neve napját szerencsésen elérte —

Mili. Tehát mi is hálaadó szívvel —

Hajnalfi. Jól van kedves leányaim, köszönöm. Hát semmi kéréstek sincs?

Elek. Atyai szorgalommal mindenről gondoskodott, a mi csak szükséges.

Hajnalfi. A mai napot vígan szeretném tölteni; kit hozassak ki a városból? Ti hallgattok leányok?

Rózi. A kit tetszik.

Hajnalfi. Hát Mili?

Milj. Én? én nem tudom.

Hajnalfi. Az öreg majort?

Mili (félre). Az öreget.

Hajnalfi. Vagy a doctort?

Rózi (félre). A doctort!

Hajnalfi. Látom nem akartok szólni, tehát hozassatok ki a kit akartok.

Mili. Édes kedves bácsi!

Rózi. Mely felséges gondolat!

Hajnalfi. Most a kertbe megyek, hallom, a szomszédok megint minden oltoványimat leronították.

Mili. Azok a rossz emberek!

Elek. Én lesre megyek, és ha valamelyiket rajta kapom, tehát —

Hajnalfi. Legyünk békén, majd megunják azt is, ha látják hogy nem boszankodom érte, majd megmásúlnak, ha egyszer megismernek.

Elek. Bátyám jóságával új fegyvert ad kezükbe.

Hajnalfi. Én a békét szeretem, gyűlölöm a perlekedést. Édes gyermekeim! a mai nap tehát egészen kényetekre van bízva, kiki úgy és avval mulassa magát, a kivel és hogyan tetszik. (El.)

Elek. Mely kegyes irántunk! én előre örvendek, hogy mi is neki ma kis váratlan örömet csinálhatunk. Mili! Rózi! tudjátok-e már rollétokat.

Mili. Én tudom.

Rózi. Minden hiba nélkül.

Elek. Az jó, de meg nem foghatom hogy barátim még most sem írtak.

Mili. Magok jönnek levél helyett.

Rózi. Okosabb is.

Elek. De némely okokra nézve szerettem volna tudni szándékokat, hogy ma estve fel ne akadnánk, a hadnagy —

Mili (hirtelen). Az eljön, bizonyosan eljön, ha török szakad.

Rózi. Károly el nem marad, ha mindjárt a világ felfordúl.

Elek. Úgy? látom a szív igen kész a jövőre. Hát megnyughatom?

Mili. Teljesen.

Elek. Azt irtam nekik, hogy estve felé jöjenek, és a kertfalon szökjenek házukba, nehogy bátyánk őket megsejditse. Ti várjátok őket és egyenesen a nagy szobába vezessétek.

Mili. Előre örülök mint néz, mint mosolyog majd a bács?

Elek (enyelegetve). Mili! mit gondolsz? a hadnagy igen természetesen játszsza majd a szerelmest.

Mili (elfordúl). Bátyám!

Elek. Semmi az, mind szegény bűnösök vagyunk; de most jertek, készítsük a játékszint, hogy utóbb ne kelljen bajlódni, de okosan leányok! senki észre ne vegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Hajnalfi. az Előbbie k.

Hajnalfi. Gyermek! hol van a nagy szoba kulcsa? nem találom sehol, az ablaktáblák is be vannak zárva.

Mili (félre). De roszkor jött ez a kérdés. (Hajnal-
fához.) Nem tudom, én, nem láttam, nem hallottam —

Hajnalfi. A kertből akarnék némely virágo-
kat más egyéb szerszámokkal együtt berakatni, ne-
hogy azt is ellopják, hiszen a szoba üres —

Mili. Édes bátyám! megvallom, de ne hara-
gudjék, én a kulcsot elvesztettem.

Hajnalfi. Semmi az édes leányom! a lakatos
majd felzárja.

Mili. Úgy de a lakatos nincs itt.

Hajnalfi. Hová ment?

Mili (megszorúlva). Meghalt.

Hajnalfi. Úgy? már akkor csakugyan nem
jöhet, sajnálom a szegényt, jó ember volt.

Elek. Talán a kertházban is elállhatnának a
virágok egy-két napig, míg, míg —

Mili. Míg a lakatos megjön.

Hajnalfi. Előbb mondtad, hogy meghalt.

Mili. Ah! ha más lakatos jön, azt akarám
mondani.

Hajnalfi. Nem bánom, tehát ott is elállhat.

Mili (félre). Hála istennek!

Hajnalfi. Jer Elek, rakjuk el a virágokat.

Elek. Szívesen. (Elmennek.)

Mili. Szükségből szabad hazudni. •

Rózi. Csak használjon, és a lakatos addig fel
ne támadjon. (El mind a ketten.)

HATODIK JELENÉS.

Az öregbíró háza előtt. Jobbra egy fekete tábla, melyre mindenféle czédulák vannak ragasztva, balra a kaloda áll.

Kisbíró (egyedül, czédulát ragaszt a táblára, kevésbé tántorog). Ez is megvan. Nehéz hivatal az a bíróság, magára sem tud az ember vigyázni, és másra vigyázzon. Hehe! be jó bora van annak az öregbírónak! nem hiában, könnyen jut hozzá. Köztünk szolván, csak egy pintet ittam meg, kicsit mégis fejembe ment.

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, az Előbbi.

Kovács. Jó napot kisbíró!

Kisbíró. Servus komám!

Kovács. Mit csinál kend itt?

Kisbíró. Hivatalomba járok el.

Kovács. Látom az egyenes állásról. Komám! egészségire váljék.

Kisbíró. Köszönöm, servus, de igazán, olvassa kend ha nem hiszi, oda akasztottam a táblára.

Kovács. Könnyű olvasni, ha az ember a betűket ismeri. Mi van benne?

Kisbíró (fontosan). Az egyik czédulán az van: a mai naptól fogva egy polgár se merje magát leinni.

Kovács. Ki tilthatja azt meg?

Kisbíró. Négy garas büntetés alatt.

Kovács. Különös!

Kisbíró. Komám! nincs pénz a helység asszonyában.

Kovács. És kend fog arra vigyázni?

Kisbíró. A másikon a limitatio van.

Kovács. Mindég limitálnak kendtek, és mindég drágább lesz.

Kisbíró. Nem is azért van az, hogy megtartsák, csak hogy ott függjön. Az ördög lenne bíró, ha mindent az írás után kellene cselekedni.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Bíróné, az Előbbiek.

Bíróné (a kisbíróhoz). Volt kend komám asszony nál?

Kisbíró. Most sietek.

Bíróné. Mely restség, mely tunyaság! Azért fizeti kendet a helység, hogy engemet szolgáljon; tüstént menjen kend, s egyszersmind a kisebbik asszonyomat is tisztelem, és egy kis lúdtorra szívesen látom.

Kisbíró. Sietek. (Lassan el.)

Bíróné. Sok baja van az embernek, mindég perelni kell; kendre is panaszom van kovácsmester, már mióta kértem szemet, és még most se küldött kend.

Kovács. Mikor magamnak sincs.

Bíróné. Semmi az, a becsülettudó ember mindég az előljárót tiszteli először, azután magát, érti kend?

Kovács. Ha lesz, adok, de most se szén, se munka, se pénz; olyan az erszényem, mint a fúvóm, egyikbe sincs szusz. Isten kenddel. (El.)

Bíróné (egyedül). Mint romlik a világ! ezelőtt ha az öregbíró valamire pillantott, már avval megkinálták az emberek, most a kérésre is alig adnak.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Öregbíró, az Előbbi.

Bíróné. Megjött kend? soká oda maradt.

Öregbíró. Az ember múltat, de végez.

Bíróné. Hát csak keresztülvitte kend a tanácsban, hogy a helység majorját bírhatjuk?

Öregbíró. Szerencsésen, a tanács úgy végezte: minthogy én a helység javára fáradhatatlan dolgoztam, és ezen veszélyes időkben az öregbírótságot okosan viseltem, tehát háladatosság jeléül a majort holtomig bírhatom és használhatom. De Sári! más újság is van, bíró maradtam megint.

Bíróné. Senki sem volt ellene?

Öregbíró. A templomatyja sokat beszélt, és a mint mások mondták, igaza is volt; de lenyomtuk. Hanem a nótáriusnak is kell valamit adnunk,

érted? mert, — no, hiszen tudod, egyik kéz a másikat mossa.

Bíróné. Hiszen neki is majd valamit találunk. No, most megelégszem kenddel.

Öregbíró. Aztán Sári lelkem, egynéhány tanácsbelinek áldomást ígértem, talán csak meg kellene adni.

Bíróné. Majd estvére, legalább ha valamelyik leiszsza magát, a köznép ne lássa. Elkészíttek én mindent. (Be a házba.)

Öregbíró (egyedül). Akárki mit mond, ez az én feleségem derék egy asszony, csintalan ugyan, többször jól lehord, de esze van majd több mint nekem. Mióta elvettem, mely jól megy bíróságom! azelőtt minden úntalan megkardlapoztak a katona urak.

TIZEDIK JELENÉS.

Notárius, az Előbbi.

Notárius. Öregbíró uram! etiamque kedves komám uram, hogy van kend?

Öregbíró. Jól, jól, csak a sok gondok — tudja kend, a helység rajtam fekszik.

Notárius. Hát csak türhető, de nálam ad animam a miseria beszállt.

Öregbíró. Hogyhogy?

Notárius. Az a rossz fiam ezer galibát okoz.

Öregbíró. Pedig tudós fiú, már verseket is csinált, aztán fél tuczat iskolát eljárt.

Notárius. Feje van, csak az atyjára ütött! aztán a philosophia mellett ugrált, ma holnap doctor lett volna; de korhely, — gondolja el komám uram, már szerelmes.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Biróné, az Előbbie k.

Biróné (már azelőtt hallgatózott, erre kiszalad). Kibe, kibe komám?

Notárius. Szolgája az asszonynak, humillimus komámasszony.

Biróné. Kibe szerelmes?

Notárius. Instálom, én nem, hanem a fiam.

Biróné. Szóljon már komám uram, alig várom.

Notárius. Annak az úrnak abba a leányába, nem is — tudja isten micsodájába.

Biróné. Mentsen isten! azok rossz emberek.

Öregbíró. Ej, ej Sári! látd ezt még nem tudtuk.

Notárius. Ad animam úgy van, mindennap a kert alá jár fütyülni és furulyázni; most kaptam rajta.

Biróné. Az nem jó, azt ne engedje komám uram.

Notárius. Nem is szenvedem, most vettem a dolgot kérdésre, és a gyermek mindent megvallott.

Biróné. És melyik tetszik neki?

Notárius. Maga sem tudja, úgy tartom mindenik. De megmondtam neki, hogy ha még egyszer oda megy, tehát kitöröm a nyakát, aztán elúzóom házamból.

Öregbíró. Jól cselekszi komám uram, az ifjúságot meg kell zabolázni.

Bíróné. És szívesen látják, hallják ötöt?

Notárius. Úgy vallja, hogy igen szeretik, mert ha meglátják, felette nevetnek; el is hiszem, az ifjú szép, hozzám hasonlít, de semmikép nem engedem — különben a Hajnalfi gazdag ember.

Bíróné. Az ám, de hogy lett gazdag?

Öregbíró. Sári! ez nagy kérdés, valóban egy öregbíróhoz beillenék.

Bíróné. Ő hirdeti ugyan, hogy a háborúban szerezte értékét, de nem igaz, mert más ember ott megszegényedik.

Notárius. Optime! jó argumentum!

Öregbíró. Aztán az a ki nála meghalt, komám! abba titok van.

Bíróné. Az a sok vendég! nem ok nélkül járnak hozzá.

Notárius. Esznek, isznak, dobzódznak.

Bíróné. Hogy fel ne ébredjen a lelkiismeret.

Öregbíró. Templomba nem jár.

Bíróné. Fél az istentől.

Notárius. A kalapját szemére húzza, senkire sem néz.

Bíróné. Retteg az emberek szemétől.

Öregbíró. Aztán minden kárt elszenved, pedig az ember szól a magáéért.

Bíróné. Rosz emberek.

Öregbíró. Gonosztévők.

Notárius. Ad animam! vétekkal tölt, bűnökkel terhelt és gonoszszággal tetézett az egész házok.

Öregbíró. Bár csak valami titokra jöhetnének.

TIZENKETTÓDIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbiek.

Kántor. Áldás és szerencse szálljon kentekre!

Bíróné. Isten hozta kántor uramat!

Öregbíró. Megjött kend a városból?

Kántor. Igen, most szállok le a kocsiról.

Notárius. Mi újság?

Kántor. A collegámnak torka fáj, egy embert vesztettek el, Dunán egy hajót láttam gőzből, aztán a szüretbe egy tüzes kigyót eresztettek a levegőbe, én kérdeztem mi lehet az, hát az emberek azt Rachelnek nevezték.

Öregbíró. Hm! hm! mi nem történik a világba.

Kántor. Aztán egy ember a városon kívül hordóba ült, és elútazott a levegőbe.

Notárius. Mit mond kend? és merre ment?

Kántor. Amerikába, puskaport vitt.

Öregbíró. Bizony messze lehet, a Kistűkör szerint majd négyszázezer mértföldnyire van.

Kántor. De én is hozok ám valamit.

Notárius. Új nótákat?

Kántor. Levelet.

Bíróné. Kinek, kinek?

Kántor. Hajnalfi uramnak.

Bíróné. Hadd lássam.

Kántor (egy levelet vesz elő és a bírónének adja). Itt van. Már haza akartam jönni, hogy egy úr megszólít, és azt kérdi, hogy hol lakom; én megmondtam, és ő mindjárt ezt a levelet nyomta kezembe; adja be kend, úgy mond, Hajnalfi úr házába. Igen örülni látszott. Ím elhoztam.

Bíróné (félre). Ebből valamit kitanulhatnánk. (A levelet forgatja.)

Notárius. Mi lehet ebbe a levélbe?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró. Voltam a komáknál, itt iesznek mindnyájan.

Bíróné (a levelet vizsgálja). Azt szeretném csak tudni, mit írnak. (Egy részét felnyitja.)

Öregbíró (kisbíróhoz). Te megint leíttad magadat?

Kisbíró. Engedelméből egy keveset.

Öregbíró. Nem tudod hogy tiltva van?

Kisbíró. Hehehe! minket nem illet, mi bírák vagyunk.

Bíróné (a levelet egészen felszakasztja, és mintha megijedne, a földre ejti). Jaj nekem! a pecsét eltörött, nyitva a levél; mit csináljunk?

Notárius. Ne ijedjen meg komám asszony, megcsinálom én azt.

Öregbíró. Már mondtam, hogy a levél tudós portéka, nem asszonykézbe való.

Bíróné. Mit gondolnak kentek, nem jó volna elolvasni? talán —

Kántor. Mond valamit öregbíróné asszonyom. Adja kend ide.

Bíróné. Itt van, csak siessünk.

Kántor (a levelet az öregbírónak adja). Öregbíró uram tessék!

Öregbíró. Én bíró vagyok, csak itélni szoktam, nem olvasni.

Kisbíró. Itélni szoktunk mi, a közönséges ember olvasson.

Notárius. Olvasom én. (A levelet elveszi.) No, vigyázzon kiki! (olvas) »Kedves barátom! vettem leveledet, és nagyon örülök azon plánumnak, melyet vélem közlöttél, és szívesen abban segítek. Mihegyest a nap hanyatlik, kocsira ülünk, és hozzád sietünk, már én a járást tudván, társaimmal látatlan beszőköm.«

Bíróné. Hallják kentek, már jön: szöknek.

Notárius (olvas). »Ha a dolog jól elsül, és a major Luizájával a mérget szerencsésen megitta, tehát —

Biróné. Nagy isten! méreg! (A jelenvalók mind közelebb mennek a nótáriushoz.)

Kántor. Valóban, méreg.

Notárius (olvas). »Tehát vígan töltjük az estvét.«

Biróné. Sátánok! még vigadni is tudnak a gyilkosság után.

Notárius (olvas). »A praesidenst megragadtam.«

Biróné. Oda vagyunk!

Öregbiró. Ez pártütés.

Kántor. Rebellió!

Notárius (olvas). »Nem akart ugyan oly későn jöni, de szép szavakkal mégis reá vettem; csak ő legyen közöttünk, majd elfelejti gondját.«

Öregbiró. Hallatlan, égbe kiáltó bűn!

Kántor. A minisztert megölik.

Notárius (olvas). »A marsall Kalb — «

Öregbiró. Megálljon kend komám! ezt nem értem.

Notárius. Biz én sem.

Biróné. Magam sem.

Öregbiró (tánódva). Kalb, Kalb, oly ismeretes szó. Sári lelkem! menj be a szobába, az almáriom felett van egy vastag könyv a Csizio mellett, hozd ki csak.

Bíróné. Megyek, de tovább ne olvassák kentek.

Öregbíró. Nem, nem, csak siess. (Bíróné be a házba.) No mit mondanak kentek ezekhez? nem mondtam, hogy azok rossz emberek? Ez pártütés, valóságos pártütés.

Notárius. Rettentő merészség! itt helységünk közepén gyilkolni.

Kántor. Az embert megégetni.

Kisbíró. Megjártuk, nincs katona a helységben.

Bíróné (kijön a házból). Itt a könyv!

Öregbíró. Ebben mint hallok sok szavak vannak, egy útas deák hagyta nálam, kántor uram kend tudós, nézze meg.

Kántor. Hallottam én azt sokszor a héti vásárrban, de kiment az eszemből.

Kántor. Ká, ká, megvan, tehát Kalb, bornyú.

Valamennyen. Bornyú!

Öregbíró. Mely gonoszság! egy főméltóságú marsallt bornyúnak nevezni.

Notárius. Blasphemia!

Bíróné. Eretnekség!

Kántor. Crimen laesae! halál van reá téve.

Notárius. Halljuk! tovább olvasom, hogy az egész conjurációt pontok szerint tudjuk. (Olvas.) „Marsall Kalb — alias bornyú — mediciníroz ugyan, de a pisztolyt mégis mellének szegezem.”

Bíróné. Pisztolyt, mentsen isten!

Kántor. Puska.

Kisbíró. Ágyú.

Öregbíró. Már bizonyos, rettentő dolog! mely hadi eszközökkel járnak!

Notárius. Silentium! (Olvas.) »Szegezem, az öreg muzsikusnak készíts jó bort, hogy elfelejtse leánya halálát.«

Öregbíró. Az igaz, sok rossz emberekhez volt szerenésém mióta öregbíró vagyok, de ezekhez hasonlót nem láttam.

Bíróné. Gyilkolni, ölni, rabolni! muzsikussal járnak.

Kántor. Valami rossz cigány lesz.

Notárius (olvas). »Holnap tüzelünk.« (Megijedve elejti a levelet.) Incendium, gyújtogatás!

Bíróné. Oda vagyunk! felgyújtanak, kirabolnak, megölnék, aztán még — ó ezek a rossz férfiak.

Kántor. Be jó hogy magamnak nincs házam; a mesterház úgy is rossz.

Kisbíró. No most bökje kend meg a homlokát öregbíró uram! itt az inség la!

Notárius. Háború.

Kántor. Döghalál.

Bíróné. Végző ítélet!

Kisbíró. Én azt javaslom, hogy előre hordozkodjunk ki, nehogy utóbb későn lenne; mert ezek az emberek majd szemet is csinálnak, hogy a tűznek több ereje legyen.

Bíróné. Nagy isten! elveszünk!

Notárius. Ne pityeregjen, ne sopánkodjék kend édes komám asszony, a tanács sok fejből áll, és annyi cáputban csak némely eszezske is talál-tatik.

Kántor. Nem kell mindjárt reszketni, ha az ember fél is; nótárius uram igen bölcsen beszél.

Öregbíró. Kisbíró, vedd fel a levelet. (Kisbíró megteszi.) Komám uram, notárius uram térjen magá-hoz, olvassa tovább.

Notárius (olvas). »Tisztelem Milit, azt üzenem, hogy ne féljen, jól fog menni.«

Bíróné. Az a kedvese, már bizonyos!

Kántor. Kérem szépen ki van aláírva?

Notárius. N. N.

Öregbíró. Már a név sem jó!

Notárius. Instálom, a két N csak annyit tesz, hogy nincs név alatta.

Öregbíró. Az ország boldogsága mitőlünk függ, oda az egész urodalom, ha azt nem hátrál-tatjuk.

Bíróné. Most jöttünk nagy nehezen a major-hoz, s már elégjen.

Öregbíró. Mit dörmögsz Sári?

Bíróné. A major megég.

Notárius. Ej komám asszony! az a major nem ház, de az ember, ad animam az ember!

Kisbíró. Katonaember — gyalog jár, de lovon ül.

Öregbíró. A dolog fontos.

Notárius. Nem oly fontos, mint sürgetős.

Kántor. Nem oly sürgetős, mint veszedelmes.

Öregbíró. Ily nehéz állapotban egy okos emberre volna szükség. Magamtól az igaz sok kitelik, de mégis — no tudjátok kentek, az ember nem mindentudó.

Bíróné. Ó fájdalom! az egész helységben nincs egy okos ember.

Notárius. Instálom, tessék eugemet excipiálni.

Kántor. Én ex officio böles vagyok.

Öregbíró. Mint mondám, egy böles tanács sokat használna; mit gondol notárius uram?

Notárius. Én ha a dolgot megtekintem, megfontolom, megvizsgálom, tehát először — semmit sem gondolok; másodszor — abba maradjunk öregbíró uram.

Öregbíró. Hej kisbíró!

Kisbíró. Hallom uram; megyek már. (El akar menni.)

Öregbíró. Megállj, nem is tudod mit akarok.

Kisbíró. Vagy úgy.

Öregbíró. A tanácsbelieket hajtsd össze; mondd nekik, hogy pártütés van a helységben, a minisztert hozzák, siess, de titkon tartsd a dolgot, érted?

Kisbíró. Értem, megyek, sietek. (Lassan el.)

Bíróné. Én a tiszteletesnével addig tanácskozom. (El.)

Kisbíró (visszajön). A bort rovásra hozzam? vagy pénzt ad öregbíró uram?

Öregbíró. Rovásra, csak siess —

Kisbíró. Szaladok. (Lassan el.)

Öregbíró. Akár hogy forgatom, hányom vetem elmémet, tehát úgy rémlik, hogy valami tudós úrra mégis szükségünk volna, mert szerencsétlenségünkre még helységünkbe pártütés se volt.

Notárius. Hiszen ha csak tudós ember szükséges, én és kántor uram csakugyan olvastunk valamit.

Kántor. Kádár históriáját szó nélkül tudom.

Öregbíró. A járásbeli szolgabírák szederivárban vannak —

Notárius. Instálom! talán sedrián —

Öregbíró. Mindegy az, tehát azokért késő lesz menni, a város messze, mire kijöhetnek, egy követ sem találnak helyén —

Kántor. Én ezt javaslom — más semmit —

Notárius. Az nem sok komám uram.

Öregbíró. Talán tekintetes Körmösdy táblabíró uramat otthon találják.

Notárius. Igaz, ez a jó úr ért az ilyesekhez, a statáriumnál is assessor! őt kellene segítségül meghívni.

Öregbíró. Hát notárius uram! a helység lovain csak siessen — kit mondtam is csak?

Notárius. Körmösdy táblabíró uramat.

Öregbíró. Ez a jó úr különös kegyességgel viseltetik hozzánk, őt kérje meg komám, hogy bölcs tanácsával mentse meg hazáját.

Notárius. A diurnum iránt mit —

Öregbíró. Megteszszük a magunkét, ily állapotba nem lehet fősvénykedni.

Kántor. Helyesen! Csodálom öregbíró uram magaslelkű szívét.

Öregbíró. Kántor uram addig paradérozhat a tanácsba. Most rajta a gyűlésbe! (El mindnyájan.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Tanácsszoba, közepén egy nagy asztal, körül padok, jobbra egy más asztalon boros korsók.

Bíróné, Kisbíró.

Kisbíró (rakosgat). Úgy! minden kész, jöhet a tanács. Bíróné asszonyom, kend nem férfi, ki a tanács házból!

Bíróné. Én az ablakhoz állok, onnan hallgatom.

Kisbíró. Hm! meg van ám tiltva.

Bíróné. Semmi az, az asszonyoknak, kivált a bírónéknak, a dolgokba több befolyása van mint némely tanácsbélieknek.

Kisbíró. Nem hiába, többször nem úgy történik, a mint végezünk. (Körülnéz.) No nézze kend meg az asztalt, nemde értem hivatalomat? mely rend, itt ül öregbíró uram, itt notárius uram és a többi.

Bíróné. Hibázik valami, hol a tinta, penna, kalamáris?

Kisbíró. Éj biz elfelejtettem, mindjárt hozok. (El a mellékszobába.)

Bíróné (egyedül). Pártütés! már ki gondolta volna azt! majd bámúl az egész ország, ha megtudják, hogy egy asszony által jött ki, még pedig egy öregbíróné által. És úgy van; mert ha én fel nem töröm a levelet, a kántor beadja, és estvére megbomlik a világ. Akárki mit mond, de jó, ha az ember mindent meg akar tudni, látni, hallani. Látom, mint fog irigykedni a tiszteletesné, hogy én oly nagy hírre névre kapok, majd ő sem lesz különb mint én.

MÁSODIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbi.

Kisbíró (visszajön kalamárisal). Itt vagyok. (A mint az ajtón belép, megbotlik, és a tintát kiönti.) Ej! de pórul jártam.

Bíróné. Semmi az, csak tedd oda üresen! úgy

is csak formának áll ott. Úgy jár az ember, ha sokat iszik, elkábúl a feje.

Kisbíró. Én egy öreg katonával tartok: ő azt mondta, ha az ember iszik, legalább valami jön fejébe, sok ember úgy van — mit?

Bíróné. Jönnek már, én helyemre megyek. (El.)

Kisbíró (a korszókhöz szalad, iszik). Szeget szeggel! jó magyar közmondás. Majd meglátom, megáll-e tanácsom.

HARMADIK JELENÉS.

Öregbíró, Kántor, Törvénybíró, hat Tanácsbeli, az Előbbi és a Bíróné (az ablakon fejét bedugja).

Öregbíró. Isten hozta kenteket barátim! (a korszóhoz megy, és a jelenvalókra köszön). Sok ész, bölcs tanácsot, és fris egészséget kívánok.

Bíróné (az ablaknál). Az igaz, ez az én uram bírónak termett.

Kántor. Egészségire bíró uramnak.

Öregbíró. Ha tetszik hát fogjunk hozzá. (Mindnyájan a székekhez mennek.) Egy kis hallgatást kérek.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Öregbíró (feláll). Érdemes tanács! erős kőoszlopi helységünknek! öszvejöttünk, itt vagyunk, tudják-e kentek miért?

Törvénybíró. Nekem mindegy, csak pénzt ne kérjen öregbíró uram.

Más Tanácsbeli. Vagy valami munkát.

Öregbíró. Se pénzt, se munkát, de jó tanácsot.

Az egész Tanács. Avval szolgálunk.

Öregbíró. Emlékeznek kentek, hogy három esztendő előtt egy kereskedő nálunk földet, réteket vett, és a szép egyenlőséget helységünkben elrontá, mert templomunknál nagyobb házat építtetett!

Kántor. Ki ne emlékeznék!

Öregbíró. Hogy azóta mindenféle emberek tapossák utcáinkat, melyeket előbb csak marháink, mi, és gyermekeink nyomtunk.

Bíróné. Mely szépen adja elő, egészen felbuzdít.

Öregbíró. Hogy magának él, se hozzánk, se templomba nem jár.

Kántor. Eretnek!

Öregbíró. Hát azt tudják-e kentek, hogy az az ember gyilkos?

Egy Tanácsbeli. Gyilkos?

Öregbíró. Hogy párttűtő?

Törvénybíró. Nem tréfál kend?

Öregbíró. Ma estvére eljönnek czinkosai, mérget, pisztolyt, puskát, és más dörgő szerszámokat hoznak magokkal, holnap tüzelnek, holnap után meghalunk, aztán mind elűznek bennünket.

Törvénybíró. Ej! ej! soha se hallottam, és hogy tudja kend!

Öregbíró (levelet mutat fel). Levél által: ezt felfogtam.

Kántor. Kérem szépen, én hoztam.

Bíróné (bekiált). Én, én nyitottam fel, nálam nélkül oda vesztünk volna.

Kántor. Könyörgök, én hoztam a városból máskép nem tudta volna kend felnyitni.

Bíróné. Egy szóval énvagyok kútfejemindennek.

Kántor. Nem engedem, én vagyok.

Öregbíró. Lassan.

Bíróné. Azért se! én tudom mit tettem.

Kántor. Nekem van igazságom.

Öregbíró (feleségéhez). Sári lelkem! gondold meg! a gyűlésben vagyunk.

Bíróné. Nem bánom, az a kántor szólni sem tal, és ő akarja a pártütöket felfedezni.

Kántor (hirtelen). Mordózom, azt nekem ne mondja senki. (Valamennyen felkelnek.)

Öregbíró. Sári! légy nyugott.

Törvénybíró. Kántor komám! az okos enged.

Kántor. Nem, én nem akarok okos lenni.

Törvénybíró. No én teszek igazságot.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Törvénybíró. Minthogy kántor komám hozta a levelet, de öregbíróné asszonyom azt felnyitotta, tehát az igazság egyforma; de különbség mégis van közöttök, mi? — azt már nem tudom.

Bíróné. Kend is akart ám csak valamit mondani.

Öregbíró. Csendesség! én szólok.

Valamennyen. Halljuk! halljuk!

Öregbíró. Mind kántor uramnak, mind Sári feleségemnek igaza van, de különbség közöttük csakugyan mégis —

Törvénybíró. Hiszen az volt az én beszédem is.

Öregbíró. Kérem, kérem — de ezt meghatározni nem tudom.

Törvénybíró. Hát mit szoltam én?

Öregbíró. Kérem, kérem — hanem nem sokára egy tanult ember jön hozzánk, tekintetes Körmösdy úr, arra bizzuk a dolgot.

Valamennyen. Helyesen, okosan!

Kántor. Jól van, én megelégszem, egyik tudós segít a másikon.

Bíróné (felre). Hozzánk száll, csak nekem tesz igazságot.

Öregbíró. No menjünk tovább. Kisbíró! hol maradtunk?

Kisbíró. A levélbe vagyunk.

Öregbíró. Úgy, no nézzék kentek, ez a levél mindent elárult, ma estve itt lesznek, mit miveljünk? (Zugás a tanács közt.)

Törvénybíró. Talán jó volna két ékesen szóló embert eleikbe küldeni, és megkéretni, hogy elmaradjanak.

Kántor. Deputatiót?

Kisbíró. Rosz embereknek a kérés nem használ; talán megalkudni velök, a helység fizessen —

Törvénybíró. Vagy jelentést tenni.

Öregbíró. Legjobb lesz őket megfogni, de hogyan?

Kántor. Hajnalfi uram házáat megtámadni.

Öregbíró. Veszedelemes, az ablakon kilőnek, hanem kinn a szabadban váratlan reájok ütni —

Valamennyen. Helyesen, bölcsen!

Öregbíró. Ha volna közöttünk egy bátor szívű ember, a kire a dolgot bízhatnánk. Én az igaz oly könnyen meg nem ijedek, de egy az, a fegyvertől elszoktam, más az, nekem mint öregbírónak a tanács-háznál kell maradnom, s messziről a dolgot intéznem.

Valamennyen. Helyesen!

Kisbíró. A kovács komám táborkocsis volt, vitézforma ember, már ő ágyú körül is forgott.

Öregbíró. Hozd ide színünk eleibe. (Kisbíró el.) De több ember is kell melléje, gyalog és lovas; a gyalogság ijessze meg őket, ha már szaladnak, a lovasság fogja el.

Valamennyen. Helyesen!

Öregbíró. Ha meg lesznek fogva, a harangot félreverjük, Hajnalfit is elfogjuk; de ki fogja a lovasságot vezérelni?

Kántor. Ha lovam volna, magam is elszánnám magamat a közjóért.

Valamennyen. Éljen vitéz kántorunk!

Öregbíró. Lovat én adok, egy tapasztalt jószívű paripát, nem lát ugyan, de annál jobb, mert oly könnyen meg nem ijed a lövéstől.

Kántor. Meg is ülöm én, csak tessék többeket is mellém rendelni.

Öregbíró. Meglesz.

Bíróné. Már haza mehetek. (El az ablaktól.)

Öregbíró. Így fog menni, az egész világ csodálja a jó rendtartást és a böles tanácsot.

NEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró (előlép, és a kovácsra mutat). Itt a kovácsmester.

Öregbíró. Köszöntöm kendet bajnok ember.

Kovács. Nagy becsület.

Öregbíró. Bizonyos embereket ma el akarunk fogni, kendbe van bizodalmunk. Kend vezesse embereinket teljes hatalommal, kend legyen vezérök; dicsőség vár kendre, mert ez által megmenti kend az egész országot végső romlástól.

Kovács. Szívesen! ha csak ily csekélység, az meg lehet, én tudom hogy szokták.

Öregbíró. De otthon ne hagyja kend az eszét, mert azok furcsa emberek, fegyverrel járnak.

Kovács. Megmutatom ki vagyok; de miről ismerem meg őket?

Öregbíró. Azt magunk se tudjuk, az nincs meg a levélbe; csak a kertek alatt vigyázzon kend, ott megfordúlnak.

Kovács. Értem.

Öregbíró. Hogy bátor legyen kend, hát a helység rovására egy messzely pálinkát megihatik.

Kántor. Aztán nem ártana a képét még feketébbre festeni, talán megijednek, azt gondolják, hogy valami kis diabolus.

Kovács. Csak reám bizzák kentek, tudom én hogy kell.

Öregbíró. Vége a gyűlésnek, kiki elmehet dolgára. (A tanács el akar menni.) Héj! hallják kentek! estvére megint gyűlés lesz. (A tanácsbeliek a kis asztalhoz mennek, és rendjében isznak.)

Valamennyen. Éljen a bíró!

Öregbíró. Az igaz volt és marad, az okos embert a világ tiszteli, szinte megindulok annyi becsületen. (A tanácsához.) Isten kentekkel. (A tanács el.)

Kisbíró (a kovácscsal a kis asztalhoz megy). A tanács jó torokkal jelent meg, a korsó kiürült.

Kovács. Nem csodálom, a sok beszéd kiszáritja az embert.

Öregbíró (magában). Már holnap ilyenkor az egész világ rólam beszél; majd ha a király meghallja, mily veszedelemben forgott az ország, és én mely okosan mellőztem el azt, magához hivat; én bagó-süvegemben, rókapерémes mentemben, és egy veres arany-síkos puruszlóban előtte megjelenek, bátran megállok. Ő környűlvéve az ország nagyaitól nékem kegyesen int, így szól hozzám: öregbíró uram! tessék hozzám jönni, csak közelebb!

— én lassú lépésekkel eleibe járulok és magamat térdre ereszttem — (Letérdel.)

Kovács. Nézd! nézd a bírót!

Kisbíró. Talán imádkozik?

Öregbíró. Azután így szól: keljen kend fel drága öregbíró uram! én felette meg vagyok kenddel elégedve. Én azzal felkelek (Felkél.)

Kisbíró. Magába beszél.

Kovács. Úgy szoktak az okos emberek.

Kisbíró. Uram! dolgunk van.

Öregbíró. Ki vagy? hogy mersz háborgatni?

Kisbíró. Menjünk embereket kiparancsolni.

Öregbíró. Úgy! hát jertek. (Kovács-hoz) Kovácsmester! ha a dolog elsül, komája lesznek kendnek.

Kovács. Könyörgök, nincs feleségem. (El mind a hárman.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szabad táj, jobbra Hajnalfi kertfala végződik, hátul erdő látszik.
a nap hanyatlik.

Mili és Rózi (a falon általnéznek).

Mili. Már alkonyodik, jönnek nem sokára.

Rózi. Mely szép az estvély! a szálló napsugára mely szépen csillámlik a csermelye tükrében.

Mili. Bár elhúnyna már!

Rózi. Máskor mindig örömmel vizsgáloda szép kilátást, miért épen ma nem?

Mili. Más kilátás kecsegtet; talán az egyesülés égi boldogsága. Rózi! ma estvére bátyámnak megvalloim szerelmemet.

Rózi. Ő oly igen jó, nem fogja hátráltatni. Te szerencsés lélsz; de én —

Mili. És te, miért ne lennél te is szerencsés?

Rózi. A hadnagy gazdag, szabad magával, semmi bal környülállás nem ellenzi egyesülésteket: de én —

Mili. Bízzál jó bátyánkban.

Rózi. Károly szegény, árva; jó szive, szerelme minden értéke.

Mili. Oly gazdagság, melynél a szerető szív többet nem kívánhat. Légy nyugott, és reményld a jobbat. — Hallod! zörgés, lépések, talán jönnek már.

HATODIK JELENÉS.

Palkó, az Előbbiek.

Palkó (előlappang, és vizsgálódik). Talán itt találom.

Mili. Ah! a notárius fia, jer szálljunk le, hogy ne láthasson.

Rózi. Mindig alkalmatlankodik. (Visszavonulnak.)

Palkó (egyedül). Ti bús sohajtások! repüljetek ama szép kisasszonyokhoz, és hirdessétek ügyefogyott szerelmemet. Te epesztő gyötirelem, zárd fel tömlöczödet, és ereszd ki érzékeny szívemet, hogy számlálhasson már egyszer gyönyörű órákat.

Ragadj oda melléhez,
Kökény egy pár szeméhez;
Hogy lássa Palkóját,

Szegény imádóját. (Körülnéz.) Valjon hallják-e? ha már ezen meg nem indulnak, hát kétségbe esem. (A kertben nevetés hallik). Ah megszólalsz! hallom ajakodnak isteni zengzetit, a szív ugrándoz ily bájos hangon. (Elővesz egy sipot, és egy keserves nótát fú.)

Tekints ide édes rózsám!
Csak még egyszer pillants reám! —
Meghallgat szép angyalom,
Immár szavadat hallom.

(Nevetés a kertben.)

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró (több emberekkel előjönnek, kinek kasza kinek villa, ásó van kezében), az Előbbiek.

Kovács. Vigyázz! itt az ellenség.

Palkó (fel a falnak).

Csak még egy liángot, édes jó!

Mert elnyel a koporsó.

Kovács (megragadja). Ki vagy? add meg magadat!

Kisbíró. Vigyázz, pisztoly van nála!

Palkó (megijed). Hé! hé!

Kovács. Meg nem szabadulsz.

Kisbíró. Készülj a halálra.

Palkó. Kend kisbíró? majd megijesztett kend!

Kovács. Te vagy Palkó? mit keressz itt?

Palkó. Talán meg se mondom.

Kisbíró. Szólj!

Palkó. Itt fújom el búmat.

Kovács. Menj haza, mert itt csata lesz! a pártütőkkel itt megütközünk.

Palkó. Ha megengedi kend, itt maradok.

Kovács. Jer tehát, húzzuk a falhoz magunkat.

(Elvonulnak.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

Hadnagy, Károly.

Hadnagy. Eddig szerencsésen eljöttünk. .

Károly. Már talán várnak is bennünket.

Hadnagy. A kocsit haza küldöttem! egynehány nap itt fogunk mulatni.

Károly. Ily szép társaságban szívesen. A pisztoly nálad van?

Hadnagy. Igen, de az inasom maradt el. Héj! Jakab! Jakab! Nem szól —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi, az Előbbie.

Mili (a falon keresztül). Pszt! erre vagyunk!

Hadnagy. Mely szózat! Mili! Mili!

Mili. Erre tessék jönni, csak gyorsan, most

hallottam a biráktól, hogy itt csata lesz, valami rossz emberekre várnak.

Károly. Minket az nem illet.

Rózi. Csak által a falon.

Hadnagy. Az inasom elmaradt, azt várom, mert majd mindent elárúl.

Mili. Inkább eleibe küldök valakit, csak jöjenek.

Hadnagy. Megyünk már. (A falhoz mennek, akkor kirohan.)

TIZEDIK JELENÉS.

A Kovács, Kisbíró, Palkó, több emberek, és az Előbbiek.

Kovács. Megállj pártütő!

Kisbíró. Gonosztévő!

Hadnagy. Kik vagytok?

Kisbíró. A helység emberei.

Kovács. Megfogunk ám!

Hadnagy. Uraim! gondolják meg! én —

Mili. Az istenért! mi ez?

Kovács. Rajta legények! kötézzük meg.

Hadnagy. Vissza! senki ne közelítsen.

Kisbíró. Meg kell lenni.

Palkó. Mely rettentő csata!

Kovács (sürgeti az embereket). No meglesz-e?

Hadnagy. A ki éltét szereti —

Károly. Uraim, mi nem vagyunk —

Kisbíró (hirtelen). Ismerünk!

Hadnagy. Sok lesz tréfának!

Kovács. Akkor lesz tréfa, ha elütik nyakadat! Rajta legények!

Hadnagy. Én lövök! (Kihuzza pisztolyát.)

Mili. Segítség! segítség!

Kovács. Fogjátok meg! — de ne tartsa erre a pisztolyt, itt emberek állnak.

Hadnagy. Félre! mondom.

Kovács. Előre! mondom.

Hadnagy. Vessz tehát! (A pisztolyokat kilövi.)

Palkó (elesik). Jaj! engem megtalált!

Kisbíró. Komám! menjünk! még itt emberhalál lesz. (Elszaladnak mindnyájan.)

Kovács. Megálljatok. (Elszalad.)

Hadnagy. Hahaha! ezek ám a vitézek!

Károly. Meglőttél valakit?

Hadnagy. Vak töltés volt csak.

Károly. Itt fekszik egy.

Hadnagy. Megijedett.

Mili. Élnek még az urak? csak jöjenek gyorsan.

Hadnagy. Csak az inasom jönné.

Károly. Hallod megint jönnek.

Mili. Erre, csak erre! (Hadnagy és Károly a falon átugranak a kertbe.)

* Palkó (egyedül). Héj! héj! kisbíró! Az embert itt hagyják halva. Mit tegyek? ha felkelek, még egyszer agyon lőnek.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, Kisbíró, több emberek és az Előbbi.

Kovács. Az igaz, ugyan füzfa katonák kentek, mindjárt szaladnak.

Kisbíró. Nem is bolondság itt megállni! (Palkóra mutat.) Lásza kend! ennek megadták. (Palkóhoz megy.) Szegény ember!

Palkó. Kegyelmet édes uram!

Kovács. Palkó! te vagy? eltaláltak?

Palkó. Aligha nem!

Kisbíró. Miféle fáj Palkó?

Palkó. Tudja isten! hát kentek élnek még? (Fölkel.) Jaj én már más világról jövök.

Kisbíró. Palkó! szaladj haza, mondd öregbíró uramnak, hogy a csata foly, küldjön segítséget.

Palkó. Sietek. (Elmegy.)

Kisbíró. Ez ugyan meleg nap, mióta kisbíró vagyok, ennyit nem izzadtam.

Kovács (fülel). Fülelj, megint jön valaki.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Jakab, az Előbbiek.

Jakab (ezifra libériában). Itt emberek vannak, talán látták az uramat.

Kovács. Ragadjuk meg hirtelen.

Jakab. Nem láttak kentek két urat?

Kovács (megragadja). Kezembe van a gonosztevő.

Jakab. Lassan, lassan, mit akarnak kentek?

Kisbíró. Majd meghallod!

Jakab. Én, én, — ereszszenek kentek, az uramat keresem.

Kovács. A tömlöczbe vele.

Jakab. Miért? én ártatlan vagyok, az urak rám parancsoltak.

Kisbíró. Rád parancsoltak? (A Kovácshoz.) Komám uram! ez a minister! engem úgy segéljen a minister, majd én szólok vele. (Jakabhoz.) Hát csakugyan erővel hurezolták ide?

Jakab. Igen, rám parancsoltak, el kellett velök jönnöm, soha sem voltam én itt.

Kisbíró. A minister! szinte úgy volt a levélbe; csak nézze kend, uniformis van rajta —

Kovács (az emberekhez). Ereszszétek el.

Kisbíró. Kegyelmes uram! engedjen meg, hogy ezen illetlenség érte, de a gonoszok fel vannak fedezve, meg akarták ölni.

Jakab. Huh! engem megölni, mit mond kend?

Kovács. Valóban nincs máskép, itt Excellenciátat meggyilkolták volna.

• Kisbíró. Pedig méreggel ölték volna meg.

Jakab. Hiszen ezek az urak —

Kisbíró. Pártütők! gyilkosok!

Kovács. Gyűjtogatók! az országot fel akarják zavarni.

Kisbíró. Tessék Excellentiádnak velem a bíróhoz jönni, magát kinyűgodni.

Kovács. Itt veszedelmes.

Jakab. De az urak —

Kisbíró. Tessék! tessék! (Elhuzza magával.)

Kovács (az emberekhez). Látjátok emberek, mely álnok a világ! a nagy úr is többször mely kelep-czébe eshetik. No csak hogy ezt a jó urat megment-hettük, a többit csak elvégezzük. De ne fussatok mindjárt, tőlem vegyetek példát, megállok én, katonára koromba tanultam, most is csak azért szaladtam, mert nem szokás egynek kettő ellen viaskodni. Aztán ha én elvesznék, ki vezetné kenteket? — Lassan! lassan! jönnek megint, tudják kentek mit? köpönyeget vessünk fejökre, hogy ne lássák hová lőnek, értik kentek?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbiek.

Kántor (höbögve). Jaj! jaj nekem!

Kovács. Ez kántor uram.

Kántor (elösántikál). Jaj! oda vagyok.

Kovács. Mi baja kendnek kántor uram? hiszen lóháton volt kend?

Kántor. Ó mordózom a lovát! mikor levetett az ármányos.

Kovács. Éj! éj! be roszkor esett.

Kántor. Az egész derekam ketté tört, ördögök azok a pártütők a bíró uram lovával együtt. .

Kovács. Hogy történt?

Kántor. Mikor lőttek, megijedt, és két ölnyire elvetett hátáról, aztán kirugott, haza szaladt.

Kovács. Hát az emberei?

Kántor. Azok azt gondolták, hogy golyóbis ért, mind a ló után szaladtak.

Kovács. Én jobban viseltem magamat.

Kántor. Hát megvannak?

Kovács. A minister kezünkbe van.

Kántor. Lehetetlen! a minister? hogy néz ki? Szegény úr, tudom örül hogy megszabadúlt.

Kovács. Alig tudott szólni.

Kántor. Én most kendnél maradok, de csak hátul, mert a derekam nem enged vitézkednem.

Kovács. Neszt hallok! no legények! rejtőzünk el, aztán egyszerre kirohanunk és elviszszük őket. (Jobbra, balra el.)

Kántor. Csak kilátszik a katona ember. (El.)

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

Körmösdy, Notárius.

. Notárius. Dignetur spectabilis! Itt a kertek alatt mindent meglátunk.

Körmösdy. Notárius uram! én csodálkozom,

azaz: alig jövök magamhoz ezen váratlan hírtől. Rebellio az országban! Amice! mely szerencse, hogy azt felfedezték!

Notárius. Az ember tudja kötelességét, de az utóbbi procedurát spectabilis uram intézze.

Körmösdy. A dolog sürgetős, azaz: criminalis, itt csak summarie vegyük fel a dolgot, azaz: inquisitiót tartsunk.

Notárius. A spectabilis próbált bölcseségében bízunk.

Körmösdy. Megteszem, azaz: szívesen notárius uram, sőt örvendek, azaz: szükséges is volt, hogy ily ponderosus dologban hozzám folyamodtak.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

Kovács, Kántor, több emberek és az Előbbiek.

Kovács (kirohan). Ragadd meg őket!

Kovács. Fogd meg!

Körmösdy. Mely violentia, azaz: szemtelen-ség! (Mindenikre szűrőket vetnek.)

Kovács. Csak el velők! fogd be a szájokat!

Kántor. Győzedelem!

(Notárius és Körmösdy elvezettetnek.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfy lakása.

Elek, Hadnagy és Károly.

Elek. Mint mondtam, kezemhez nem jött levél.

Hadnagy. Meg nem foghatom, pedig egy ide való embertől küldöttem.

Elek. Rosh kézbe adtad, mert ezek az emberek mind gyűlölnek, a hol lehet ellenkeznek és károsítanak.

Károly. És miért?

Elek. Talán magok sem tudják. Ha én bátyám volnék, régen elköltöztem volna ezen helységből.

Hadnagy. Valakire vigyáznak, mert engem is megtámadtak, bizonyosan félre ismertek, alig tudtam megmenekedni.

Károly. A lövés elijesztette őket.

Elek. Lőttetek reájok? Lesz hát zenebona! csak még a többi barátaink is beszökhetnek.

Hadnagy. Az inasomat aligha el nem fogták; kevésbé együgyű, majd nem is tud magán segíteni.

Elek. Sajnálám, ha mulatságunk semmivé lenne.

Hadnagy. Nem reménylem.

Elek. És a sok tanulás, dolgozás hiába esnék! Én hűgaimmal el vagyok készülve.

Károly. Ha gyenge mesterségünk meg nem csal, a darab jól fog menni.

Hadnagy. Hiszen a kritika igen kegyes lesz, minthogy első mutatványunk.

Elek. A bátyám örvendeni fog, mert nagy kedvellője a theátrumnak, s mindég az volt kívánsága, hogy honi nyelven láthasson valamit.

Károly. Csak azok az emberek zűrzavart ne tennének.

Hadnagy. Ha az inasomat elfogták, már csak náluk hagyom, míg elvégeztük a játékot, nehogy Hajnalfi megtudja ittlétünket.

MÁSODIK JELENÉS.

Mili, az Előbbiek.

Mili. Örvendek urak!

Hadnagy. Mili! im én szavamat megtartám, most rajtad lesz a sor.

Mili. Bátyám engedelmeivel beteljesedik legszelűb kívánságom, nem titkolom tovább szerelmemet.

Károly. Hol marad Rózi?

Mili. Bátyánkra vigyáz.

Hadnagy. Barátom Elek! ezen nap engem igen szerencsésé tehet, számot tartok barátságodra.

Elek. Húgom szerencséje az enyém is.

Mili. Kedves bátyám!

Károly. Szerencsés, bár én is ezt mondhatnám! én még messze vagyok célemtől.

HARMADIK JELENÉS.

Rózi, az Előbbiek.

Rózi (sietve). A bácsi jön.

Elek. Most menjetek a szobába, hogy itt ne találjon.

Hadnagy. Öltözködnünk is kell.

Elek. Minden készen áll, fél óra múlva kezdődik a játék.

Mili. A bátyánkat hallom; távozzatok.

Károly (Milihez). Nyitva a szoba?

Mili. Itt a kulcs (kulcsot ad neki).

Károly (Rózihoz). Soká ne késsenek.

Rózi. Jövünk mindjárt.

Elek. Jön már; ezen a szobán keresztül siesetek a nagy szobába. (Károly és hadnagy el a mellékajtón.)

NEGYESEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Elek, Mili és Rózi.

Hajnalfi. Mely sokat vártam ezen naptól és senki sem jön! A mai estvét szíves barátok közt gondolám tölteni; és magunk maradtunk. Gyermek! Ti sem tudtatok hát szert tenni vendégre?

Elek. Még nekem van reményem.

Hajnalfi. Már nyolczra jár az óra, pedig még ebédre vártam barátimat. Általában tik is nekem ma oly különöseknek tetszetek, mintha valami titkot rejtenétek előttem.

Mili. Édes bátyám!

Hajnalfi. A bírák is egész nap gyűléskednek! a nép a helység házához toldul, és már két órája, hogy több emberek mindenféle szerszámokkal kertem alatt lappangnak.

Elek. Talán valami haramiát üldöznek.

Hajnalfi. Előbb egy asszony jött udvaromba nagy sietséggel, azt javasolja hogy szökjem el, mint hogy a pártütés kitudódott.

Elek. Mit? pártütés?

Hajnalfi. Én eligazítottam; de van valami a dologban, mert előbb vittek két embert kötözve a tanácsházhoz. Kertem végébe fogták el őket.

Elek (félre). Ha barátink volnának! (Hajnalfihoz) Nem hallotta őket beszélni bátyám?

Hajnalfi. Nem vehettem ki a sötétben kik lehettek, valami rossz emberek. De többi között, Mili, adj számot, te előbb hazudtál; miért mondtad, hogy a lakatos meghalt? előbb láttam nagy kalapáccsal a haramiákra menni.

Rózi (félre). Megtudta!

Mili. Édes bácsi —

Hajnalfi. Mili! még ezt nálad nem tapasztaltam.

Mili. Tudom meg fogja bocsátani azt az ártatlan hazugságot, ha okát megérti.

Hajnalfi. Nem elegendő semmi ok arra —

Elek (Milihez félre). Menj öltözni, mindjárt lesz jelenésed.

Mili (titkon). Szököm mindjárt! (El akar illanni.)

Hajnalfi. Hová indulsz Mili?

Mili. Én? kinézek, igen, ha nem jön-e valaki?

Hajnalfi. Csak maradj! (Az óra nyolczat üt.)

Mili. Nyolcz az óra, édes bácsi! a konyhában van dolgom.

Hajnalfi. Igazat szólasz? miért vagy oly nyughatatlan?

Mili (szorúltságban). Ó édes bátyám! ne kérdezze, mert hazudnom kellene; inkább engedjen menni, mindjárt mindent megtud. (El.)

Elek. Egy szép kérésünk van.

• Hajnalfi. Szólj! ha tehetségemben áll —

Elek. Egy kis fertály óra múlva valamit fog látni bátyám uram, jó szívvel vegye.

Mili (sietve visszajön, Elekhez titkon). Itt vannak a többiek, már a szobában öltözködnek!

Elek. Hát siess. (Mili el.)

Hajnalfi. Mit jelent ez a suttogás?

Elek (Hajnalfit megöleli örömmel). Kedves bátyám! mindjárt megtudja.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Inas, az Előbbiek.

Inas. Uram, a bírák erővel be akarnak jönni, már a kaput feszegetik. (Harangozás hallik.)

Hajnalfi. Mi az, házamba erővel?

Rózi. Nagy isten! a harangot félreverik, talán tűz van.

Hajnalfi. Mindjárt megnézem. (Ki akar menni.)

HATODIK JELENÉS.

Kisbíró (több emberekkel), az Előbbiek.

Kisbíró. Megállj párttűtő! gonosztévő! gyilkos!

Hajnalfi. Uram!

Kisbíró. Jer velem a tömlöczbe, békóba, halálba!

Elek. Hogy mer kend az én bátyámnak —

Hajnalfi (Elekhez). Légy békén fiam. (A kisbíróhoz.) Mit akarnak kentek?

Kisbíró. A vétkest büntetni.

Rózi. Az istenért, mit vétett bátyánk?

Kisbíró. Ne mulassunk; a tanácsházba velem! tudunk ám mindent.

Hajnalfi. Mit tegyek!

Kisbíró. Csak minden halasztás nélkül, más-kép erőszakoskodunk.

Hajnalfi. Menjünk tehát.

Kisbíró. Valamennyen.

Hajnalfi. Gondolja meg kend, én —

Kisbíró. Én nem szoktam gondolni, csak menjünk.

Hajnalfi. Sokat elnéztem már, de ezt nem szenvedem. Jertek kedvesim! — Ezért kentek megadóznak, fogadom.

Kisbíró. Én nem szoktam fogadni, csak menjünk. (El mindnyájan.)

HETEDIK JELENÉS.

Tanácsszoba megvilágosítva.

Körmösdy, Öregbíró, Notárius, több Tanácsbeliek.

Öregbíró. Ezerszer engedelmet kérek, tekintetes uram, ezen balesetért; de a setéség, a nagy tűz, csata, harcz, hazaszeretet — aztán a tudatlan kovács —

Körmösdy. Nem haragszom, azaz: már megtörtént.

Öregbíró. De ha a kovács elvégezte kötelességét, tüstént kalodába záratom.

Notárius. Ad animam az emberrel így bánni! minden csontom fáj —

Öregbíró. Véletlen történt; vigasztalja magát komám uram, nem az utolsó notárius, a kit megkötözték; nemde tekintetes uram derakabb embereken is megtörtént az már —

Körmösdy. Megbocsátok, azaz: nincs idő most ily gyermekségről consultálni.

Notárius. Az mind igaz; de azért adott az isten az embernek két fület, hogy lássa kit fog el; az embert így kínozni!

Öregbíró. Ej, ej! komám uram de engesztelhetetlen! ilyenkor az embernek sokat át kell nézni.

Körmösdy. Tehát minden rendben vagyon?

Öregbíró. Igen; kinn a kovácsmester hajhászsa a pártütöket, Hajnalfi uramért pedig a kisbírók küldöttem.

Körmösdy. Nagy dicsőségére válik a helységnek, azaz: a tanácsnak, hogy vigyázásuk által megmentették országunkat a polgári háborútól.

Öregbíró. Már az igaz, nem szoktam dicsekedni, de sokat tettem.

Körmösdy. Mint értém, a minister is jelen van, azaz megmentették?

Öregbíró. Szolgálatjára!

Körmösdy. Alig várom, hogy tisztelhessem ő

Excellentiáját, azaz: övéle ezen dologról értekezhessem.

Öregbíró. Házamban van, a mint észrevettem, ő Excellentiájának igen jó appetitusa vagy, mert hamarjában tizenkét gombóczt és ugyanannyi pohár ó bort a hasába nyomott, azonfelül még egy kappant is emlegetni méltóztatott.

Körmösdy. Sine dubio megkoplaltatták, azaz ijedségébe nem tudott enni.

Öregbíró. Bölcsen szól tekintetes uram! de ez a levél nálam — most mit tegyünk vele?

Körmösdy. Corpus delicti, azaz: a vallatásra szolgáló documentum.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Kisbíró, az Előbbiek.

Kisbíró. Hozom őket, az eszterhaj alatt álnak!

Öregbíró. Jól van. (Körmösdyhez.) Tekintetes uram! ha tetszik, hát fogjunk hozzá. Kit parancsol először színe eleibe hozatni?

Körmösdy. Az orgazdát, azaz: Hajnalfi uramat.

• Öregbíró. Hallja kend kisbíró! Hajnalfi uramat. (Kisbíró el. Körmösdyhez.) Tekintetes uram! tessék előülni, valami szépet mondani, mert a tanács

hozzá van szokva az ékesszóláshoz. (Leülnek mindnyájan.)

Körmösdy. Országunk javára czélzó gyülekezet, azaz érdemes tanács —

Öregbíró. Kérem! kérem! egy szót csak. (A tanácshoz.) Aztán a tekintetes úr valami szépet szól, hát lármázzanak kentek.

Notárius. A deák terminusokat majd én magyarázom.

Öregbíró. Most csendesség! hallgatás! vigyázás!

Körmösdy. Ezen hív helységben egy hallatlan gonoszság szövődött, azaz: pártütés —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Kántor, az Előbbie.

Kántor (sietve). A seregnek hia van, instálom, én is tanács vagyok.

Körmösdy. Az embert minden untalan interumpálják.

Notárius. Ugy-e nem értik kentek? interumpálni annyit tesz, mint az embert turbálni.

Kántor. Ki kérdezte kendet?

Öregbíró. Csitt! kántor uram! csendesség! tovább tessék tekintetes uram!

Körmösdy. De szerencsénkre ezen fertelmes igyekezet napvilágra jött, azaz : ez a levél mindent elárult, a pártütők megfogva, már csak az executió hibázik. De mindazonáltal a törvényes formalitást —

Valamennyen. Éljen, éljen a formalitás !

Notárius. Lassan ! most nem kellett volna kiáltozni.

Körmösdy. Megtartani szükséges, azaz : az exámenhez kapjunk.

Öregbíró. Helyesen !

Körmösdy. Hol az inquisitus ? hol a caput conjunctionis, azaz : Hajnalfi uram !

Öregbíró. Az eszterhaj alatt. (Kiált.) Héj kisbíró ! be a pártütőkkel.

Körmösdy. Én fogom examinálni, meglássák kentek, mindent kiveszek belőlök, azaz : megvallatom.

TIZEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Kisbíró, az Előbbiek.

Körmösdy. Hajnalfi uram ! tudja-e az úr miért áll most mielőttünk ?

Hajnalfi. Most akarom hallani, azon szándékkal, hogy ily méltatlan bánásért, törvénytelen erőszakoskodásért elégtételt kívánjak.

Körmösdy. Az úrnak felelni kell, azaz: nem panaszt tenni. Először is kérdem: hogy híják Hajnalfi uramat? Megálljon az úr, ne feleljen. (Notáriushoz.) Notárius uram! vegyen kalamárist kezébe, és írjon. No most feleljen!

Hajnalfi. Mire feleljek?

Körmösdy. Neve?

Hajnalfi. Hajnalfi László.

Körmösdy. Hallom, gazdag?

Hajnalfi. Annyim van, hogy másra nem szorulok.

Körmösdy. Miként szerezte?

Hajnalfi. Szerencsés kereskedés által.

Körmösdy. Micsoda leányokat tart házában?

Hajnalfi. Testvéreim gyermekeit.

Körmösdy. Miért nem jár templomba?

Hajnalfi. Mert a höbögő kántort eluntam hallgatni, a szomszéd faluba járok.

Kántor. Mordódom! ez megbántás! én hies kántor vagyok, itt a próba. (Énekelni kezd. Öregbíró integet, hogy hallgasson.) Szóljon öregbíró uram az egész tanácscsal, hányszor megrikattam szívreható énekem által.

Öregbíró. Úgy van, zokogtunk, siránkoztunk.

Körmösdy. Miért nyomja kalapját szemébe?

Hajnalfi. Hogy a sok rossz embert ne lássam, kik ok nélkül károsítanak.

Körmösdy. Kit akart megölni? quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

Hajnalfi. Uram! már elég.

Körmösdy. A levélben méregről szólanak, mely apothekában vette?

Hajnalfi. Nem méltó a feleletre.

Körmösdy. Miért csúfolták Kalbnak azaz bornyúnak országunk főméltóságu marsallját? miért akarnak pisztolyt szegezni mellének?

Hajnalfi. Nem tudom nevessek-e? vagy boszszankodjam.

Körmösdy. Hát ő Excellentiáját a praesidialis ministert miért kényszerítették magokkal jönni?

Hajnalfi. Bocsássanak meg az urak, de ezen kérdésekben józan észet nem találok, egy szóval megmondom. hogy semmit sem tudok.

Körmösdy. Contumácia, azaz: ne gondolja az úr hogy oly könnyen kiszabadúl.

Öregbíró. Nem bizony, az egész helység vigyáz.

Körmösdy. Mindjárt confrontáljuk a többiekkel, azaz: szorosabb connexiót keresünk. A többi társait hozassa be bíró uram.

Öregbíró. Hej kisbíró! be a többiekkel. (Kisbíró el.)

Körmösdy (Hajnalfihoz). Amice! azaz: nem kívánom kárát, tegyen igaz vallást, az mitigálni fogja büntetését, mert e dolog fontos, azaz: életével játszik.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Elek, Mili, Rózi, Hadnagy mint major öltözve, Károly mint miniszter, első Vendég mint marsall Kalb, második mint muzsikus Müller, Kisbíró, Kovács és Előbbiek.

Hajnalfi. Mit látok?

Kovács. Érdemes gyülekezet! ezt a négy pártütőt én fogtam el, egy szobában öltöztek, hogy az ajtót reájok törtem. Védelmezték magukat, és nagy viadal által, melyben embereim vitézkedtek, hozhattuk el őket.

Hajnalfi. Barátim! nem tudom mit gondoljak —

Körmösdy. A védelem terheli bűnöket. Hallják, azaz: itt már hasztalan minden tagadás; ez a levél mindent elárult, a feltalált fegyverek, a méreg nyilván hirdetik vétkes szándékokat.

Valamennyen. Pártütők! gyilkosok!

Körmösdy. Ki írta ezt a levelet?

Hadnagy. Haha! ez jól megy, hadd nézzem!

Károly. Valóban ez a levél, haha! (Nevet).

Körmösdy. Még nevetnek, azaz: megátalkodva vannak?

Hadnagy (Elekhez). Barátom! ez az a levél, melyet neked írtam játékunk végett (körülnéz), és ha jól emlékezem, (Kántorra mutat) ennek a becsületes embernek —

Kántor. Instálom! én nem vagyok becsületes, hanem kántor.

Hadnagy. Tehát kántor uramnak adtam azon kéréssel, hogy kezedhez szolgáltassa. A mint látom — hahaha —

Elek. Ez adott okot elfogatásunkra. Édes bátyám! érdemes gyülekezet! tehát én kifejtem a dolgot.

Öregbíró. Nem kell nekünk fejtés.

Notárius. Van általlátásunk.

Kántor. Tanácsok vagyunk.

Körmösdy. Hagyj szóljon, azaz: silentium!

Elek. Minthogy ma bátyámnak nevenapja vagyok, tehát öneki kedveskedni, és egy kis mulatságot szerezni akarván, megkértem barátimat, hogy azon halhatatlan Schiller —

Körmösdy. Rogo! azt a familiát nem ismerem, azaz: nem magyar.

Elek. Nem, mert nálunk ily felséges elme ki nem fejlődhetik; már zsengeiben letiporja a komor élet, és a honi nyelvet már nem kedvelő főbbjeinknek fogamatlansága miatt ily ember nem teremhet; nem is kellő, mert érdemét méltányolni nem tudjuk.

Hajnalfi. Elég fiam, itt hasztalan beszélsz.

Elek. Így tehát, urak, megkértem barátimat, hogy Schiller szomorújátékát, azon nevezett alatt: „Kabale und Liebe“, melyet én magyarra fordított-

tam, előadjuk. Kedves bátyám! ezen okból a hátulsó szobát theátrumra fordítottuk . . .

Hajnalfi (megilletődve). Kedves fiam!

Mili. Azért vesztettem el a szoba kulcsát.

Elek. Hogy bátyánk őket meg ne sejdítse, titkoltuk feltételünket.

Hadnagy. Ezen levelet, melyből, a bölcös tanács pártütést gyanított, én írtam, és a személyeket az előadandó játék szerint neveztem.

Elek (a hadnagyra mutat). Itt áll major Walter, (Károlyra) itt a praesidens, (első vendégre) itt muzsikos Müller, (Müllire) itt Luiza, annak leánya, (Rózira) itt Lady Milfort, magam a praesidens secretáriusa.

Öregbíró. De a mérég? a pisztoly?

Elek. A darabban fordulnak elő.

Körmösdy. Nem igaz! csak koholt az egész történet, tudják meg az urak, megdönthetetlen bizonyosságunk vagyon ellenök. Ő Excellentiája, a praesidiális minster —

Öregbíró. Itt jön maga.

Körmösdy. Bámuljanak, azaz: rettegjenek.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Bíróné, Jakab, az Előbbiek

(Midőn Jakab belép, az egész tanács felkel).

Körmösdy (eleibe megy). Kegyelmes uram! itt állnak szolgálai, tekintsen ide, és tegye semmivé ezen gonosztévőket.

Hadnagy. Haha Jakab! mely nagy polezra léptél, valóban szép minister! hol maradtál?

Jakab. Bocsásson meg hadnagy uram, ezek az emberek erővel a bíróhoz vezettek, eleget küszködtem.

Hadnagy. Az inasom! elmaradott tőlem.

Körmösdy. Mely szemtelenség ő Excellentiájának —

Jakab. Valóban meg kell vallanom, szegény inas vagyok.

Bíróné. Ah! meghalok, még kezét is csókoltam neki.

Jakab. Bíróné asszonyom! köszönöm a jó tartást.

Körmösdy. Hát nincs másképp, azaz: inas kend?

Jakab (a hadnagyra mutat). Itt áll uram.

Körmösdy. Hm! hm! azaz: nem tudom mit tegyek, azaz: a votum elfogyott.

Öregbíró. Tekintetes uram! csak beszélje le őket. (Egymásra néznek bizonytalanul.)

Notárius. Ad animam megjártuk!

Kántor. Úgy van! bakot lőttünk.

Bíróné. Így jár az ember, ha egy okos fej sincs a helységben.

Notárius. Mely szégyen!

Kántor. Nem annyira szégyen, mint nevetség!

Notárius. Nem annyira nevetség, mint boszúság.

Öregbíró. Ej, ej! de már miért nem pártutók, hogy legalább az ember becsülettel végezhetne volna dolgát.

Körmösdy. Öregbíró uram mégis egy keveset hirtelenkedett, azaz: miért küldött értem —

Kántor. Biróné asszonyom mind ennek az oka, miért nyitotta fel a levelet.

Biróné. A becsületes ember átadja a reá bízott jószágot.

Törvénybíró. Soha míg élek ezt nem halottam.

Öregbíró. A sok költség, gyertyák, bor, pálinka. Héj kovácsmester, a pálinka árát megadja ám kend.

Kovács. Nem én, hiában nem fáradtam.

Kisbíró. Én valamit mondok. (Fontosan) Talán jó volna reájok parancsolni, hogy pártutést kezdjenek —

Körmösdy. Hallgasson kend, egy bírótól ily tanácsot hallani!

Kisbíró. Követem, csak kisbíró vagyok.

Körmösdy. Mindjárt sajdítottam, hogy vak láрма a dolog, azaz: esztelenség, azért siettem, azaz: igazságot tettem, nehogy az ártatlan szenvedjen.

Notárius. Komám uram! benmaradunk.

Öregbíró. Eh! majd csak valahogyan kivergődünk, minek ment el kend?

Notárius. Minek parancsolta?

Öregbíró. Eh nem szükséges azt mindjárt követni.

Notárius. Ó mikor azok a lovak úgy szaladtak.

Körmösdy. Különösen örülök, hogy szerencsém van ily érdemes urakkal megismerkedni, azaz: Hajnalfi uramnak gratulálni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Palkó, az Előbbiek.

Palkó (sirva bejön). Ó fájdalom! mit hallok, az a szép kisasszony —

Notárius. Megállj Palkó! ne szólj többet, úgy is rosszul vagyunk.

Hajnalfi. Legyen tehát vége mindennek, én megbocsátok.

Bíróné. Az igaz, áldott egy ember az a Hajnalfi uram.

Kántor. Kegyelem néz ki szeméből.

Hajnalfi. Ti kedves barátim, vegyétek köszönetemet.

Mili. Édes bátyám!

Hajnalfi (Milihez). A te szívedet keresztüllátom, ámbár nem szólottál, s én szép reményednek betöltését ígérem. Táblabíró úr és ti szomszédok! jertek házamba, legyetek vendégeim! én mindent elfelejtek a mi köztünk történt; im, békepohárral

kinállak benneteket avval a reménnyel, hogy jövőben békességes, szíves szomszédok fogunk maradni; a mi a költséget illeti, én azt magamra vállalom.

V a l a m e n n y e n. Helyesen! bölcsen!

Ele k. Így tehát szomorújátékunk vígságra fordult. (A nézők felé.) Ha egy nyájas pillantatot szerezhettünk, ha édes mosolygás jutalmaz bennünket, megelégszünk: mert a jó kedv legszebb virága a komor életnek.

MÁTYÁS DEÁK.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(1819.)

SZEMÉLYEK.

U por László, főispán.

Turu Márton, öregbíró.

Örzi, leánya.

Kántor.

Kisbíró.

Mátyás deák.

Több urak, vadászok, és nép.

A dolog történik egy faluban a Bakony szélén.

Szoba.

Turu s Kántor az asztalnál ülnek; Örzi rakosgat.

Turu. Én mondom kendnek, a mint ez a lúd-melcsont mutatja, száraz telet kapunk; ni! minő veres.

Kántor. De ez a fejr folt, koma, ez havat jelent. Én okos ember vagyok, ritkán csatlatkozom. Minap is az erdő szélén rókát láttam, s mindjárt mondtam: emberek, fagy lesz! s íme ma, szent Márton napján, szokatlan hideg is van. (Felkél és Örzihez megy.) De mit nekem a hideg! Örzsikém szemeiben megmelegszen. Nos, nem örülsz, Örzi? kántorné léssz! Érted? kántorné.

Örzi (elvonva magát). Dehogy menek én ily csunya emberhez.

Turu. Örzi!

Örzi. Édes apám!

Turu. Menj, édes leányom, s hozd be a János kulacsát. (Örzi el.) Az ebédet megettük, aztán én a világ egészségire iszom.

Kántor. S ma sem szabad innom a János kulacsából?

Turu. Már, koma, abból csak magam iszom.

Kántor. Gyöngesség! teljék kedve. De bíró gazda, leányát nekem adja? még a télen elviszem.

Turu. Ha leányom akar, isten neki!

Kántor. Akar? hehehe? A mostani idő, és nőszo, és kántor! hehehe!

Turu. Bizony, koma, én tisztelem becsülöm kendet; de ha leány volnék, engem úgyse! kend nem csipne pártamból.

Kántor. De az érdem, koma, az érdem! Hány embert énekeltem már én ki a faluból, és hogyan! — E füleimmel hallám valakitől mondani: a tárogató semmi sem szavamhoz képest.

Turu. Igaz, kend tudja a módját; de haja őszült, s a vén legény a fiatal tüzes leányhoz olyan, mint a letűzött száraz karó a virág mellett. Ha Örsikém akar, én nem vagyok ellene; ha kosarat kap kend, az is jó — azért nem veszünk öszve.

Örzi beszalad, a kulacsot az asztalra teszi.

Örzi. Édes apám, két lovas ugrat felénk az országútról.

Turu. Annál jobb, többen leszünk.

Örzi. Ó ha Matyim volna! Én eleikbe szaladok. (El.)

Turu. Azt rebesgetik: a király néhány napig a Bakonyba fog vadászni. — Bár ezen jönne keresztül, vagy legalább e környéket látogatná meg, szeretném látni. Bajnok vér, apjára ütött; ha az ellenséget derekasan megszalasztja, aztán a vadakat kergeti. Hej! csak megvolna jobb karom, lenne bíró akárki.

Mátyás deák, és Örzi jönnek.

Mátyás (kiszól az ajtón). Vezesd lovamat addig is istállóba — de ne kantározd le.

Örzi. Itt az apám.

Mátyás. Jó napot! (Körülnéz.) A mint látom, jó tanyára leltem; itt meleg szoba, pecsenye, szép leány és jó bor van.

Turu. És szivesség.

Mátyás. Mint éltek, fiaim?

Kántor. Ej ej! fiaim.

Turu. Egészségünk van, dolgunkat megteszszük, különben semmi baj.

Mátyás. Kend a bíró?

Turu. Igen.

Kántor. Én kántor, leghíresebb a tájban.

Mátyás. Tehát híres ember! (Mosolygva végignézi.) Megengedem.

Kántor. Be hegykén tesz. (Turuhoz.) Ez valami közönséges ember, nézze kend csak a ruháját. (Mátyáshoz.) Kit keresünk?

Mátyás. Mely ház leginkább füstölög, oda száll az útas.

Kántor. Hát ingyen élő, ki eszik, iszik, aztán odább áll, és a fizetést az istenre bízza. Mit?

Mátyás. Senem ingyen, senem drágán, csak a mint illik.

Turu. Mit pattog komám! én mindenkit szívesen látok, ma kivált, nevem napján. Jőjön kegyelmed, egyék, igyék a mennyit elbír, aztán mondja el kívánságát.

Örzsí. Egyik lúdczomb még megmaradt; lásson kend hozzá, míg az a csunya kántor újra neki nem esik.

Mátyás. Az ebédet köszönöm, már elvégeztem; különös dologban sem járok, csak szeretek tétova beszólni, s örülök, ha megelégedett embereket láthatok. Ez a kis sugár leányka lenézett lovamról, s rövid pihenés után ismét megyek.

Kántor. De valami még is kegyelmed?

Mátyás. Igen igen, Mátyás deáknak hívnak.

Kántor. Mentsen isten! tán csak nem garabonczás deák?

Mátyás. Az épen nem, ámbár, nem tagadom, néha kis fergeteget is csinálok: de most nem jöttem háborús szándékkal. Én a királyt szolgálom, írnokja vagyok.

Kántor (félre). Ez most füllent. Örzsí tetszik neki, azért akar valami nagynak látszani: de mindjárt az elevenire tapintok. (Turuhoz.) Koma! vigyázzon kend, azt mondja, deák — engem hajdan egy cseri barát deákul tanított — mindjárt meglássuk! (Mátyáshoz.) Scisne latine, puer?

Mátyás. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.

Kántor. Jó felelet. — Magam sem értem.

Mátyás. Kend fogatlan sárkány, okos ha nem szól.

Kántor. De bezzeg az ének!

Mátyás. Szent Mihály lovának nincs füle.

Turu. Koma, benn marad.

Örzi. Jobban! jobban! Mátyás deák! beszélje kend az asztal alá.

Turu. Ha kegyelmed a király embere, megmondhatja, mikor jön erre a király?

Mátyás. Még ma keresztüljön határtokon.

Turu. Mátyás deák! erre a hírre ihatik a János-kulacsból. Örzi, add ide.

Örzi (oda nyújtja a kulacsot). Én töltém meg, magunk termése.

Turu. De öcsém, töröld meg a szádat, ebből a kulacsból nem minden ember iszik ám.

Mátyás. Éljen kend bíró gazda!

Turu. Mit csinálsz? töröm a zuzzádat! Hunyadi János éljen!

Mátyás (illetődve). Ő már nyugszik.

Turu. Éljen! mondom, neki a sírban is élni kell, míg én élek.

Mátyás (felbuzdulva). Élni fog!

Turu. Most éljen Mátyás király! igyál, mert megszidlak.

Mátyás. Éljen kedves népe javára.

Turu. Most nem bánom, köszönts reám!

Mátyás (megrázza kezét). Élj derék ember, és veled a hív magyar nép!

Turu. Büszke lehet kegyelmed, mert ebből a kulacsból Hunyadi János fővezérünk is ivott Belgrádnál.

Mátyás. Belgrádnál?

Turu. Én is ott voltam, pedig dicsekedés nélkül mondva, nem utolsó vitéz. Hallja kegyelmed. Minekutána János apánk a csatát elrendelte, eltikkadva tért őrtüzünkhöz, s pihenni szállt lováról: lecsatolván nehéz sisakját, ősz haja az esti szélben lengett, s a tisztelt ősz látása mindnyájunkat, kik ott voltunk, lelkesített. Vitézek, van-e víz? kérdé; én elébe ugrottam, és ezt — ezt a kulacsot tele borral nyújtottam neki. Ő elvette, egy keveset ivott, s én örömemben majd elpattantam, látván hogy jól esett neki. Mosolyogva adá vissza ezt a kulacsot, s egyik kísérője által néhány ezüst pénzt adatott. Én elszomorodtam; ő mondá kegyesen: ezt emlékezetül adtam, ne gondold, hogy enyhülésemet ez által meg akarnám fizetni.

Örzi (Mátyáshoz). Kegyelmed szemei égnek! Én is eleget sírtam ám, ha édes apám elbeszélte harczeit; kár hogy azt az öreg Hunyadit nem ismertem — az isten nyugoszsza!

Turu. Más nap csatába mentünk — kegyelmed — deák léteire csak tudja hogy győztünk.

Mátyás (tűzzel). Tudom, jó öreg, tudom; még most is lelkesít.

Turu. De én is tudom, mert jobb karom ott maradt — látja kend ezt a csutakot kar helyett?

Mikor az ellenséget üldöztük, neki tüzesedtem, s három pogánynak rohantam, egyike lepördült, a másik eltalált — töröm a zuzzáját, látod öcsém!

Mátyás. Vitézséged jele.

Turu. Sok vért vesztve, holt gyanánt feküdtem a téren. Az emlékpénzt elszedték tőlem, de hála istennek! első tekintetem, mikor feleszméltem, a kulacsra szállott. Kigyógyulván haza jöttem, még fél kézzel is kaptam egy derék feleséget, s noha meghalt már a jó lélek, de kedves gyermeket hagyott maga után. Most bíró vagyok, van a mi kell, és vége. Igyéek kegyelmed!

Örzsí. Úgy van Mátyás deák; apám az országot őrzötte, én pedig a kulacsot őrzöm.

Mátyás. Szerencsédre váljék! Köszönöm, bíró, a történetet; most csak leányának szerezzon kend derék férjet, én kitartom a menyekzöt.

Kántor. Itt áll a derék férj! Nos Mátyás deák! nem jól választottam-e? Örzsike szép, fiatal, karsu mint az őz —

Mátyás. És kend szarvas lesz, ha elveszi.

Örzsí. Ne higye kegyelmed, nem leszek én kántorné. (Elsőhajítja magát.)

Mátyás. Te foháskodol? tán más ül szivedben?

Örzsí. Más bizony, Mátyás deák! ah, de messze, messze van az innen!

Turu. Szomszédom fia Balta Matyi! együtt nevelkedtek, s mindég arról álmadoz. Eleget sajná-

lom, de biz én máshoz nem is kényszeritem, ámbár szeretném, ha derék vöm felváltana házi gondjaimtól.

Mátyás. Balta Matyi? a fekete seregnél szolgál; ismerem, derék fi.

Örzi. Úgy-e derék! Ó Mátyás deák, ezért meg tudnám kegyelmed csókolni.

Mátyás. Szívesen elfogadom.

Kántor. Én protestálok! Balta Matyi ma holnap oda vész, s Örzi reám száll.

Örzi. Soha sem, soha sem.

Turu. Lódobogás az udvaron. Örzi, nézz ki. (Örzi ki akar menni.)

U p o r László (belép).

U p o r. Bíró, nem látta kend —

Mátyás (hirtelen elébe megy, meghajtván magát). Bocsánatot, főispán uram, hogy kitértem az útból; itt igen jó szállásra leltem. Tán a király közelít?

U p o r. Parancsolatit várjuk.

Mátyás. A mint hallám, kevésbé itt mulatni fog.

Turu. Nagy uram! tán valami rendelést méltóztatik —

U p o r. Semmit, semmit.

Mátyás. Tüstént nyomában leszek főispán uramnak. (Titkon valamit mond neki.)

U p o r (parancsolóképen). Soká ne késs, deák. (El)

Turu (Mátyáshoz). Kend most orrot kap.

Mátyás. A király megbocsátja, ha megtudja mily társaságban valék.

Turu (biztosan). Mátyás deák, kend ismeri a királyt — micsoda ember?

Mátyás. Él hal népéért.

Turu. László bátyját ismertem: igaz vitéz volt; mikor ősz atyja mellett nyargalt, mindég azt gondoltam: az öreg sas most tanítja fiát a nap felé szállani. Hej, de szomorkodtam, midőn méltatlan halálát hallám — őt megbosszulni bal kézzel is kiálltam volna; de van igaz isten! Mátyásban fenntartá még a bajnok vért. Ez csintalan, fúrt fejű gyermek volt, még a táborban hallottam, de az alamuszi gyermekből úgy is ritkán válik jó. — No most ne dőzsöljünk többet, siessünk az országútra megnézni a királyt!

Mátyás. Eljősz te is Örzsi?

Örzsi. El bizony. Ej csak ne volna a király olyan nagy úr, megkérném, ereszsze haza Matyimat.

Mátyás. Én megyek, bíró gazda! köszönöm a jó tartást, még látjuk egymást.

Turu. Isten kegyelmeddel Mátyás deák! ha ismét erre jár, szóljon be kend hozzám.

Mátyás (magában). Hol szivesség, emberség és hazai szeretet lakik, ott érzi a király fenséges tisztét, és édes lesz terhe, melylyel az erő újulva nő — ezerek áldása mily szépen hálálja meg nyugtalan óráit. (Turához.) Isten kenddel!

Örzi. Ha meglátja kend Matyimat, köszöntse nevemben. (Mátyás el.)

Turu. Örzi! add reám mentémet.

Örzi. Itt édes apám; én is kendeddel megyek. (Ráadja mentéjét.)

Kántor. A plébános nincs itthon — nekem kellene valamit szólnom. Hm! tán így: Boldog országút — ó szemek — ó szerencse — ó kántor — ó vidék —

Turu. Koma, menjünk! mit sopánkodik kend?

Kántor. Ó jeles nap, áldást hoz sugárod — Örülj, örvendezz szív, nem lesz a te károd.

Kisbíró (sietve jön). Bíró gazda, szaporán! sok sok urak jönnek falunkba. (El.)

Más paraszt (fuldosva berohan). A király! a király! (El.)

Turu. Jertek! töröm a zuzzáját, de meglepett. (El Örzsivel.)

Széles falusi utca. Mátyás király, Upor, vadászok; a nép „Éljen“ kiáltással mindenfelől kitoldul.

Kántor (mentében). Ó boldog falu, ó dicsőség — (El.)

Mátyás (kísérőihez). Mily boldogító a nép szeretete, mely tiszta hévvel a hazát bennem átka-rolja. Híveim! az igaz érdem nem halandó, hamind-járt az irigység azt lealázni törekszik is. A legnagyobb elme fellengző szavai nem dicsőíthették

inkább elhúnyt atyám emlékezetét, mint egy jámbor szív ártatlan kiömlése, melynek most véletlenül tanúja levék.

Turu, Örzsi, Kántor (jönnek).

Örzsi. Nézze csak apám, ott elül áll Mátyás deák!

Kántor (a király mellett álló aranyos mentéjű úr előtt). Napok napja! nincs itthon a plébános — én — én — ó boldog óra — Alleluja!

Upor (Mátyásra mutat). Itt felséges urunk! (A kántornak szava eláll.)

Mátyás. Bíró gazda! Ím Mátyás deák mint király megtartja szavát. Nézd meg jól Hunyadi fiát. Én vagyok a csintalan gyermek.

Turu. Nagyságos uram! (Le akar térdelni.) Légy kegyelmes — csak úgy kiszökött belőlem — az az ármányos deák — be megjártam.

Mátyás. Légy nyugott, jó öreg; te nekem rég nem érzett örömet szereztél. Mint ismeretlen vándor kezemet nyújtám, most királyi jobbom nemessegre emel. (Örzsihez, ki kötényével szemét eltakarja.) És te! semmit sem kérsz királyodtól? — Vedd ezt a gyűrűt, és képzeld: Balta Matyi küldi; ezzel vele eljegyezlek. (Örzsi meg akarja kezét csókolni.) Te is ígértél ugyan valamit, de annak teljesítését vitézemre bízom, kit nem sokára hozzád küldök.

Turu. Uram királyom! ennyi kegyelmet!

Mátyás. Hogy a János kulacsa ki ne ürüljön arról én gondoskodom.

Kántor *(félre)*. Ó én szegény kántor! az ingyen élő most fejembe kerül! *(Mátyás elébe térdel.)* Le vagyok sújtva! uram! de nagyságod gyöngesége és az én nagylelkűségem —

Turu. Koma, hiszen visszásan beszél kend

Mátyás. Megbocsátok, kántor, de máskor légy ura nyelvednek, és tanuld meg: hogy a ruha nem teszi az embert. Most fel barátim! a mai történet fűszerezze holnapi mulatságunkat. Jó népem, istor veled!

Turu. János apánk! ez a te méltó fiad!

(A nép örömkialtással kíséri a királyt.)

(A kárpit lefordúl.)

A BETEGEK.

VIGJÁTEK EGY FELVONÁSBAN.

(1826.)

SZEMÉLYEK.

Rudházy József.

Gunda, hitvese.

Kistelky Károly.

Forgay, orvos.

Lincsi, fogadós leánya.

Balázs, Rudházy inasa.

A olog történik egy városi vendégfogadóban.

A játékszin két szoba, egy bezárt közfali ajtóval a két hátulsóval. A jobbik szobában csüggedt fővel, mélyen elmerülve, írások s könyvek közt ül Kistelky, minduntalan homlokát dörzsöli, felfeltekint, és minden mozdulata nyugtalanságot árul el. A balban
Lincsi danol és rakosgat.

Lincsi.

Már most jöhetne az az úr; minden helyén áll.

Forgay (jö).

Forgay. Maga van itt Lincsi? Nyitva látván e szobát azt gondoltam, hogy már elérkezett az uraság, a kinek számára rendelém meg.

Lincsi. Csak én tisztogatok, de van is sikere; nemde szép szobám?

Forgay. Csinos mint maga. Lincsiben a közmondás valósul: milyen az asszony, olyan a ház. Csak iparkodjék, Lincsi! s vigyázzon új vendégére: ő gazdag, bőkezű, semmi szolgálatot jutalmatlan nem hágy, s nekem jó barátom.

Lincsi. Tán csak nem oly morcz képű, mint ez itt a szomszédban; lelkemre mondom: úgy néz az emberre, mintha ki akarná nézni a világból; csak nem lesz tán beteg?

Forgay. Valóban ez is az.

Lincsi. Jaj nekem! ez rossz újság. Én csak friss egészségű vendéget szeretek. (Kívül csendítnek.) Valaki jó, mindjárt szolgálók. (El.)

Forgay. Meglátom, mily sikere lesz próbámnak. Hasztalan itt minden orvosszer: a léleknek kell ébredni, hogy gyöngeségeit megismerje.

Kistelky (egyszerre felugrik a nagy léptekkel föl s alá jár). Élet! élet! gyöngy pókháló, melyet egy por-szem, harmatcsepp, langy szellő összedűl; játszi hab, mely tajtékozva part felé hempelyg, s ott elenyészik; hiú szívárvány, tele szép színnel, nagy értelemmel, s ha jól megnézzük, könnyeken ragyog; zavaros forrás, mely messze csörög s a szomszédot megcsalja! Ím! ez a föld! (tenyerét feltartja) nagy a lábnak, szűk az elmének: (reá fúj) ez az élet, mely szél gyanánt sikamlis el; kérdezd az ésszt, hová? s olyan, mint a törött szekér, csikorog, de rábízott javadat nem bírja.

Forgay. Betegem itt, hallom, mozgásban van. Lesz megint mit hallgatni a sorsnak. Valóban nem tudom: melyiket sajnáljam inkább. Ez itt elégedetlen, az élet komorabb oldalain csügg, eleven képzelet sötétben szállong; a létben nem lel örömet, a haláltól mégis fél. Amaz eddig víg, boldog volt, s most csekély sérelmén lelke elrévült, mindig halálra tépelődik, s örökös félelmében nem hallja az ész vigasztaló szavát.

Kistelky. Élet! s ez volna azon kincs, mely után annyi halgatag sóhajt, melyért annyi s annyit.

áldozik? Sanyarú kincs! melynek önkényes lemondásától csak a világnak annyi félszeg ítélete, gyanúja tartóztat. Haha! azt gondolnák: hogy szerelem üzött föld alá. Szerelem! te csalfa édes mostohája az életnek! Élelmet adsz néha, szörnyű kamatért. én tudom, én! Mint ég, mint szédelg fejem, minden csepp vérem agyamba tolúl! ah, ezek a szélütésnek jelei. Be bágyadt vagyok! (Leül.)

Forgay. De hogy Rudházy még sem érkezik. Lépést hajtat nyilván, hogy tüdeje ne szenvedjen.

Kistelky (nyugtalanul). Mint forr vérem! így hervad az ember el! s utóbb kóró gyanánt nyúlik fel a pusztán, s csak akkor üt megint lármát, ha sok pénzt hagy maga után s bohó testamentomot tesz, vagy pompásan temettetik el. Iparkodjál bár. tedd magadévá mind azon tökélyeket, melyek nemesítik az életet, mit nyersz? roncsolt testet; és ha lelki műveltség a test rovására történik, s minden igyekezetnek nyögés a vége, akkor minden tudomány csak bolondnak velejében támada, s a vad, kire mi büszke sajnálkozással nézünk le, boldogabb nálunknál. — Ördög, pokol! fejem olyan mint a szélmalom, kereng, elő hátra s oldalt biczeg, fülem cseng. mintha lélekharang kongna üregében, mind rossz jel, nyugodnom kell. (Párnaszékre fekszik.)

Lincsi (Gundát bevezeti.) Elész szobája az úrnak.

Forgay. Mit látok! Tekintetes Asszony maga van itt?

Gunda. Örülök, hogy itt találom doctor urat! épen szállására szándékoztam.

Forgay. Férje nem jó még?

Gunda. Még útban van. (Lincsihez) Édes leányom! nekem még egy üres szoba kell, nem lehetne mindjárt felnyitni ezt a szomszédban?

Lincsi. Már azt egy úr foglalta el, hanem itt balról —

Gunda. Jól van csak hamar. Hordasd be holmimat, a kocsit tolasd a színbe, és senkinek itt léte mről ne szólj, érted? (Lincsi el.)

Forgay. Nem értem e titkolódást —

Gunda. Kedves doctor úr, nálunk lévén tudja, mennyi bajom van urammal, s meg kell vallanom: hogy az a mély tünődés, eszmélkedés, borongás, félelem most sem szűnt meg, s engem inkább nyugtalanít, mint az a kevés vér, melyet tüdejéből vesztett.

Forgay. És méltán; azért is rendeltem ide, hogy itt a zaj és tárgyak különfélesége izgatván érzékeit s inait, borúltságából ébreszsze lelkét.

Gunda. Hasztalan fáradtam őt felvidítani, minden kérésem, vigasztalásom sikeretlen volt.

Forgay. Nekem minden postán írt és panaszkodott, noha minden válaszómban szavamat adám, hogy nincs veszedelem.

Gunda. A halál félelme váltig szorongatja különben erős férfiúi szívét.

Forgay. S mit csinál egész nap?

Gunda. Némán üldögél, jár, kel, gondolkodik, kelletlen eszik iszik, minden hűs levegőtől irtózik, pióczáztatja magát, fohászkodik, s ez így megy már szinte négy hónap óta. Legnagyobb mulatsága, ha midőn borongó fővel a folyosón sétál, lépteit szám-lálgatja. Képzelteri doctor úr! mennyi fájdalmamba kerül mind azt látnom, s nem tudhatnom segítni.

Forgay. Édes Tekintetes Asszony! bízvást nyugott lehet, én jobbúlását ígérem.

Gunda. Ah doctor úr; előbb akármilyen nehéz nyavalyát, mint ily lelki betegséget!

Forgay. Én különös úton szándékozom eszmé-letre hozni. Ismeri Tekintetes Asszony Kistelky urat?

Gunda. Személyesen nem, de tudom, hogy uramnak igen jó barátja.

Forgay. Nem különben az enyém is.

Gunda. Különös víg embernek kell lennie, mert férjemnek küldött irományaival sokszor igen elmú-latott.

Kistelky (megint felugrik, és háborogva járkal). Nyú-galom, üres szó! hiú álma egy szerelmesnek! Míg az élet, vagy lélek, vagy pára, vagy akármilyen a test-ben rejtezik, nincs nyugalom. Hej! a sirban — ott! ott!

Forgay. Nem hall Tekintetes Asszony mellet-tünk valamit zúgni, nyögni?

Gunda. Úgy rémlett előttem.

Forgay. Ez az a víg ember, Kistelky Károly. Tessék elhinni! ő szinte azon nyavalyával vesződik, mint férje.

Gunda. Félek, ha összejönnek, egyik a másikat még inkább megrontja.

Forgay. Épen nem, sőt én ellenkezőt reménylek: azért is intéztem így a dolgot. Ők szeretik s már rég nem látták egymást; most tele hypochondriával összetalálkoznak, panaszkodnak, sopánkodnak; de tudom, hogy mindeniknek van annyi esze, hogy a másiknak bolondságát általlássa, a lélek magába tér, hasonlítani kezd s előbb mint sem véljük, kifejlik sötét fátyolából.

Gunda. Adná Isten! én óhajtom leginkább.

Forgay. Kocsi zörög be a kapun, talán jó már.

Gunda. Én tehát nem maradok itt, majd később meglepem. Ő erővel otthon akart hagyni, én azonban titkon útra készültem, s kevés vártatva utána indulván, más úton elkerültem. Lehetetlen volt őt idegen ápolásra hagynom.

Forgay. Ez felleges gondolat volt, csak tessék elvonulni, majd tudtára adom én, mikor lepjük meg.

Gunda. Mint férjem barátjának, én is kezére bízom szerencsém.

Forgay. Úgy tekintem, mint énmagamét. —
(Gunda el.)

Lincsi (Balázst bevezetvén). Ez az uraság szobája.

Forgay. Itt vagytok már Balázs?

Balázs. Csak magam vagyok, Tekintetes Uram. Egyik kocsi-val az uraság előre küldött, hogy mindent rendeljek el, maga is nem sokára itt lesz egyik tisztjével.

Forgay. Mi jó hír, Balázs? mint van az uraság?

Balázs. Szemre tűrhetõn, belül tudja isten mi baja. Már rég szavát se hallottam.

Lincsi. Rajának csak kell lenni, különben nem volna beteg.

Balázs. Minap a tón ladikázott, s piczint meg-erõltette magát, tán az orvosok ijesztettek rá; volna csak az én apám fia, tudom nem félne úgy.

Lincsi. Szegény úr! azonban majd meggyógyul itt.

Balázs (Forgayhoz). Tekintetes Úrban minden reménységünk.

Forgay. Ne búsulj, én jót állok egészségéért. Ha addig elérkeznék míg oda leszek, ugorj hozzám. (El.)

Lincsi. Ez derék úri ember, de haragszom rá, mivel a minap megpirított. (Szívéhez nyúl.) Itt valami szorongatott, s azt neki megpanaszoltam, azon í nehezen fog segíteni, mondá, hanem más valaki —

Balázs. Ki az a valaki?

Lincsi. Majd biz én azt megmondom, mikor magam se tudom még.

Balázs. Mind hagyján! Csak olyan meleg ne volna; majd elolvadtam az úton.

Lincsi. Nekünk van az ellen orvosságunk, jó friss ital.

Balázs. Mindjárt jövök, de előbb beteszem az ablakokat, mert megszidnak a friss levegőért. Jöjjen hugoskám! (El Lincsivel.)

Kistelky. Gyermekkoromban azt kérdezték tőlem: mi az, ha leteszik is sír, ha felveszik is sír? Ki gondolta volna, hogy a láncznak e tulajdona reám is illhetik majd? Ha ülök is baj, ha járok is baj, ha lefekszem még nagyobb baj, s így a sok bajtól bajlódva sem tudok menekedni.

Forgay (jö).

Forgay. Jó napot barátom! hogy vagyunk?

Kistelky. Mint kiben az élet és halál birkózik, én vagyok az ülő, melyen edzik fegyveröket. Édes barátom! a régi nyavalya új szót nem érdemel, új bajaim pedig csak a réGINEK gyermekei.

Forgay. Ez a régi panasz, s már félig szokás. De különben jól érzed magadat?

Kistelky. Csodálom! te orvos vagy, szemed is van, s még így tudsz kérdezni? Ha jól érezném magam, nem lenném az órát, mely vagy egészséget vagy halált fog rám hozni.

Forgay. Én jobban szeretném, ha te az óralezés helyett a szabadban járnál, sötét képzeletidet kipihenni hagynád, vagy kellemes társaságot keresnél.

Kistelky. Én és társaság! Vagy azt akarnád, hogy szögletbe vonúlva nézzem és sajnáljam a gyöngéket, kik ma vígadnak, s messze időkről ábrándoznak, s holnap egy szellő képes ledönteni őket?

Forgay. Keress asszonyi társaságot, s ne sűrűsítsd itthon töprenkedve véredet.

Kistelky. Hol asszony a fő személy, ott az ész kártyaházat rak gyermekasztalnál.

Forgay. Különben nem voltál asszonygyűlölő.

Kistelky. Az ifjúság minden hamis pénzből nagy kamatot vár, s mellette az igaz tőkepénzt elkölti. Én annyira ismerem az asszonyt, hogy többé nem vakít el; különben gőgös sem vagyok, azt hihetni, hogy rajtam még a hervadás is kellemes lehetne.

Forgay. Látd barátom! mind ezt a tűnődő képzelgés szüli, mely az életre komor szint terít, s retteg mégis a haláltól, s ha így tart, élted szebb s gyümölcsözőbb felét hypochondria emészti el.

Kistelky. Édes barátom! én azt jól tudom, hogy a természet titkos műhelyébe emberi szem nem hathat, s hogy nem minden nyavalya orvosolható; ne tartsd azért nem ismert nyavalyámat képzeltnek. Légy őszinte, s megnyugszom, vagy próbálj valamit rajtam, ha a más világba küldesz is.

Forgay. Én azért kértelek ide, hogy közelebb legyek hozzád, s csüggedt lelkedet valamikép más irányra ébreszszem. Mint barátod azt mondom:

bolond vagy, s nem érdemled meg az egészséget, melylyel bírsz; mint orvosod azt mondom: vigyázz magadra, mely bajt most magad alkotsz, valóvá lehet, s akkor orvosszer nehezen használand, ha az elcsavart természet magát rajtad megboszúlja. Én a sok hosszú recipe helyett, melylyel más magadat s erszényedet fogyasztaná, csak egy jó feleséget ajánlanék, ki mozgásba hozna, s időt nem engedne haszontalan eszméletekre.

Kistelky. Feleség! új bajt a sok régi bajhoz, mérget méreg ellen? Kérlek, ne érintsd e pontot.

Forgay. Jer hát velem sétálni.

Kistelky. Bágyadt vagyok.

Forgay. Megjön erőd.

Kistelky. Fejem ég, szédeleg.

Forgay. Majd elmúlik, csak jer.

Kistelky. Nem megyek.

Forgay (kalapját veszi). Hát maradj.

Kistelky (habozva). Édes barátom! tán mégis szükséges volna valami szer, ha gondolnád —

Forgay. Mondtam már, betegséged leginkább magadtól függ, s ha az egész patikát beveszed is, rosszabbúl ugyan, de jobban nem léssz, azért ne kívánd, hogy meggyőződéselem ellen cselekedjem. Isten veled. (El.)

Kistelky. Engem vádol, mert ismerete, tapasztalása nálam szegyenben hagyja. Oh emberi tudomány! gyűszűbe fér egész tartalmad. Minden csak füst, gőz, mint az élet maga. Minden kor, minden

elme azon töri magát, hogy új módot, új forrást találjon, az életet üstökénél fentartani; s ennyi könyv, ennyi ezer vélemény következése az: hogy — meg kell halnunk, s ah! ezt is akkor, minek-utána örömeink halálát vérző szívvel szemléltük; és így, akár csepp akár pint számra veszed az orvosságot, egy tüsszentés megöl. (A másik szoba ajtaja nyílik, Rudházy köpönyegbe burkolva belép, utána Balázs a poggyászszal, Lincsi s több fogadóbeli ember ládával.)

Balázs. E legalkalmasabb szoba, Tekintetes Úr! maga a doctor úr rendelte. (Rudházy helybenhagyását jelenti, az ablakhoz megy, s próbálgatja, ha jól be van-e zárva.)

Lincsi. Parancsol valamit Nagyságod? (Rudházy nem szól.) Tán friss italt méltóztatik? (Rudházy irtózását jelenti keze intésével.)

Balázs. (Lincsihez.) Már több hónapja hogy laugos vízzel él.

Kistelky. Micsoda zúgás van mellettem? Az volt még hátra, hogy itt is háborgassanak.

Balázs. Tekintetes Úr! elugorjam doctor úrért?

Rudházy (sietni inti).

Lincsi. Ozsonnát vagy vacsorát parancsol Nagyságod?

Rudházy (haragosan int, hogy ne kérdezősködjék).

Balázs (Lincsihez). Uram semmit sem eszik, de annál többet eszem én.

Lincsi. Néma ez a kend ura?

Balázs. Nem épen néma, csak hogy nem szokott beszélni. (El.)

Lincsi (félre). Még ilyen két ember mint az (a mellékszobára mutatván) meg ez, nem fordult meg nálunk. (Rudházyhoz) Ha valamit méltóztatik parancsolni, tessék odakünn a csengetyűt meghúzni. (El.)

Rudházy (köpenyegben fel s alá jár, aztán feltár egy ládát, könyveket és papirost veszi ki, olvas, megint felkel, a tűkörhöz megy, fejét csóválja, leül és ír).

Kistelky. Örömetst kimennék, de a hévség mindjárt elgyújt, szemem kettőzik, fejem dagad, szédeleg. Hm, hm, mire jutánk! egykor szerelem, barátság és jó bor után szaladgáltam egész nap is, lábam könnyű volt mint keblem, s mely örömet ember előtt elrejték, bizonyosan kishajtam a szelíd holdnak. Boldog idő, vagy bolond idő, mindegy! az életet megízlelni lepkeszárnyon repülsz felénk, s midőn meg akarunk fogni, minnen orrunkat ütjük meg. Most bort nem iszom s veres vagyok, testem izmos s erőm nincs, sokat gondolkodom s mind inkább elbutúlok. Haj, mi lesz ebből? hm, por és pára. Mégis kijárom magamat, (fogja kalapját) fáradtság után talán lelek nyugalmat. (Épen mikor Kistelky kimegy, Rudházyhoz Forgay lép be, s annaz látható örömmel terjeszti felé kezét.)

Forgay. Isten hozott barátom! Örülök, hogy szavamnak engedté, s oda hagyád fészkedet. De

minek ez a köpenyeg? minek ez a sok kendő nyakadon e nagy hévségben?

Rudházy (jelekkel tudatja vele, hogy a levegőtől fél).

Forgay. Barátom, én a néma játékhoz nem értek, nem tudsz szólni?

Rudházy (gyöngye hangon). A torok, a tüdő —

Forgay. Hiszem mikor utóljára nálad voltam, mondtam: hogy nem vagy s nem is voltál veszélyben. Csak te beszélj.

Rudházy (mindig gyöngye hangon). Ha lehetne, de mellem fáj! Segíts barátom! adj be, én rendelésidet pontosan megtartom.

Forgay. De mi bajod? nem látom által.

Rudházy (elővesz egy nagy csomó írást, s Forgaynak adja). Itt van naplókönyvem, benne híven le találod festve nyavalyámat.

Forgay. Haha! egy ország betegségei sem tennének többet.

Rudházy (titkon bosszankodva). Nem tudom mi nevetned való van ebben? te a dolgot igen könnyen veszed, s én azalatt elhalok.

Forgay. Lássuk hát. (Olvas) Főfájás, mely ebéd közben enyhül, szorongás, görcs a mellben, a torokban viszketegség, nyugtalan éj, álmatlanság, (az írást átforgatván sebesen) és a többi. Látom mind egy húron pendül.

Rudházy. Úgy barátom! s ezek jelenségei a lappangó halálos nyavalyának, segíts ha lehet!

Forgay. Látd! mind e jeleket az örök tünődés

és képzelősség szüli. A hevült vér, feszült velő a fájdalmat valóvá teszik, mikor a félelemtől kábúlva elcsüggedsz. Ez mind jó lesz, csak te légy nyugott és beszélj.

Rudházy. Mi az akarat tehetség nélkül?

Forgay. Tehetségedet magad tompítád el, ébreszd fel újra. Van-e bizodalma bennem?

Rudházy. Minő kérdés? ha nem volna, nem indulnék vakon szavad után.

Forgay. Itt kezem, nem lesz bajod, csak te beszélj, ha énekelsz se bánom, ha mindjárt nehezen esik is eleintén. Hát ezek micsoda könyvek? (Nézi) Haha! Brown, Mesmer, Hahnemann, Hufeland . . . Ej ej, édes barátom! ezek neked olyanok, mint gyermeknek a kés, összezavarják elmédet, de meg nem nyugtatják, s majd úgy jársz, mint az egyszerű ember, ki némely nyavalyában e sor helyett: be kell várni míg a gyermek felnyitja száját, nyomtatási botlás miatt így olvasta: be kell varrni, s fogta magát és kis leányának összevarrta száját.

Rudházy (elfeledve magát). Hahaha! ugyan jól járt, a ki elvette.

Forgay. Most mennem kell.

Rudházy (ismét gyöngye hangon). És semmit sem rendelsz?

Forgay. Majd később, innen úgy is el kell költöznöd, mert hallom, melletted igen izgága ember lakik, pedig ez igen neked való szoba —

Rudhazy (ismét elfeledve magát). Izgága ember? Ha ok nélkül megbánt, bennem is férfira lel.

Forgay. Látd barátom! ily hangot szeretek én. Isten veled. (El.)

Rudhazy. Ne késsél! — Alig szoltam, már érzi mellem. (Elmerülve fel s alá jár) Szörnyűség! egy vig óra következése mily sajnós! Mikor az evezőt oly vidám kedvvel forgatám, nem hittem, hogy élttem erre ott szakadjon. Ilyen az élet! Forgay biztat ugyan, de — de előérzetem mást sugall; csak azért biztat, hogy a szomorú kénytelenséget szelídebb alakban tüntesse előmbé. A halál mint leghívebb követője az életnek nem rettent ugyan, de ily korán, ily lassan, ily készületlen! (Leül s fejét kezére hajtja.)

Kistelky (tüzesen felzárja az ajtót, becsapja, s kalapját az asztalra dobja). Kiállhatatlan boszúság! A kit csak előtalálok, egészséget hazud rám! mint az időről, mindenik színemről szól, mintha mindig sárgán jelenne meg a halál; hát a ki magát főbe durrantja, pirosabb lesz minden rózsánál! Mintha fáradt volnék, pedig alig jártam. Látom már, én hiában iszom vizet, nyavalyám orvosolhatatlan. Ki parancsol a vérnek, hogy ne gyűljön a főbe? Nem bánom, akármi történik is velem. A barátság kérelmének, a világ kívánságának eleget tettem, el vagyok készülve, csak az egyet óhajtom: hogy a volt és nincs között ne legyen gondolat. (Komoran leül.)

Rudhazy. Én mint atya, mint férj oly szeren-

csés valék! s ez által földi birtokom még édesebb lön. Bízvást mondhatom: éltem szakadtával nem csak az veszt, kit szorosabban köte hozzám a sors, de mások is, kiknek szép feltételeim szárnyat adtak volna. Hány szép szándék buzgott elmémben! hány jótévő czélt alkottam! s mind ezt egy érpattanás megsemmisítse? Úgy járjak mint a művész, ki sok elmélkedéssel egy égi alakot képzett, mely halhatatlanítsa, s midőn a durva köre hullnak első útesei, összedől, meghal, s a szép idea chaosba tér vissza. E tekintetből sajnálom életemet, a nélkül hogy magamat félénknek tarthatnám. — Mily nehezen lélekzem; a szólás nehéz, nem hiába! a sors örök elnémulásra készít; szúrás, nyomás a mellben, bús jelenség, felírom, betegségem története az orvosoknak használhat legalább. (Leül és ír.)

Kistelky (ismét felkél). Hypochondria! te az ész sötét kísértője, te tűnöl fel előttem? Nem! te is csak oly nagy semmi vagy mint a hűség; név, melyet a lekötött ész a nyelvre tesz, téged a természet nem ismer, veled hát nem lehet bajom. Orvosom annak tartja, de nincs könnyebb mint valamit állítani, mi az önkénnytől függ. Átkozott állapot! dolgaintól elvontak, hogy fejem derüljön, s a munkátlanság legnagyobb betegség. (Egy szögletben észreveszi tokba zárt hegedűjét) Mily újság! mi jutott itt Tamásomnak eszébe, hogy ezt is elhozta? s én most látom csak először? bizonyosan gyöngülnek szemeim is! (Felve-szi a hegedűt) Édes hegedűm! egykor sokat forgottál

kezemben, mikor egy szépnek tekintete keresztül-villant rajtam s én csillagnéző voltam; utóbb a kuczkóban maradtál mint sok arany-álom! (Kiveszi tokjából a hegedűt) Tudok-e még! ujjaim merevültek ugyan, de semmi! annál jobb lesz mulatságom. (Húzza.)

Rudházy (félre vetve írásait). Ejnye micsoda átkozott csikorgás ez? szinte szaggatja fületem — mindig erősebben húzza, lehetetlen kiállnom. Csak tudnék kiáltani! (Csönget.)

Balázs (jö).

Balázs. Tessék parancsolni.

Rudházy. Hallod Balázs?

Balázs. Ej be szép, aztán ugyanesak kesergő nóta!

Rudházy. Csikorgó nem kesergő! (Köszöget az ajtón.) Nem hallja — vagy tán készakarva teszi. Jer Balázs! neked ép tüdőd van, kiálts által, majd megsúgom én, mit?

Balázs. Jól van tekintetes úr. (A közajtóba áll. Rudházy fülébe súg.) Kérem uraságodat, itt a szomszédban beteg van, hallja az úr, tessék bennünket kimélni.

Rudházy. Jobban kiálts, tán siket. (Balázs fülébe súg.)

Balázs (jobban kiáltva). Hagyjon fel az úr a hegedűvel, beteg van a háznál.

Kistelky. Hát engem illet. (Szinte az ajtóhoz megy.)
Mi baj?

Balázs. Fülünk fáj. (Rudhász fülébe súg.) Tegye
félre az úr azt a hegedűt, igen sivít.

Kistelky. Minő parancsolókép szól! Azért
sem teszem le. (Általkiált) Nekem épen kedvem telik
benne most, érti az úr!

Balázs. Mit mondjak tekintetes úr? (Rudhász
súg.) Nem illik így háborgatni a többi vendégeket,
vagy jobban meg kellett volna tanulni.

Kistelky (fenn kiált). Kinek mi köze hozzá?
én magamnak eleget tudok! tessék otthon paran-
csolni. (Annál tüzesebben hegedül.)

Rudhász (magát elfeledve, félre tolja Balázst és teljes
torokkal kiált). Ez neveletlenség, uram!

Kistelky. Tüzes lánczos! ez belém akar kötni,
épen jó kedvemben talál, s mintha ismerős szózat
volna. Rajtam senki se paczkázzon. (Általkiált.) Nem
ártana, ha nyelvét uraságod megzabolázná, külön-
ben majd segíték én!

Rudhász (növekedő tüzzel). Ezer mennykő! az
ajtónak köszönje az úr, különben majd becsületre
tanítanám! (Befelé) Ez pántolódni akar, pedig mintha
ismerős volna.

Balázs. Ne féljen a tekintetes úr! ha ütlegre
kerül a dolog, itt vagyok én is.

Rudhász. Az úrban nincs nevelés.

Kistelky (elvetván hegedűjét). Ejnye mennydör-
gös mennykő! az úr még fenyegetni mer? meglát-

duk! (Oly erővel az ajtóra üt, hogy a zár felpattan.) Tán azt véli — (meglátja Rudházyt és nagy örömmel feléje terjeszti karjait) Józsí!

Rudházy (örömtelve). Károly! édes kedves barátom! (Ölelkezés.)

Balázs. Ej, ej! mi lett a haragból? Így én hát dolgomra mehetek. (El.)

Kistelky. Mikor? honnan jöttél? barátom! hogy még nem láttalak! szívemből örülök, ugyan rég nem láttuk egymást!

Rudházy. Csak az imént jöttem, barátom! valóban nem várt öröm; hahaha! mily különösen találkozunk ismét —

Kistelky. Most hagyjuk nyitva az ajtót.

Rudházy. Helyesen, s együtt leszünk mindég. Ej barátom! be sok beszélni valóm van veled.

Kistelky. Furcsa történet! ha fejem egészséges volna, egy kis vígjátékot írnék felőle, bezzeg adna ez tréfát barátinknak! De szólj, mi jó hozott ide téged?

Rudházy (mindinkább gyöngülő hangon). Ah barátom! nem hiába történt viszonzlátásunk ily különös módon, engem nem a szerencse hozott melléd, hanem talán a sors végső kedvezése, tán utolszor látjuk egymást.

Kistelky. Hogy hogy? hiszen csak nem akarsz tán meghalni?

Rudházy (még gyöngébben). Én bizony oda vagyok, Károly. Vége az erős alkotásnak, a harsogó

szózatnak, melylyel hajdan egymást vigságra hívtuk, mellem, tudom oda van; nem hallod, mily gyöngye szavam, alig tudok beszélni.

Kistelky. Azt nem találom; előbb ugyan derекasan lármáztál.

Rudházy. Haragból! de érzem is, alig lélekzem; már négy hónap óta sínlődöm így, nincs is reménységem, hogy kivergődhessen a tudósorvadásból!

Kistelky. Hm, hm! képedre nézve alig lehetséges.

Rudházy. Csak jól, jól nézz meg, minő sápadt, minő rossz színben vagyok.

Kistelky. Mint mikor a halál kijő a korcsmából, hiszen te piros pozsgás vagy.

Rudházy. Te csak most is szeretsz még enyelegni, meglásd a jövő ősz eltemet.

Kistelky (félre). Ez valóságos hypochondria! szegény!

Rudházy. Forgay vigasztal ugyan —

Kistelky. Mit hallok? Hát Forgay a te gyógyászod is?

Rudházy. Igen, ő rendelt ide, hogy közelebb legyen hozzám, mert hivatala nem engedi meg többszöri távozását. Ő mindent elkövet, egészséget ígér; de félek, hogy a természet nem segíti többé buzgalmát.

Kistelky (félre). Valóban, szinte félre beszél! (Rudházyhoz) De hogy Forgay nekem nem szólt, pedig engem is ő gyógyít.

Rudházy. Téged? hát te is beteg vagy? valóban ezt mondanod kell: különben ezt nem hiszi senki.

Kistelky. Oh barátom! ha igaz hogy a lélek a főben lakik, akkor az enyém nem soká marad ott, mindég kifelé tör, s egyszerre hűlten hagy. Már néhány hónap óta fejem megromlott, s testi lelki tehetségem az által hiányt szenved; csodálom hogy azt első pillanatra észre nem vetted.

Rudházy (félre). Ezt hypochondria kínozza. Be sajnálom szegényt! (Kistelkyhez.) Mit mond orvosod?

Kistelky. Pusztá vigasztalás nem igen hat rám.

Rudházy. Pusztá vigasztalás? hiszen Forgay ügyes orvos, azon felül barátod.

Kistelky. Mivel barátom, azért folyamodtam hozzá, orvostudományát sem vonom kétségbe. De foltozgasd bármi ügyesen a romladozó házat, ha rossz alapja, összedől még is. Mi engem illet, én nem a halált rettegem, hanem sok czeremóniáit.

Rudházy (félre). Szegénynek esze is tévedez! (Kistelkyhez.) Ah te még szerencsés vagy; a képzelet nem mindég valóság: de én, ki tudom hogy lassú halál sorsom, én, kinek híveim csöndes könyeiben úntalan látnom kell a bús következt, én vagyok

méltó szánakodásra! A te véred elevenen szökell, forr; az enyém alig ballag, nézzük pulsusainkat! (Félre) Tán nyugottabb lesz, látván hogy én sokkal betegbb vagyok. (Kistelky pulsusát tapogatja) Haha! semmi baj! véred teljesen ugyan, de rendesen lüktet.

Kistelky. Nem értesz hozzá, add ide kezedet! Ilyen a jó pulsus; egy, kettő, három. Így lüktet az egészséges vér. Boldog ember! tőled a nyavalya oly messze jár, mint tőlem az egészség.

Rudhazy. Hahaha! bocsáss meg, de kaczag-nom kell.

Kistelky. S miért?

Rudhazy. Hogy erőnek erejével beteg akarsz lenni.

Kistelky. Hahaha! lásd, mely örömet tolja az ember másra saját gyöngeségeit; de hagyjuk ezt. Te azóta megházasodtál; mondd el barátom őszintén, meg vagy-e elégedve?

Rudhazy. Oh barátom! nem képzelheted boldogságom. Nekem hitvesül egy áldott jó teremtes jutott, ki bennem él s én ő benne, ki nyájas szeretettel szépíti napjaimat, s minden kíváнатit, örömeit enyéimben leli. (Mindég tüzesebben) Egy fiacskám is van, szép, vidám, eleven, szóval kis angyal —

Kistelky. Azért a legkisebb felleg, mely egedre szállt, tikkadásig ijesztett el. Nekem is volt azóta egy mátkám, meg egy macskám is, egyik elpár-

tolt, a másik elszökött. Tégy különbséget. Most magam állok, mint a lesúlyedt hajón a meztelen árbocza.

Rudházy. Hát innen az epedés? az agglegénység ül nyilván fejedben.

Kistelky. Csalatkozol, ha nyavalyám okát az elveszett mátkában keresed. A vérben s a bal természetben fekszik az, mint nálad a félelemben. Nem tagadom, eleinte fájt; de elgondolván az asszonyok hibás alkotását, hamar megnyugodtam.

Rudházy. Mátkád derék leány, szeretett és szeret még most is, feleségem jól ismeri.

Kistelky. Elhiszem, férjnek szeretett volna engem, s mást házi barátnak; de látván, hogy nem azok sorába tartozom, kik bárányi türelemmel szögletbe lapúlnak, s bár viszkessen orrok, még is mindent igazolnak —

Rudházy (szavába esőleg). Elhagyott, mivel kinzó szeszélyeidet s határtalan féltékenységedet nem tűrheté. Most is siratja nyugalma.

Kistelky (titkos öröm s elfogódás közt). Nyugalma? siratja?

Rudházy. Igen, igen! s annak jeléül már több kérőnek kosarat adott; rég megírtam volna, ha keserves betegségem —

Kistelky. Eh leányról itt a szó, nem betegségről.

Lincsi (Kistelky ajtaján koczogva). Tekintetes úr!

Kistelky. Jó valaki. (Lincsi belép.) Ah Lincsi! mit akar kis lelkem?

Lincsi. Az öreg Tamás egy kevésbé víg.

Kistelky. Azaz: felhörpöntett.

Lincsi. Szolgállok helyette, ha valami tetszik.

Kistelky. Tetszik bizony — akár egy csók is.

Lincsi. Megártana a tekintetes úrnak, hiszen beteg.

Kistelky. Voltam, Lincsi! voltam, de már jobbulok.

Rudhazy (félre). Valóságos hypochondria! hol bús, hol csókolni akar.

Kistelky. Ha csókot nem adsz, hozz bort, azt is pedig jót!

Lincsi (félre). Minő változás! alig hiszek szemmemnek. (Főcsóválva el.)

Rudhazy. Károly! mit mivelsz, talán csak nem iszol bort?

Kistelky. Iszom biz én, ha gyógyász barátom képe egy réffel hosszabb lesz is. Ráúntam már a sok vízre.

Rudhazy. Hahaha! ez ám a betegség!

Kistelky. Azért még is beteg vagyok; de már nem gondolok vele, legalább vigadva költözöm el. (Habozva) Barátom! hát feleséged csak ugyan ismeri mátkámat, s azt mondja, még most is szeret?

Lincsi (jő).

Kistelky. Legyen hébém, Lincsi! s ha a redős Aesculáp fejét rázza is, mosolyogjon szemébe s kérdezze: mi a szerelem? majd visszapislog ő. (Lincsi bort tölt neki s kimegy.) Éljen a barátság és szerelem! (Iszik, Rudházy magában nevet.) Téged nem kinállak, mert félenk vagy.

Rudházy. Mentsen Isten! az adná meg a végcsapást.

Kistelky. Örülök édes barátom! hogy látlak, s boldog vagy. Szólj, mit alkottál azóta, hogy nem láttuk egymást? .

Rudházy. Oh te most házamra sem ismernél, kertem tágult, szépült, könyvtáram szaporodott; de mind ez csak kezdet még, esztendőre ismét építek.

Kistelky. S feleséged híven osztozik dolgaidban?

Rudházy. Minden szorgalmat és gondot édes élménynyé varázsol, s jótévő tündér gyanánt bájleplet von mindenre. (Mindég hevültebben) És fiam! ha nagy kék szeméből felém mosolyg, majd kipattan keblem az örömtől; barátom! abból egy derék lelkes magyart nevelünk. (Lincsi Balázsszal Kistelky szobájába lép).

Lincsi (Balázshoz). Mikor mondom, bort isznak

Balázs. Az én uram is? lehetetlen!

Rudházy. Mondom neked, házasság nélkül az élet semmit sem ér. Mikor egybe ülünk, atyám, én, és Gunda szép szőke bodor fiát ringatva ölében, s az örömszakra egy szemből a másikba lövel s előtünk a nemes bor csillog; hajh barátom! ily pillanatot századot ér; (poharat fog) szent örömmel lehet akkor zengeni: Addig élem világom, míg vírit ifjúságom! (Inni akar.)

Balázs (hozzá szökik). Tekintetes úr az Istenért! a torok, a tüdő — (e pillanatban Forgay és Gunda a hátulsó ajtón belépnek).

Forgay. Helyesen barátom! én is iszom egészségedért. (Rudházy meglepetve egyikről a másikra néz, s Gunda karjába hajol.)

Gunda. Vége minden bűnak. Jobbúlva látlak.

Kistelky (félre). Ugyan megjártuk a betegséggel. (Titkon Rudházyhoz) Már most ha törik, ha szakad, egészségesek legyünk.

Forgay. Gyógyulástokkal mesterségem ugyan nem igen kérkedhetik, de ha még egyszer panaszkodtok, megkínozlak benneteket.

Rudházy (félre vonván Forgayt). Megfelejtkeztem, nem fog-e ez ártani?

Forgay. Egyél, igyál, a mi csak tetszik. Ne félj, hogy egy csepp vér vagy rekedtség halálos.

Rudházy (Kistelkyt Gundának bemutatja). Kistelky

úr, jó barátom. Rég kívántad ismerni, most előt-
ted áll.

Kistelky. Tessék róla kegyesen ítélni, ő csak
gyógyuló félben teszi hódolását.

Gunda. E találkozás annál kedvesebb, men-
nél szebb jövődő nyílik általa; reménylem hogy
a komor képzelgést vidámabb élet váltja fel
ezentúl.

Rudházy. Ha elszánt akaratom győzhet, ily
betegség ne háborítsa többé nyugalmad.

Kistelky. Édes tekintetes asszony! van oly
kora a férfinak, melyben az ész bizonyos szökéseket
tesz, s néha akkor sincs otthon, mikor a háznál
szükség van reá. Íme itt áll két eleven példa.

Rudházy. Szólj kedvesem! minek köszönjem e
nem várt jelenést?

Gunda. A szeretetnek; (Kistelkyre czélozva) s még
egy szívet ismérek, mely nagy részvéttel fogja hal-
lani e történetet.

Kistelky. Ha így van, magam sietek elébe, s
reménylem, hogy beteges tévedésiért a meggyógyúlt
bocsánatot fog nyerni.

Balázs. Lincsi! mit mond erre?

Lincsi. Ha mi így betegeskednénk, aligha
más móddal nem gyógyítanának bennünket.

Gunda. Kedves Forgay úr! mind ezt barátsá-
gának köszönjük.

Forgay. Enyém is a nyereség, mert ily beteg mellett az orvos legtöbbet szenved, azért mint gyógyász elnémulok, de mint barát könnyűt szívvel köztetek maradok.

Rudházy. Köztetek, barátim derülni érzem lelkeket. Jertek házamhoz! ott ünnepeljük jobbulásunkat.

Forgay. Megyek.

Kistelky. Én is; a múltat tekintsük úgy, mint vígjátékot a szomorú életből.

(A kárpit lefordul.)

HŰSÉG PRÓBÁJA.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(1827.)

SZEMÉLYEK.

Mátyás király.

Upor László, főispán.

Vidor, udvari bolond.

Sáfár.

Márta, annak leánya.

Bartók, ménesmester.

Endre, ennek fia.

Szolga.

Királyi kíséret. Cselédek.

A dolog történik egy koronajószágon.

Szabad vidék.

Király, Vidor, Upor és a kíséret.

Upor. A mit itten lát, felséges uram! fel, ama sötét ormig, mind a korona jószága.

Király. Ez szép magyar földünknek egyik tája, melyet nem láttam még; valóban kies vidék! mily erdős hegyek övedzik körül, mintha védenék a hullámozó vetéseket.

Upor. Oly kellemes mint hasznos.

Vidor. Csak egy hia —

Upor. S mi lenne az?

Vidor. Hogy nem enyém, azért úgy nézem mint a szép leányt, ki rám mosolyog és mást csókol meg.

Szolga (jő).

Király. Hová földi?

Szolga. Völgyesre, oda honnan az első torony fejezik előnkbe; itt voltam a szomszéd faluban számvevő uramnál, különféle csemegét vittem neki.

Király. Kit szolgálsz?

Szolga. Igazság szerint a királyt kellene szolgálnom, de itt a sáfár az úr.

Király. Ő csak felvigyáz, és általa a királyt szolgálod.

Szolga. Mindegy biz énnekem, soká úgy se győzöm, mert a sok lótás futásnak koplalás a bére.

Király. Hogyhogy? tehát hiányt szenvedtek? azt nem kívánja az uraság. Mért nem folyamodtok hozzája?

Szolga. A szegény ember, mintsem hasztalan költekezzék Budára, inkább máshová szegődik; itt pedig a sáfár mindenek, ő mondja: minden rendén van, s a mi rendetlen, ahhoz senkinek semmi köze.

Király. Mondd a sáfárnak, maradna otthon, két utas szól be hozzá, és készíttessen az uraság költségére mennél előbb ebédet.

Szolga. Jól van. (Mentiben) Ezek is olyan czimborák lesznek. (El.)

Király. Ezen vád útamat késleti, enmagam vizsgálom meg a dolog mivoltát, de adjatok közönséges köntöst, hogy ismeretlen maradhassak. (Int, egyik a kíséretből más köntöst ad rá.) Üpor főispánom! kíséretemet telepítse le a közel erdőben, várjanak ott további üzenetig, kegyedet pedig harangszóra elvárom a sáfárháznál. (Üpor el a kísérettel.)

Vidor. Hát én, komám?

Király. Te a kíséretnél maradsz.

Vidor. Hát az ebéd, komám?

Király. Hagyj magamra. — Minő szép ménest terelnek erre! nemes lovak. Hah! két csikó száguldoz előre, gyönyörű állatok! egy öreg nyar-

gal a ménes közt, most erre tart — leszáll. (Int kifelé.)
Úgy tetszik megértett.

Vidor. Én az ebéd miatt mindég a választ
lesem —

Király. Csak te menj a kísérethez, majd ott
meghallod.

Vidor (magában). Az annyit tesz: a nap lesz
szakácsod, a levegő ételed. Jó fogás nyulánkká
húzni a köpezős termetet; de azért is mint bolond
megbosszúlom magamat, és mint okos megeszem a
rendelt ebédet. Nem bánom ha kalodába zárat is,
inkább jól lakva búsulni, mint éhesen tánczolni.
Lóra Vidor! egyenesen a toronynak. (El.)

Bartók (jő.)

Bartók. Ha jól láttam, intett kegyelmed?

Király. Titkos szólásom volna kenddel: kié
ez a ménes, melyet imént zavart?

Bartók. A királyé. Én vagyok a ménesmes-
ter. Még dicső fővezérünk Hunyadi János rendelt
ide; ő jól ismerte ezt a ménest s többször is válasz-
tott innen paripákat.

Király. Katona volt kend? ez a kardbélyeg
homlokán gyaníttatja velem.

Bartók. Az biz uram, pedig lovas; Erdélyben
vagdaltak meg; most itt élek lovaimmal, s a kard-
forgatást ily fiatalokra bízom mint kegyelmed.

Király. Csapjunk fel! a lovat én is szeretem, s ha szépet jót szerezhettek, attól se költséget, se fáradságot nem sajnálok, értek is hozzá; messziről láttam két pej csikót —

Bartók. Úgy-e? szépek is azok! de majd csak esztendő múlva látná kegyelmed! engem úgyse! sugár vitézt rájok s kicsúfolják rajtok a villámot.

Király. Kenddel én jó alkut tennék, azért is híttam félre; nem adná el kend nekem azt a pár csikót?

Bartók. Ej farkas-rugta! nem hallotta kegyelmed, hogy a ménes a királyé?

Király. Azért meg nem szegényül; az okos onnan vesz, a hol sok van.

Bartók. Minek tartasz fiú? gazság nem okosság, érted?

Király. Hisz egy pár ló nem mind a világ; én messze földre hajtom őket, s kend nyugott lehet minden bal következés iránt.

Bartók. Jobban megnyugszom én becsületemben, mint hamis nyereségben, mely úgy is a gonoszé.

Király. Lásza kend, a sáfár egészen más ember, én úgy hallom —

Bartók. Semmi gondom rá: ki mint vet, úgy arat; én kötelességemet tudom, máséba nem avatkozom s vége! most tángulj.

Király. Én jól megfizetem kendet. — tán csak van annyi esze —

Bartók. Ej farkas-rugta fia, most lódúlj! mert engem úgyse! fokosommal égszínűvé döngetem hátadat.

Király (félre). Durva, de hív! — Csak ne haragndjék kend!

Bartók. Nem mégysz? — (Fokosát veszi.)

Király. Ha így van, kényteleníttetem a csatamezőt elhagyni. Jó öreg, hogy híják kendet?

Bartók. Semmi közöd hozzá.

Király. Úgy! hát isten velünk, még látjuk egymást. — Tiszta arany vasba foglalva. (El.)

Bartók (egyedül). Bosszuság! még mindig bosszuság. Fiam is megbódult, szerelmes, untalan meláz, semmi hasznát se vehetem. Hisz igaz! most ideje, s a leány szép, jó, csak atyja volna derekabb; azonban még is szólok vele. (El.)

Sáfár szobája, közép s két mellék ajtóval.

Sáfár (rovásokat tartva kezében). Öt, tíz, tizenöt, — úgy, tizenöt verem tavali tiszta búza, egy romlott; árpa, zab fogytán. — Előre számolok, tán a jószágot nézik: miattam jöhetnek, én vagyok a tükör, s azt látják, a mit mutatok. (A bal ajtót kinyitja) Hej Márta! csak süss, főzz! Márta nem hallasz?

Márta (kívül). Ah istenem! istenem!

Sáfár. Mi baj?

Márta. Majd minden levesem kifutott,

Sáfár. Megint másutt jár az eszed? a drága étel! köszönd, hogy az uraság fizeti; mit ácsorogtál ismét az ablaknál? tán Bartók fiára —

Márta. Be eltalálja édes apám! valóban most nyargalt erre szilaj paripán; csak látta volna, hogy ült rajta; a ló mindég ágaskodott, ugrált, de ő még is szemével mindég rajtam csüggött.

Sáfár. Már mondtam, azzal semmi sem lesz; most nem bánom adhatsz neki egy kis reményt, mert atyjával alkunni akarok; de szívedet neki ne merészeld adni; én azt számvevő uramnak ígértém.

Márta. Mentsen isten attól! csúnya ember az, s azonfelül öreg.

Sáfár. De bezzeg asszonynyá tesz ám, minden ember süvegelni fog —

Márta. És sajnálni.

Sáfár. Te gyermek vagy, nem érted, azért bízz reám mindent. Most kinézek, nem jönnek-e a vendégek? te addig sürögj itt benn, végezd dolgodat, nógasd a cselédet. (El.)

Márta (egyedül). Ah mennyi gond! az a kopasz számvevő, dehogy mennék hozzá! aztán az a leves, még az az Endre; dél is közelget, teríteni is kellene! (Asztalt terít s énekel.)

Minap a kertben jártam
S egy szép rózsát találtam;
A szép rózsza könnyezett,
Kérdém: mi bút érezett?

Öt a hajnal rászedte,
Bimbóbul kifejtette;
Délben jöttek a lepkék,
De csak szagát keresték:
Végre az est ráakadt,
S attól csak könnye maradt.
Hej szép rózsza! szívedbe
Több csapodárt ne végy be!

Endre (jő a bal ajtón).

Endre. Márta! édes kedves fülmilém!

Márta. Be megijedtem! honnan így egyszerre?

Endre. Atyád kiment, én meg beszöktem, pedig az ablakon.

Márta. Istentelen! ha meglátott valaki.

Endre. Azt véli, hogy szeretjük egymást, s az igaz. Márta! én apámmal szóltam, ő is szólni fog.

Márta. Mi haszna? apám nem tart velünk.

Endre. Oh csak ő apád ne volna! azt mondanám: hogy kapzsi, fösvény ember —

Márta. Huh! mindég csak a csúnya számvevőt emlegeti, pedig utálok mint a halált; már alig tipeg, még is szerelmes.

Endre. Képe olyan mint az aszalt szilva, tagjai pedig úgy állnak, mintha csak hozzá volnának férczelve, inkább illenék ő seregélyijesztő váznak a szőlőbe, mint leány ölébe; de ahoz mi is szólunk ám.

Márta. Már én eleget szóltam; de apám azzal vigasztal, hogy nem soká él, s én gazdag özvegy maradok.

Endre. Nem — abból semmi se lesz, s ha másképp nem ejthetem módját, a fekete sereg közé állok; úgy is hallom, megint háború lesz: majd levágok néhány törököt, azután jövök s elveszlek.

Márta. Abból se lesz semmi! hát ha oda maradsz, akkor én itt holtra epekedjem? Azért legjobb lesz tűrni és várni. Endre! tudod, hogy idegen vendégeket jelentettek?

Endre. Épen jó! lásd Márta, míg azok itt múlatoznak, kicsúszhatnak a ligetbe, tudod már hová —

Márta. Úgy ám, ha nem lennél csintalan.

Endre. Megelégszem, ha egyebet nem mondasz is, csak hogy szeretsz.

Márta. Mást semmit? hisz azt untalan mondom. Halld? kívülről szó hangzik! jer, jer! (El bal felől.)

Sáfár jö Bartókkal.

Sáfár. Valóban újság! mi hozta ma kelmedet hozzám? már alig tudom idejét, hogy ennyire megálázta magát.

Bartók. Hallja kegyelmed, én mint öreg katoná nem szeretek sokat oltározni, egyenesen ki mondom: fiam szereti kegyelmed leányát, a fiú ép, jó, egészséges, egyetlennem, van háza, lova; azért ha kegyelmed nem ellenzi, hadd bírják egymást.

Sáfár. Nagy becsület — részemről nincs is kifogás, de leányom aligha fog akarni.

Bartók. Ej galambhordta leánya! ha nem akarna, nem bokrétázná úgy fel süvegét, nem égne össze szemök, mintha két csillag kapna egybe; én mondom kegyelmednek, elmegy.

Sáfár. De mikor én ellenkezőt tudok —

Márta (bedugja fejét a bal ajtón). Követem édes apám! Bartók szomszéd igen igen bölesen szólott.

Sáfár. Ki kérdezett? nines más dolgod mint hallgatózni?

Bartók. Lássa kegyelmed! hamar bölcsesé lesz az ember, ha eltalálja a dolog bibéjét.

Sáfár. Az ifjúság gyarló; kelmed fia se híres a hűségben, úgy hallom, mindenütt csapja a levet.

Endre (kidugja fejét a bal ajtón). Követem sáfár uramat! ez irtóztató hazudság! (Kimegyen. Márta tartóztatja.) Eh mi! nekem ezt senki se mondja.

Sáfár. Hát ti mit csináltok együtt? el egymástól! én ezt nem szenvedem.

Bartók. Hehehe! én úgy látom: idő lesz az áldásra.

Sáfár. Márta takarodj! (Márta el.) Te is Endre! még csak ez hibázott.

Endre. Megyek uram, de bezzeg nem illik ám valakit háta megett rágalmazni: de nem csoda, ki egy töpörödött vén zsugorinak jó leányát elharácsolni kész, attól minden kitelik; érti kegyelmed!
•(El.)

Bartók. Lánosz lobogós! ugyan neki vág a fiú; de úgy kell. (Mellét veregeti) Itt verjen igazán,

különben az egész férfi nem ér egy fa kardot. Nos sáfár! mi szándéka kegyelmednek, igen vagy nem?

Sáfár. Hisz nem oly sürgetős, különben is, előbb hogyszem végkép a dologba ereszkedném, kelmedtől is áldozatot várok.

Bartók. Ha kitelik tőlem, szívesen.

Sáfár. Lovaim elvénhedtek —

Bartók. Csekélység, van nekem néhány jó lovam —

Sáfár. Nem kívánom kelmedét; de minap, hogy a ménes körül jártam, két pej csikó tűnt szemembe —

Bartók. Hagyjuk azokat, ugyis elébb már valami lócsiszár annyira felboszantott miattok —

Sáfár. Ha azokat beköttetné hozzám kelmed.

Bartók. Mint érti kegyelmed?

Sáfár. Vagy ha gondolja kelmed, tovább küldeném, míg felnőnek; kelmednek ezer módja van azt minden láрма nélkül végbehajtani; a lovak elvesztek, ellopattak s így kimaradnak a számadásból, én mint becsületes ember hallgatok, s még a számvevő szemét is magamra vállalom. Oh barátom! szemesé a játék, vaké az alamizsna; kelmed ménesmester, én sáfár! ha egyet értünk, miénk a téjfel, az uraságé a savó.

Bartók. Kend rosszabb az éjjeli rablónál, s ha derék leányát nem tekinteném —

Sáfár. Azt tekintheti kelmed, mert nem visz üres ládát — tekintse kelmed fiát is.

Bartók. De becsületemet értök nem koczkatatom.

Sáfár. Becsület! aranyfüst, hiú csöngés az éhséget elűzni.

Bartók. Kend alacsony vérnadály! szót se többet, mert engem úgyse — megpántolom a kend emberségét — nekem ily ajánlást —

Sáfár (félre). Tökfejű! (Színlett egykedvűséggel.) Ne oly tüzesen Bartók szomszéd, csak hűségét akartam próbálni, de látom kelmed szíve oly hív mint én.

Bartók. Ej ej próbálni? kend hív mint az ördög a jó lélekhez. Tartsa meg kend leányát! számom hogy kendé; s ha máskor hűséget akar kend próbálni, mossa előbb tisztára magát. Úgy la! megmondtam a mit mondtam. (El.)

Sáfár. Istállóí bölcsesség! bánom, hogy megnyiltam; de semmi, úgy is csak négy szem közt történt. (Márta jő, szemeit kötényével eltakarva.) Hát mi baj megint? tán a konyha füstölög?

Márta. Füstölög biz az én fejem — ugyan lehordták édes apámat —

Sáfár. Megint hallgatóztál? de ha tetted, tudd ezentúl mihez tartani magadat. Te nem léssz Endréné. Ha mégis gazdag volna az ember sokat elnézne; de hozzám képest szegény mint a bőjtü dudás.

Márta. De becsületes ember —

Sáfár. Hallottál valamit? pimasz! mit tudsz te hozzá? nem hiába anyádra ütöttél, az is csupa

erköles mellett, ha én nem ellenzem, üres koldus-táskát szerzett volna. De ilyen a leány! ha viszik is baj, ha nem viszik még nagyobb baj, s így mindig bajt hoz, s pénzt visz ki a házból.

Vidor (jö).

Vidor. Jó napot, vagy inkább hús napot! mert ott künn a nap annyira süt, hogy a kinek sütnivalója van, árnyékot keres. Szép leány s terített asztal! ha meg nem elégszem, tele vagyok dicsőséggel. Kend a sáfár?

Sáfár. Igenis.

Márta. Édes apám! ez valami nagy, nagy úr, nagyon czifra.

Sáfár. Csak egyedül méltóztatott érkezni?

Vidor. Én és lovam, jó állat! csak hogy nem tud maga abrakot kérni, különben kihívná kendet.

Sáfár. Értem uram! mindjárt teszek rendelőst. (El.)

Vidor. Üdvözlégy violám! érzem, a konyhából illatozol felém. Jer közelebb, ne higgy, ha hizelkedem, de hogy csinos vagy, az igaz; jer kis hugom! ha néném volnál, úgy se hívnálak.

Márta. Ej ha nekem ilyen bátyám volna!

Vidor. Ne kívánd, osztoznád kellene, pedig minden osztály szívébe vagy pénzbe kerül. Valld meg: van-e szeretőd? ha nincs álmosak itt az ifjak;

ha te nem szeretsz, fekügyél le, hogy más ember békén alhassék.

Márta. Ah én tudom azt leginkább!

Vidor. Elhiszem, ti birtok oly titkos tudományt, mely előbb érik az észnél, ne sóhajtozz, mert a tapasztalás ásít utána. Tudod mi a háztartás? s mi az élet fejedelme? a gyomor: ennek a jelen hitvese, a fej szolgálja, s a szív udvari bolondja, légy te pápnéja.

Sáfár (jö).

Sáfár. A lóról gondoskodtam.

Márta. Az ebéd kész, akár mindjárt találjuk.

Vidor. Jól beszélsz húgom, csak adj lábat szavadnak.

Sáfár. Mind jól lenne uram; de az ebéd két úrra volt parancsolva, tán várnunk kellenc.

Vidor. Minek várni? ezzel csak magunkat lopjuk meg; csak a halál várjon és a hitelező. Siess húgom, én mint előljáró, előlevő is leszek. (Márta el.)

Sáfár. Szabad tudnom, kit tisztelek házamban?

Vidor. Én a király embere vagyok s a király az én emberem, névre magam vagyok az udvarnál, de társaimtól pözsög a világ. Kend szemfüles, vagy füles vak; nem látja kend, mily sötét az asztal? hol a bor? én inkább vízbe fülnek mint bort ne igyam; de pogány legyen ám, ne keresztelt.

Sáfár. Tüstént szolgálók. (Magában) Előljáró, királyi ember! hm — hm — (El.)

Vidor (egyedül). Ez a sáfár kótyavetyén szedte fel képét, vonási úgy összevissza állnak, mint a czigány tanya; ha ez igaz ember, úgy az én emberismeretem sem jobb képénél.

Márta (ételt hoz).

Márta. Tessék!

Vidor (leül). Kis tündér! nézz reám! Tékozló vagy ha estére mécset gyújtasz, mert ki szemeidnél nem lát, nem érdemel világot. Csak te főzz — ha férjed lesz, hasznát veszed, mert hidd el, az örömhét után minden érzés gyomorba megy által.

Márta. A leves miatt bocsánatot kérek.

Vidor. Semmi az, kevésbé ritka, de kozmás; csak hordj ételt, én az evésnél s a szerelemben gyűlölöm a sok szót. (Márta el.) Szegény a nyelv, ha csak ruha nem segíti, mint ezt magamról tapasztalom; okos bolond volt, ki először uraságát köntösére tűzte, mert egy fogással szívnek, hitnek, s láb-nak parancsol. (Márta ételt hoz.) Áldás reád húgom! oly férjet kívánok, ki ne füllentsen, ha azt mondja: hogy nem ismer bánatot; állhatatos legyen és mindig a te szemeddel lásson tégedet. (Eszik.)

Márta. Kegyelmed bizonyosan nem szerelmes, mert oly vidám s oly jó ízűt eszik.

Vidor. Ne hidd angyalom! az én érzésem olyan mint a sas, de csak akkor felleng, mikor jól lakott. Oh tudok én érzeni, teszem: ha szíved oly

kemény, mint ez a kappan, sajnálom azt, a ki érted lágyúl. De hol marad apád? ha kötelességében is oly serény mint a borhozásban, a haszonnak is ön-lába lesz.

Márt a. Jő már.

Sáfár (jő). Itt a bor.

Vidor (iszik). Még vizes a fürdőtül, azért vélte kend: mentől később, annál kellőbb; de azt az ivó s szépeink nem hiszik.

Sáfár. Ha nem elég erős, az lehet oka, hogy szüretkor igen nagy felhőszakadás volt.

Vidor. Kend a felhőkből szedi okait; én azt javalom, tanítsa kend a lemondás erkölcsét; de egy pohár csak kóstoló. (Iszik.)

Márta. Egészségére válják.

Vidor. Ha közel hozzád beteg nem leszek, nincs egészségem; gyújts rám szemeddel, rád köszöntök: élj hosszú életet és rövid éjeket, ne kíméld a bort, de szeress vízivót! (Iszik) Úgy! a sültnek most csak ára van még hátra.

Sáfár. Hisz az uraság költségére tetszett parancsolni —

Vidor. Igen! kend okos, ha nem gondolkodik; azonban ha én ezt a napot meg nem fizetem, a király szeszélye jobb, mint a kend hűsége.

Sáfár (felre). Király — hűség — ez feszeget valamit.

Márta. Hát ismeri kegyelmed a királyt?

Vidor. Ő engem szeret mint az igazságot, én

öt komázom, s ha vasba nem búvik, velem rostálja udvarát.

Sáfár. Szabad tudnom, mi vezette nagyságodat e tájra?

Vidor. A budai szél s elszegődött akaratom. Miért? az kitetszik azon okból, a mi ide hozott, az pedig azért titok, mivel itt vagyok.

Márta. Édes apám, ha ebből nálamnál többet nem értett, nem sokat tud. (Vidorhoz) Ugyan beszéljen kegyelmed —

Sáfár (titkosan). Nagyságold! nem hallád, hogy a királyt komázza.

Márta. Beszéljen nagyságod valamit a királyról.

Vidor. Mondd nekem: benézhetsz-e a napba?

Márta. Elvész szemem fénye.

Vidor. Hát különben mit tudsz felőle?

Márta. A mit minden ember, tudniillik: kel, világít és lenyugszik.

Vidor. Ilyen a király, hold a királyné — te pedig gyönyörű mákvirág! ki soha sincs egyedül ha tükre nála van, s társai közt mindig egyetlennek véli magát. Ha épen kíváncsi vagy, titkot mondok.

Márta. Titkot! hallom már.

Vidor. Alhatnám; mutassatok nyoszolyát, nehogy az éj megesaljon; mert az álmatlanság hideget hoz, s az én természetem sem bőjt, sem téli.

Sáfár (a jobb ajtóra mutat). Itt egy csendes kamara —

Márta. Hol én szoktam hálni.

Vidor. De álmaidat nem használhatom.

Márta. Vezesse édes apám, én átallok bemenni.

Sáfár. Csak menj! (titkosan) ő a királyt komázza, különben is az álmos előljárót nem lehet eléggé becsülni.

Vidor. Vezess húgom! (El jobbra Mártával.)

Sáfár (egyedül). Valljon mit akar ez a budai szél? tán besúgtak neki valamit? de úgy látszik a dolog nem igen érdekli. Akármint van, ez nem veszedelmes! ezt kijátszom, mert délben éhes, délután rest, estve szomjas, éjjel alszik s így nem lát hasán túl.

Szolga (nagy robajjal jő).

Szolga. Csak ide tessék jöni, itt a sáfár.

Sáfár. Lassan, ne kiálts.

Szolga. Ide, ide uram!

Sáfár. Ne lármázz, mert kifurom tüdődet.

Upor (jő).

Upor. Lovamnak viseld gondját, de nyeregben hagyd.

Szolga. Értem uram. (El.)

Upor. Nem érkezett meg ide egy úr?

Sáfár. Itt alszik a kamarában, azért kérem, lassacskán tessék szólani.

Upor. Alszik?

Sáfár. Igen, jól evett, ivott, aztán lepihent; egy áldott vidám kedvű úr.

Upor. Vidám kedvű? így hát tiszta az ég.

Sáfár. Tán kegyelmed a másik bejelentett vendég?

Upor. Eltalálta kend.

Márta (a kamarából jö).

Márta (magában). Be haragszom én arra az emberre! eleintén oly nyájasan czirógatott, de mikor felbátorodva megvallám szerelmemet s pártfogását kértem, szörnyűt ásitott és elaludt.

Sáfár. Nos édes leányom! nyugszik vendégünk?

Márta. Ott szuszog, akár ide hallja édes apám.

Upor. Te vigyáztál reá szép leányka? azt jól cselekedted, tudom meg is jutalmaz.

Márta. Az? kötve hiszem; mindig ő beszél s ha más valamit szól, egyet ásit. (Magában.) Endrém eddig vár — hozzá szököm, bezzeg nem alszik ő — (ellappang).

Sáfár. Nem is tudom minek köszönjem ezen szerencsét, hogy ma ily úri látogatókat nyerék; a másik úr ugyan magát királyi embernek vallá, de szándékát az ebéden kívül nem közlé.

Upor. Jele, hogy oka van czélját halasztani; azért várjuk be tetszését.

Sáfár. Én örömet vártam volna az ebéddel, de az az úr unszolt.

Upor. Jól történt.

Sáfár. De újra teszlek rendelést — (Félre) csupa

titkolódás! Hé Márta! hol az a rosz leány? Engedelmet! mindjárt szolgállok. (El.)

Upor (egyedül). A király pihenni dőlt, nagyon el kellett fáradnia, mert különben nem szokása; bizonyosan semmit sem lelt figyelmére méltót, különben tüzes lelke ébren tartaná. Magam is hát neki ülök a maradéknak — az éhség csak úgy veszi, mint éri. (Az asztalhoz ül s eszik.)

Király (jö).

Király. Már a munkában, főispán?

Upor (felugrik). Ezerszer bocsánatot felséges uram! nem vettem észre kijöttét.

Király. Tán nekem is lett volna jusom e mai ebédhez? ily türetlenséget csak a legnagyobb éhség menthet.

Upor. Tán szavam ébreszté fel királyomat?

Király. Mi nem értjük egymást, én ebédre jöttem —

Upor. Igen, hisz elvégezte már felséged — válják javára!

Király. Ily kívánság a maradékhoz?

Upor. Kérem alázatosan, én ültem a maradékhoz, míg felséged ott a kamarában nyúgodott; maga mondá a sáfár.

Király. Én ott a kamarában? itt tehát idegen lakozott helyettünk. — Lássuk, ki orzá el ebédünket! (Benéz a jobb ajtón.) Valóban! itt fekszik elterülve — Vidor a zsákmányló. — Mit tegyünk? a bolond

megelőzött, én úgy tartom legjobb lesz az okos türelméhez folyamodnunk, míg újra főznek. A szerencsétlenség nem nagy, de azért adózik — úgy! már föllelém a módot — most hadd nyugodjék. (Beteszi az ajtót.)

Upor. Ha felséged derűtségét szabad magyaráznom, titkos vizsgálata nem volt sikeretlen.

Király. Sok írtani való gazt lelék, de ritka gyöngyöt is, s a szép tulajdona a jónak, hogy a kelletlen benyomást eltörli. Szerelmet is lelék, s mint futólag láthatám, tiszta alakban, de nem boldogan.

Sáfár (jö).

Sáfár. Márta! hol kószál az a leány, sehol se lelem.

Király (titkon Uporhoz). Ezzel magam akarok szólni — e mai napot itt töltjük, azért kíséretem is ide szállhat. (Upor el.)

Sáfár. Hát ez kicsoda megint? külseje nem sokat mutat.

Király. Kend a sáfár?

Sáfár. Igen! nyughatatlanságomról is megismerheti kegyelmed tisztemet, mert alig tudom hol áll fejem.

Király. Az türhető, csak a szív legyen tiszta.

Sáfár. Abban nincs hiány. (Félre) Hogy rám mered, mint ha lelkemet akarná kinézni. — Mit néz kegyelmed oly élesen?

Király. Mert az imént mondott iránt sokan ellenkezőt vitatnak.

Sáfár. Rágalmazás uram, irigység!

Király. Most idő lesz megmutatni. Tudja kend, ki fekszik ott a kamarában?

Sáfár. Nos? tán csak nem lesz valami csoda.

Király. A király!

Sáfár. Nagy isten! a király?

Király. Igen igen, a király!

Sáfár. Lehetetlen, hisz ő felségét karcsúnak hallottam híreszteltetni — ez pedig nehéz, vastag.

Király. Én biztos vagyok, kit szerteküld vizsgálódní, rendén van-e minden; de a mit kend iránt jelentenem kell uramnak, nem igen kellemes.

Sáfár. Csalfa vádolás! — minő meglepés — mikor mondom, én kész vagyok számadásra — oh nálam az uraság minden jószága pontig feljegyezve áll.

Király. De az itt a bökkenő, a mi nincs feljegyezve. Kend a cselédekét csalja, fizetésöket elhúzza s ezen igazságtalan tettét a felsőségre hárítja. Kend az uraság vermeit olcsón összevett dohos eleséggel tölti s a jót mint sajátját elsikkasztja.

Sáfár. Hamis vád uram! az emberek irigységből árulkodnak, mivel az isten szorgalmamat megáldá; mind hamis vád.

Király. Vannak hiteles tanúim —

Sáfár. S azt mind jelenteni fogja nagy uram? mind?

Király. Kötelességem.

Sáfár. Úgy, tehát biztos, tudom ily meghitt emberét a király jól fizeti.

Király. Jövedelmem volna, de mégis minduntalon kifogyok a pénzből, mert nem nyughatom, ha nem foly a nép közé.

Sáfár. Szép tulajdon! áldott szív! hát most ha merem kérdezni, hogy áll az erszény?

Király. Középszerűen; ha több volna, nem ártana.

Sáfár. Kár! ily derék úrnak mindig bőségben kellene ragyogni. Szabad alázatosan kegyédhez folyamodnom? Az ember gyarló, de korántsem olyan mint a hír csevegi. Oh én ártatlan vagyok; de mégis egyedül béke miatt a kelletlen nyomozást örömet elkerülném — tudok én áldozni, ahol szükséges.

Király. Értem kendet; de a vádat egészen elnyomni nem lenne tanácsos, mert a király szeme jó; tán más valakire lehetne hárítani.

Sáfár. Oh könnyen uram! az urodalmi számvevő előbbkelő; neki kellene mindenre ügyelni, számot venni; de csak önhasznát vadászszá; higgye el jó uram! ha van is bennem valami kiseded hiba, az is tőle ragadt rám.

Király. Tudom, a rossz példa — hát ő osztózik a ragadományban?

Sáfár. Mindent magának tart, a levegőt is eldugná mástól: azonban nagy szorgalommal néhány

körmöczit mégis félretettem — köteles tiszteletből ha merném ajánlani — majd ha ő felsége felébred, előhozom a kamarából.

U p o r (jő).

U p o r. Minden megtörtént. (A kamarában nagy zö-
renés.)

Sáfár. Nagy isten! mi történt? (Kinyitja a kamara-
ajtót.) Jaj nekünk! szörnyűség! ő felsége összedült
az ágygyal.

V i d o r (kijő).

Vidor. Hogy a bíró temesse el azt, a ki egy
szűznek ily gyöngé ágyat csinált; ha földön akarunk
hálni, nem kell mesterember; aztán méhkas ez nem
ház —

Király. Felséges uram!

Vidor. Ugy tehát még homályban a nap.

Sáfár (Vidor elé térdel). Bocsánatot felséges uram!
hogy eleintén mindjárt elmulasztám a köteles tiszte-
letet; elúzva borúlok kegyes színe elébe: hol volt
szemem, hogy e dicső arcban s felséges természetben
a nagy királyt meg nem ismertem?

Vidor. Helyesen földi! kölcsönözd szemedet
egy szép leánynak, te pedig légy udvarnokká, s ha
az asszonyok mézes nyelvedért polczra nem ültet-
nek, megtért a világ, és te léssz bolonddá. Kelj fel

sáfár! mi azt parancsoljuk! Mint vagytok híveim? mi nagyon örvendünk látástokon, s azt óhajtjuk, ti is örüljetek.

Király. Távozzék kend, sáfár, tán ő felsége szólni akar velünk.

Sáfár (félre). Alig várja az ígért aranyokat — ez az én emberem!

Vidor. Szólásunk nincs, de méltán neheztelünk, hogy azt a derék jó Vidort ridegen a gyepen hagyaták a természet édes ölében sanyarú éhséggel küszködni s ott versenyt sóhajtozni a déli haranggal. (Int, a sáfár a kamarába megy.) Nos komám! nem dicsérsz?

Király. Halld Vidor, én nyolez napra börtönbe záratlak.

Vidor. Jól teszed komám! legalább unalmamban meghízom, a sok lézengés úgy is elsorvaszt.

Király. Vízre kenyérre ítéllek.

Vidor. Ne tedd komám, dicsőségeddel játszol.

Király. Szeretném tudni miért?

Vidor. Lásd, majd a melancholia lep meg s én bús versekben nyögöm el történetemet, s a késő ivadék a helyett, hogy téged magasztalna, majd engem sirat.

Király. Azonban egy dolgot bízok rád, ha azt elvégzed, ment léssz minden büntetéstől.

Vidor (Uporhoz). Te okos ember vagy, szólj: mi az én hivatalom?

U por. Mulattatás hivatalod, fizetésed nevetség.

Vidor. Fizesd ki komámat, mert engem múltat; dolgot bíz reám, én pedig azt tartom: inkább lyukba mint jégre.

Király. Hozzád illő dolgot bízok reád. Itt a kert melletti ligetben egy pár szerelmest lelék; szedd össze magadat s próbáld meg a leány hűségét.

Vidor. Tehát vásárt üssek szívemből? jól van komám, én oda állok, s ha a leány képemet holdnak nem nézi, jobb a szemc, mint a te feltételes kegyelmed.

Király. Aztán vedd körül a ménesmestert s alkudjál ki tőle két pej csikót.

Vidor. Ha mégis aranyaszájú volnék, de nincs nagyobb bolond, mint a szegény kísértő, mert üres szavára bottal felelnek.

Király. Itt egy teli erszény.

Vidor. Űgy komám! sok ilyest, és zsebembe teszem fél országodat. Tudod-e mi a rokonság és különbség az asszony és pénz között?

Király. Mondd el.

Vidor. Mindenik ad ékességet; mindenik szerep barátokat; mindenikre tolvajszem néz; mindenik eldugva legjobb; csak az a különbség: hogy a pénz kiadva használ, az asszony megnyerve kinoz; az akkor csöng ha elveted, emez ha tartod akkor lár-máz; amaz kemény, mégis segít, emez lágy, mégis

megcsal; amaz régi bár, mégis kellő; ez ha nem fris, kettős kereszt. (El.)

Upor. Rakoncátlan ficzko! ma szeszélye tágas mezőt nyere.

Király. Boldog ember, derűlten nézi a világot; sokszor igazat szól, de bolondul.

Sáfár (jő).

Sáfár. Elment ő felsége?

Upor. A tájat szemlélni.

Sáfár (félre vonja a királyt). Itt uram egy pár arany — de hallgatást kérek; mi csak a számvevőt nyomjuk, és ha őt a király elcsapja, engem ajánljon kegyelmed helyébe — csak okosan.

Király. Meglássuk. (Uporhoz) Ezt kegyelmed figyelmére bízom: jutalom s büntetés követendi jelenlétünket; de ítélőszék derült kedvünket ne rontsa. Most menjünk Vidor után. (El.)

Pázsit a ligetben.

Endre s Márta a hárs alatt ülnek.

Márta. Hasztalan vigasztalsz, reményem búcsút vesz. Most a két öreg összezendült, s apám még inkább gátolja frigyünket.

Endre. Csak te maradj hív, én katona leszek, a vitéz ember átugrik minden gátot.

• Márta. Nézd az erdőt, mennél beljebb tekint az ember, annál sötétebb lesz; a te célod is csak oly szomorú kilátást nyújt.

Endre. De felettünk mosolyog a tiszta ég. Ne félj kedves; a hívnek ügyét jó isten vezérli.

Márta. Lépteket hallok! a mi vendégünk — vonúl a sűrűbe.

Endre. Ha sétálni jött, utasítsd másfelé. (El.)

Vidor (jö).

Vidor. Hát te turbékolsz itt szép gerliczém? vad otthon, szelíd a sűrűben.

Márta. Ah kegyelmed? vagy nem -- nagyságos uram!

Vidor. Pillants fel húgom, ne légy szomorú fűz, mely mindig magát szemléli; nézz szemembe, s mondd meg mit látsz benne? s ha elismered azt, olyat sohajtok, hogy minden szarka és rigó elröppen fészkeből.

Márta. Mit lássak ily picziny szemben? legfeljebb oly bizonyos mámort, mely borálom után szokott mutatkozni.

Vidor. Ha szememmel nem boldogúlok, te vagy oka, mert szívemet húztad oda, az pedig mócsing nem világít.

Márta. Endrémnek is ott ül szíve, de más lánggal is ég az felém.

Király és Upor jönnek, s félre megállnak.

Vidor. Ne hidd, az is csak olyan tűz, mint a rókáé, midőn a csirkét lesi. Én mondom neked: imént álmomban megjelentél; azóta, ha rád gondolk, azt sóhajtom: ments meg uram az asszonytól! de ha így rád nézek, azt gondolom: asszony nélkül medvetáncz az élet, az ember duzzog, mozog, a szerelem mégis veri, mint engem most a sors teveled kinoz — Pedig hidd el, reám nézve a szerelem nem kis vesződtség; én mondom neked, hűségéről is leteszek, csak szeress!

Márta. Én is imént vallám meg, hogy szeretek egy derék jó ifjút.

Vidor. Gyermeksíp, mindig egy nótát fújsz, több hangja van az életnek, tán csak nem akarnál az ifjúnak felesége lenni?

Márta. Akarnék biz én tiszta szívből.

Vidor. Tehát nem szereted, mert így kötelességre készted, mely hidegít, s az nem szerelem; gonddal terheled, mely fáraszt, s az nem szerelem; bilinesbe szorítod, mely úntat, s az nem szerelem: rossz szíved van.

Márta. Csak nagy uramé volna jó: a helyett, hogy így beszélne, inkább segítene rajtunk.

Vidor. Jó szívből nem segítek — te az ösvényt nem ismered, melyben kerengsz; lásd, a szerelem

létra, mely piros felleghhez van támasztva; alant rózsás, felfelé mindig nőnek a tüskék; a lépcsők így váltják fel egymást: látás — kívánság — figyelem — fortély — kéjzönn — lomhaság — utálat — per — gyűlölség — megvetés, a létra lezuhan s itt a feledékenység — ez így megy fel s le, s így a szerelem csak örökös csigánykerék. De én kivétel vagyok, s mivel ezt magam mondom, azért elhiheted — ha akarod.

Márta. Én mind ennek felét se értem, hadd menjek haza. (Menni akar.)

Vidor. Maradj húgom s légy nyájas, ebben áll a ti fő eredetiségtek. Adj foglalót érzetemre! tudod-e mi a csók?

Márta (fölre). Még zavarba hoz — én nem felelek.

Vidor. Lásd! a csók első szülöttje a szerelemnek, s anyjával együtt öregszik el, jámbor vendég gyanánt koczog, de csakhamar elfoglalja az egész házat. Szeress, gyöngyvalak! s minthogy nehéz legény vagyok, ments fel a leomlástól; de egy csókot! ajkaid szépek, mint ha egy tündérvölgyet két pipacsdomb őrzene —

Endre (előrohban). De már nem tűrhetem! ily élemedett ember s mégis így dévajkodik, nem szégyenli magát kegyelmed?

Vidor. Nem biz én fiam, inkább hozzád illik, mert te bolond vagy, ha félted szeretődöt; én csupa

ártatlanság, mivel hiszek neki — ki érdemesb reá? De jó fiú vagy, ne szúrj meg szemeddel, inkább tanuld meg ismerni az életet — csupa alku s csere az, mindenik akar nyerni, s ha ki mit vesz, az másnak ráadásul szolgál — s így én is szeretődöt elviszem s nyugalmat adok helyette.

Endre. Én Mártámat tartom meg, kegyelmed pedig, ha el nem lábol, azt nyeri, a mit nem szeret.

Vidor. Ej te bodzatörzsök, fejetlen fokosnyél, nem rettegsz haragomtól?

Endre. Nem biz én potrohos gyapjúzsák! de mindjárt meg is szalasztom kegyelmedet egész becsülettel.

Vidor. Azt ne tedd fiam! lásd rég hős volnék már, ha szaladni tudnék; de ne gondold, hogy félek, mert nagy szívem van, kár hogy a békét szereti —

Sáfár (kívül). Márta! Márta!

Márta. Jaj! édes apámjő.

Vidor. Jer szívemhez; én elég széles vagyok téged elrejtetni.

Endre. Ne oda Márta! én ülök melletted.
(Márta Endréhez megy.)

Sáfár (jö).

Sáfár. Ah felséges uram!

Vidor. Kend is itt van, megtestesült halálos bűn? Nos húgom, most tudod ki vagyok; kinek van bájjalóbb szeme, nekem-e vagy Endrének?

Márta. Endrének, alázatosan követem.

Sáfár. Gyáva leány! mit beszélsz? hisz ő felsége szemfényéhez még a nap is szennyes.

Vidor (a király és Uporhoz). Híveim! jertek elő! megúntuk már a szerelmet! Mi kegyesen megpróbáltuk a leány hűségét, de mi illetén diadaltól már elszoktunk. (Királyhoz) Komám! ha szeretsz, ily dolgot többé ne bízz rám, úgy álltam itt, mint kappan jércze mellett — aztán nincs hübb teremtmény az asszonynál, míg szükség van reá.

Márta (Endréhez). Oda vagyunk! ki hitte volna hogy ez a király? te őt gyapjuzsáknak híttad, most lakolsz.

Endre. Felsőges uram! én megbántottam —

Vidor. A mi áldott szívünk inkább felejt, mint büntet. Most odább megyünk. Mostoha idők járnak, egy ebédért kétszer kell fáradni. (El.)

Sáfár. Márta! ez uraknak köszönd hogy kemény kérdőre nem veszek.

Király. Smiért ellenzi kend leánya szerelmét!

Sáfár. Csak — mivel — tudja nagy uram: az atya mindig nagyobb szerencsét vár, a leány meg mindig menne.

Endre. Mit hímez hámoz kegyelmed? uram! megmondom én őszintén: nekem nem akarja adni, mivel apámra az öreg ménesmesterre haragszik; de a vén számvevőnek szánta, mivel az egy húron pendül vele.

Király. És helybenhagyja apád szerelmedet?

Endre. Mért ne? édes apám tudja, mily jó leány Márta.

Király. És te Márta?

Írt a. Ne pirítson rám kegyelmed! hisz ha nem szeretném Endrét, nem volnék itt — ugyan kérem, adjon kelmed szép szót apámnak — lássa minő duczásan néz.

Upor. Boldog egyszerűség! ha ide nem tér a szerencse, nincs is e földön.

Szolga (jö.)

Szolga. Sok úr és lándzsás érkezett hozzánk, a királyt keresik.

Király. Vezesd ide őket. (Szolga el.)

Sáfár. Megjelentsem ő felségének?

Király. Nem szükség. Márta! ha én neked egy fiatal sáfárt adnék férjül, azonfelül kitartanám menyekzödet, lemondanál-e Endréről?

Márta. Én nem akarok jobb szerencsét Endrénél.

Sáfár (magában). Mit nem tesz egy pár arany! ezt ugyan lekenyereztem, még leányomra is árasztja jóvoltát. (Titkon Mártához) Megöllek, ha igent nem felelsz!

Márta. Nem — nem! lehetetlen!

Király. Hát kend sáfár, mit szól ehhez?

Sáfár. Oh én mindig kész vagyok az áldásra.

Upor. Itt jön a kíséret. (A kíséret fellép.)

Király. Endre! téged e jószágban sáfárságra

emel királyod, kövesd atyádat hűségben s boldogítsd Mártát, kit, reményilem, atyja tőled meg nem tagad.

Sáfár (magában). Ezer mennykő! ha most el tudnék illanni!

Király. Jókor érkeztek híveim! épen most jutalmául a hűségnek, boldog frigyet kötök.

Sáfár. Oh — oh! alázatosan követem — (Félre.) Oh én világ számára — mint nyakamra szóltam!

Király. Kend sáfár, engem biztosává tett — az adott díj legyen Mártáé.

Márta (a király elébe térdel). Kegyelmet apámnak felséges uram!

Király. Őt mi czinkosával együtt szoros vizsgálat alá vesszük, s ha őt a megérdemlett tömlöcztől felmenti kegyelmünk, azt Márta! egyedül jobb lelkednek köszönheti. (Int, Márta felkel, kívül nagy zaj.)

Bartók több cseléddel Vidort kötve hozza.

Bartók. Nos! mutasd meg hát, melyik a király? farkasrúgta fia! azt véled, pénzzel kiszúrhatod szememet? engem úgy se! gúzsba köttetlek, tudom másszor nem kísérted a becsületes embert.

Vidor. Komám! ezt tedd tárnokoddá! ez majd fokossal írja a számvetést. Lelkemre mondom, egy erkölce van, de ugyan rá is veri az emberre.

Bartók. Papolj bizvást — épen jó kedvemben leltél —

Király. Mi baj öreg bajtárs?

Bartók. Te is itt vagy jó madár — lám követed —

Upor. Ő Felsége a király!

Endre. Az, az apám! sáfár vagyok immár a Márta az enyém.

Bartók (hüledezve lekapja süvegét). Tehát a kis Mátyás — ej farkasrúgta, mit szóljak? bakot löttem, még pedig nagyot — hát csak ugyan — a király, no hát bocsánatot (elébe térdel) — ej ej bocsánatot!

Király. Meg van bocsátva jó ember! te, ki a sok romlott között magad tisztán és szeplőtelenül megálltál, im hűségednek jutalma is legyen. Kelj fel mint szabad nemes, kard és szív álljon czimeredben, mely a késő időnek hirdesse érdemed. (Bartók felkel).

Vidor. A sok ceremónia közt kezem fáj, oldjatok fel! (Feloldoztatik.) Komám! kedvem volna búsulni.

Király. A jó ebéd után ez legyen ozsonnád, de vigasztaljon a teli erszény.

Vidor. Komám! arany pillantásod van. Most a pünkösdi királyból ismét bolond lesz — de (a sáfárra mutat) a hosszú kép mellett mosolyogva áll a jámbor vidámság! Szép a világ, ha zajlik is: éljen az élet!

(A kárpit lefordúl.)

SZEGET SZEGGEL.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(1827.)

SZEMÉLYEK.

Villányi Bálint, földesúr.

Líza }
Póli } leányai.

Tóházy Lajos, kapitány }
Tóházy Egyed, ügyvéd } testvérek.

Domonkos, urodalmi tiszt.

Villányi inasa.

A dolog történik Villányi jószágán.

Szoba a fogadóban.

Lajos, Egyed és Domonkos.

Egyed (gondolkodva fel s alá jár). Hasztalan gondolkodom, fejem olyan, mint az akaratos szép leány, akkor távozik, mikor utána esengek.

Lajos (asztalnál ül, előtte bor, egyszerre felugrik s poharát az asztalhoz üti). Ez a bor vizes mint velöm, már fejem is fáj, annyira eszmélkedem s mind hiába. Öcsém Egyed! te tudós vagy, a törvényt összevisszacsavarod, segíts most, ha nem vagy himpellér; hisz te is benn ülsz a kelepczében.

Egyed. Te annyi országot összejártál, már tapasztalásból is jutna valami jó eszedbe, aztán te vagy idősb, téged illet az első jó gondolat.

Lajos. Én csak karddal tudok magamon segíteni; inkább egy osztály lovagon vágnám magamat keresztül, mintsem ily összeszótt házasságcsomón —

Domonkos (ki titkon mosolygva, hol egyiket, hol a másikat vizsgálta). Nos mit végeztek az úrfiak?

Egyed. Annyit végeztünk mint a malom ha nincs vize; nálunk szárazság van, tanácsoljon maga valamit, hisz azért rendeltük ide Cserházáról.

Domonkos. Tanácsoljak? hm! hm!

Lajos. Annyit én is tudok.

Egyed. Domonkos! hadd halljam csak azt a testamentomat.

Domonkos. Az eredeti Villányi úrnál van, de én lemásoltam. (Elővesz egy írást és olvas.) Először is lelkemet az égnek, testemet a földnek ajánlom —

Egyed. Hagyjuk a bevezetést, csak azt a fatális pontot olvassa.

Domonkos (olvas). „Tertio: Cserháza falut, mint szerzeményemet, hagyom Tóházy Lajos és Egyed, testvérem fiainak, minden appertinentiájával együtt.“

Egyed. Csak az az átkozott házasság is ne lenne egyik appertinentia.

Domonkos. „Azon föltétellel, hogy Lajos öcsém Lizát, Egyed pedig Pólit, Villányi Bálint úr leányait feleségül vegyék, s úgy a jószágot osszák fel.“

Egyed. Szörnyű osztály! még szörnyebb házasság!

Lajos. Olyan falusi nymphával kössem le magamat, kit senem láttam, senem ismerek, ki majd csirkéivel mulat, és férjét libáit egyirant szereti.

Domonkos. Szelid jó szívű leány —

Lajos. Bár csupa jószívűségből előbb ment volna férjhez.

Egyed. Hát az a Póli micsoda nemű virág, pacs-e vagy szarkaláb? Szinte hallom már fonóktól

tanult meséket hatszor is elrebegni — Oh mezei egyszerűség! tudom várakozhatom nála örömré, mint a szegény felperes sententiára.

Domonkos. Póli vidám, eleven szűz!

Egyed. A kakassal lefekszik, s a ludakkal felébred, nemde! Oh bátyám! csak zsebemről gondolkodtál volna, a szívnek találtam volna én helyet — de csak olvassa tovább.

Domonkos (olvas). „Különben a jószág Villányi úr halálaig osztatlan marad, s azután leányaira száll, mert felteszem azt: ha öcsém akaratomat nem teljesítendik, házasodni nem akarnak. De hogy ők is részesüljenek szerzeményemben, a fennevezett leányok tartoznak mindegyik öcsémnek tíz tíz ezer forintot kész pénzben lefizetni.“

Egyed. És tíz annyit elkaparnak tőlünk.

Lajos. Ördög pokol! pedig én az örökség rovására már két annyi is elköltöttem.

Egyed. Domonkos! maga bátyánk biztos volt, vallja be igazán, mit adtak be neki azok a leányok, hogy minket halála után is kínozz velök?

Domonkos. A boldogult Villányi úrnak testi lelki barátja volt, sokat összejártak; a leányok őt ápolták, öregségét felvidítették, az úrfiak pedig mióta felnöttek, nem is mutatták magukat.

Lajos. Én a belföldön hadakoztam.

Egyed. Én a külföldön okoskodtam.

Domonkos. Az öreg úr meg itthon ezt rendelte.

Egyed. Nem tudna valami módot?

Domonkos. Én semmit sem tudok.

Lajos. Olyan száraz, mint a fősvény asztala.

Domonkos. De ha szabad kérdenem, mért nem akarnak megházasodni az úrfiak?

Lajos. Ide a jószágot s mindjárt megteszem. Hej öcsém! ha Málit meglelhetném, kit tavál Füreden ismertem meg, akkor nem tünődném így — de nem tudom hová lett.

Egyed. Úgy vagyok én is; keresd fel Nesszit, kit Pesten ismerék, akár ma megesküszöm; de csak képe él bennem, maga elröppent.

Lajos. Mit tegyünk? ha lemondunk róla, oda a szép jószág.

Egyed. Hm — nem! Hollá! derül a nap, én találtam módot.

Lajos. Öcsém! te nagy mestere minden ügyvédeknek, csak szorítsd meg eszedet.

Egyed. Megvan! élünk! osztozunk!

Lajos. Süsd el! süsd el!

Egyed. Nem mi, ők mondjanak le rólunk.

Lajos. Tompa nyilad, majd bizony ily falusi szűz ott hagyja a kontyot, ha fél falus kérő jön. Gondolj mást.

Egyed. Domonkos! nemde ha ők ellenkeznének, tehát ők kapnak pénzt, s a jószág nekünk marad.

Domonkos. Azt mondja a testamentom.

Egyed. Se baj hát! Lajos, tudod mit? tegyük

magunkat oly rúttá, hogy látásunkra minden jó keresztény szív összeborzadjon.

Lajos. Bölcsen. Teszem, én sánta leszek —

Egyed. Én púpos és fél szemre vak —

Lajos. Oly nyomorék leszek, mint ha már fél-esztendeig virasztottak volna.

Egyed. Én göthös leszek és olyan halálfi forma — hahaha!

Domonkos. Parancsolnak valamit az úrfiak?

Egyed. Domonkos! a mit hallott, köztünk maradjon, érte? Bátyánk után reánk szállván, hűség-gel tartozik.

Domonkos. Mindenesetre.

Lajos. Ha a dolog elsül, vigan leszünk.

Domonkos. Tehát bejelentsem az úrfiakat Villányi úrnál?

Lajos. Azt teheti —

Domonkos. Addig is ajánlom magamat. (El.)

Lajos. Öcsém! hadd öleljelek! ha meghalsz, aranyba foglaltatom koponyádat.

Egyed. Halld! én vagyok fiatalabb, a természet nem tesz oly visszás rendelést mint bátyánk. De most lássunk a munkához! én vadásztáskámat dugom hátamba —

Lajos. Én meg falábat keresek — vagy mankót.

Egyed. Éljen a fortély! (Elmennek.)

Villányi szobája.

Villányi és Domonkos (jönek).

Villányi. Tehát így áll dolgunk? hahaha, nem akarnak megházasodni?

Domonkos. A mint mondtam.

Villányi. Most szeretem még az ifjakat, és igen jól esett hogy a gyermekeket előbb megismertettük egymással — Szegény barátom! bár csak megérhette volna ezt a napot! ez a gondolat az ő fejében támadt! mind halálíg nem tudott tőle megválni.

Domonkos. Legalább jó tréfát ad.

Villányi. Leányaimat hallom.

Liza, Póli (jönek).

Villányi. Halljátok gyermekek! itt vannak az ifjak, kiket barátom nektek szánt.

Póli. Hol vannak? miért nem szálltak hozzánk?

Domonkos. A fogadóba szálltak, én csak jelenteni jöttem őket.

Liza. Ah édes atyám! csak az a testamentom ne volna, a kapitány tudja, mi titkon szőtt alkunak nézi a dolgot!

Póli. Én úgy vagyok mint a ki kísértetet lát, tudja kicsoda, még is retteg.

Liza. Mondja meg Domonkos úr, örült a kapitány, midőn említett neki?

Domonkos. Ha nála az öröm durczás képet mutat, akkor örült.

Póli. Hát az a sima ügyvéd is ilyen jó kedvű?

Domonkos. Vidám, mint a kinek leégett házát más építi fel; ő most többet beszél a jószágról mint a szívről.

Póli. Az álnok! pedig midőn vele voltam, azt állítá, hogy hét urodalmat érek, mert hét szépséggel bírok.

Villányi. Gyermekek! Domonkos szomszéd különös hírt hozott.

Liza. Hogy ne volna különös, midőn éltünk boldogsága forog fenn.

Póli. Mikor csak látásból s szép szóból ismerjük őket.

Villányi. Ti nem kelletek az úrfiaknak!

Domonkos. Azt szeretnék, ha a kisasszonyok lemondanának rólok.

Póli. Az ügyvéd?

Liza. A kapitány?

Domonkos. S hogy e czélt elérhessék, rúttá teszik magukat. A kapitány sánta lesz, Egyed pedig púpos és fél szemre vak; így akarják szabadságukat és a jószágot megtartani.

Villányi. Egyik füredi leányt említ.

Liza. Ott én valék.

Domonkos. A másik Pesten ismerkedett meg egy leánynyal.

Póli. Az az én csekély személyem volt. Ha így van, rútságok igen hízelkedő.

Villányi. Hát ha csalódtok? Ők mindenesetre hamis fogással élnek.

Póli. Nekem egy ötlésem van! Édes atyám! nem lenne helyes, ha mi is rúttá tennénk magunkat?

Domonkos. Aha! szeget szeggel!

Póli. Én egy kis mátrát tűzök hátamra és szinte vak leszek, te pedig, Liza, rövidítsd meg egyik lábadat!

Liza. Nem! nem! ha ők oly csalárdok, maradjunk mi az egyenes úton!

Póli. Hisz csak játék, ők értünk fáradnak, illő hogy mi is tegyünk valamit.

Villányi. Én nem ellenzem; ha komoly frígy nem kötődik is, legalább tréfa választ el.

Póli. Én fogadni mernék, ez a gondolat az én ügyvédem fejében támadt.

Domonkos. Eltalálta a kisasszony.

Póli. Oh hamis világ! de annál szebb lesz diadalmunk.

Villányi. Tehát készüljetek, majd én itt fogadom őket.

Liza. Nekem nehéz lesz a tettetés.

Póli. Megtanítlak én, csak jer! (El Lizával.)

Domonkos. De engem el ne áruljon ám te-

kintetes uram! mert a hallgatást ugyan lelkemre kötötték.

Villányi. Ki tenné azt? az ember örül ha egy víg órát nyer, nem hogy azt maga rontaná el.

Inas (jő).

Inas. Tekintetes uram! két nyomorék úr áll ott kinn; bekiváncoznak.

Villányi. Vezesd be. (Inas el.)

Domonkos. Ugyan siettek. Hová vonúljak addig?

Villányi. Ide a mellék szobába. (Domonkos el.)
Hahaha! ugyan nem reménylett mulatság!

Lajos (fa lábbal), Egyed (púppal és fél szeme bekötve), jönnek.

Lajos. Köteles szolgája!

Egyed. Alázatos szegény szolgája — örülök, hogy tisztelhetem Villányi urat.

Villányi. Ezer mennykő! vándorló ispita száll be hozzám? Ti vagytok Tóházi öcsém! ej ej!

Egyed. Mi vagyunk szolgálatjára — üdvözült bátyánk akaratja hozott ide, különben — jaj mellem! — különben ily nyomorúltan nem is mertünk volna udvarolni.

Lajos. Kivált oly okból!

Villányi. Édes kedves öcsém, nem is sejtém, hogy ily természet csodái lennétek.

Lajos. Szerencsétlenség! mi érezzük azt leginkább.

Egyed. Azért is tán nem is vagyunk — jaj mellem, tudom, vesém! — igen! nem is vagyunk méltók a szerencsére, mely itt reánk várna — hah — mindjárt meghalok!

Lajos (titkon Egyedhez). Öcsém, túlmégy a gáton, halni akarsz s képed olyan mint a felkelő hold.

Villányi. Szegény fiúk! Szabad tudnom kedves kapitány úr, hol nyerte ezt a dicsőséges falábat?

Lajos. Franciaországban meglőtték, megszúrtak, megvágta, csak darabonként szedték ki belőlem a csontokat.

Villányi. Furesa! Most ugyan nem jól esnék a küzdés, nehéz lenne a szaladás. Kapitány uram! nemde láb nélkül semmit sem ér a harcz?

Lajos. Szaladni? lábolni? ördög pokol! még én megteszem a magamét, még karom jó, szívem is helyén van, kardot kezembe, megállok én —

Egyed (titkon Lajoshoz). Bátyám! ne tüzelj, hisz nyomorék vagy.

Lajos. Igaz! valóban! — A katonából szenvedő, elzúzott ember lett, fél lábam csak úgy lóg, a másik is nem sokára utána bicsaklik.

Villányi. Hát Egyed öcsém! maga oly bágyadt, mintha lelke olyan futó vendég volna. Hol szedte fel ezt a cipót? mint gyermek egyenes volt és két szemű.

Egyed. A tudományok martalékja vagyok : a sok ülésben szemem be, hátam kinőtt.

Villányi. Hm ! hm ! soha sem hallottam, hogy az ülésben az ember megvakuljon.

Egyed. Igen, ülés mellett a sok olvasás, éjjelezés — különben is lepkecerővel bírok.

Villányi. Örvendek édes öcsém ! most vagyok tökéletesen megelégedve, mert leányaimnak örökké ily férjeket óhajtottam s ím, megadá az ég.

Egyed (megijedve). Hogyhogy ?

Lajos. Mi okból ?

Villányi. Nem tudjátok édes fiaim ? örüljeteek tehát ! mátkáitok szinte ily nyomorékok —

Lajos (elfeledve magát). Ej lánczos teke ! megjártuk.

Villányi. Mit mondott fiam uram ?

Lajos. Sőhajtoztam.

Villányi. Higyjék el, jobban összeillő párokat képzelni sem lehet ; kapitány uram mátkája szinte sánta, Egyed öcsémé szinte púpos és vak.

Egyed. Oh valóban örülök — igen átkozott szerencse !

Villányi. Ti bizonyosan példái lesztek a jó házasságnak — de az öröm között szinte elfelejtém leányaimat elétek vezetni, pedig tudom szinte reszkettek érettök ! (El.)

Lajos. Ne neked! görbe, vak, sánta, púpos, most házasodjál!

Egyed. Azért olyan jók, minden ember szalad tőlök.

Lajos. Inkább ágyú elébe állok mint az oltárhoz — ha én egyet lépek, ő mindég ugrik melletttem — Én szököm!

Egyed. Megállj Lajos! még van reményem, mert az asszony bár mi rút, még is a legszebb férfúra tart számot — tán még kosarat adnak.

Lajos. Ilyen örökség az embert örökké boldondá tehetné — Suttogást hallok! jönnek már —

Egyed. Valóban jönnek. Most szív! válj kövé.

Villányi (jó leányaival).

Villányi. Kedves fiaim! itt hozom leányaimat!

Póli. Hahaha! minden jó lélek az istent dicséri!

Egyed. Hála isten! már kinevet; azt véli hogy ő valami szépség.

Lajos. Itt háború volt a szépnem között.

Villányi (Lajoshoz). Líza idősb leányom.

Lajos. Be különösen — igen — csupa öröm vagyok —

Villányi. Hibás szegény, de úgy vélem épen kegyedhez illik, mert egyik rossz lábát mint jó fele-

ség a jó lábával kipótolja, s ha ketten összefogóznak, szinte két ép lábon állnak.

Lajos. Nagy szerencse, sajnálom, hogy eléggé nem magasztalhatom.

Villányi (Egyedhez). Ez Póli leányom! a fekete kendő szól helyettem, hogy egyik szeme bezáródott; de azért összeilletek, mert együtt két jó szemmel birtok, s ha mindenik látó szemét bezárja, bizonyosan boldog lesz frígyetek.

Egyed. Oh nem kétlem, szinte érzem már azt a boldogságot.

Villányi. A mi a púpot illeti, a dombon legjobban áll a kereszt, és ha egymást megölelitek, akkor formátok is tökéletesedik, mint egymedencze két fogóval. — Gyermekek! most megtettem én is a magamét, most végezzetek ti egymás között, és minthogy az őszinte szóváltás sokszor restelli a tanút, kapitány úr e jobb mellék szobában kiadhat szívén. (El.)

Lajos. Én úgy meg vagyok lepette —

Líza. Zavarodásom szól helyettem —

Lajos. Ha tetszik, ballagjunk be. (Elmennek.)

Egyed (egy ideig Pólival tekinteteket vált, félre). Ez lesz a mesterséges replica — nem tudom mint kezdjem —

Póli (félre). Már csak megszólítom. Jó bátyja volt Tóházy úrnak.

Egyed. Oh!

Póli. Ma szép idő van.

Egyed. Ott kinn igen szép.

Póli. Ej Tóházy úr! én gondolnám itt benn is szép idő van.

Egyed. Ha parancsolja a kisasszony.

Póli. Az idő mindig szép, míg az ember él —

Egyed. Az igaz, de az ember nem mindig szép — magamról tudom, jaj —

Póli. Én úgy vélem, minden alakban rejtezik valami szép, mely a vizsgáló figyelmét magára vonhatja, habár nem kedvez is az első tekintetnek.

Egyed. Hahaha! így hát a szép nevet én is magamra vehetném — pedig oh —

Póli. Mért nem? lélek a szépség mértéke. Tesszem, szép-e a redős homlok?

Egyed. Legalább nem tartják annak.

Póli. De ha oly gondolatot szül, mely neki örök életet ad, a romlandó testi kellem porrá lesz annak fenségénél.

Egyed. Így csak férfi ítélhet, kinek léte hosszú eszméletek czélja; a szépnem csak érzékeitől vonzatra, a külsőn csügg; ha csodálja is a lelket, szeretni nem képes, és jaj annak, a ki forró szerelem helyett hideg csodálatot nyer! Az ön sugarában fagy meg.

Póli. A hol az asszonyi szív csodál, ott szeret is. Én a világot csak keveset ismerem, de úgy vélem, csak a lélek sugarán ifjúlhat meg a világ mint az ember, s nem hihetem, hogy a szerelem mint az ember isteni része, csak a sötétet keresné.

Egyed. Mért épen a sötétet azért?

Póli. Én lélek nélkül nem ismerek világosságot.

Egyed. Ha szabad, magamról veszek példát : mily leány szerethetne engem ha bár oly kellemmel birnék, mely a természet titkait meglesné, a nap foltjait s a tenger mélységét megfutná —

Póli. Én szép lelket hasonló szív nélkül nem képzelek.

Egyed. S ha együtt volna is — külsőm —

Póli. Ha akkor nem nyer szerelmet, jele hogy oly helyen keresett azt, a hol az igazán soha sem vett lakhelyet magának — a tiszta szív büszke lenne szerény árnyék gyanánt járhatni a nappal —

Egyed (félre). Lelkemre mondom, ez a leány tetszetős kezd lenni. (Pólihoz.) És a kisasszony képes volna azt tenni?

Póli. Uraságod az a nap?

Egyed. Követem! én csak külsőmet említém, lelkem csak annyira hat, hogy a szép érzést elismeri.

Póli. Ez az én feleletem is! a mi a külsőmet

illeti, az az egy jó van bennem, hogy fél szemmel is eleget látok.

Egyed. A mi e fél szemet illeti, az még száznak is adhatna kellemet.

Póli. Kérem Tóházy urat, a sok szóban fájni fog melle.

Egyed. Kérem, kedves körében inkább üdülni érzem azt — ha soká e szembe néznék, tán még hátam is eloszlanék.

Póli. Kár volna érte, ily kis eredetiség sokszor jól áll az embernek. Én bajjal válnám meg tőle, tudván: a ki szerelmét ajánlaná, bizonyosan belsőmért cselekedné.

Egyed. Kétségkívül — én magam is — és hogy egyenest szóljak, tudja édes kisasszony, mely környülmény vezérelt ide?

Póli. Igen is tudom; bátyja jóakaró szomszédunk, különösen hajlott házunkhoz —

Egyed. És nem ok nélkül, ebből látom, mily nagy emberismerő lehetett.

Póli. A mit az ember kedvel, azt ismerni is véli.

Egyed. Mondja meg édes kisasszony, ha már így állunk —

Póli. Én semmit sem szólok, dolgunk iránt legalább tíz esztendeig kell még gondolkodnom.

Egyed. Az istenért! szörnyű idő az, a türelem is elfárad mellette.

Póli. És Tóházy úrnak is adok időt a gondolkodásra, azért ajánlom magamat. (El.)

Egyed. Akár ki mit mond, ez derék leány. Valóban szinte megfogott.

Lajos (jö).

Lajos. Öcsém! az az én mankós mátkám, hidd el nekem, tetszik; oly szép tulajdonokat fejtett ki, hogy egészen elbájolt.

Egyed. Úgy jártam én is.

Lajos. S ha leül, hidd el szép is; ha sánta nem volna, azt vélném: a kedves ismeretlen.

Egyed. Épen úgy vagyok én is; s ha az enyémet az ember elül megnézi, épen nem rút, s azzal a fél szemmel is oly kellemesen tud villogni — Lajos! mit gondolsz, a jószág, az osztály —

Lajos. Vegyük el őket — ki tudja látjuk-e valaha az ismeretlen tündéreket?

Egyed. Úgy sem szerettek igazán bennünket, különben nem titkolták volna úgy lakásokat — vegyük el őket — az idő külsőjökhöz szoktat.

Lajos. A mankót elfelejteti. Én megkérem.

Egyed. Én is.

Domonkos (jö).

Domonkos. De már unatkozom oda benn —

Lajos. Hej! nekünk számvetésünk van egymással; mért nem mondta meg, milyenek ezek a leányok?

Egyed. Lajos, ráérsz pattogni? inkább menjen Domonkos, és kérje hozzánk Villányi urat.

Domonkos. Hát lesz menyekző?

Egyed. Menyekző és osztály.

Domonkos. Örülök és szaladok. (El.)

Lajos. Hahaha! feleség és pedig santa — de még is szebb, mint a tied.

Egyed. Az enyémnek hagyj békét, mert ha nem szebb is, legalább könnyebben mozog.

Villányi jő Lizával és Póllival.

Villányi. Mi kívánságok, édes uraim? Ha leányaimat illeti, itt szóljanak maguk.

Lajos. Én fontolóra vetvén szerencsémét, úgy találom, hogy nem a testamentom miatt, hanem saját szívem sugallatából is egyedül Liza kisasszonnyal boldogulhatok, azért atyai áldását kérem.

Villányi. Felelj Liza!

Liza. Ah Tóházy úr! két csonka együtt.

Lajos. Kérem ne tovább! mindjárt újlag udvarolni fogok. (El.)

Egyed. Engem is szívem Póli kisasszonyhoz vonzott, azért — szép kezét kérem.

Póli. Mit gondol Tóházy úr! ily két alak együtt, csak köz mulatságnak szolgálnánk.

Egyed. Kérem alázatosan én arról mindjárt teszek. (El.)

Póli. Hahaha! most jönnek a változások.

Liza. Most az önszeretet s öntetszés áll elő.

Póli. És meg lesznek csalatva.

Lajos (visszajő).

Lajos. Édes kisasszony, mivel két sánta össze nem illik, ím egyenes tésttel és ép lélekkel újítom meg kérésemet.

Egyed (jő).

Egyed. Én is két szemmel s épen lépek fel, s őszinte előbbi kérésemet ismételem.

Villányi. Különös! az urak csak úgy kényőkre játszanak tagjaikkal; mi okból léptek így házamba? tréfából? azt nem hiszem, mert az út hosszú, a dolog fontosabb, mint hogy ily játékkal fogtak volna ahhoz — választ kérek!

Lajos. Igen! — nem épen enyelgés — csak más — (titkon Egyedhez) Szólj ügyvéd, te sokszor hivatalból hazudsz, tedd azt most szükségből.

Egyed. Igen! mi csak a kisasszonyokat akaránk ily alakokban megismerni — oh ez igen bocsánandó.

Villányi. Különös mód — azonban leányaim itt a bírák — szólj Líza!

Líza. Úgy látszik az urak csúfot űztek szomorú állapotunkkal, az én válaszom — kosár. (El.)

Póli. Mily szerencsét lehet attól várni, ki így gúnyolja a szerencsétlenséget, azért én mint ifjabb, néném példáját követem — szinte kosár válaszom. (El.)

Villányi. Sajnálom! de leányaimat kényszeríteni nem fogom — de semmi! azért jó barátok maradunk. (El.)

Lajos. Őcsém!

Egyed. Bátyám!

Lajos. Hallottad?

Egyed. Fülem most is cseng bele.

Lajos. Ördög, pokol! tudod-e, hogy ez megbántás?

Egyed. Nem látod mily szörnyen boszankodom?

Lajos. Nekem kosarat! s ily sötét angyaltól — ezer mennykő! minden lépésre igent bízczent fejével s nekem azt mondja: nem.

Egyed. Olyan remek rútságtól ezt a szégyent! Én csak miattad haragszom! ilyen embert megvetni mint te — egy új mars a világban — szörnyűség!

Lajos. Oly derék fival mint te úgy bánni — az a felfordított mozsár.

Egyed. Mit tegyünk? ha búsulunk, még ki-nevetnek.

Lajos. Boszúljuk meg magunkat — de asz-szonyok!

Egyed. Oh mi szerencsétlen kérők!

Lajos. De úgy van, mikor az ember rossz tanácsot követ. Őcsém, ennek te vagy az oka.

Egyed. Mért nem gondoltál jobbat — a kosár után könnyű okoskodni.

Lajos. Vess nyakokba valami pert.

Egyed. Később nem mondom, de most hevenyében hol vegyem?

Lajos. Domonkos mind ennek az oka.

Egyed. Ha szólt volna, máshoz fogunk —

Lajos. Osztály után elűzzük.

Egyed. El! el!

Domonkos (jö).

Domonkos. Nos úrfiak! mikor lesz a menyekző? hahaha! a tisztos lengyelt magam is eljárom.

Lajos. Még táncolni akar! kedvem volna jól

megugratni, hogy mint magyar igazán sírva tánczolna.

Egyed. Maga csalárd ember!

Domonkos. Kérem alázatosan, mi baj!

Lajos. Csak fél szóval mondta volna —

Domonkos. A kisasszonyok igazi kincsek, és oly hívek kedveseikhez —

Egyed. Kedveseikhez? hát így vagyunk! hahaha! azok lehetnek ám derék fráterek.

Lajos. Szálkardra hívom őket, a kosár emlékére egyiknek fülét, másiknak orrát vágom le.

Egyed. Domonkos! maga velök egy húron pendül, azért osztály után búcsuzunk egymástól.

Lajos. Magyarán szólván, az úr tovább kereshet szerencsét.

Domonkos (írást vesz elő s olvas). „Septimo: Domonkos hív szolgám mostani fizetését és lakását holtig megtartja, s intem öcséimet, hogy őt becsüljék, s ön hasznokért tanácsát kövessék.“

Lajos. Ez a mi örökségünk úgy tele van ponttal, hogy végre nekünk csak a híre marad.

Egyed. Ha nyakunkra maradt, azt kívánjuk, tüstént adjon tanácsot.

Domonkos. Házasodjanak meg az úrfiak és gazdálkodjanak.

Egyed. Ez gúny és nem tanács; hogy mer ily időben a házasságról szólni?

Lajos. Én minden tanácsot megtiltok. Ha az ember megütközik, saját fejével tegye, érti?

Villányi (jő).

Villányi. Mi baj édes öcsém? oly tűzben vagytok.

Lajos. Én magamra boszankodom.

Egyed. Én az egész világra.

Villányi. Csak legyetek vigak! épen most érkezett két leány, leányaaim barátnéi, azokat rendeltem ide vigasztalástokra.

Egyed. Én szívem dolgában már allegálni sem merek.

Lajos. Magam is elvesztém a kengyelt.

Villányi. Itt vannak.

Liza és Póli (jönnek ép alakkal).

Villányi. Itt vannak az urak, mulassátok magatokat.

Lajos. Mit látok? Máli kisasszony!

Egyed. Mily váratlan szerencse hoz itt össze Nesszi kisasszonynyal!

Liza. Örülök kapitány úr, hogy friss egészségben láthatom.

Póli. Mily történet hozta e tájra Tóházy urat?

Egyed. Engem —

Lajos (félre). Szépen vagyunk, ha megtudják sorsunkat.

Egyed. Igen, a történet — egy örökség —

Póli. Örökség! oh ez a szó szépen hangzik.

Egyed. Igen igen, de mindennek van bal oldala, én —

Póli. Mi zavarja Tóházy urat?

Egyed. Semmi, csak az öröm kábít el.

Liza. Kapitány úr oly csendes — taval, úgy rémlett, vidámabb vala.

Lajos. Taval, emlékezem, taval igen boldog voltam — most is —

Villányi. Édes gyermekeim ne csodálkozzatok, hogy ezek az urak oly habzók, ők —

Lajos (félre). Ez most elárúl. (Villányihoz) Kedves úr! ne menjünk a kertbe?

Villányi. Majd alkonyatkor — tehát ezen urak —

Egyed. Villányi úr, mi most a testamentom szerint leányainak tízezer forinttal tartozunk —

Villányi. Úgy van, de arra lesz időnk — tehát ezen urak —

Lajos. Villányi úr! sok történik az életben, mi legjobb ha feledékenységgel végződik.

Villányi. Igaz, kapitány úr — tehát ezen urak leányaimat megkérték.

Liza. Úgy? valóban most áldom sorsomat, hogy taval hitelt nem adtam kapitány úr édes szavainak.

Lajos. Kérem szeretettel, én most is az vagyok, csak szerencsétlenség —

Póli. Oh szép álmaim! oda szívem.

Egyed. Édes kisasszony! én pirúlva állok, de a kénytelenség — s egy bátyám —

Póli. Hitetlen! el szememből.

Egyed. Épen e szem volt az oka, mert egyben is mint ha ezt láttam volna.

Lajos. Engem is hasonlatosság kapott el, s bár ez kellemesb hang, s az alak egyenes, még is esküdni merek, hogy a kisasszony igen hasonlít Villányi úr idősb leányához.

Egyed. Ennélfogva inkább hű szerelmünket jelentők.

Domonkos. Hahaha!

Egyed. Pogány! még nevet?

Villányi. Most vége a tréfának! Fiaim! nyisátok fel szemeiteket!

Liza (elébe sántít Lajosnak). Lajos!

Póli. Én is letettem haragomat. Egyed hamis ügyvéd!

Lajos. Ezek a kisasszonyok —

Villányi. Leányaim!

Egyed. És Nesszi —

Póli. Akkor úgy hívtak —

Villányi. Édes gyermekeim! ti álnév alatt szerettétek egymást, csonkán is vonzottatok egymáshoz, azért most tartsunk lakodalmat!

Egyed. De az a játék —

Póli. Csak viszonzás volt, és büntetés a hamisságért.

Domonkos. Nekem is volt benne részem —
nos, búcsuzunk egymástól?

Lajos }
Egyed } (egyszerre). Soha!

(A kárpit lefordúl.)

CSALÓDÁSOK.

VIGJÁTEK NÉGY FELVONÁSBAN.

(1828.)

SZEMÉLYEK.

Gróf Elemir.

Báró Kényesi.

Köröndy Lina, fiatal özvegy.

Lömbai, urodalmi inspector.

Elek, ennek fia, hadnagy.

Lidi, rokona.

Lucza kisasszony.

Mokány, földesúr.

Vilma, Lina társalkodója.

Tamás, urodalmi kertész.

Antal, Elemir inasa.

Péter, Lina inasa.

A dolog történik Elemir s Lina közös jószágán.

ELSŐ FELVONÁS.

Kert.

Lombai, Mokány.

Lombai. Jól teszed barátom, ha megházasodol, a szabad életnek is vannak lánczai, kivált ha előregszik az ember.

Mokány. Az örökös dinom dánom is utóbb csak bánomná lesz. Taval télen úgy elunatkoztam, hogy az öreg gazdasszonyomnak kellett előttem csevegnie; aztán a familiára is kell ügyelnem, úgy is vakarcs vagyok — aztán házi becsület is kell.

Lombai. Okosan! én szeretem, ha a szívek úgy össze-visszafonódnak. Tudom, uraságaim is nem sokára összekelnek.

Mokány. Úgy?

Lombai. Össze is illenek ám. Az özvegy még férje éltekor ismerte a grófot; az öreg Köröndy meghalván, ezen reá maradt fél urodalmat commasszálta a gróffal, és együtt költöztek a városba; azóta én vagyok itt az úr.

Mokány. Ugyan soká halasztják a menyekzöt, hisz az öreg Köröndy tanácsos már két eszten-deje, hogy meghalt.

Lombai. Tudja mit gondolnak, de hogy szeretik egymást, az oly bizonyos, mint hogy Lidi téged szeret. Barátom! nem azért mondom, hogy én neveltem, de a leány jó, fürge, eszes, és, hidd el, szeret.

Mokány. Mint van hát a manóba, hogymióta célomat tudja, olyan rendes; előbb csak enyelgett velem, de most ha rá kacsintok, elfordúl.

Lombai. Tettetés! a leány mindég mást mutat, mást érez. Minap is mondá: az a Mokány valóságos angyal.

Mokány. Angyal! eszem a szívét! már azt ugyan magam sem hiszem, de lássa ha azzá tesz.

Lombai. Plánumom szerint jövő héten kézfogást tartunk, két hónap múlva esküszünk, s te feleséget kapsz, de olyant — azonban hadd dicsérje maga magát.

Mokány. Jobb is lesz, mert neked úgy se hiszek.

Lombai. Csak a jegyajándék iránt végezzünk előre; légy derék úriember, írj neki olyan summát, hogy magam is elhűljek bele.

Mokány. Ej te macskapára! hát te húgodra is alkudni akarsz, mint a zsidó a gyapjura? abból semmi sem lesz; ha megbecsül, mindenem övé — különben isten hozzád kapufa! Aztán, tőle szeretném ám én azt hallani: eljő-e hozzám?

Lombai. Épen itt jó. Hej Lidi! Lidi!

Lidi (jő).

Lidi. Mit parancsol édes bácsikám?

Lombai. Szólj igazat, mondd, a mit én akarok.

Mokány. Kis lelkem, nem csuklott? épen magát rostáltuk. Hallja csak, ez a bátyja azt mondta, hogy engem szeret, igaz?

Lombai. Nézz fel kis húgom, a fű nem kérő — (titkosan) mondj igent, mert jaj lesz — (ismét lágyan) úgy-e szereted ezt a jó urat?

Lidi. Igen! úgy úgy —

Mokány. Úgy, amúgy — ne neked! elsülyedt a szekér.

Lombai. Hát több kell még, te boldog vőlegény? nem látod hogy meg van lepve? Lidi, szólj!

Lidi. Mit szóljak, édes bátyám?

Mokány. Rövid emlékezete van galambom. Ha szerelme sem hosszabb, fogjunk kezét és menjünk szét.

Lidi. Én szeretem mint felebarátomat, igen, úgy —

Lombai. Hallod Mokány! az annyit tesz: feled akar lenni, te meg az ő fele; a barátság ráadás.

Mokány. Úgy értetted?

Lidi. Bátyám értette úgy, én nem szoktam oly mélyen gondolkodni — én minden embert szeretek.

Mokány. Azt kikérném, ha feleségem lenne. No csak ne süsse le szemét, majd megegyezünk.

Lidi. Ugy is dolgom van most. (Elszalad.)

Lombai. Mit mondasz?

Mokány. Te sokat látsz, én meg semmit; ennek a következése ismét semmi.

Lombai. Eh! te nem ismered az embert, csak bízd reám a dolgot. De szó a mi szó, a jegypénz iránt értekezzünk, ily szép és jó leányért kár volna fösvénykedni. (El Mokánynyal.)

Lidi (jö).

Lidi. Elmentek! Én agyon sírnám magamat, ha ez nem volna pusztá feltétel bátyámtól. Huh! ez a vad ember lenne enyém? inkább — isten bocsáj! majd klastromot szalasztottam ki.

Elek (jö).

Elek. Lidi! kedves édes Lidim!

Lidi. Én szomorú vagyok, atyád igen rám ijesztett —

Elek. Mokánynyal? ne búsulj! semmi sem lesz abból; tudod az öreg úr mindég tele van plánummal, s egyet se végez. Ő akarja ne szeressük egymást, nekem pedig lehetetlen szót fogadnom.

Lidi. Én meg egy hajszállal sem vagyok jobb náladnál.

Elek. Keményen megtiltá együtt létünket.

Lidi. Én pedig száz ember közt is egyedül veled vagyok.

Elek. Én pedig el nem hagylak.

Lombai (jő).

Lombai. Megint együtt vagytok? ej szedte vette gyermekei! mit parancsoltam? tüstént el egymástól! Lidi! te menyasszony vagy s vége — most menj! (Lidi el.) Halld Elek! a te szívedhez nagy szólásom van, te Lidit szereted, de én haragszom.

Elek. Szeretem mint kedves testvéremet.

Lombai. A testvéri szeretetnek nem szükség összebujkálni, sugdozni, egymásra bámulni, oly melegen, oly tüzesen — Én mondom neked, vedd ki fejedből.

Elek. Mind jó lenne, csak kivethetném a szívből is.

Lombai. Hagyj békét a szívnek, én nem szenvedhetem azt a szívkiáltást.

Elek. Én nem bántanám, csak ő hagyna békét. Aztán, édes atyám! miért akarja szerencsétlenné tenni azt a szegény Lidit?

Lombai. Gazdag nősző és szerencsétlenség? lásd mily keveset ismered a világot. Te Luczánál maradj.

Elek. Jaj nekem!

Lombai. Mid fáj édes fiam?

Elek. Megbetegszem ha Luczára gondolok is.

Lombai. Meggyógyúlsz, ha jószágát megismered.

Elek. Agyon beszélne.

Lombai. Életre hoz aranya.

Elek. Anyám lehetne.

Lombai. Annál jobb, nem kell féltened. Édes fiam! most hallgass, mert én úgy akarom. Ha tovább élsz, meglátod hogy a gazdag redő jobb a szegény síma képnél. Én gyűlölök minden érzelgést; azonfelül írtam is már Luczának, hogy eljövök háztűz-nézni.

Elek. Ha meg kell lenni, nem tehetek róla, de időt csak enged édes atyám gondolkodásra.

Lombai. Mennyit?

Elek. Legalább harmincz esztendőt. (EL.)

Lombai. Ej gonosz fiú! ugyan rám ütött. Én is, míg fiatal voltam, a szél hátán jártam házasodni, de most egy okos plánum! oh az mindent felülmúl.

Antal (jő).

Antal. Inspector úr!

Lombai. Honnan Antal?

Antal. A városból jöttünk, én és uram!

Lombai. A gróf! és mennydörgettét! honnan e meglepés?

Antal. Mi haragosan jöttünk.

Lombai. Ha te haragszol nem bánom, de szólj röviden: mi hozta a grófot? itt marad?

Antal. Tegnapelőtt nagy mérgesen hazajött, néhányat sóhajtott, leült, irt s engem az asszony-ság-hoz küldött, ki szinte komoran nézett a levélre;

tegnap felültünk, s ma itt vagyunk. Tessék a grófhoz menni.

Lombai. Mindjárt! mindjárt! de Antal, mondd meg csak, összezendültek az uraságok? mért, mikor és hogyan?

Antal. Azt susogták, hogy az asszonyság naponként jobban megízlelte a városi mulatságot, az én uram meg naponként inkább elvonatkozik. Én úgy vélem, keményen összezendültek s elváltak.

Lombai. Értem, értem! olyan kis szakadás; semmi semmi! tehát megyek — Te Antal, az asszonyság semmit sem üzent?

Antal. Semmit, de láttam, az ő házánál is nagy volt a zűrzavar.

Lombai. Hm! hm! míg a dolgot pontig kitanulom, neutralis maradok. Jer a grófhoz. (El Antallal.)

Lidi (jö).

Lidi. Ugyan okosan tette a gróf, hogy eljött, legalább bátyám el lesz foglalva, s nem vesződik velünk. Ah istenem! (szívére mutat) ez a picziny jószág mennyi galibát okoz, mennélinkább nyugtatom, annál inkább háborog; kivált Eleknél úgy fészkelődik, mint a csintalan gyermek, ha a tanulást megúnta. Elekkel sem szabad szólnom — jól van, virágokat szedek, szobájába teszem s azok által beszélek vele. (El.)

Lombai jő Elemirrel.

Lombai. Nagyon örülök nagyságos uram!
Rég nem volt már szerencsénk!

Elemir. Ezentúl többet mulatok itt.

Lombai. Az asszonyosság egészséges?

Elemir. Igen, úgy hiszem.

Lombai. Tán eljön s udvarunk is zajosb lesz?

Elemir. Nem tudom, lehet, zajosabb igen.

Lombai (félre). Fergeteg, háború, szaladás.
(Elemirhez) Tán a javításokat méltóztatik meg szemlélni, oh mi nem valánk restek; azonkívül sok gazdaságbeli plánum várja nagyságodat: teszem —

Elemir. Majd máskor, még ráérünk, fejem most egyéb dolgokkal van tele. Szállásom rendén van?

Lombai. Minden, minden!

Elemir. Igen jól van, én itt szinte könnyűnek, szabadnak érzem magamat, itt olvasom a természet szentírását, mely nyugalomra tanít.

Lombai. Szentírást? úgy? tán eszmélkedni akar nagysád — én nem alkalmatlankodom, úgy is vendégem érkezett.

Elemir. Vendége?

Lombai. Mokány egyik szomszéd földesúr.

Elemir. Nem emlékezem reá.

Lombai. Ő többször beköszönt hozzám, vagy is leányomhoz.

Elemir. Tehát leánya is van? azt nem is tudtam.

Lombai. Csak nevelt leányom, különben távol rokonom, még boldogult feleségem vette örökbe. Mikor nagysád itt volt, még nem tűnt szembe, csak most serdült fel.

Elemir. És Mokány úr a szerencsés imádó?

Lombai. A mint az ember veszi; ha meg lesznek kötve, majd összeillenek.

Elemir. És szeretik egymást? Vigyázzon az úr! kétes örvény az emberi szív, soká kell az észnek búvárkodnia, míg azt kitanulhatja. A szerelem sokszor csak buborék, s a hiúság színezi — én mondom az úrnak: ritka érzés való.

Lombai. Házamban minden érzésnek eszem után kell indulni. Mokány úrnak szép birtoka van, hugomnak egyedül helyes képe.

Elemir. Ismertessen meg Mokány úrral, én mélyen szoktam az emberbe nézni, s lelkem sugallatin ritkán csalódom.

Lombai. Oh nem kétlem. (Elmentében) Ez elbízta magát szemében, meglássuk, kié jobb. (El.)

Elemir. Derék őszinte ember! — Valljon mit szól Lina gyors eltökéletemhez. Tán magába tér s lemond a zajos életről. Így kellett tennem, megmutatnom erőmet, mely nem hágy magával gyermekbábként játszani. Oh Lina! Lina! be más valál, míg a nagy világ tömjéne el nem kábított.

Lidi (jő).

Lidi (utána Tamás dörögve). Csak ne dörögjön kend Tamás.

Tamás. Azért is lármázok, és bevádolom inspector uramnak.

Elemir. E lesz a leány. Nem elragadó szépség ugyan, de kellemes.

Lidi. Menjen kend Tamás!

Tamás. Nem! sok a mi sok.

Lidi. A gróf! — Tamás, édes Tamásom, anyagi Tamásom, távozzék kend, adok borraivalót.

Tamás. Hát mit ád a kisasszony?

Elemir. Minő vita ez? mi baj?

Tamás. Az úrnak semmi köze hozzá.

Lidi. Tamás! mit beszél kend? ő nagysága a gróf.

Tamás. Megkövetem szépen! alig látok boszúságomban.

Lidi. Örvendek, nagyságos uram, hogy tisztelhetem; én Lidi vagyok, az inspector húga.

Elemir. S ismer engem szép Lidi?

Lidi. Igen is, van szerencsém; midőn nagyságod utólszor itt volt, még kicsiny voltam s csak messziről néztem —

Elemir. S mi baja volt az öreggel?

Tamás. Lássa nagyságos uram, ez a kisasszony minden virágimat letépi, ni a szegfűt, violát — s a mit le nem tör, azt letiporja.

Elemir. Ily gyöngéd nyomok nem ölhetik el a virágokat.

Tamás. Dehogy nem! elcsüggednek biz azok.

Elemir. És szabad tudnom, mit akar annyi virággal?

Lidi. Ah gróf úr!

Elemir. Tán Mokány úrnak szánta? most mondá bátyja —

Lidi. Oh annak csak dohányfüst kell; én szebb célra szántam, — de —

Elemir. Még titok?

Lidi (félre). Már nem tehetek róla, hazudnom kell. (Elemirhez.) Ha megmondom: majd együgyűnek tart nagysád — én — én (félre) ah istenem mit is mondjak —

Elemir. Minő zavar? mitől tart, ha szép célra szánta?

Lidi. Én nagysád szobáit akartam édes illattal tölteni — engedelmet kérek —

Elemir. Valóban — édes jó Lidim! első ismeretségünket mindjárt kedves testvéreivel akará fűszerezni — vegye hálámat szíves figyelmeért. Tamás! kend többé ne merészelje így megtámadni a kisasszonyt, az is tudtára legyen, hogy ezentúl minden virágimat a kisasszony tetszésére bízom. Elmehet kend.

Tamás. De kár —

Elemir. El, mondom! kend durva mogorva ember!

Tamás (elmentiben). Bárcsak mérget szívná illat helyett; még rám támadnak. (El.)

Lidi. Ezerszer bocsánatot kérek nagyságos uram, ha miattam bosszankodott.

Elemir. Oh épen nem, csak tiszteltetni kívánom jó szívét.

Lidi. Most elhiszem, hogy a lélek tulajdona szemben lakik; nagysád oly kegyes.

Elemir. Örülök ha jót gondol felőlem, én is azt hiszem, hogy előttem egy jó tiszta lélek áll.

Lidi. Oh nem vagyok én jó, gróf úr! lássa, bátyám mindig perel velem s csintalannak nevez, kivált ha Mokány úron valami csínytetek; de csak akkor ha incselkedik — Oh hamis ember ám az a Mokány! akkor néz az égre ha iszik — úgy bizony!

Elemir (félre). Oh égi ártatlanság!

Lidi. Bátyám mindig azt javasolja: szeressem azt a Mokányt — azt mondja, a szegény leánynak szíve se legyen — nekem pedig van ám egy — de mit is csevegek, ily úr előtt —

Elemir. Szóljon bátran! magam sem tudom, mint óhajtom úgy bizodalmát — részvétem gyorsabb mint a szokás lassú lépése.

Lidi. Résztét! mily édesen hangzik e szó. (Félre.) Ezt meg kell nyernem, tán segíthet ügyemen.

Elemir. A szót tett is kövesse — itt jó bátyja.

Lidi. Ajánlom magamat.

Lombai, Mokány, Elek (jönek).

Lombai (Lidihez). Hollá, forgószél, hová? itt maradsz.

Mokány. Eszem a szívit, hogyan ugrál, mint a mókus.

Lombai. Szerencsém van Mokány urat praesentálni.

Elemir. Hallja Lombai! nem szokásom a hízelkedés, de meg kell vallanom, növendéke becsületére válik.

Lombai. Alázatos szolgája. Ím Mokány úr!

Mokány. Engem úgy se! már derekam is fáj a sok hajladozástól — isten hozta a gróf urat.

Elemir. Igen örülök.

Lombai. Fiamat már tetszik ismerni.

Elemir. Már a városban találkozánk.

Elek. Köröndy asszonyságnál.

Elemir. Igen igen. — E körben vidám órákat reménylek. Nemes szomszédimat is felkeresem, úgy hiszem, jó barátságban élünk.

Mokány. Jól teszi, gróf úr! ha itt marad; szebb élet is van itt mint a városi hegyes köveken. Ott az embert az a sok jött ment suhancz csak úgy komázza: itt egész kis király, ha van valamije.

Elemir. S azt is lel, a mit zajgó palotákban hasztalan keres.

Mokány. Szép juhokat —

Elemir. Ártatlanságot, őszinteséget, az üres
órákat —

Mokány. Vadászattal töltjük, rókákra men-
jünk a nyíresbe, vagy jó paripán a nyúlakat haj-
hászszuk —

Elemir. Kérem! én könyveket értettem.

Mokány. Azokkal nem sokat vesződöm, apám
se olvasott, még is tekintetes úr volt. (Kívül muzsika
hallatik.)

Elemir. Kit illet ez?

Lombai. Az új polgárok. Tán nagysád érkez-
tét hallák s a faluvégről ide siettek üdvözlésére.

Mokány. Mit beszélsz? én rendeltem őket ide
— Csicsó az — van-e gróf urnak nótája?

Elemir. Nem tudnám — azonban, csak tessék
múlatozni. (Félre Lombaihoz.) Barátom Lombai! kelle-
mes hűgát ily embernek fel ne áldozza — ennél jobb
szerencsét érdemel.

Lombai (magában elfeledve). Megfogta biz ezt
ejnye szedte vedte! be jó lenne —

Elemir. Mit mond az úr? mi lenne jó?

Lombai. Semmi! vagy nem igen jó lenne, azaz
bölcse szolt nagysád.

Elemir. Szép Lidi, szabad bekisélnem? örömet
látnám mint ékesgeti fel szobámat.

Lidi. Kérem nagyságodat, ily csekélység szót
sem érdemel.

Elemir. Sőt inkább, ily csekélységek fűszere-
zik az életet — ha tetszik — (elvezeti Lidit).

Lombai (tüzesen fel s alá jár). Ki hitte volna! új plánum nyilik előttem, új világ —

... Mokány (Lombaihoz). Pajtás! ez a te grófod feszes uri ember.

Lombai. Nem bánom, ha kőből van is, csak —

Mokány. Szárcsavérű biz ő, nótája sincs.

Lombai. Nem bánom, ha vére nincs is.

Mokány. Te megint a plánum országában jársz — Hej Csicsó! huzd rá nótámat! Hejje Rózsám! hujja Rózsám! egy csókot adj, csiklandik szám! (El.)

Elek. Édes atyám, mivel ékesíti fel Lidi a gróf szobáját?

Lombai. Nem bánom akármivel; maga legszebb ékesség.

Elek. Maga parancsolta neki?

Lombai. Azzal te ne gondolj, tied Lucza s punctum.

Elek. Ott kérdő jel van és nem punctum. (El.)

Lombai. Csekélység, fűszerszám, Lidi más szerencsét érdemelt — haha! már bizonyos: Lidi megtetszett neki. Ő most összezendült kedvesével, ilyenkor az ember boszuságból is mást szeret — úgy van — most csak lassan, okosan induljunk, s plánumom el nem dőlhet. (El.)

(A kárpit lefordúl.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Kert lugossal.

Lombai, Mokány.

Mokány. Nos mit akarsz te eleven szerencse-fazék?

Lombai. Én most azt akarom megmutatni, hogy barátod vagyok, pedig igaz.

Mokány. Tettel vagy szóval?

Lombai. A szó vezet tetterre, a tett boldogságra et cetera! lásd, hugomat nem adom neked, nem illik hozzád.

Mokány. Ej te czinegetajta, miért nem? hisz magad ajánlottad.

Lombai. Mind igaz, de a leány nem szeret, az még türhető; hanem elgondoltam, a leány hozzád képest csakugyan fiatal.

Mokány. Nem is kell nekem olyan nyámmogó dajna, ki hébehóba egyet lép, és kétszer nyög.

Lombai. Tamás vagyok benne, fog-e boldogítani; igen sajnálom, mert szeretlek — persze ha Lidi az én szememmel nézne —

Mokány. S mind ez csak most jutott eszedbe?

Lombai. Az ember minden áldott nap tanul.

Lásd neked élemedett leány kellene, ki a fejkötőért sokat eltűrne, mert egy az: te már elrugtad az ifjúságot; más az, köztünk szólván nagy bolond vagy.

Mokány. E pontban összeillünk.

Lombai. A leány pedig fiatal, hm! kétes játék — sok példát tudok: a fiatalság lepkeszárnyu; szomorú, de úgy van.

Mokány. Mondasz valamit — magam is tanakodtam már, s nem is verem falba fejemet, ha semmi sem lesz a dologból.

Lombai. Hanem egyet mondok. Köröndy asszonyosság elérkezett, vele jött Vilma társalkodója, szegény, de jó házból való; azon kívül híres gazdasszony; nem olyan szép ugyan, hogy processiót vonna maga után, hanem mégis szép; én azt tanácslom, nyulj ahhoz — majd elintézem én a dolgot.

Mokány. Megnézzük, aztán szóljunk felőle.

Lombai. Majd én bejelentelek — aztán csi-csomáld fel magadat; tudod, mai időben a szép ruha többet nyom az embernél.

Mokány. Minek a pipere? nekem négyszáz holdam van, nincs rajta sem infrascriptus, sem intabulatio, és olyan szőlöm, hogy hat vármegyében sincs szebb —

Lombai. Tudom, tudom — tégy a mit akarsz, csak annál maradj.

Mokány. De ne légy megint puszta harangláb; ha már házasságba kaptam, rákon nem akarok nyargalni. (El.)

Lombai. Ennek van már keresztje, s Vilma hálából is segíti plánumomat. Az asszonyság is, a mint láttam, örömet van fiam társaságában, s mért ne? a fiú csinos, fürgencz, tüzesen néz! hahaha! feleséges gondolat! Ha ezt keresztülvihetném, én lennék itt az universalis atya.

Lidi (jő).

Lidi. Édes bácsikám! most találkoztam Mokány úrral! hála isten! nem kellünk egymásnak.

Lombai. Úgy-e, te —

Lidi. Bocsásson meg, ha csak egy pillantatig is tudtam kételkedni jó szivéről; bácsi minden örömöm forrása.

Lombai. A forrás tengerré lesz, ha szót fogadsz. Lidi! nem láttad a gróf minő gondolkodó? tudod-e, ha szól is, mindég téged említ — érted mi az?

Lidi. Nem biz én édes bácsim.

Lombai. Megmondom hát én: a gróf téged szeret. Boldog Lidi! édes leányom! én kérlek, parancsolom, forgolódjál a gróf körül; mutasd meg, hogy bármi nagy úrhoz is beillenél, mutasd meg eszedet; ő szinte nyeldekkel szemeivel, hagyd magadat elnyeletni; ha keres, hagyd magadat feltalál-tatni; ha szivéről szól, dőlj reá. — Én mondom neked: hat lovon jársz, azért szedd össze magadat, különben gyalog mégy.

Lidi. Édes bácsi —

Lombai. Szót se! te ismersz, mily keményen

veszem, ha felteszek valamit — állhatatos legyen az ember.

Lidi. Én az vagyok; de bácsi minduntalan változik — előbb Mokány —

Lombai. Mostról van a szó, én úgy akarom s vége. (El.)

Lidi. Megint új zavar. Elekkel sem szólhatok, mindig az asszonyosság körül van. Lássa legalább, hogy én gondolkodom róla. (El.)

Elemir (jö olvasva).

Elemir. „Az igaz szerelem zajtalan mint a valódi erkölcs.“ Bölcsen! Oh Lina! Lina! te csak a világot szereted. (Olvas.) „Mily szegény teremtmény az oly asszony, mely a kívánnattal egyszersmind tiszteletet nem képes ébresztetni.“ Igen bölcsen. Oh Lina! Lina! te zajos hódolatban leléd a tiszteltetést. (A lugosba ül.)

Lidi (jö).

Lidi. Úgy, itt álljon a nyilvános titok. Most Elek nevét e fába vésem s nefelejttsel megkoszorújom, tudom, örömmel akad meg rajta szeme. (Egy fához megy s E betűt vés bele.)

Elemir (a lugosban). Én őt szerettem, emberismeretem is elvakult mellette, mert őt vígnak tartám, de nem könnyelműnek. Mi más az ártatlan Lidi! úgy sejtem, titkon vonzódik hozzám — még nála a szerelem ismeretlen vendég — azért nem is költöm fel.

Lidi. Oh jaj! megmetszettem kezemet! Csak hogy a betű kész, most koszorút reája.

Elemir. Mit hallok! (Kijő a lugosból.) Lidi! mit mivel? kéze vérzik! az istenért!

Lidi (zavartan a betű elé áll). Semmi, gróf úr, véletlen egy száлка sértett meg — oh én szerencsétlen mindég háborgatom nagyságodat.

Elemir. Mutassa kezét, kérem —

Lidi. Semmi — csak méltóztassék olvasni — igen szép könyv lehet — én tüstént távozom.

Elemir. Nem, nem! hadd kössem be kezét. Mért vonakodik annyira? engedje kérem. (A mint kezét fogja, a betű szemébe tűnik.) Mi ez? valóban E betű! Lidi! ezen dologban szúrta meg gyöngéd ujját?

Lidi. Ah nagyságos uram! én — szörnyű meglepés — nem tudom megmondjam-e.

Elemir. A ki ily gyöngéd jelben tud beszélni, annak a szó szükségtelen. Szegény Lidi! értem a néma bájos nyelvet, melyet az ég csak a — (magában). Nem, a szerelmet ki nem ejtem, mert óvnom kell őt az indulattól. (Lidihez.) Igen, így csak az ártatlan beszél.

Lidi. Magam sem tudom mi jutott eszembe — csak játék volt!

Elemir. Értem, félig játék, félig a legmélyebb való.

Lidi. Nekem ez oly kedves betűm, mindenütt szeretném látni — de tán kárt tettem? akkor engedelmet kérek, többé nem cselekszem.

Elemir. Tegye bátran, kedves! minden fáim tetszésére vannak. (Lombai egyik felől, más oldalról Elek jönnek.) Megvallom, igen örvendetes hallanom, hogy nevem első betűje oly kedves.

Elek (magában). Valóban nagy divatba jött az ismeretség!

Lombai (magában). Hahaha! már közelednek.

Elemir. Ezen kendőt sokért nem adnám — maradjon ereklyéje e szép órának —

Lombai. Szép óra! pedig tölem származott.

Elek. Szép óra! tehát így vagyunk?

Elemir. Jőjön, szép Lidi, a forráshoz, a hideg víz igen fog használni — kérem, semmi-mentséget. (Elvezeti Lidit.)

Elek. Úgy! átkozott látvány! a gróf nevének első betűjét említé — itt van —

Lombai. Ott van! hahaha! fiam! láttad? hallottad? ezt előbb megmondhattam volna; Lidi megvallá —

Elek. Mit vallott Lidi? mit?

Lombai. Csak ne nézz olyan mordúl — az igen természetes — a gróf gazdag, tud érezni, Lidinek észet adtam, de neked is telik.

Elek. Oh asszonyi szív! más nap, más imádó. Csak most ismerte meg!

Lombai. Ne bánd fiam! jer szívedhez te szép hadnagy! sírd ki magadat, ha nem szégyenled, aztán figyelmezz rám — jobbat szerzek én.

Elek. Mi jót hallhatok, ha Lidit elvesztém.

Lombai. Fiam! nézz szemembe! derék fi vagy, csak hogy pénzed nincs! Elek! azért is boszúld meg magadat, üss tábornok a szép özvegy körül, s vívd meg mind azon fortélylyal, melylyel ti katonák az asszonyokat rontjátok.

Elek. Hogy tréfálhat most édes atyám, midőn tudja, mi boszant.

Lombai. Úgy jó, az özvegy is boszankodik, indulatban van, ilyenkor legokosabb asszony is gyermek. Vedd körül, vigasztald, hízelkedjél neki, törd el szeszélyeit, s ha rést lelsz, röpjél szívébe; képed jó instantia, ifjúságod beszél helyetted. Fiam! szép fiam! tudod mi az? fél urodalom! he! nem ugrál szíved?

Elek. De hogy gondolhat ilyest édes atyám?

Lombai. Hát mért volnék atyád, ha nem ügyelnék szerencsédre? Nem vagy vérem, ha ellenkezel; az özvegy szép, fiatal — és kész pénz!

Elek. Édes atyám örökké új meg új plánumot kohol, csak engem ne venne tárgyúl s eszközül.

Lombai. Mindenemből kitagadlak, ha akaratom ellen cselekszel. Légy nyugott, majd alattomban én is dolgozom — (Luczát látja jőni). Ezer mennykő! itt jó Lucza — hm! hm! mit mondjak ennek?

Lucza (jő).

Lucza. Kedves szomszéd uram! a tanácsosné mulatságra hívatott, különben is a levél, melyet nem régen írt —

Lombai. Igen igen! (Félre.) Átkozott dolog! — Tessék leülni!

Lucza. Leülni a gyepre! ej ej szomszéd uram, levele engem zavarba ejtett, és maga is szinte félre beszél —

Lombai. Igen, én kívántam, én akartam — hogy van édes kisasszony? úgy-e szép időnk jár? mint foly a gazdaság? sok báránya van már?

Lucza. Tűrhető — de csintalan szomszéd, kit értett levelében?

Lombai. Elek fiam itthon van szabadságon. (Titkon Elekhez.) Ne ijedj meg, ettől felmentelek.

Elek. Örvendek édes kisasszony, hogy egészségben láthatom.

Lucza. Részemről én is, édes hadnagy úr! Hogy felserdült, megizmosodott! alig ismertem volna meg, pedig együtt növekedtünk.

Lombai. Kérem, mi növekedtünk együtt, de semmi, hisz csak atyja vagyok.

Lucza. Én nem foghatom meg inspector urat!

Lombai. Volt már az asszonyságnál? Fiam! vezesd be ezt a szép kisasszonyt, ezt a jó kisasszonyt.

Lucza. Csintalan szomszéd maga!

Elek. Ha tetszik, bekisérem a kisasszonyt.

Lucza. Már voltam nála, elébb úti ruhámtól kell megválnom. Szomszéd uram! összekel-e most Köröndiné a gróffal? Mi ujság van? szóljon.

Lombai. Nem szolgálhatok — ez úti köntös terhére van — fiam vezesd fel ezt a szép kisasszonyt a kastélyba.

Lucza. Hát dolgunk iránt mikor lesz szerencsém?

Lombai. Majd később.

Lucza. Elvárom! Kedves hadnagy úr! legyen vitézem. (El Elekkel.)

Lombai. Ezzel ugyan hirtelenkedtem — már csak valakit találnék ennek is! (El.)

Kényesi jó Elemirrel.

Kényesi. Hát ez volt a hirtelen útnak oka? ily mezei virág vonzott? hahaha! a zúgó forrás, a gömbölyű pásztorné —

Elemir. Magadról ítélsz.

Kényesi. Légy nyugodt! én nem leszek veszedelmes. Szébb czél hozott engem ide, tudod-e hogy holdogúlt kedvesem nekem feltámadt?

Elemir. Sok szerencsét.

Kényesi. A város ligethen találkozám vele, s ő igen nyájasan maga hitt meg ide a falura, több vendég is jön, mint mondá, de irántam különös kegyességét tapasztaltam.

Elemir. Oly hirtelen!

Kényesi. Oh én, mióta megismertem, hódoltam neki. Vigasztald magadat barátom, Lina inkább illik hozzám; mert ő víg, én mulatságos; neki kellemes férj kell, nekem pénz.

Elemir. S már annyira vagytok, hogy ily gondolatok ébredhetnek?

Kényesi. Annyira jövünk — már előbb is tettem volna lépést, csak irántad való barátságom tartóztatott.

Elemir. Én részemről rég felmentettelek volna ily nagylelkűségtől.

Kényesi. Te rendben vagy, könnyen lebegsz az életben, de nekem magammal kell kereskednem, házasodnom kell! különféle tapasztalás értékemet elnyelé s nincs gonoszabb állapot, mint mikor az embert méltóságolják, nagy úrnak hívják, regálist kap, s nincs jövedelme. De most mulatozz jól; baráti üdvözlétemet megtettem, s most egy órát tükrömnek, aztán szerelemnek. (El.)

Elemir. Balgatag én, hogy ily könnyű szívnek hódoltam. Ily embert is magához édesget! Nem! nem! — de mért nem? piperés alak, czifra üres szavak, rab hódolat — s ím fogva az asszony.

Antal (jő).

Antal. Nagyságodat keresem, az asszonyság mulatságot ád — Nagyságod is meg van híva.

Elemir. Jól van. Te Antal, mondd meg az inspectornak, hogy én a kerti házba költözöm a kastélyból — nekem csendesség kell, menj. (Antal el.) Tegnap jött s már egy sereg vendéget gyűjt, csak boszú hozta utánam, de bennem is leljen erőt. (El.)

Lina szobája.

Lina, Vilma.

Lina. Mi jobb a feledékenységnél! Mióta Elemirről nem is gondolkodom, szinte nyugottabb vagyok.

Vilma. Én pedig azt hiszem, hogy az emlékezetnek köszönjük ittlétünket.

Lina. Tán csak nem véled, hogy miatta útaztam ide. A természet oly vidám, szinte jól esik ismét szabadon lennem a szorító várostól. De a hitlenért egy lépést se többé.

Vilma. Te büszke valál kérelmét teljesíteni, ő pedig kevély, mellékes szeretőt játszani.

Lina. Én őt forrón szerettem; de vádolhat-e, ha szíve mellett az ismeretlen világ is vonzott? Klastromból kijövén, szüleim ide, még nagyobb magányba, adtak egy éltés férfi mellé, ki atyám vala inkább mint férjem. Ő volt első, ki e szívet szerelemre birta, s mivel akarátja ellen vig társaságba menék, távozott.

Vilma. Féltékenység a szerelem árnyéka.

Lina. A féltékeny dül fül, de marad; csak hült szív távozik. Egy szó, egy tekintet elég lett volna tisztább derületre; de nem! titkosan illan, mint rabló az ember legdrágább kincsével! Azonban ne véld, hogy érte bánkódnám — oh nem —

Vilma. Te neheztelsz reá, itt pedig újra összeütöközöl vele; birtokod miatt nem kerülheted el.

Lina. S mért kerülném őt? sőt akarom, hogy

lássá mily keveset érdekel a felbontott frigy; reám csattant nyila saját gögét sértse, ha itt is vig társaságban bennem a legvigabbra talál; de ne védám, hogy ez boszú legyen, oh nem.

Vilma. Édes Lina! nekem kedvem volna őt mentegezni.

Lina. Vesztenél, mert tudd meg, Lombai igen hív emberem s megsúgta, mily szívesen látja hűgát; azért költözik a kerti házba, hogy csalárd játékát annál biztosabban űzhesse. Ah Vilma! nem hittem hogy e falakat ily érzéssel lássam valaha.

Péter (jő).

Péter. Mokány úr!

Lina. Szívesen látom. (Péter el.) Az inspector már bejelenté. Vilma, fejem tele van, magam akar-nék lenni, fogadd te őt. (El.)

Vilma. Nehéz állapot szerelmesek közt bírás-kodni; minden gyanú, minden vélemény való nálok, s a mi való, azt nem látják.

Mokány (jő).

Mokány. Jó napot! Hallottam nagysád érke-zését, s mint jó szomszéd magam is beköszöntök. Mig az öreg tanácsos élt, a fiatalabb szomszédok előtt dugva volt nagysád; nemde jobb az özvegység? Eszem a szívét! most öreg kérő ne koczogjon.

Vilma (félre). Csupa őszinteség! — Tessék le-ülni Mokány úr.

Mokány. Nem vagyok fáradt; de ha egész nap a mezőn járok, vagy jól kiagarázom magamat, aztán haza jövök: akkor esik jól az ülés, akkor neki vét-közöm, egy kancsó bor mellé! eh!

Vilma. Hallom, nagy gazda Mokány úr.

Mokány. Ha nem verem is élire a pénzt, legalább könyökig se kell vájkálnom zsebemben, hogy valamit lelhessek. De tudja-e nagysád mért jöttem?

Vilma. Ha megmondja Mokány úr.

Mokány. Nagysád inspectora nagy kópé.

Vilma. Hogyhogy?

Mokány. Lássá nagysád, csinos húga van, velem el akarta vétetni, mert kedvem pattant házasodni; de tudja a patvar ismét lebeszélte. Igaz, a leánynak sem igen kellettem; azonban egy más élemedettebb leányt ajánlott, kinek már benőtt feje lágya —

Vilma. És Mokány úr oly hamar kész volt a cserére?

Mokány. Isten neki! már csak megnézem ezt is.

Vilma. Hát csak úgy elszánásból házasodik?

Mokány. Biz én nem is sokat turbékolok, nekem az asszony segédnek kell s nem sohajtozónak.

Vilma. Igen bölcsen, de ábrándozás nélkül is lehet szeretni.

Mokány. Úgy is akarjuk, pedig az az ajánlott oldalborda itt van a kastélyban; Vilma, nagysád társalkodója.

Vilma. Hahaha!

Mokány. Mért nevet nagysád, tán igen rút?

Vilma. Kérem, a választól mentsen fel.

Mokány. De a kontyot csak elbírja?

Vilma. Kérem! kérem! igen furcsán kezd gyónatni.

Mokány. Mondja meg, igaz-e hogy derék leány? mert annak a Lombainak nem hiszek, sokszor hátat fordít az igazságnak; mondja meg, jó leány-e az a Vilma?

Vilma. Ajánlom magamat! Mokány úr igen sokat akar tudni.

Mokány. Csak ne fusson nagysád, ha rossz, ott hagyjuk a fáképnél.

Vilma. Én pedig ilyes kérdésekkel a fáképhez utasítom. (El.)

Mokány. Beszélj vele ha tudsz. Ármányos had az a fejer cseléd, összetart, ha nincs mit féltetni egymástól.

Lina (jö).

Lina (félre). De ez azt embert ismernem kell.

Mokány (félre). Ej be helyes! minő gömbölyű, eszem a szívet! szája olyan mint a csutoraszopóka.

— Maga Vilma, kökényszemű angyalom?

Lina. Isten hozta Mokány urat!

Mokány (félre). Ej ej! az a bohó inspector be eltalálta, ez már ugyan csak helyre üti. — Engem ügyse! Mentől tovább nézem, annál inkább szurdalja szívemet.

Lina (félre). Ennyi szépségre büszke lehetnék.

Mokány. Jer, tézzük egymást. Halld kincsem, ha kell szerető, itt áll egy, tudod-e hogy nekem tetszel? Úgy úgy! csak süsd rám azt a két álmokergetőt, te tajték te!

Lina. Beszéljünk egyebet Mokány úr.

Mokány. De csak ebben maradjunk. Szeretsz, ha szépen kérlek?

Lina. Mokány úr csalódik —

Mokány. Ha te meg nem csalsz, én nem értek ahhoz. Halld, én földesúr vagyok, jószágom szebb magamnál, ha menyecském akarsz lenni, itt kezem! csak rajta szaporán! csapj felj! jer!

Lina. Csak távoldad tessék maradni.

Mokány. De a levegőt is kiszorítanám közülünk, én mindjárt is mátkámmá avatlak.

Lina. Vissza uram! minő erőszakoskodás.

Mokány. Csak ne kaczerkodjál, úgy is tudom nem meggy szívedből — jer!

Lina. Vissza! mondom! Hej Péter! Vilma!

Lombai jö Elekkel.

Lombai. Mit parancsol nagysád, minő zavarban lelem?

Lina. Ennek az úrnak különös módja van ismeretséget kezdeni.

Lombai. Nagy isten! nem reménylem hogy megbántotta nagyságodat?

Mokány. Mit veritek félre a harangot? no

bizony! mintha oly vétek volna, ha az ember arra való leányt úgy igazán megkér.

Lombai. Minő ronda beszéd ez már megint?

Elek. Mokány úr eltévedt, ez az asszonyság Köröndy tanácsosné.

Lombai. Oh te fülesbagoly, hol volt szemed?

Mokány. Ej be kár, hogy tanácsosné — de maga az oka, mért olyan szép. Lelkemre mondom — nem! semmit se szólok, mert ismét ferdén ütne ki, azért ajánlom magamat. (El.)

Lombai. Engedelmet kérek, nagyságos asszony! ennek én voltam ártatlan oka! Vilmát ajánlottam neki. Különben nagysád parancsolatját teljesítem, az egész vidéket összehíttam. Addig is, ha társaságot parancsol nagysád, fiam szolgálatjára áll.

Lina. Szívesen veszem, a katona urak sokat láttak, hallottak, a mi a keskeny körbe szorúlt asszony részvétét megnyerheti; minden esetre míg itt leszek, szívesen látom ebédre.

Tamás (jö).

Tamás. Nagyságos asszony!

Lina. Mi jó hír Tamás?

Tamás. Zöldséget hoztam, panaszom is van.

Lina. Panasz?

Tamás. Lidi kisasszony a kertet dúlja, a virágokat összetépi, de a gróf ő nagysága azt megengedte neki, már most a fáknak esik, tudja isten minő figurákat metél rájuk.

Elek. A csalfa! nem átalja az emberek szemét.

Tamás. Tudom nagysádnak is van szólása a kerthez, a gróf —

Lina. Hallgasson kend, én nem szeretem az árulkodó cselédet.

Tamás. De a kár —

Lina. Nem a kend gondja, ha a gróf úr megengedte. Távozzék kend.

Tamás (mentiben). A manó érti ezeket! a helyett, hogy megdicsérnék az embert, még lehordják. (El.)

Lina. Minő könnyelműség, már a pórnak nyelve is megakad bennök; ezen bal foglalatosság lehet oka, hogy a leány még nálam nem is mutatta magát. Lombai! miért enged ily rendetlenséget?

Lombai. Én örömet haragudnám, de a gróf — mindjárt is szoros examenre veszem. (Föltre.) Szívemhez szorítom azt a rossz leányt. (El.)

Lina. Hallatlan gyöngeség!

Elek. Kárhozatos merészség!

Lina. Mire vetemedik a védetlen fiatalság! Magam kimegyek.

Elek. Valóban jót tesz nagysád! ily szem előtt elpirúl az illetlenség.

Lina. Kiragadom a csábító karjából.

Elek. Nagysád erkölcsén újra felépül az eltévedett.

Lina. Ha tetszik, legyen kísérőm. (Elmennek.)

Kert, mint az első scenában.

Elemir, Lombai.

Elemir. Tehát az asszonyság vidám, jó kedvű — mit mondott, hogy a kerti házba vonúltam a zaj elől?

Lombai. Igen egykedvűn vette; általjában az asszonyság igen sokat változott, én gyanítom —

Elemir. Mit? mit?

Lombai. Saját fejemre szólok, de hűségem —

Elemir. Megismerem! de mit gyanít? csak újság kedvéért kérdek.

Lombai. Úgy rémlik előttem, hogy őt fiam érdekli.

Elemir. Hah!

Lombai. Sajnálám, ha őszinteségem nagysádat nyugtalanítaná.

Elemir. Oh nem! épen nem! ő szabad, szint-úgy az ifjú — igen, reám csak annyiban hat, mivel ismerem.

Lombai. De nekem gondot ád, mert Lidi is egészen elváltozott, a szegény leány egészen oda van, semmi kedve nincs, úgy él, mintha mindig álmodnék s megint felrettenne.

Elemir. Valóban! (Félre.) Ah, ha Lina ily szívet bírna.

Lidi (jő).

Lidi. Édes bácsi! a reám bízott dolgot elvégeztem, a kerti ház legjobb rendben van.

Elemir. Kedves Lidim! én annyi hálával tartozom szíves szorgalmáért!

Lidi. Bátyám érdeme, én csak eszköze valék.

Lombai. Jól van kedves húgom, de a szerénységnek is van határa; azonban örülhetsz, mert gróf úr megelégszik veled. — Mit látok! az asszonyság jön erre fiammal! (Titkon Lidihez.) Most higgy saját szemednek.

Lidi. Még én nem is udvaroltam nála, azért elmegyek, nehogy itt leljen először.

Elemir. Csak maradjon szép Lidi! mi oka volna kerülni az asszonyságot? (Magában.) Hah! mily begyesen ballag új imádója karján — Bevárjam őtet? igen! itt emészszé el tekintetem.

Lidi. Várj te rossz, rossz Elek! azért adózol.

Lina, Elek jönnek, utóbb Tamás.

Elek (félre). Oh leányhűség! a hab állandóbb nálad.

Elemir (Linához.) Nem reménylett szerenese nagyságodat itt látnom.

Lina. Változás, úgy tapasztalom, az életnek új szint ad; a szép természet engem is kicsalt a városból, de csak a szép természet.

Elemir. Oh nem kétlem; ez oly türelmes szó, mely mindent szárnya alá fogad.

Lina. De a könnyen érző szív sokszor azt egy alakban fölleli.

Elemir (fölre). Ezzel az ifjút érti. (Linához.) Igen bölcsen! könnyű ott a választás, hol a szem mindennek csak külsején csügg.

Lombai (fölre). Forr a keverék! most csak olajat a tűzre. (Lidit Linához vezeti.) Lidi húgom, nagyságos asszony!

Lina. Csinosan nőtt fel, mióta nem láttam.

Lidi. Hogy eddig köteles tiszteletemet elmulasztám — bátyám —

Lina. Semmi mentséged édes leányom! ily tüzes szemek ellensége a hideg udvariasságnak. Nem a kertész dolgozik ott? — Tamás! — Ez az öreg szánja fáit.

Tamás (jö).

Lina. Melyik az a boldog fa, melyet említett kend.

Tamás. Itt áll, nagyságos asszonyom! ha elszárad, én nem vagyok oka.

Lina. Valóban, E betű! s nefelejtskoszorú! Hahaha! a régi aranykor, arkádiai érzélgés, együgyű de teszetős. Hadnagy úr, mint mulattatja e történet?

Elek. Oh kérem nagyságodat. (Fölre.) A méreg dúlja ereimet.

Lina. Lidi édes gyermekem, miattam játszhatol, de óvd magadat kettős kártól.

Elemir. Nem tudom ugyan mily ötlés e játék szerzője, de minden esetre csekélyisége miatt kímélést érdemel.

Lina. Kár is volna, ha mily pásztori élet csönkulást szenvedne, azért nem is ellenzem, sőt megvallom, magamnak is mulatságul szolgál.

Elemir. Ki a mulatságot úgy kedveli mint nagysád, az bizonyosan minden tárgyban is fölleli azt.

Lina. De mástól sem irigylem, sőt mindenkinek oly nyugodt elmét s meglelégedést óhajtok, mint a milyennel magam bírok.

Lombai (elfeledve magát). Oh arany plánum — hahaha!

Lina. Mi lelte inspector urat?

Lombai. Oh semmi, csak a részvét tört ki belőlem nagysád jó kedvén: valóban az.

Lidi. Nagysád neheztel reám; igaz, gondolatlanság volt tőlem.

Lina. Csendesedjél kedves! ha nem szólsz is, tudom mily nehéz a gondolkodás a te éveidben, azért elég e tárgyról; az idő majd megtanít. Ajánlom magamat gróf úr! (Főre.) Már mindent tudok. (El Elekkel.)

Elemir. Kedves Lidi! most értem pirúlt, de édes gondom lesz e sérelmét örömmé változtatni. (Tamáshoz.) Kend most is itt áll, jó kedvem volna, kendet nyomban elüzni. Takarodjék kend. (Tamás el.)

Lombai! ezentúl a jószág igazgatása ketté szakad, azért mentől előbb számadásra intse a tiszteket, maga pedig határozza el, melyik részt követendi.

Lombai. Én mindenesetre nagyságodé vagyok.

Elemir. Én pedig alkalmat keresek hűségét megszolgálni. (El.)

Lombai. Hohó! nem úgy verik a cigányt — Lidi! jer szívemhez! (Megöleli.) Most menj a grófhöz s ügyelj reája, te kis nagyságos asszony te! (El.)

Lidi. Nem boszuság ez? Elek hitetlen, az asszonyosság haragszik, a gróf mindent magára vesz; már most ha az igazat megvallom is, csak új tüzet gyujtok. Ah! bánom hogy szívem van. (El.)

(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

Lina szobája.

Lina, Elek.

Lina. Meg vagyok győződve, hogy atyja hív emberem, azért hadnagy urral is őszintén bánom.

Elek. Parancsoljon nagysád, bár mit kíván, • készségemet fel nem múlja.

Lina. Előrebocsátom: nem kíváncsiság, hanem tiszta részvét szól belőlem. Lássá hadnagy ur! én

szeretem a vig embert, tán azért mivel magam is az vagyok —

Elek. Bocsánatot, de én épen az ellenkezőt hiszem; legalább mióta elhagyta nagysád a várost, többször oly komor, gondolkodó.

Lina. Igen — néha — csak úgy — csak asszonyi szeszély, melytől sokat el kell szenvedni; azonfelül, nem saját ügyemet szándékom kutatni, hanem hadnagy urét. Én úgy veszem észre, hogy maga oly tépelődő, szomorú.

Elek. Én — csak néha, igen — olykor.

Lina. Ha tetszik szíves tanácsomat követni, hagyjon fel a képtelen busongással, mert a szép jelen csak a vigat koszoruzza.

Elek. Az én jelenem örömtelen mint belseim; ah nagyságos asszony, ha tudná —

Lina. Eleget tudok, azért a barátság, érti, a barátság mondatja velem: váljon meg oly ábrándozó gondolatoktól, melyek soha nem valósulhatnak.

Elek. Kegyes szóval nyújtja nagysád a mérget, de ha bajomat már sejti nagysád, tehát nem is titkolom tovább. Igaz, én szeretek.

Lina. Elég! elég! ne tovább! és ha kérésemet méltatja, egy szót se többet a szerelemről.

Elek. Lehetetlen, hogynagysád érzetemet károztatná.

Lina. Azt nem tehetem, de a bajnok előbb győz magán, aztán ellenségén. Lássa hadnagy úr! a barátság nemes érzés, tartósabb örömet nyújt,

mint az indulat, mely a szív hamván üli csak ünne-
pét, s hogy én barátnéja vagyok, itt kezem. (Lombai
ajtót nyit.)

Elek. És én kezét tiszta szívvel zárom ajka-
imhoz.

Lombai (az ajtónál). Örülj örvendezz szívem,
kész a pactum, kézfogás és a többi. (Belép.) Kedves
nagyságos asszony! én úgy el vagyok telve ér-
zéssel —

Lina. Mi történt?

Lombai. Igen sok jó — a vendégek már ér-
keznek.

Lina. Csak menjenek előre, tüstént jövök,
(Lombai, Elek el.) Jó ifjú! mért nincs Elemirnek ily
szíve! (A tükörhöz megy és nézi magát.) Csalfa tükör!
hizelkedve sugallod, hogy nem vagyok rút, szemei-
met tüzesen sugárzod vissza, s még is — nem! te
is csalfa vagy, csak enszeretetemnek majma! nem
hiszek többé.

Vilma (jö).

Vilma. Helyesen Lina! a legjobb társaságban
vagy.

Lina. Perben vagyok.

Vilma. De nem tükröddel, míg költemény nél-
kül bele nézhetsz.

• Lina. Vilma! nézz meg asszonyi szemmel,
szébb-e Lidi nálamnál? Ne véd, hogy az igaz el-
rettentsen, már a tapasztalás érzeté velem —

Vilma. Ha igaz bírák szemeim, neked adnám az arany almát.

Lina. S Elemir nem; de az vigasztal, hogy még fiatalabb szemek is ellenkeztek vele.

Vilma. De mi vitt erre a gondolatra? én gyűlölök minden hasonlítást.

Lina. Elemir új választása, és — és egy szív, mely itt is titkon értem hevül.

Vilma. Egy szív —

Lina. Mely csendes bú s elfojtott indulattal kívánja érzetét eltaláltatni. Elek, az inspector fia, mióta itt vagyok, sokat van körüllem, és némely akaratja ellen kitört sóhajtás elárulá belsejét.

Vilma. Látod minő nyugodtan nézek az életbe, én észre sem vettem.

Lina. Reményét elfojtám ugyan, de váltig nem távolítom magamtól, mert ártatlan eszköznek tartom: de tudniillik minden illendőséggel.

Vilma. Nemde Elemir miatt? jól tudod hogy szépség és fortélyból áll mindenhatóságunk.

Lina. Ha régi szerelméből csak egy szikra maradt még szívében, a féltékenység felhevíti; de ne véld hogy újra elfogadjam őt! Oh nem! Majd ha megtér, esdekel, ostromol, dühödik — majd akkor én hidegen mondom fel a szövetséget, melyet oly forróan köték. Ezen kis boszúval nemem méltóságának tartozom; én vettem észre, hogy az ifjúra kanccsal szemmel néz; gögét sérti, hogy lemondásom helyett a világról új díszben tűnök fel.

Vilma. És Kényesi — minek híttad azt?

Lina. Szeszélyből hívtam; ő mindég érzeleg s az engem mulat; ha egyebet gondol, sajnálom, ő vendégem s nem egyéb. Most jer! (El.)

Lombai (jö).

Lombai. Forr már a palota; játék, beszéd mindenütt. Hogyan nézett a gróf, midőn Lidit megpillantá! Reá is aggattam boldogult feleségemnek minden gyöngyét, gyűrűit, tüit. Vilmát egy szóra kértem, őt meg kell nyernem, az asszonyság őt szereti, ő biztosan némely gyöngye órának, s egy jókor ejtett szó mennyit tesz, tudom magamról. Ha más-kép nem lehet, magam veszem el, hozzám csak eljön; miért is ne? (A tükörhöz megy.) Oh az inspector még derék fi — hehehe! tud ő még csintalankodni is! Csak ezek az átkozott kaszák ne volnának képmen, a félszázad ri ki belőlök, azért sokat kell mosolyognom, hogy az idő bélyegét eltakarjam.

Vilma (jö).

Vilma. Itt lelem inspector urat, és a tükörnél? Minő hiúság ez!

Lombai. Nem hiúság, hanem gondosság. Leányszemnek néztem e tükröt, hogy láthassam mit mutat.

Vilma. És meglegedett vele?

Lombai. Félig meddig. (Fejére mutat.) Itt a férfi szépsége, (szívére mutat) itt ereje, (zsebjére vág) itt dicsősége! A kisasszony ott felül van.

Vilma. Csak nem valami plánumban?

Lombai. De ott van, mert Mokány úr szép kezét áhítja. Mint tetszik az a jó úr, nemde derék ember?

Vilma. Legalább súlyos, mert épen most valami szépet akart mondani, s a mint meghajtá magát, majd beütötte fejemet.

Lombai. Azt a hajadonság teszi, fejkötőben ilyes nem történik, azért csak lásson hozzá. Ad-e reményt a kisasszony?

Vilma. Csak valóságot ne kérjen.

Lombai. Tehát kosárral ereszt el?

Vilma. A mint tetszik.

Lombai. Én megyek, nem hi vissza?

Vilma. Nem, nem, nem!

Lombai. Tehát visszajövök. Ha Mokány úr nem tetszik, van más emberem is, nemsokára lábához fekszik, hogy karjába mehessen — addig is csak határozza el magát. (Megy, ismét visszatér.) Mondja meg édes kisasszony, mit akar az a szagos báró?

Vilma. Azt nem tudom, tán önmaga sem tudja.

Lombai. Másképp micsoda ember?

Vilma. Olyan úr kinek minden tetszik, de leginkább maga; minden nemzethez tart s még sincs nemzete; nagy vallása, de nem hiteles.

Lombai. Vivat! jó lesz Luczának. Servus kis menyasszony. (El.)

Vilma. Szörnyű ember ez, mindent összeadna

a kit előtalál — de bár ki mit mond, az a Mokány nem megvetendő férfi; kivévén, hogy rossz udvari mestere volt, tiszta arany.

Lina (hirtelen jő).

Lina. Ah Vilma! Vilma! jó hogy talállak! minden mesterségem szégyent vallott.

Vilma. Mi háborít annyira?

Lina. Ha láttad volna a grófot! mint enyelgett Lidivel, mint csüggött rajta, mintha szemén túl elmúlna a világ! rám csak oldalast pillantott. Vilma! Vilma! ha láttad volna! nem tűrhetém, távoznom kellett.

Vilma. Sőt imént azt vettem észre, hogy lopva mindig kísér szemeivel.

Lina. Oh nem! ha tette is, csak gúnyból tette, ha szólt is, fagyos volt. Vilma! Vilma! ő tőlem örökre elszakadt, s szívem utána szakad, mert mit tagadjam, én most is szeretem.

Vilma. Így jár az ember, midőn hős akar lenni, és fegyverét elejti.

Lina. De én lemondok róla; gyűlölöm őt, úgy gyűlölöm, mint ember nem gyűlöltetett. Lásza, mi a megbántott szerelem! én víg leszek, víg mint a boldog menyasszony. — Vilma! én megbetegszem.

Vilma. Lásd, te elmentél hamis játékot űzni, s magad levél féltékeny. Győzd meg magadat.

Lina. Hideg teremtmény! Nem! én nem akarom meggyőzni magamat! inkább szenvedek, mert

a szerelemnek még fájdalma is édes; de nyugott leszek, nyugott mint a sír. — Nem is tudom, mint jöhetek ily indulatba.

Vilma. Én javaslom, maradj szobádban, majd én kimentelek.

Lina. Nem! ő sejthetné mért, és csak örülne diadalmán. Csak az első harcz félelmes, én visszamegyek, csak jer! Csodálni fogod nyugalmamat, de egy szót se többet vele. Oh én is tudok erős lenni — vissza! vissza! aczélozott szívvel. (El Vilmával.)

Kert, hátul kastély látszik, elül egy lugos.

Lombai (jő).

Lombai. Nincs nyugtom oda benn, Lucza mindég kérdez; itt a szabadban jobban lehet gondolkodni, plánumaimat szerkeszteni.

Mokány (jő fejesóválva).

Mokány. Hm! hm! nem jól van.

Lombai. Te vagy Mokány! mit esóválod fejedet, mi nincs inyedre?

Mokány. Pajtás! oda benn Bábel tornya készül, minden pár más nyelvet papol, s a hazait némelyik csak úgy töri, mint a csorba kasza a szecskát.

Lombai. Az úgy szokott lenni nálunk, sok azt véli, ha más nyelvet rosszul beszél, okosabb, mint ha magyarul jól szólna.

Mokány. Aztán száraz mulatság az; bort se

láttam, pedig engem a herbaté fel nem melegít; aztán dohányozni sem szabad; kukkot ér az olyan dínom dánom.

Lombai. Te pusztai virág! nem mindenik szereti a füstöt. Tudod-e, dolgoz rosszul áll; Vilmát megöklelted.

Mokány. Biz a reverentia rosszul ütött ki, de nem is értek én ahoz.

Lombai. Kosarat kapsz, azért nekem új plánumom van Vilmával.

Mokány. Te testesült mese, tele vagy titokkal, mint a pap húga. Hát nekem kosarat adna?

Lombai. Töltsd meg huszassal s menj máshoz, és vigasztald magadat, a mint tudod. (El.)

Mokány. Pipámért megyek, aztán búsúljon a ki akar. (El.)

Elemir (kirohan a kastélyból).

Elemir. Oh asszony! asszony! örök titka a teremtésnek! az ég leng rajtatok, s belül az árulás lángja ég. Mint égett szeme az ifjúra, jele, csak hódolót akar. Hogy még szeretem, forró vérem vallja, de indulatomhoz hasonló legyen győzedelmem.

Lidi (jö).

Lidi. Oh férfi! férfi! remeke a csalfaságnak, gyöngé nád érczalakban! egymosolygás rabbá teszi. Hányszor ütköztem ~~Elke~~be, vélvén, szól velem, de nem, számomra szeme sem volt.

Elemir. Ah szép Lidi! a részvét hozza utánam, tán észrevette nyugtalanságomat?

Lidi. Igen — a levegő oly friss itt —

Elemir. A hol asszony lehel, ott a levegő is elromlik — de nem magát értem! Maga jó, szelíd, ismerem szívét, ah, ha az enyém beteg nem volna; mily örömet osztana érzetet, de így csak arra kérem, óvja magát az indulattól, rossz vendég ez, mert magára gyújtja házát.

Lidi. Nem értem gróf urat!

Elemir. Boldog, míg nem ért, míg édes csalódások ringatják; én kinőttem ezen boldogságból, mert higye el! több kár mint nyereség felhőtlen látni a valót.

Lidi. Azt magam is egy időtől fogva kezdem érezni.

Elemir. Értem — maga szeret, és nem úgy szerettetik, a mint érdemli.

Lidi. Ah gróf úr!

Elemir. Értem, kelletlen itt a sok szó, de higye meg, hű barátja vagyok, s bármi áldozattal eszközölöm javát.

Lina és Elek (jönnek).

Elek. Hah! köd borúl szememre!

Elemir. Higye el Lidi, édes örömmel táplál kedves ismeretsége.

Lombai (másfelül).

Lombai. Mint andalganak! mily jól esik ezt hallani.

Lina. Méltatlan látvány! (Megvető tekintettel megy el Elemir mellett, aztán Lombaihoz fordul.) Az úr itt áll, s ezt tűri? Nem elég leányt felnevelni, de erkölcsöt is szükséges önteni lelkébe.

Lombai. Már is készülök haragudni —

Lina. Nem becsülök többé férfit. (El.)

Elemir (magában). Minő tekintet volt ez, megvető büszkeség égett benne. Tán még ő akarja a megbántottat játszani! De így van! ily képtelenségre vezet a csapodár szív. Szép Lidi! jó éjszakát! Lombai úr! egy szóra! (Elvonúlva beszél Lombaival.)

Lidi. Elek! te oly durczásan nézsz, nekem több okom volna a haragra.

Elek. Elhiszem, mert épen roszkor esett jöve-
telem. A mi engem illet, én eleget láttam, hallot-
tam, s ezentúl legalább a kétkedéstől ment vagyok.

Lidi. Ha szemeim nem oly igézók is, mint a
gazdag özvegyé, legalább szinte jól látnak, s meg-
győztek arról, hogy a szegény leányhűségre számot
ne tartson.

Elek. Nem szükség leplezned érzésedet, én tu-
dom hogy a gazdag gróffal nem mérkőzhetem.

Lombai. Pontosan eljárók nagyságos uram.

Elemir. Számot tartok. (El.)

Lidi. Elek! később itt lelsz a lugosban, ha még szeretsz, jőjj el.

Elek. Nem jövök.

Lombai. Mit suttogtok gyermekek? Lidi, nincs egyéb dolgod?

Lidi (titkon Elekhez). Elvárlak. (El.)

Lombai. Te Elek, jer az asszonyokhoz, múlasd őket! Be boldog ember vagy! ma holnap ural a vidék, menj! (Elek el.) Hát a jószágot vissza akarja váltani — abból semmi sem lesz, most leányomat keresem fel. (El.)

Lucza jő Vilmával.

Lucza. Mondja meg aranyom, miért zendültek össze a gróf és Lina? csak ne tetesse magát, azt a vak is észre vette.

Vilma. Úgy hát többet tud mint én. Tehát összezendültek?

Lucza. Csintalan maga! ki tudhatná inkább? Oh nekem bizvást megmondhatja, én titoktartó vagyok. Oh sok fekszik itt már eltemetve, az egész vidék titka nálam van lerakva.

Vilma. Csak tessék az inspectort megkérdezni, ez mindent tud.

Lucza. Én azt az embert ma úgy keresem, mint egy gombostűt, s nem akadhatok reá, ő hozzám úgy ír, eljön láztűz-nézni, s most hallgat.

Vilma. Ott a tónál látok embereket, bizonyosan ott lesz, csak tessék hozzá folyamodni.

Lucza. Megyek is! (Elindul, ismét visszajő.) Tudja aranyom, nekem minden vendég közül az a báró leginkább tetszik, oly szépen beszél, oly finom módja van — de még lesz szerencsém. (EL)

Vilma. Örökös kérdőjel! — Ki jön itt?

Mokány (jő).

Mokány. Ily páratlan a kisasszony? magam is úgy jártam itt mint egy árva holló — ej ej! tudja-e a kisasszony, hogy az embernek nem jó egyedül lenni.

Vilma. De mégis jobb mint nehéz igát húzni.

Mokány. Kivált ha egyik túled a másik hozzád tart. (Magában) Most kitanulom mit tart felőlem. (Vilmához) De mégis p. o. milyen férjet kívánna magának?

Vilma. Hallja Mokány úr! először is jó szíve legyen.

Mokány. Hát az enyém jó-e?

Vilma. Legalább tettét alig ismer — azonban arról maga feleljen.

Mokány. Szívem jó, mint a csendes eső, de az embernek nem illik magát dicsérni, én sokat elbeszélhetnék, de nem szólok.

Vilma. Ne legyen pajkos.

Mokány. Eszem a szívét, hát olyan golyhó legyen, a ki csak a sült galambra bámul, akkor ugrik ha megugratják, s akkor üti össze bokáját, ha hideg leli: ez nem áll meg.

Vilma. Ne legyen káromkodó.

Mokány. Ej lánczos lobogós — (bekapja száját). Csitt! nem illik, az igaz, de ha az ember bosszúságában néha valamit kiszalaszt, azért nem rossz —

Vilma. Ne legyen iszákos.

Mokány. Engem úgyse! én megiszom a bort, s ha jó kedvem duzzad, jó barátok közt én bizony neki ülök; de a részeg ember csúnya. Piha! magam is utálok.

Vilma. Ne esküdjék minden szóra.

Mokány. Engem úgyse — (bekapja száját). Csitt! nem szabad; rossz szokás isten bizony! Édes lelkem, mi rosszúl állunk, mert köztünk mondván, én bennem vajmi sok van ám, mit a kisasszony nem szeret.

Vilma. Az legjobb, hogy elismeri Mokány úr.

Mokány. Én pedig őszintén megvallom, én a kisasszonyt meg akartam kérni, de most csak arra kérem, adasson ennem, mert otthon ilyenkor én, cselédjeim és marháim mind a vacsoránál ülünk.

Vilma. Szívesen! tessék követni.

Mokány. Én most haragszom magamra, pedig ha a jövő hét esztendőre nem változom, már nem igen lesz más ember belőlem. (Elmennek.)

Kényesi jő Lombaival.

Kényesi. Tehát az egész urodalom fele az asszonyoság?

Lombai. Ez úgy történt: az öreg gróf Elemirnek két fia volt, az öregebb hamar élén mindenét

elkölté, s végre adósságai miatt örökjét elzálogosítá Köröndy tanácsosnak; ez későn házasodott meg, s halála után minden vagyona a szép özvegyre maradt. Ez gróf Elemirrel, mint közös birtokos, szívbeli frigybe lépett, és csak a jövedelem felét húzza.

Kényesi. De ezen frigy elszakadt ismét? én azt tudom.

Lombai. Igen! de más szövődött; még titok ugyan, de nemsokára nyilvános lesz.

Kényesi. Más frigy a szép özvegygyel? csodálva hallom.

Lombai. Ha jól láttam, nagysád is az én asszonyosságom után indult.

Kényesi. Eltalálta inspector úr.

Lombai. Már késő, tessék elhinni — hanem őszintén egyet kérdek: pénz kell-e nagyságodnak vagy asszony?

Kényesi. Pénz! jó ember, pénz! pénz!

Lombai. Én szerzek; látta nagysád Lucza kisasszonyt?

Kényesi. Azt az ó szűzet új ruhában?

Lombai. Banya ugyan, de banya is, pénzbánya, és a mi legjobb, mindjárt hoz mindent, úgy is mindég nagy úr forgott eszében, azért maradt hátra; zárja be szemét nagysád, és nyúljon hozzá.

Kényesi. És mennyire becsüli, kedvesem?

Lombai. Tizezerre évenként, azon felül heverő pénze is van.

Kényesi. Valóban! nem bánom, tegyük próbát.

Lombai. Épen erre jön! tessék elvonulni, majd én capitulálok vele, aztán tudtára adom báró úrnak; a holdvilágnál meg is egyezhet vele.

Kényesi. Állapotom sürget! legyen tehát, én mint egy heros neki megyek a szörnyetegnek. (El.)

Lombai. Szinte könnyebben lélekzem! most mind rendbe szerkesztettem őket, csak magam vagyok hátra.

Lucza (jö).

Lucza. Ki ez itt? oh szomszéd uram! mondja meg mért kerül? pedig minő fontos dolgot jelentett.

Lombai. Egy titkom van.

Lucza. Titok? titok? kedves szomszéd úr!

Lombai. Kisasszony! tekintse bennem kérőjét.

Lucza. Menjen szomszéd úr, ne piritson az ártatlanságra.

Lombai. Báró Kényesi —

Lucza. Báró! ah aranyom! báró Kényesi? az a finom, udvarias, elmés, szép, kellemes, bájos, mulatságos fiatal ember? És báró! Ki mondta? ő mondta? mit mondott? hogyan mondta? mikor mondta? Ah kedves szomszéd! ha füllent, a más világon is süssék érte. Huh! be elgyújtott!

Lombai. Röviden, ő szép keze után áhít.

Lucza. Hisz Lina körül lebegett.

Lombai. Mig kegyedet pillantá meg.

Lucza. Mért nem szól? szólni kell az embernek, hogy megértsék.

Lombai. Én voltam az előszó, a többi cikelyt maga adja elő, csak üljön oda a lugosba édes kisasszony, mindjárt elküldöm.

Lucza. Röpüljön kedves! (Lombai el.) Ilyen a sors játéka, a mit soká megtagadott, egyszerre adja meg. A lugosba hát! (Bemegy a lugosba.)

Elek (jö).

Elek. Ide rendelt —

Lucza. Jó már.

Elek. Itt vagy? nos mit akarsz? Sóhajtozol! van is okod reá! Oh Lidi! Lidi! ilyen a te hűség; de jól teszed, csak vésd be a gróf nevét — koszorúzd meg —

Lucza. Hihih!

Elek. Te nevetsz, oh csak rajta, majd én is nevetek, ha megcsalatra sírsz.

Lucza. Hihih!

Elek. Oh csak neved! ez igazi alakod — legalább megismerem. Szólj! mit akarsz tőlem?

Lucza (kijő a lugosból.) Aha! úgy állunk ifjú uram?

Elek. Lucza kisasszony! Ördög pokol!

Lucza. Hát féltékeny valaki? ide rendelik egymást?

Elek. Csak tréfa volt édes kisasszony! aláza-

tosan követem, mindjárt is megbüntetem magamat, és tovább megyek. (Elmentiben) Átkozott csalódás! (El.)

Lucza. Hát így énekel a madár? most véletlen nyomára akadtam. Istenem! minő romlott a fiatalság, ide rendelik egymást, ily későn! ez pirongatást érdemel. Lépteket hallok — tán ő — (bemegy a lugosba).

Mokány (jö).

Mokány. Engem úgyse! az a Vilma derék leány, elváltunkkor megszoritá kezemet, de én is derekasan visszanyomtam. Hehehe! azt el nem szalasztom. Most ettem ittam, aludni megyek.

Lucza. Ah! ah!

Mokány. Ki prüsszög itt? aha, ott fejezlik valaki a lugosban! (Odamegy.) Ki vagy? ki után sópáncodol oly hangosan?

Lucza. Mit ránczigálja az embert?

Mokány. Lucza kisasszony! eszem a szívét, úgy ült itten, mint egy elátkozott szűz, ki az ope-rencziás tengeren által szabadítót vár.

Lucza. Kérem Mokány urat, ilyen expressz-sokkal tessék megkímélni — én nem várok szabadítót, s ha várnék is, mást várnék.

Mokány. Ueczu! megeredt a zápor.

Lucza. Aztán ha megeredt is! Szörnyűség, ide vonulok az incselkedést kerülni s itt sincs nyugtom.

Mokány. Én nem zavartam volna, de akkorát sohajtott, mint a trombita.

Lucza. Hát az én torkom trombita? hallja az ember a fülmilét. Szinte boszankodnám, ha más ember mondta volna; trombita! mintha bizony — látom más helyre kell mennem, mert itt nincs béke! Trombita! Hüh! be elgyújtott. (El.)

Mokány. Ennek a nyelve igazán legdrágább hús, tud is magának igazságot szerezni. (El.)

Lidi (jő).

Lidi. Csendes minden, szinte rettegek, ha valaki meglát; de nem tűrhetem tovább a kínzó bizonytalanságot.

Elek (jő).

Elek. Kémlelnem kell.

Lidi. Elek! Elek! még is igen szép, hogy eljöttél.

Elek. A mint a dolog áll, közöttünk ez utolsó titok legyen. Mi szólásod van?

Lidi. Magadtól óhajtanám hallani, igaz-e hogy Linát szereted. Rég kérdeztem volna, de többnyire a kastélyban valál, engem pedig atyád őrzött, s a grófot bizta reám.

Elek. Igen a grófot -- Kinek a nevét vésetted a fába?

Lidi. Én a te nevedet véstem be, nem tehetek róla, hogy a gróf magára vette. Úgy van úgy, míg

én érted epedtem, te szerelmet üztél. Atyád mindent megsúgott.

Elek. Nekem is ő mondá, és megvallom, szívemből boszankodtam.

Lidi. Ha úgy van, tehát mind a ketten csalódunk. Elek! állj szemközt, nem voltál hamis?

Elek. Én az asszonytságot tisztelem, becsülöm, de téged szeretlek; ő azt sejti, és barátságát ajánlotta.

Lidi. Úgy vagyok én szinte a gróffal.

Elek. Így hát szent a békesség. Te ismét enyém vagy.

Lidi. Atyád szavát hallom; majd pattog.

Elek. Jer a lugosba, míg odább megy.

Lidi. De aztán megyek. (Bemennek a lugosba.)

Lombai jó Linával.

Lombai. Csak egy pillantatra méltóztassék nagysádnak — mulatni fogja a mit lát — egy új szerelmes pár! az én munkám, hahaha! itt a lugosban vannak, megnézem. (Odamegy.)

Elek. Én vagyok édes atyám.

Lidi. És én.

Lombai. Ej szedte vette! hogy mertek itt ülni? (Linához szalad.) Semmi sincs nagyságos asszonyom, semmi! (Visszaszalad.) Meg ne mocczanjatok, mert megöllek benneteket. (Ismét Linához megy.) Elröpültek már — ha tetszik menjünk vissza.

Lina. Minek e játék? hisz suttogást hallok.

Lombai. Igen! igen — de ne nézzen oda nagysád — ilyenkor legjobb távozni.

Lina. Mért oly nyugtalan az úr? hisz maga hitt ide.

Lombai. Igen! igen! tehát megmondom. Lucza és báró Kényesi.

Lina. Hahaha! ezeket látnom kell.

Lombai. Nem úgy, nem! rosszul mondtam — az én húgom — igen, Lidi.

Lina (meghökkenve). Lidi — és?

Lombai. Igen Lidi — nem tetszik távozni?

Lina. Lidi — és?

Lombai (félre). Mit tegyek? — Igen, és gróf Elemir.

Lina. Így hát nem háborgatom őket. (Elmentiben) Most vége mindennek. (El.)

Lombai. Jertek elő ti sáskák! itt összeülni, ily világos estve, nem, ily sötét nappal, nem nem! a méreg elkábít; ördög pokol! majd füstbe ment plánumom! el egymástól. Elek, te velem jössz; téged Lidi a pinczébe zárlak — el el egymástól, ti plánumrontók! (Szétüzi őket.)

(A kárpit lefordul.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Kert.

Lombai és Vilma.

Lombai. Már édes kisasszonya dolognak elébb utóbb végződnie kell. Mondja meg igazán, nem sejt valamit?

Vilma. Inspector úrnál az ember soha sem jönne ki a sejtésből, mert feje olyan mint a mágusi lámpa, minduntalan változnak benne a gondolatok.

Lombai. Oh de némelyek állandók: teszem, ami most van eszembe, s ezt pedig egyszer már érintém, most el akarnám végezni. Ismer engem a kisasszony?

Vilma. Úgy hiszem.

Lombai. Nem vagyok oly fiatal, hogy a gönczöl szekeren járnék leány után, de öregebb ember is van nálam.

Vilma. Az való.

Lombai. Van példa hogy öregebb ember is megházasodott, és boldog volt.

Vilma. Az is igaz.

Lombai. Valamicskét szereztem is.

Vilma. Azt is elhiszem.

Lombai. Tehát csak egyenesen kimondom: mivel Mokány urat nem szeretheti a kisasszony, legyen az én feleségem.

Vilma. Ej ej kedves inspector úr, mint jövök én e szerencséhez?

Lombai (félre). Már kedves inspector. (Vilmához) Lássá édes kisasszony, gróf Elemir szereti húgomat —

Vilma. Azt többször állítá már uraságod, de mi ok ez reám nézve?

Lombai. Fiam az asszonyságért eped, a fiú valóban csinos, jó reménységű —

Vilma. Akkor legjobb lenne, inspector úr, ha innen elküldené, hogy meggyógyúlna.

Lombai. Mentsen isten, inkább itthon tartom; hadd legyen még betegebb, az asszonyságnak csak lesz szíve! Lássá édes kisasszony, kegyed e dologban sokat tehetne, az asszonyság szereti, egy magányos órában szólhatna, s nem kétlem, az asszonyság is hajlandó lesz. Mi egy boldog nemzetséget tenénk, úgy élnénk mint a kis angyalok.

Vilma. Mind ezt meg kell fontolnom.

Lombai. Most tudja czélobat, számolhatok a kisasszonyra?

Vilma. Most erre választ nem adok, majd később! addig is édes vőlegény! magamat ajánlom. (El.)

Lombai. Mit tesz a fejkötő! most egész új familiát fundálok, én leszek a törzsök.

Lucza (jö).

Lucza. Mit ábrándozik inspector úr? magam is tele vagyok mindenféle gondolattal, otthon is dolgom volna, de ez a ház oly kellemes.

Lombai. És a báró, mint áll édes kisasszony?

Lucza. Valóban meglepetve hallám édes szavait, de azt meg kell neki adni, ő különös szép ízlésű mágnás; vizsga szemmel fölleli mindjárt a legkisebb kellemet. Tudja szomszéd uram, én nem tartom magamat szépnek, de ő ezt a kis gödröt arczomon mindjárt észre vette s annyi édeset tudott felőle mondani, hogy hinnem kell.

Lombai (félre). Pedig onnan nem Ámor néz ki, hanem Saturnus.

Lucza. Mit mondott szomszéd úr?

Lombai. A gödörben voltam magam is.

Lucza. Hízelkedő maga; de mi haszna, még is bajos állapot.

Lombai. Hasztalan aggodás, ő ugyan elkölté a magáét, de a kisasszonynak fősvény uratyja eleget hagyott; aztán báró, ő czímet ad, a kisasszony aranyozza meg. (El.)

Lucza. Mit tegyek? hinnem kell szavának, mert a báró úgy ömledezett! itt fogta meg karomat a holdvilágnál, oly gyöngén, mintha szúnyog szállt volna rá. (Könyvet lesz elő.) Ezt a zsebkönyvet Linától hoztam, itt forgatom, tán erre sétál. (A könyvet forgatja.) Minő czédula ez! (Olvas.)

Hiában rejted el forró szerelmedet,
Ha lángja tiszta volt, többé el nem múlhat,
Azért bizton tüntesd ki ismét szívedet,
S hű érzetem viszont édes jutalmat ad.

Derék találás! egy felséges ötletem van! Ezt a czédulát egy rózsába dugom, és elvonulok; ez majd felment a nehéz vallástól. A báró meglátja, elolvassa, elérti, megindul, eljön megkér, elvesz, s én czélomnál leszek. Ah istenem! csak szemüvege meg meg ne csálná, pedig a mint mondá, angol üveg. (A rózsába tűzi a czédulát.) Így! bár csak jöne már. (El.)

Vilma, Lina (jönnek.)

Vilma. A mint mondám, Lombai elvesz, ha téged reá beszéllek, hogy fiát válaszsza.

Lina. Oh azok a férfiak! önség és változás az ő elemök, de Vilma, én csalódtam Elekben, balra magyaráztam komor tünődéseit, gondold el, nem engem szeret, hanem Lidit. Oh ez az élet örökös csalódás.

Vilma. Hahaha! az legjobb benne, hogy ott nincs veszteség, a hol nem bírtál.

Lina. Előbb maga vallá meg: azért szomorkodott, mivel a gróf táborozta körül kedvesét, és atyja engem akart menyének.

Vilma. A gondolat épen nem volt rossz.

Lina. De Vilma! én nem szoktam más kárán örülni, de a hitetlen Elemir is e dologban szörnyen csalódott; ezen csapással az ég neki tartozott, én

most azon leszek, hogy a két szerelmes összekeljen.
De nem boszúból, oh nem!

Tamás (Jő).

Tamás. Ismét panaszom van. (Félre.) Tán most megjutalmaz.

Lina. Mi baj ismét?

Tamás. Lidi kisasszony ma reggel az üvegházban volt a hadnagy úrfival, és ott az úrfi megölelte.

Lina. Hallod Vilma! ez nekem gyönyörű mulatságot ad.

Vilma (félre). Eltaláljuk mért.

Tamás. Mikor én jöttem, megijedett, és a mint félreszökött tőle, egy egész ablakot összetört.

Lina. Szegény Lidi! Vilma, nem képzelheted mint szeretem azt a leányt.

Tamás. Aztán az E betű megé most L betűt is vágnak.

Lina. Elek, Lidi! hahaha! ez felséges!

Tamás. Kérem, tiltsa meg nagyságos asszonyom!

Lina. Csak menjen kend — mit áll kend — elmehet.

Tamás. Mind ezt úgy eltűri nagyságod?

Lina. Kend dolgára ügyeljen s ne arra mit tegyek. Érti kend? el!

Tamás (félre). Ne neked, mondj igazat s igyál vizet. (El.)

Lina. Vilma! Vilma! ez a történet oly vigan hatott rám.

Kényesi (jő).

Kényesi. Nagysád itt? mit vétettek ezen nyiló rózsák, hogy rájok is homályt akar nagysád vonni?

Lina. Jó, hogy emlékeztet rájok báró úr, majd elmentem volna a nélkül, hogy kedves illatjokban részesülnék. (Rózsás bokorhoz megy.)

Vilma. Nem sínli még báró úr városi mulatóságait?

Kényesi. Korántsem, a hol a természet ily virágokat tenyészt, ott a mesterséges varázs holt tetemmé válik.

Vilma. Valóban! báró úr zsoldjában tartja a szépségeket.

Lina (visszajő).

Lina. Nem hiában, rózsza a szerelem képe, édes de tüskés, s azt tanítja: ódd magadat hirtelen hozzá kapni.

Kényesi. A ki már ily boldog mint nagysád, annak csak illatját nyújtja.

Lina. Ah báró úr! de mit mondjak, itt hagyom báró urat e szép társaságban; meglátja a báró, hogy a rózsza keble is sokszor olyast rejt magába, a mit nem képzelünk. (Elmentiben Vilmához.) Egyet letörtem s féreg volt benne, ezt rejt a szerelem is. (El Vilmával.)

Kényesi (a rózsákhoz megy). Ez annyit tesz, hogy a kezemből akarja fogadni a rózsákat. — Mi ez? czédula! (Olvassa.) Higye-e szememnek, ez belém

szerelmes, ez valóságos szerelmi vallás! »Hiában rejtéd el forró szerelmedet»: Még a városban forogtam, én voltam a titkos imádó. »Ha lángja tiszta volt, többé el nem múlhat»: Hogy a pénz oly szükséges, azt csak nem is sejti. »Azért bizton tüntesd ki ismét szívedet»: Azt megteszszük. »Hú érzetem viszont édes jutalmat ad»: Bravo bravissimo!

Elemir és Lombai (jönnek).

Lombai. Ah nagyságos uram! én eleget törtem fejemet, de a zálogpénz, mely harminczezer aranyra megyen, a jószág jövedelméből ki nem kerül.

Elemir. Tehát addig kölesön vegyünk pénzt, én őseim birtokát magam akarom bírni.

Lombai. De kiadja-e asszonysága?

Elemir. Még csak egy esztendő van hátra, én mindent rá kötök.

Kényesi. Édes kedves barátom! örülj örvendezz, én boldog vagyok.

Lombai. Későbbben szolgálatjára leszek. (El.)

Elemir. Mit jelent ez? öröm ég szemedben.

Kényesi. Csak egyet kérdek, nem Lina írása ez?

Elemir. Igen!

Kényesi (karjába dől). Oh én háromszor szerencsés! nem, nem háromszor, hanem harminczezer-szer, nemde annyi fekszik a jószágon?

Elemir. Nem értelek?

Kényesi. Olvasd és bámúlj! előbb itt lelém Linát, ő a rózsákhoz utasított édes sóhajtással, s ezt

ott lelém; ő maga dugta oda, s azt mondá megtanít szeretni.

Elemir. Oh emberismeretem! most tűnik ki, hogy mindég igazam volt. (Fel s alá jár.)

Kényesi (szinte úgy). Oh én szerencsés báró! mint élem majd világomat! egy sereg szelindeket tartok, par force vadászatot adok, angol leszek —

Elemir. Oh csalfa szív! neki mindegy, csak hódoló legyen.

Kényesi. Éljen a házasság! Hahaha! most nem kell betegnek lennem, ha valahol pénzt gyűjtenek mulatságra. Francia szakácsot tartok, angol lovászt, olasz énekesnét, mindenféle nemzetet, a magyar föld csak pénzt adjon.

Elemir. Félre tehát szerelem! megvetés, foglald el helyét! Ha már az ifjat választotta volna — de ehhez csak a gőg csatolja.

Kényesi. Ne szomorkodjál barátom!

Elemir. Ah nem! ha valakit, téged kívánlak neki.

Kényesi. Edes kedves barátom! minő részvét!

Elemir. Igen téged, hadd büntesse meg magát veled.

Kényesi. Téged büntet, mért voltál oly pedant; most compossessorod leszek, de az én gazdaságomat máskép intézem, külföldről hozok tiszteteket, azonban csak jó barátok maradunk.

Elemir. Ez sok! a világ megfordult és minden javával a bolondhoz szegődött. (El.)

Kényesi. Bezzeg most bánja.

Lucza (jő).

Lucza. Egyszer maga van, már megtalálta a czédulát! azért oly vidám — Kedves báró úr!

Kényesi. Lucza kisasszony!

Lucza. Minő szépen áll báró urnak az öröm, én is úgy örülök, hogy majd kibúvom bőrömből.

Kényesi. Azt tegye kedves, mert a mostani úgy is sorvadni kezd.

Lucza. Micsoda? .

Kényesi. Én mondom, lelkecském, ne higye a mit előbb szoltam, tudniillik hogy szép.

Lucza. Báró úr! én nem tudom, mi érte így egyszerre.

Kényesi. Csalódott bennem, kedvesem. Én azt javallom, máskor mindég tükrét hordja magával, s ha valami férfi hízelkednék, tüstént kacsintson bele.

Lucza. Minő gorombaság ez?

Kényesi. Genialitás, kedvesem, s ez mindég őszinte. Jó egészséget, lelkecském, a lakodalomra majd elhívom. (El.)

Lucza. Ej te vékony lábú szörnyeteg! De úgy van mikor az ember oly szelíd. Hüh! be elgyújtott! de ezentúl a sorsot kiesküszöm, hogy többé férfit ne is mutasson.

Mokány (jő).

Mokány. Ej be piros a kisasszony!

Lucza. Mokány úr derék ember! tud-e duellálni? hívja ki azt a bárót, vágja le legalább a fejét.

Mokány. Az mesterség lenne, hát ha nincs neki?

Lucza. Engem megsértett! s kegyed nem is haragszik?

Mokány. Mi közöm hozzá?

Lucza. Sziklák vagytok! Oh de ezentúl epekedhetik valaki — de jól van, ezt ugyan szó nélkül nem hagyom, oh a galambnak is van epéje. (El.)

Mokány. Ez pórul járt. Prosit a leczke.

Lombai
(nagy örömmel keresztülsiet a kerten).

Lombai. Hahaha!

Mokány. Hová oly szaporán?

Lombai. Victoria! jer szívemhez barátom, én az egész világot oda szorítanám! minden plánumom szerint történt. Most hallám a grófot magával beszélni, csodálkozott, hogy Lina kezét oly hamar másnak adta, de mindjárt is Lidivel vigasztalá magát — most én is szólok.

Mokány. Szólj, de értelmesen.

Lombai. Már nincs okom titkolni, halld: fiam elveszi Linát, a gróf Lidit, Kényesi Luczát.

Mokány. Hohohó!

Lombai. Én pediglen ezt oly okosan intéztem el — hahaha! Csak mondd a szépnek: elveszlek! tüstént mozog akkor s mindent elkövet. Mind ezt is bizonyosan Vilma eszközlé.

Mokány. Mit? Vilma? őt én veszem el.

Lombai. Te? hahaha? ne búsulj, majd ha megint ráérek, szerzek én neked is egyet.

Mokány. Mit csevegsz?

Lombai. Vilmát én veszem el.

Mokány. Meglássuk! Most azért is elveszem. Magától akarom hallani. Megesnék biz az. Jer.

Lombai. Menj csak előre a kosárért, én csak egy gyűrűt keresek ki, és mindjárt megjelenek.
(Elmennek.)

Elek jő Lidi-vel.

Elek. Már most se baj. Az asszonyosság mindent magára vállalt, ezentúl nem kell bujkálnunk, ha szólni akarunk egymással.

Lidi. Engem is biztatott az asszonyosság, ő oly kegyes!

Elek. Majd néznek pajtásim, ha ily szép feleséget hozok. Lidi! Lidi! te enyém: ezen csókkal (megesőkolja) mátkámmá avatlak.

Lidi. Még nem szabad. Lásd te csintalan Elek, hogyan megezáfolod a gróf emberismeretét; ő azt véli, nem is tudom mi a csók, s hány ég itt már. Itt jó maga.

Elek. Itt hagylak vele, bízd reá, hogy ő szóljon atyámmal. (El.)

Lidi. Mint égnek szemei! az én állapotomban nem csodálnám.

Elemir (jö).

Elemir. Lidi! kedves Lidim! épen keresve lelem. Magában nem csalódtam, én láttam —

Lidi. Ah tehát meglátta nagysád, hogy most —

Elemir. A szerelem olyan mint a nap, még a vak is érzi.

Lidi. Tudom nagysád nem kárhoztat.

Elemir. Ki tehetné azt! ez oly érzés, mely gúnyolja akaratunkat.

Lidi. Lássá nagysád, együtt nevelteténk, s mint gyermekek már szerettük egymást.

Elemir. Mit beszél édesem! mi nem nevelteténk együtt.

Lidi. Elekről szólok. — Mi lepi úgy meg a gróf urat? hisz annyiszor mondá, hogy szívembe nézett!

Elemir. Tehát Elek? Jól van, jól, igen tudom már, E. Elek! (Magában.) Rettentő csalódás! szégyenlem, hogy fejem van.

Lidi. Nem reménylem, hogy megbántottam gróf urat.

Elemir. Mért nem szólt mindjárt? midőn — Ördög pokol! hogy megjártam.

Lidi. Nagysád pártfogását óhajtám megnyerni, de látom —

Elemir. Oh szívesen! minden jót kívánok, jó egészséget édes Lidim! (Magában.) Szép ártatlanság! oh téged egy buta nevezett először.

Lidi. Sajnálom ha —

Elemir. Oh nem szükség! nem vágyom sajnálatra, ajánlom magamat!

Lidi (félre). Szomorú dolog, úgy látom mi egymást visszásan értettük. (El.)

Elemir. Nem! tovább itt nem maradok! minden szem egy poklot lövel reám! el innen! mindjárt el! (El.)

Lina szobája.

Lina, Vilma.

Vilma. A vendégek nagy része búcsút vett, nemsokára magunkban maradunk.

Lina. S őszintén szólván, óhajtam is már a csendet.

Tamás (jö).

Tamás. Nagyságos asszony! újságot hozok.

Lina. Csak röviden.

Tamás. Gróf Elemir ő nagysága útra készül; épen most hordott le, hogy sajnálni akartam távozását.

Lina. Útra?

Tamás. S mindjárt; eselédjei hanyatt-homlok futkosnak.

Vilma. Kendnek mindég oly különös újságai vannak.

Lina. Nem is tudom, mi gondja kendnek arra, mit az uraság cselekszik.

Tamás. Csak jelenteni akartam.

Lina. Kend a kert után lásson — takarodjék kend! és többé ne mutassa magát szemem előtt.

Tamás. Ugyan mit cselekedtem nagysád, hogy engem mindég szidnak?

Lina. Kend még pattog? tüstént ki szobámból, házamból —

Tamás. Hej! ilyen a szegény legény élete. (El.)

Vilma. Téged ez az út rossz kedvbe hozott.

Lina. Igen! — nem! csak meglepettem. Vilma! már egy levegőt sem akar velem szívni; lehet-e az, hogy a forró szerelem így elhidegüljön — ah! még is hibáztam, midőn mások hódolattal akartam fényleni. Vilma! most érzem, a szerelem csak egyben lehet boldog.

Kényesi berohan s Lina lábához esik.

Kényesi. Lina! ím lábainál fekszik a legboldogabb halandó! a rózsza kiadta titkát: lángom tiszta volt, forró és örökös, csak jutalma van még hátra. Ím kedves saját írása.

Lina. Az én írásom! de kérem báró urat, ilyen játéktól tessék megkímélni.

Kényesi. Ne tagadja kedves! én szívét elnyerém.

Lina. Mit akar báró úr tőlem?

Elemir az ajtót rájuk nyitja, s meghökkenve megáll.

Kényesi. Örök frigyét! boldogságot! üdvösséget!

Elemir. Hah!

Lina. Elemir!

Elemir. Engedelmet kérek, ha egy pillanatra zavarom; én búcsúzni jöttem, s utolsó szavam boldogságkivánás ezen új frigyhez.

Lina. Csalódik a gróf! valamint a báró is.

Kényesi (felugrik). Ki látta ilyenkor zavarni az embert, az okos ilyenkor behúnyja szemét, és távozik.

Lina. Csak maradjon gróf úr! egyedül én vagyok itt az idegen. A mint értem, zálogos birtokát visszakívánja, én viszátkodás nélkül idő előtt kiadom, csak a tőkepénznek kamatját kérem, mely, tudom, jó kezekben van. Ezzel búcsúzó. (Be a mellékszobába.)

Elemir. Lina! Lina! (Lina után el.)

Vilma. Hála isten! tán most megegyeznek, ideje is már.

Kényesi. De mi történik itt? mit jelent ez? (A cédulát mutatja.) Hisz itt írva van —

Vilma. Hahaha! már tudom a tévedés okát. Lucza egy zsebkönyvet vitt el asszonyomtól, ott lelé ezen verset, melyet ez szokása szerint kiírdogál: ez bizonyosan Lucza ötlete volt, ő dugta a rózsába.

Kényesi. Ezer villám! hát vigasztalnom kell. (A mint kifut, Mokányba ütközik.) Pardon! (El.)

Mokány. Dejszen engem bizony el nem ejt. Édes kisasszony! úgy hallom Lombai veszi el, pedig

engem úgyse! magamnak szerettem volna, hisz úgy is tudja már.

Vilma. Én, Mokány úr?

Mokány. Légyen őszinte, melyikünket választja.

Vilma. Lombai iránt soha szándékom sem volt.

Mokány. Eszem a szívét! tehát az enyém lesz? Azt ne mondja: nem! különben nőtelenységem lelkére marad.

Vilma. Se nem! de igen — se mindjárt.

Mokány. Mindjárt nem, hanem aztán? Ej te kis pipiske, hisz szemeidből látom, hogy feleségem lélsz. (Átöleli.) Ucczu! most lesz még gyöngyélet.

Lina jő Elemirrel.

Lina. Feledve tehát minden! gyöngék valánk, adóztunk is érte.

Elemir. S ezentúl bizodalommal kerüljük a csalódást.

Mokány. Helyesen! jobb is ha az ember ki mondja mondókáját. Nagyságos asszony! én Vilmát viszem.

Lina. Mit hallok? te is —

Vilma (titkon Linához). Nincs mit várnom, nincs mit válogatnom; először a fej beszélte rá a szívét, s most a szív is igen megelégszik.

Elemir. Mokány úr! mi baráti szomszédok maradunk, egy nap boldogítson mindnyájunkat.

Tamás (jő poggyászszal).

Tamás. Nagyságos uram! már be van fogva.
Elemir. Ki bízta kendre?

Tamás. Csak jelenteni jöttem.

Lina. Ez az öreg mindenbe belé avatkozik; a gróf úr nem utaz.

Tamás. De hát én megyek; csak búcsúzni jöttem, ugyse tehetek semmit nagyságtok kedvére.

Elemir. Mit akar, mit alkalmatlankodik kend?

Tamás. Hisz a nagyságos asszony a házból elparancsolt.

Lina. Igen, előbb megharagított, ő hozta az út hírét.

Elemir. Kend olyan öreg, s még olyan gyermekes.

Lina. Csak menjen kend dolgára, s ezentul ne hordjon híreket — érti kend?

Tamás. Tehát itt maradjak?

Elemir. Igen, igen — de csevegés nélkül.

Tamás (magában). Már csak néma leszek, mert itt szóval nem boldogul az ember. (El.)

Lina. Jó öreg, de kiállhatatlan ujságival. Ím! itt is közelít egy hű pár.

Elek jő Lidi vel.

Elek. Nagyságos asszonyom! kegyességében bizván —

Lidi. Én is oly bátor vagyok —

Elemir (Lidit magához inti). Lidi! én magában csalódtam, de azért szívbeli frigyét kieszközlöm.

Lina (Elekhez). Én ezentul is megmutatom, hogy barátnéja vagyok.

Lombai (jő).

Lombai (magában). Összeálltak már. — Kedves gyermekeim!

Elemir. Lombai!

Lombai. Oh tessék!

Elemir. Ím én Lidi kezét kérem.

Lombai. Oh igen, igen szívesen, nagyságos fiam uram.

Lina. Lombai!

Lombai. Csak méltóztassék?

Lina. Én pedig Elek fiának kérek áldást.

Lombai. Oh adok, tiszta örömmel adok nagyságos leányom asszony. Hahaha! mi boldog nap, magam zárom be. (Elövesz egy gyűrűt.) Vilma kisaszszony! tudja mit jelent ez?

Elemir. Így tehát minden zavar szerencsésen fejlett ki. Hallja inspector! én Linával e naptól fogva jegyben vagyok.

Mokány. Én meg Vilmával, azért keress más ujjat gyűrűdnék.

Lombai. Elhalok! hisz előbb tetszett —

Elemir. De hogy e nap teljes boldogságot áraszszon, Elek fiának egy szép curiát inscribálok.

két száz hold földdel, hol, ha kivitézkedte magát, nyugottan élhet; de Lidit kívánom neki feleségül.

Lina. Én meg házassági költségét vállalom magamra.

Mokány. Én meg komának hívlak, de plánum nélkül.

Lombai. Oh plánum! itt most kétségbe esném, ha az inscriptio nem volna, ez vigasztal. (Elek és Lidihez.) Vegyétek egymást rossz gyermekek!

Elemir. Különben tudom már az ur fortélyait, de legyenek felejtve.

Lucza jő Kényesivel.

Lucza. Tehát csakugyan szeret báró ur?

Kényesi. Igen, valóban — már ott kinn mondám.

Lucza. Kedvesim! engem ez a báró ur megkért, de én azért is mostani bőrömben maradok, és kosarat adok neki.

Kényesi. Oh kérem szép kisasszony!

Lucza. Nem! engem meg nem indít, én befogatok.

Kényesi. Én is, hisz csak játék volt — hahaha!

Lombai. Báró ur! Lucza kisasszony! megálljanak; mi benn maradtunk, de egy plánumom van: tegyük ezt a történetet vígjátékká! legalább ha néme-lyeket mulatunk, lesz jutalmunk annyi csalódásért.

(A kárpit lefordúl.)

TARTALOM.

	Lap
Zséh Klára. Dráma öt felvonásban (1812.)	3
A kőrök. Vigjáték három felvonásban. (Először adatott Pest városa színházában sept. 24. 1819.)	73
A pártütők. Vigjáték három felvonásban. 1819. (Először került a pesti színpadra máj. 5. 1820.)	133
Mátyás deák. Vigjáték egy felvonásban (1819)	197
A betegek. Vigjáték egy felvonásban (1826)	211
Hűség próbája. Vigjáték egy felvonásban (1827)	241
Szeget szeggel. Vigjáték egy felvonásban (1827)	277
Csalódások. Vigjáték négy felvonásban (1828)	305

